AK
B
Witchcraft
BF
1520
B66
1581

Cornell University Library
Ithaca, New York

White Historical Library
THE GIFT OF PRESIDENT WHITE
MAINTAINED BY THE UNIVERSITY IN ACCORDANCE WITH THE PROVISIONS OF THE GIFT

AK
B
Witchcraft
BF
1520
B66
1581

Cornell University Library
Ithaca, New York

White Historical Library
THE GIFT OF PRESIDENT WHITE
MAINTAINED BY THE UNIVERSITY IN ACCORDANCE WITH THE PROVISIONS OF THE GIFT

The date shows when this volume was due.
To renew this book copy the call No. and give to the librarian.

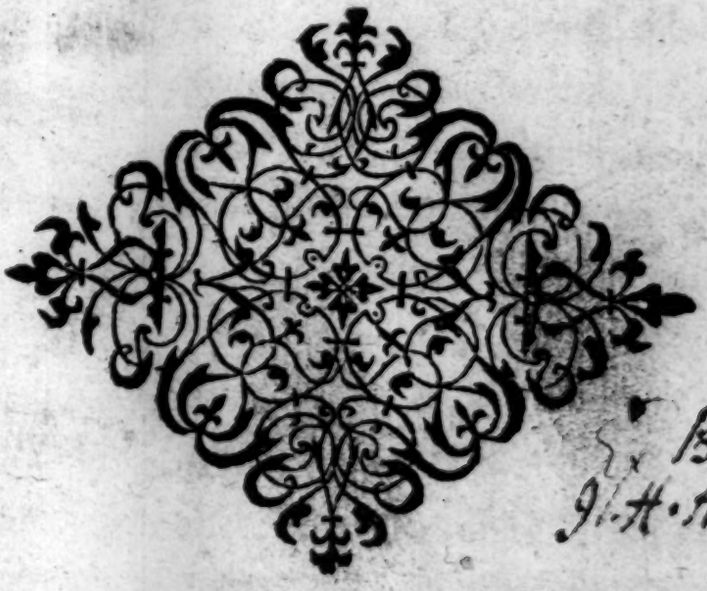
IO. BODINI ANDEGAVENSIS DE MAGORVM DÆMONOMANIA LIBRI IV.

NVNC PRIMVM E GALLICO in Latinum translati

PER

LOTARIVM PHILOPONVM.

i.e. Franciscus Junius = François Le Jeune

Bibliotheca
Jl. H. Hadermanni.

BASILEÆ
Per Thomam Guarinum,
M. D. LXXXI.

Fo

A517005

30/-

CLARISSIMO VIRO ET DOMINO CONSVLTISSIMO, D. CHRISTOPHORO THVLLENSI, Equiti, Domino Cœliano, primo Præsidi Parisiensis Parlamenti, & Consiliario in priuato consilio Regis.

QVòd tibi, clarißime vir, hoc munus exhibeo, non ideò facio, vt mea erga te obligatione ſolutus ſim, ſed potiùs vt hoc documẽto teſtatum faciam quantum in ſumma illa Iuſtitiæ ſchola, cuius tu caput es, & in qua optimam meæ ætatis conſumpſi partem, didicerim: vbi melius quàm vſquã alibi vera legum iurisq; peritia & iuſtus deciſionum quas omnes à ſeculo Doctores tradiderunt vſus videtur, auditur, atq; cognoſcitur ex principũ qui in Europa ſunt oratorum concertationibus, ſummorum Iurecoſs. collationibus, ſententijsq; optimorum iudicum: quibus planè modis germana iuſtitiæ ſpecies velut meridiana luce aperitur, cum voluptate eorum & vtilitate incredibili qui ita diſcunt narrare doctè, ſapienter expendere, & ſublimes quæſtiones iuris in ſingulis cauſis argutè ſoluere cùm in hoc aut in illo foro, tum in toto cõſeſſu Iudicum & cau-

ſidicorum illius Parlamenti, omnium quæ Sol in omnibus orbis terrarum imperijs & Rebuspubl. viderit illuſtriſſimi. Nam in eo demum vera prudentia (quam optimè ducem lucemque humanæ vitæ appellaueris) perdiſcitur, quum digito commonſtrantur & oculis tanquam in excelſo theatro ſpectandæ proponuntur actiones abſtruſiſſimæ, τε & ξικονπίαι, artesq; hominum vel aſtutiſſimorum, quas nulla hominis vita (vt fuerit longiſſima omnesque terras peragrauerit) fuiſſet compertura. Et quamquam in elegante illo Iuſtitiæ templo ſpectatiſſimus eſt ſplendor atq; amplitudo ſingularum ipſius partium, refulget tamen in capite ipſius maximè: vt quod alios ad tantum honoris faſtigium prouectos ſuperauerit literaturæ humanæ ſcientia, infinita memoria hiſtoriarum omnium, & diligentia ad iudicandas partium lites incredibili, quæ certiſſimæ ſingulorum Iuriſprudentiæ capitum peritia coniunctæ ſunt. Hæc autem non eo dico, vir clariſſime, vt decantem laudes tuas, cùm iam in alio argumento verſer: Etſi lex ait Præſidem prouinciæ non grauatè ſuas laudes audire oportere, & plurimum quoq; intereſt Reipub. vt veræ illuſtrium virorum laudes paſſim exarentur incidanturq; ad horum exemplum, illorum incitamentum, & imitationem omnium: cùm alioqui eorum honor qui virtutem colunt minimè flagitet vt ad illuſtrationem ſui laudibus extollatur. Atq; hoc quidem ipſum de te fuiſſem facturus, cùm quia me honoris leges religioq; obſtringunt propter ſingularia tua in me beneficia (officia enim cur dixerim? quæ apud te non ſum promeritus) tum quia bonos

omneis

omneis qui literas humaniores colunt singulari studio semper prosequutus es. Sed hoc in alium locum reijcio, & dignius argumentum. Mihi satis est in præsentia, si munusculum hoc tibi obtulero: quod si grato animo acceperis, confido si quis adhuc mihi restabit maleuolus, eum maiore saltem vsurum cautione atq; prudentia quàm ille nuper vsus est (nomen reticeo vt honori ipsius consulam) qui libellum suum cõtra libros de Republica à me in lucem editos dicauit Regi. Nam simulatq; animaduertit Rex hominis calumnias, in vincula rapi iussit, decretum subscripsit manu sua, et pœna capitali indicta cauit ne venũ darentur libri. Euasit tamẽ hac lege vt honorẽ quem sublaturum putabat redderet: qui homo si iudicio magis valuisset, par supplicium fuisset meritus ac olim de pari munere à Ptolemæo Philadelpho Ægypti Rege Zoilus reportauit. Equidẽ spero neminẽ contra hoc opus scripturũ esse, nisi qui Magus sit patronus causæ suæ: quem ego si percepero, verbum illud DVBITO, *quod in permultis huius regni partibus magna voce aduersus homines Magicarum artium suspectos sine alia contumeliæ formula procul exclamari solet ad amolienda ipsorum carmina & maleficia, illud inquam verbum in eum hominem adhibebo. Laoduno, xx. Decembris, M. D. LXXIX.*

Tuus humillimus studiosissimusq;
seruus I. Bodinus.

TYPOGRAPHVS AEQVO ET *erudito Lectori S. D.*

ETsi hunc de Dæmonomania Commentarium cum iudicij quadam acrimonia legentibus non sine causa in mentem venire possit illud vetus, φάρμακα πολλὰ μὲν ἐσθλὰ μεμιγμένα, πολλὰ δὲ λυγρά: tamen cùm in eodem multa præclarè dicta aduersus consceleratissimũ illud & pijs omnibus detestandum Lamiarum & Magorum cum Satana cõmercium: multæ etiam historiæ & cognitione dignę aspersę sint: Censores nostri editionem huius operis non inhibẽdam esse ὁμοθυμαδὸν decreuerunt. Ea tamen, quæ in allegorijs & Sacrosanctæ scripturæ testimoniorum allegationibus detortis, in lib. arbitrij hominis non renati, & astrologiæ diuinatricis defensione, & aliorum quorundam dogmatum assertione, seuerioris doctrinæ Theologi & Philosophi iurè desiderare possunt, neutiquam probantes, censuræ eruditorum & piorum dextrè iudicantium, omnia subijciunt. Nam & in hoc genere scripti, omnia esse probanda, & bona retinenda, rectè persuasum habent. Bene vale.

IOANNIS BODINI
IN LIBROS DE MAGORVM DAEMONOMANIA

PRAEFATIO.

IVDICIVM contra Magam mulierem latum, ad quod vocatus fueram pridie Calend. Maias 1578. mihi occasionem scribendi præbuit, vt argumentum de Magis, quod omnibus summè admirabile, non paucis incredibile videtur, illustratem. Istius Magæ nomen erat Ioanna Haruilleria Verberij ad Compendienses nata, necis multis hominibus pecoribusq; oblatæ accusata: quod maleficium etsi primò negabat pertinacissimè, post sermones tamen subinde commutatos animi nutantis indices, sine quæstione & equuleo confessa est. Agnouit quoque se diabolo (qui specie hominis atri apparebat staturam humanam excedentis atrisque vestibus induti) inde à duodecimo suæ ætatis anno fuisse oblatam à matre dicente se cùm primùm nata esset filia, eam illi quem nominabat diabolum spopondisse: illum promisisse optima fide curaturum esse se & beaturum filiam: ipsam ex illo tempore Deo renunciasse, operamque diabolo addixisse, rem cum illo iam tum habuisse, & exinde ad ætatem vsque illam qua capta fuerat (erat autem fermè quinquagenaria) in eo consortio perrexisse. Addidit præterea diabolum se cùm ipsa annueret illicò sistere eodem amictu & specie qua primùm se exhibuerat, ocreatum, instructum calcaribus, accinctum gladio, equo præ foribus exspectante, quem equum nemo præter ipsam animaduerteret: eumque interdum ita rem cum

ipsa

ipsa habuisse vt maritus ipsi ad latus cubans nihil perciperet. Quamuis autem ex communi sermone omnium pro infami Saga haberetur, rusticique ægrè impediri possent ne ipsam tradendam igni manibus Iudicum adimerent (grauiter enim metuebant ne mulier ista effugeret) antequàm tamen ad ferendam capitis sententiam veniretur, consilio placuit in natalem illius pagum Verberium mitti & in vicos alios in quibus habitauerat, vt de illius vita ampliùs cognosceretur. Itaque compertum est illam ex eodem crimine ante annos triginta virgis fuisse cæsam & matrem igni damnatam ex Arresto Curiæ Parlamenti sententiam Iudicis Sanlisiani confirmante: nomen suum sedemque tegendis facinoribus mutare solitam, vbique tamen magicarum sortium cuictam esse. Quapropter videns illa se teneri maleficij, dari veniam sibi postulauit, & rerum gestarum se finxit pœnitere, licet maleficia quamplurima à se perpetrata quæ antè confessa fuerat, pernegaret. In postremi tamen homicidij quod commiserat confessione perstitit, se pulueres quosdam à diabolo præparatos in eum locum iniecisse quà transiturus fuerat is qui filiam ipsius pulsauerat: alterum verò quem non oderat illac transeuntem acerbo dolore per totum corpus illicò affectum esse: Cùm autem vicini omnes qui in illum sortium coniectarum locum ingressam viderant, hominem animaduerterent tam repente cum morbo conflictari, eos inclamasse fuisse magicas sortes ab ea immissas: ideoque sanitatem eius spopondisse, & durante morbo languentem hominem curauisse. Adhæc confessa est se die Mercurij antequàm prehenderetur orauisse diabolum vt decumbenti homini restitueret valetudinem, quo renuente & negante posse fieri, se cum diabolo expostulasse quòd semper ipsam falleret, atque mandauisse ne se ampliùs inuiseret: respondisse diabolum se deinceps non esse venturum, & biduo pòst hominem extinctum esse: itaque se confestim in aream illam vbi comprehensa est abdidisse. Qui consilio aderant, dignam quidem morte esse iudicabant omnes: sed quidam natura mitior & procliuior ad misericordiam satis arbitrabatur fore si vitam finiret laqueo: alij verò cùm detestabilia maleficæ istius crimina, tum supplicia æquè diuinis ac humanis legibus instituta expendentes, vniuersamque totius CHRISTIANI orbis consuetudinem iam olim in florentissimo hoc regno obseruatam, censuerunt damnari & viuam igne cremari oportere: quæ sententia lata & sine prouocatione pridie Calendas Maias effecta est, instante D. Claudio Dosæo Regis apud

Ribem on-

Ribemontium procuratore. Pronuntiata condemnatiõe, eadem confessa est se à diabolo in Magarum cœtus exportatam esse, postquàm certis pinguibus ab eo traditis delibuta esset, & tanta leuitate tam procul agitatam vt defessa planè & quasi cõfecta ex labore esset: in illis cœtibus permagnam hominum turbam vidisse, atrum hominem in excelso positum, trigenarium fermè, quem vocabant Belzebub, adorantium, deinde verò inter se coeuntium: hoc facto Principem concionem apud ipsos habere vt fidem in ipsum habeant, se vlturum inimicos omneis ipsorum, & ipsos deniq; beaturum. Rogata annon daretur pecunia, respondit non dari: & opilionem quemdam imbricariumq; rectorem Genlisianum magicæ artis incusauit, confessaq; resipuit à peccatis suis & veniam à Deo postulauit. Nobis aũt placuit librum hũc cõponere, quẽ Dæmonomaniã Magorum inscripsimus à furore manico quo diabolos miseri prosequuntur, vt omneis qui ipsum viderint commonefaciat, & quasi digito spectandum ante oculos monstret nulla esse crimina quorum tam horrenda sit constitutio, quæ tam graues pœnas mereantur, aut quę ad hęc proximè videãtur accedere: prætereà vt iis respondeam qui modis omnibus in illud incũbunt vt libris palàm tueantur magos, adeò vt Satanas eos inspirasse promulgandis tam bellis libris & in suam nassam videatur perduxisse. Talis fuit Petrus de Apono medicus, qui persuadere volebat nullos esse spiritus, cùm tñ posteà fuerit comprobatũ eum fuisse Magorũ omniũ quos habebat Italia facilè principem. Sed ne cui mirum videatur quod dico, homines existere à Satana subornatos qui scribant, propalent, doceantq; id omne quod de Magis prædicatur fabulosum esse, memorabile exemplum afferam, quod Petrus Mamorius in libello de Lamiis, de M. Guilhelmo Linensi Doctore Theologiæ annotauit accusato Magicarum artium condemnatoque duodecimo die Decembris 1453. Hic ergo cùm resipiscentia tandem afficeretur, confessus est se per noctem cum Magis aliis persæpe deportatum esse vt diabolum adoraret modò humana specie, modò hircina conspicuum, & religioni toti renuntiasse. Quinetiam penes ipsum instrumentum obligationis contractæ cum Satana fuit deprehensum, quo sponsiones reciprocę cõtinebantur: inter alias autem hæc, Doctorem obligatum esse vt publicè concionetur quicquid de Magis prædicetur fabulam esse, non posse fieri, nullam fidem sermonibus

petrus de Apono medicus.

istis haberi oportere: atque his concionibus augebatur mirũ in modum Magorũm numerus & se confirmabat, dum ab illis persequendis cessarent Iudices. Hinc certè apparet Satanę ex omnibus ordinibus & conditione qualibet suos esse fideles administros: quemadmodum Cardinalis Beno, Platinaque scripserunt complures esse Papas, Cæsares, & alios Principes viros, qui se à Magis inescari passi sunt, tandemque miserrimè à Satana deturbari: & Toleti quoque (vbi Magorum schola habebatur olim) nunquam existimasset quisquam eos homines eiusdem criminis affines esse, qui effusè ridebant siquãdo quęstio de Magis haberetur, totius coronæ risum suis vrbanis dictis salibusq; commouebant, constanter affirmabant fabulas esse, ἀδύνατα, itaq; frangebãt & mitigabant Iudicum animos vt Magi omnes euaderent: prout nuper Alciatus fecit, Inquisitoris offensus facto, quòd in Pedemõtana regiõe Magos amplius centum comburi curauisset. Queritur Bartholomæus Fayus quęstionum Curialium Pręses in suis operibus, quod cõniuentes multi Iudices non fuerint ausi Magos igni addicere, vt Parlamentum omnibus seculis & aliæ gentes quælibet factitarũt, id causam maximis calamitatib. quas Deus immisit attulisse. D. verò Auẽtonius Consil. in Parlam. Pictonũ præses deinde factus (cui in Pictonicis honorib. succesit Saluertus) Magos 4. viuos Pictauij cremari iussit anno 1564. neglecta ipsorũ prouocatione, affirmans indignè factum quòd aliquot Magi antè ad prouocationem ipsorum fuissent absoluti, qui ex eo tempore totam regionem contaminauerint, populumq; seditionib. mouendis excitatum inflammauerint: Etsi multa homicidia carminibus suis sortibusque commissa fatebantur, ideoque iudicatũ in ipsis (vt lege dãnatis) iubebat fieri nihil obstante appellatione, quia plus est, ait lex, occidere veneno quàm gladio. Ac Magorum quidem impunitas quæ fuit illis temporibus, admirabile ipsis in regno hoc attulit incrementum, quò omni ex parte confluxerunt, Italiaque maximè: inter quos Neapolitanus quidam exstitit Conseruator dictus, Magorum princeps, & rebus gestis plus satis celebratus. Ex eo verò tempore ita perrexerunt, vt Cenomannus ille Magus Triscalanus, cùm iudicio capitali in ipsum lato veniam hac lege impetrasset si indicaret conscios, dixit in hoc regno supra centum millia Magorum esse, idque fortasse falsò, vt impietatem suam tanta comitatus frequentia eleuaret. Quocunque modo res habebear,

l. 1 malefic. C.

beat, non mediocrem numerum indicauit: sed nuic rei tam bene prouisum est vt plerique omnes euaserint, licet confiterentur execrãda scelera quibus cœlum ipsum inficitur, & quibus exacerbatus Deus summisit terribiles persequutiones, prout Lege comminatus fuerat se eos populos exterminaturum qui Magis vitam permitterent. Quamobrem Augustinus in libris de ciuitate Dei testatur omnes sectas, quæcunque tandem fuerint, supplicia in Magos decreuisse. Epicureos solùm excipio, quos Plutarchus in libro de Oraculorum defectu, & Origenes contra Celsum Epicureum scribens refellerunt, eosque sequuti Academici, Iamblichus, Porphyrius, Proclus familię Epicureorum fundamenta euerterunt. Etsi iam satis Aristoteles Metaphysicis suis principijs ea conuellerat necessaria, concludens argumentatione totidem cœlos esse quot sunt intelligentiæ mouendis cœlis, aut intelligentes spiritus: has autem intelligentias à corporibus separatas esse: Angelosque ita moueri in cœlesti motu, vt anima hominis in humano motu. Ex quibus verbis demonstratur planè quæstionem de Angelis dæmonibusque Physicè tractari non posse, eosque non mediocriter falli qui negant posse id nunquam fieri quòd est natura ἀδύνατον. Nam tactus, motus, & locus (si Physicè egeris) corpori solùm conueniunt, idque in corpore: verumtamen ex rei veritate (quæ sibi semper & vbique constat) de tactu quoque, motu, & loco fatendum est eos spiritibus æquè ac corporibus conuenire: quod Aristoteles de Angelis aut intelligentijs cœlos mouentibus in Metaphysicis demonstrauit. Quamquã Plutarch. & Apuleius testes sunt Aristotelem scripsisse quod nusquam in libris qui ad manus nostras peruenerunt offenderis (amplius enim dimidia parte desyderatur de scriptis illius) mirari Pythagoricos siqui homo inter mortales exstet qui nunquam Dæmonem cognouerit. Idemque Aristoteles Thasium quemdam à se visum narrat, cui indesinenter spiritus specie humana adhærebat, quam nemo alius quàm ipse cerneret: hoc autem Magorum omnium commune est. Et nuper etiam Franciscus Picus Mirandulanus Princeps à se visos fuisse scribit Magos Sacerdotes duos, quib. duo Hyphialtæ muliebri specie comites aderãt, eosq; amplius quadraginta annis ad muliebre consortiũ succubis istis abusos esse: prout antè confessi sunt quàm traderentur igni, & nos suo loco ostẽ

Lenit. 20.

Arist. lib. 4 & 6. φισικῆς ἀκροασ. Metaphys. lib. 8. Plutarch. lib. de Dæmon. Socratis.

Apul. lib. de Deo Socra.

libro πφλαιμαοίκωνεκμάτων.

demus. Ibidem quoq; scribit Aristoteles Aeolidum insularum vnam admirabilibus tympanorũ cymbalorumq; sonis & cachinnationibus personare nemine comparente: quod etiam non rarò in locis compluribus ad Septentrionẽ fieri narrauit Olaus, & in Atlante monte Plinius Solinusq; testantur. Hi autem sunt Magorum cœtus & saltationes cum spiritibus impuris ordinariæ, vt quæstionibus innumeris fuit confirmatum. Eodem libro ait Aristoteles Tenæ in Thessalia fuisse Sagam quæ conceptis verbis circulisque ductis basiliscum incantabat: quæ efficacitas non à natura est, vt suo loco demonstrabimus, sed à vi & facultate spirituum: qui spiritus (Aquinas inquit) non possent facere actiones insolentes illas quæ cernuntur oculis, nisi in loco essent vbi suas actiones exhibent. Absurdum enim profectò fuerit, si Angelis mouentibus cœlos à quibus separati sunt tactum locum motumq; tribueris, quod Peripatetici omnes, Academici, & Stoicum Hebræis & Arabibus statuerunt: spiritibus verò per elementa fusis easdem proprietates ademeris. Hæc autem eò pertinent vt non ij solùm informentur qui credunt vnum esse Deum, & plures intelligentias (quæ duo ab Aristotele demonstrata vniuersa Scriptura sacra confirmauit) sed vt aliorum quoque barda & torpentia ingenia reuincantur. Etsi non est propterea singularum actionum quas Dæmonum intellectus parit reddenda ratio, quod nemo homo præstare potest: nam quisquis rationem omnium rerum explicare posset, is Deo qui nouit omnia, foret persimilis. Quemadmodum autem Deus ita vt est à nemine cognosci aut comprehendi potest, nisi idem qui sic cognoscit & comprehendit sit Deus: quia non potest is qui essentia, potestate, amplitudine, æternitate, sapientia, & bonitate infinitus est ab alio comprehendi quam qui fuerit infinitus, infinitum autem nihil est nisi vnus Deus: ita etiam confiteamur necesse est Deum solum posse rationes rerum omnium exponere. Infinitate enim scientiæ opus est, quæ neque in hominibus, neque in angelis, neque in re vlla creata potest subsistere. Ideoque Aristoteles Methaphysicorum primo de spiritibus agens intelligentibus fatetur eam esse humanæ mentis imbecillitatem vt cognoscere nequeat veritatem, eoque pacto καθ' ὑπερβολὴν cernit ignorantiam omnium, nec videt τὸ μέσον suam, cùm eodem libro dicat vbi non est ratio ibi non esse inuestigandam rationem. Hæc illius verba, quæ Pli-

lib. 6. Physic. & 8. Metaphysic.

nius

nius libro 37. naturalis hiſtoriæ capite quarto imitatur dicens, Non vlla in parte ratio, ſed voluntas naturæ quærenda. Indignum verò ſermonem philoſopho, eorum quæ videntur cauſas ſi ignorabuntur negari potius quàm ignorationem humanam profiteri. Atqui laus nunquam maior Dei tribuitur quàm ſi propriam ignorationem fateamur: contrà verò iniuriam Deo facimus niſi tenuitatem ingenij noſtri agnoſcimus. Quamobrem poſt omnes ſermones à Iobo & amicis vltro citroque habitos, factaque Dei in diſceptationem reuocata, cùm veritatem ſibi videretur attigiſſe, Deus viſione apparens effari cœpit in hanc ſententiam, Quis ille ignarus homo eſt qui ſermonibus ſuis inanibus obſcurat opera excelſi? tum de cœlorum altitudine agens, magnitudine, & motu admirabili, de vi aſtrorum, de cœli in terram legibus, de terra aquis innitente, de aquis in medio mundo pendentibus, aliisque miraculis quæ ante omnium oculos verſantur ſcientiam humanam docet ignorantia abundare. Multi ſcientiæ primas tribuunt Ariſtoteli, quem certè multa nouiſſe conſtat, ſed ne milleſimam quidem partem rerum naturalium tenuiſſe. Etenim Hebræi omnes philoſophi & Academici oſtenderunt eum nihil vidiſſe κὺ τοῖς νοητοῖς, & naturalium quoque pulcherrimas non paucas ignoraſſe. Verbi gratia, ne cœlorum quidem cognouit numerum in Scriptura decem aulæis tabernaculi (quo figurabatur mundus) adumbratum, & his verbis expreſſum, cœli ſunt opera digitorũ tuorũ: vt tam deni cœli q̃ digiti intelligerent (alibi.n. Scriptura ſemper opera manuũ Dei nominauit) q, omnes Philoſ. & Mathematici neſciuerũt donec à Ioan. Realmõtano fuit demonſtratũ. Imò ne Planetarũ quidem ordinem didicit Ariſtoteles, aut vnicum aſtrorum motum, qui Venerem Mercuriumque ſupra Solem collocauit, contra quàm à Ptolemæo pòſt fuit oſtenſum. Sed ne ad res altas ſemper contendamus, aut ex Ariſtotele veritatem Dæmonum earum ue rerum quæ naturam ſuperant ſciſcitemur, bonam rerum naturalium partem videmus ipſi fuiſſe incognitam, vt maris ſalſuginem, quã Mirandulanus Princeps (qui Phœnix ſui temporis dicebatur) ſoli Dei prouidentiæ tribuit. Origo tamen fontium quam ſtatuit Ariſtoteles magis eſt abſona, cùm dicit ex putrefacto in terræ ſpecubus meatibusque aere progigni fontes: maximę enim & inexhauſtæ ſcaturigines fontes, & peremnes riui ſunt, nec totus aer corruptus qui in mundo eſt centum annorum

lib. 4. 6. & 7. Meteorologic.

R. Maymoni lib. 2. More nebocim.

ſpatio eam aquam generaret quæ vel vnico die profunditur. Hebræi verò Philoſophi ac inprimis Solomo docuerunt vt venas humani corporis ab hepate, ſic aquas orbis noſtri à mari proficiſci. Quinetiam ſæpenumero in natura rerum effecta cernuntur præter omnem rationem naturæ conſequentia: vt à niue (quæ aqua glaciata eſt) terram calefieri ſementemque contra iniuriam gelu conſeruari, à pruina (vt eſt frigidiſsima) torreri ſegetes, & aduri tãquam in furno pampinos: quamobrem Feſtus pruinam à perurendo arbitratur dictam, neque ſcriptura ſancta inter admirabilia Dei opera hanc quoque reticet Pſalmo 147. Qui dat niuem, inquit, ſicut lanam, & pruinam ſicut cinerẽ ſpargit: quẽ locũ Buchananus ſic interpretat.

Ioan. Picus in poſition.

Qui niuibus celſos operit ceu vellere montes,
Denſas pruinas cineris inſtar diſiicit. Et Beza,
Qui couure les monts & la plaine
De nege blanche comme laine,
Et qui vient la bruine eſpandre
Tout auſſi menu comme cendre.

Hi verò inſigne illud miraculũ nõ attigerunt: bona autem pars lanarum nigra eſt, & pruinæ cum cineribus nulla interuenit ſimilitudo. Quamobrem non incommodè hoc pacto verteris.

Qui niuibus campos refouet ceu veſte iacentes,
Torret pruina, ardente vt foco, pampinos.

De iride quoque Albertus Ariſtotelis errorem demonſtrauit negantis de nocte cõſpici: hoc enim planè falſum eſt, ac proinde rationem Ariſtotelis vt alienam à ratione atque veritate concidere: cùm eodem argumento foret neceſſarium vt nubes omnes vnius coloris eſſent. Taceo mille naturæ miracula, quorum obſcuræ ſunt adhuc & ignotæ cauſæ: quæ Cardinalem Cuſanum virum ſuis temporibus inſignem, & ante hunc Cardinalem Beſſarionem adduxerunt vt Ariſtotelis doctrinam velut variam, & ambiguam, & incertam perſtringerent. Inter alios verò Cardinalis de Alliaco defendit rationibusque certis confirmauit nullam exſtare in Ariſtotele demonſtrationem neceſſariam præter eam quæ demonſtrauit vnicum eſſe Deum & alias perpaucas quas idem annotat. Æternitatis verò mundi demonſtratio, quam Philoſophorum primus & ſolus Ariſtoteles tuebatur, plena eſt ignorãtiæ: quod Plutarchus, Galenus, Stoici, & Academici docuerunt, & ipſi Epicurei ludificati ſunt: Ex Hebræis quoque Rabbi Maymon, (qui ob præſtan-

lib. 1. ſentent. q. 3. lib. 1. de cœlo. Plut. lib. περὶ τοῦ ἐν τῷ τιμαίῳ ψυχογονίας. Gale. lib. de placit. Hippoc. Plut. in Placitis philoſ. Plato in Timæo. Philopon. lib. 14. contra Proclum. Lucret. & Plut. in placit.

præstantiam doctrinæ aquila magna vocabatur) doctissimè ostendit Aristotelis demonstrationem cῦ τοῖς ἀδυνάτοις reponendã esse, itemque Philoponus libris quatuordecim quos Græcè de eodem argumento scripsit contra Proclum Academicum planè dignos qui donentur sermone vernaculo: Aquinas deniq; demonstrationem illam accipi non posse argumentis alijs docuit, quæ in præsentia vt annotata alibi præteribimus. Quid verò, quòd ipse Aristoteles sicubi offendit locum vnde se ipse nequiuit expedire, tam bellè agit Oedipodem vt nemo ipsius mentem diuinare possit? Demonstrant illud caput primum Physicæ & liber de anima, vbi Scotus inter argutos philosophos locum non postremum obtinens rationes contrarias Aristotelis & pugnantes inter se annotauit: & quibus alij corruptionẽ animæ tentarũt eruere, vt Aristotelis ipsius tempore Dicæarchus, Atticus Epicureus, Aphrodiseus, Simon Portius & Pomponatius: alij verò Theophrastus, Themistius, Philoponus, Simplicius, Thomas, & ipsi quoq; Arabes, & Mirandulanus princeps immortalitatẽ eius confirmarũt. Auerroes enim ex ijsdem locis vnitatẽ humani intellectus non dubitauit asserere. Quibus ex rebus statuimus elegãtia naturæ arcana ab Aristotele nõ fuisse visa: quod veteres quoq; obseruauerũt post signũ Aristotelis fingẽtes mulierẽ velatã facie cui nomẽ est Physis, id est, ntaura: atq; hoc pacto innuerũt dignitatẽ naturæ fuisse tectam Aristoteli, & vestẽ solùm externã quodãmodo fuisse ab eo visam. Atq; hanc ob causam præcipitẽ se in mare, vt Procopius, dedisse dicit, cùm nõ potuisset inuestigare causam cur reciproco fluxu Hellespõti fretũ mearet per diẽ remearetque septies. Quòd si præstãtissimi naturę thesauri nobis sunt abditi, ecqui tandẽ eas res quę supra naturã sunt & in intellectu positæ pertingemus? Ideoq; Heraclitus primus, Plutarcho teste, & post eum Theophrastus dixit res mundi pulcherrimas ab arrogantia hominũ ignorari dum nihil statuũt credere nisi humana mens orationẽ illius perceperit: quo in genere admirabilia Spirituum impurorum Magorumque facta, quæ humani ingenij aciem & naturaleis causas transcendunt, meritò numeranda sunt. Verùm quemadmodum stultus & excors, neque iniuria dicẽdus est is q Cadmiã Magnetẽue negauerit impressione sui Boreã versus gnomonẽ obuertere, quia ignorat causam: aut qui fateri noluerit à torpedine retrib. inclusa manũ primũ, dein brachia tũ ipsum piscatorũ corpus totũ obtorpere,

Li. 2. more huius becum.

li. 2. dist. 1. q. 3.

lib. de methodo historiarum. cap. 6.

lib. 4.

quia

quia neſcit cauſam: ita etiam ſtulti dementesque habendi ſunt qui vtut admirabilia Magorum facta ſpirituumque videant, nihil omnino credendum putant, ſiue quia eorum cauſas mente non poſſunt comprehendere, ſiue quia ſunt naturæ lege ἀδύνατα. Nam ipſe Ariſtot. raptus admiratione multarum rerum ignotis cauſis obortiũtium, ait quiſquis id quod videt in dubium reuocauerit hunc nihil melius quàm cæteri faciant allaturũ. Videmus autem Orpheum, qui anteceſsit Chriſtum quaſi mille ducentis annis, deinde Homerum autores è Gentibus antiquiſsimos artes magicas, necromanticas, & carmina quæ hodie in vſu ſunt literarum monumẽtis tradidiſſe. Videmus in lege Dei quæ amplius ducentis annis antè promulgata eſt quàm Orpheus viueret, Pharaonis Magos opera Dei effinxiſſe: Euocatos ſpiritus à Saga illa Saulis & ſermonẽ cum eis habitũ legimus: Exſtant interdicta Legis à Deo data, ne qui diuinos, magos, pythonas conſulat: vbi recẽſentur omnia magiæ diuinationumq; genera, propter quæ Amorrhæos & Chananæos à ſe fuiſſe exterminatos è terra declarat Deus, & propter quæ Iehu Reginam Ieſabelam præcipitem ex arce datam canibus expoſuit deuorandam. Supplicia quoque in Magos lege xij. tabularum inſtituta exſtant, quas tabulas Legati Romanorum de Græcis legibus deprompſerant: quin acerbiſsima omnium quæ legantur in conſtitutionibus Cæſarum aduerſus Magos decerni legimus, vbi hoſtes naturæ, inimici humani generis, & malefici propter grauiſsima ipſorũ crimina appellantur: quibus adde horrendas imprecationes expreſſas legibus, quales imprecatiões nuſquã in legibus, niſi cõtra Magos inueneris, Quos feralis peſtis, ait Lex, abſumat. Exſtant Græcæ, Latinæ, priſcæ, nouæ, omnium regionũ populorumq; hiſtorię, in quib. deſcribũtur res geſtę à Magis, effectaque eadem varijs in locis, exceſſus animi, & Magorũ corpora cum animis in longinquas terras à ſpiritibus impuris deportata paulo{que} momento eodem à ſpiritibus iiſdem reportata: quod Magæ omnes fatentur vno ore, vt German. Italorum, Gallorum, aliorumq; populorũ teſtantur libri. Nouimus quid ſcriptũ reliquerint Plutarchus de Ariſtęo Procõneſio & Cleomede Aſtypalæo, Herodotus de atheo quodam philoſopho, Plinius de Hermotimo Clazomenio, Philoſtratus de Apollonio Tyanæo, & Romanæ omnes hiſtoriæ de Romulo, qui ante oculos totius exercitus in aera ſublatus eſt: quod item Matiſconen-

in Ethic. Nicom.

Exo. 6. & 7.

1. Sam. 28.

Leuit. 20. & 21.
Deut. 18.
Ierem. 17. 19. et 50.
Nahum 3.
2. Reg. 9 & 2. Paral. 33.
Eſai 3. 4. 8. & 47.
Num. 23.
2 Reg. 23.
toto ti. de malef. C.
l. 3. de malefic. C.
l. neminem, de malefic. C

Plutarch. in Romulo.
Hugo Floriacẽſis.

tiſconenſi cuidam Comiti in Chronicis noſtris legimus accidiſſe. Præterea ex varijs quæſtionibus habitis & illud compertum eſt multos cùm imitati fuiſſent Magos momento ad centeſimum aut ducenteſimum milliare à domo ſua abfuiſſe, aſpectis Magorum conuẽtibus Dei opem & auxilium imploraſſe, conuentũ nefariorum ſpirituum Magorumq; ſtatim euanuiſſe, illos qui ſoli relicti erant magnis itineribus domum reuertiſſe. Deniq; ad manum, ante oculos ſunt quęſtiones de Magis in Germania, Gall. Italia, Hiſpaniaq; habitæ & ſcriptis conſignatæ: nec dies vllus pręterit quin teſtimonia innumera & repetitiones eorum, collationes, conuictiones & confeſsiones exſcriptas videamus, in quibus ad mortem vſque perſtiterunt damnati, quorum pars maxima aut imperitiſsimorum hominum aut vetularum fuit, qui neque Plutarchum, Herodotum, Philoſtratum, aliorum ue populorum leges nouerant, neque cum Germaniæ aut Italiæ Magis communicauerant, vt ipſis tã bellè inter ſe de rebus ſingulis conueniret. Neſciebant Auguſtinum libro 15. de ciuitate Dei dicere non eſſe dubitandũ, & impudentiæ videri ſiquis negauerit Dæmonas & impuros ſpiritus coire cum hominibus, quos ideo Græci Ephialtas & Hyphialtas Latini incubos, ſuccubos, & Syluanos, Galli Duſios (ait Auguſtinus) nuncupant hos virili ſpecie, illos muliebri. Ac de hoc quidem congreſſu conſtans eſt Sagarum omniũ cõfeſsio eum non dormiendo ſed vigilando fieri: quo argumento oſtenditur non eſſe illam Medicorum τίφλω aut nocturnam ſuppreſsionem, quam agnoſcunt illi dormientibus ſolùm accidere: tum etiam hoc altero quòd non poſſet res eadem Succubis atq; incubis accidere. Nec minus dignum admiratione eſt, quod omnium quoq; Magarum communis docet conſenſio, malignos ſpiritus cùm ſe forma humana exhibent, plurimùm atros eſſe aut proceriores alijs, aut exiliores, vt nanos: quod Georgius Agricola non mediocri eruditione vir ſcriptis demonſtrauit. Noſtri autem Magi non viderant illud quod Valerius Maximus libro j. de Caſsio Parmenſi tradit, procerum hominem & atrum valde ei ſe obtuliſſe, qui rogatus ſe ναυσαίμονα eſſe reſponderit: neq; ſimiliter Magæ hiſtorias Plinij iunioris in epiſtolis, Plutarchi, Flori, Appiani, & Taciti legerant de Curtio Ruffo Africæ Procõſule, de Dione & Bruto, quibus vigilantibus viſiones eædem oblatæ ſunt: aut hiſtoriam illam memorabilem Athenodori philoſophi, cui vigilanti conſimile

Sprãgerus in Malleo.
Paulus Grillãdus.
Lib. de Spiritibus ſubterraneis.
Plinius ſecund. in epiſt.

visum obuenit maligni spiritus humana specie, procera, nigra, catenis vincta, qui in ædibus propter allatas à maligno spiritu molestias. iamdiu desertis indicauit locum vbi prostrata erant cæsorum quinque corpora: aut quod apud Suetonium post cædem Caligulæ, quod apud Plutarchum post cædē Damonis & Remi legimus accidisse, post quorum cædem horrentia & inhospita loca effecta sunt per eos spiritus quos Latini à Remo Remures, & mutatione vnius liquidæ Lemures appellabant. Initio autem diximus Ioannam Haruilleriam confessam esse humana semper specie, procera, & atra diabolum à se conspectum. Historiam hîc placet apponere, quæ anno 1578. quarto Nonas Februarias gesta est. Catharina Darea agricolæ cuiusdam vxor Coparis in Suessionensi agro habitantis, ab Hunautio Coparatum Præfecto interrogata cur puellis duab. quarum altera ipsius, altera vicinæ filia erat, caput abscidisset, respondit à se diabolum humana specie visum altum atrumq; valde, qui oblata viri falcula ad hoc facinus ipsam incitauerit. Hæc iudicio Compendiis lato morte affecta est. Denique perpetuam historiarum quæ apud varios populos variis seculis acciderunt conuenientiam & similitudinem cum rebus Magarum gestis & confessionibus earum suo loco demonstrabimus. Non est igitur, non est pertinaciter cum veritate pugnandum, si tot effecta quorum obscura causa est videntur apertissimè. Nam vbi humana mens causam rei, id est, τὸ διότι nequit pertingere, tum certè iudicium oportet inhiberi, & in eo quod fit, id est, ἐν τῷ ὅτι ἐστὶ consistere. Itaque maximus ille Plato & agnomine diuinus appellatus, de Magarum actionibus (quas studiosè perquisiuerat & diligenter expenderat) loquens vndecimo libro de legibus rem affirmat difficilem esse cognitu, & quam si noueris difficilius alteri persuaseris: Rident plerique, inquit, si quando cereis sigillis vti dicuntur Magi ad sepulchra & compita, sub ianuas apponendis, aut carminibus, incantamentis, atque ligaturis res admirabiles efficere. Ac Magæ quidem nostræ Græciam non viderunt, Platonem non legerunt, vt imagines cereas facerent, per quas adiectis suis coniurationibus ope Satanæ homines occidant, quod infinitis iudiciis (vt dicturi sumus) fuit confirmatum, inprimis verò Magarum Alenconiarum quæ inimicorum suorum quærebant necem. Itaque Enguerrandi Marigny iudicium maximè constitutum est de coniuratis imaginibus

In Caligula in vita Cimonis.

Lib. 12. de legib.

nibus

nibus cereis quibus accusabatur Regis exitium procurasse: & nuper etiá Magus Sacerdos Anglus Curio vici Istinctonij (qui vicus Londino abest fermè quingétos passus) deprehensus est cum tribus cereis imaginibus (vt vocant) coniuratis, quibus Reginam Angliæ & duos alios Reginæ proximos è medio tolleret; sed dum hæc quæstio ad nos ex Anglia perferretur, amplius erat de ea cognoscendum. Quamuis autem istarum rerum causam Plato ignorauerit, eas tamen pro certis & indubitatis habuit, & in legibus suæ Reipublicæ pœnas capitales constituit in Magos qui istis artibus homines pecora'ue sustulissent, quod homicidium ab alijs quæ sine Magia committuntur optimè distinxit: pariterque Hebræus Philo in libro περὶ τῶν μετερχομένων ἐδέα νόμων. Imperiti homines fieri non posse iudicant: Athei & quicunque fouent πανσοφίαν scientiæ nolunt id quod vident confiteri, quia ignorant causam, ne quid nescire videantur: Magi ludificantur duabus causis, tum vt seipsos eximant suspicione istius maleficij, tum vt hoc pacto regnum Satanæ stabiliant: stulti & curiosi facere volunt periculum (quemadmodum Comi in Italia nuper, teste Syluestri Priera, cùm officialis & Inquisitor fidei turbam Magarum in vinculis detinentes non possent fidem habere admirabilitati rerum quas illæ narrabant, ipsis placuit experiri & se vni Magæ ducendos permittere: itaque abducti cùm seorsim in locum aliquem starent, res quidem abominandas prospectarunt, fidem dari diabolo, saltari, coiri, sed tandem diabolus qui eos à se non videri finxerat tam strenuè verberauit eos vt post dies quindecim morerentur) alij renuntiarunt Deo, seque periculi faciundi gratia Satanæ deuouerunt, sed illis perinde euenit ac illis bestijs quæ speluncam leonis ingressæ non reuertebantur? Quicunque verò ducuntur reuerentia Dei, cognitis Magorum historijs, miraculis Dei quæ in toto orbe sunt exploratis, lectaque diligenter lege & sacra scriptura, eò adduci non possunt vt res istas in dubium vocent quæ humanæ menti videntur incredibiles: sed ita statuunt si res naturales plurimæ sunt incredibiles, nonnullæ ἀκατάληπτοι, multo magis potentiam actionesque spirituum intelligentium captũ animi nostri excedere. Videmus autem res multas quæ à natura sunt admirabiles frequenter & de more fieri, puta terrã & mare à mercatorib. nostris circumdari, pedibus sursumuersus de-

curri equis pegaſeis (quod Lactantius & Auguſtinus riſerunt negantes eſſe Antipodas, rem tam certam & ita clarè demonſtratam vt eſt lux meridiana Solis) & ſimilia. Et ij quoque ipſi qui fieri non poſſe contendunt vt impius ille Spiritus exportet hominem ad centum aut ducenta milliaria, non animaduertunt cœlorum cœleſtiumque corporum (vt ſint maxima) cõuerſationem fieri horis viginti quatuor, id eſt, ſi milliari bis millenos paſſus tribueris, tam breui ſpatio 245791440. milliaria decurrere. Quòd ſi dixerint quotidie videri iſta, & ſenſibus ſtandum eſſe, fateantur ergo pariter credi actiones ſpirituum quæ præter ordinem naturę fiunt oportere, ſi ne ipſius quidem naturæ miracula quæ in oculis quotidie verſantur poſſumus comprehendere, maximè cùm inter Philoſophos non ſatis conueniat in quo κριτήριον τῆς ἀληθείας veritatis index ſit poſitum. Nam Dogmatici regulam diiudicandi verum à falſo in quinque ſenſibus conſtituunt ad rationem ſingula perferentibus: Plato & Democritus repudiant ſenſus, & ſolam iudicem veritatis ponunt intelligentiã: Theophraſtus ſenſibus & rationi intermedium fecit communem ſenſum, quem τὸ συναρχὲς nominabat: animaduertentes autem Sceptici nihil ad rationalem animam peruenire quin illud antè ſenſus perciperent, & nos à noſtris ſenſibus decipi, nihil ſciri poſſe contenderunt. Aiebant enim ſi Ariſtoteleum illud axioma ex Platone verum eſt, animam intelligentem ſimilem eſſe tabellæ albæ imponendis figuris accommodæ, & nihil ineſſe animæ quod non fuerit priùs in ſenſibus, fieri non poſſe vt ſciamus quicquam. Senſum enim omnium potentiſsimum & argutiſsimum eſſe viſum, oculos autem falſos teſtes eſſe, qui (vt bonus Heraclitus inquit) Solem centies ſexagies ſexies ampliorem terra ſic nobis exhibent vt ſi vnius duúmve pedum eſſet, qui in aqua res longè maiores quàm ſint, & baculos tortos qui recti ſunt videntur aſpicere: Cæteros verò ſenſus planè in iuuenibus ſenibusque, vt vegeti ſint, variare: huic enim calidũ videri quod illi frigidum, & (quod omnes vident) eumdem hominem vario tempore de ijſdem rebus cùm admouentur ſenſui variè iudicare. Primus hanc viam aperuit Socrates, ſe dicens hoc vnũ ſcire quòd nihil ſciret: cuius ſecta deinde aucta eſt per Arceſilã principem Academiæ, quem Ariſto, Pyrrhus, Herilus ſequuti ſunt, & Cardinalis Cuſanus memoria noſtra in libris quos fecit de docta ignorantia. Quemadmodum autem primi illi ſe honoria

Ptolemæus in Almageſt. lib. 5.

honoris causa Dogmaticos, id est, Doctores, sic etiam postremi Scepticos siue Ephecti cos tanquam dubitatores sese nuncupabant. Etsi hos tamen pudebat cõfiteri se nihil scire, quod fatebatur Socrates: fatendo enim se optimè scire quòd nihil scirent, nos posse aliquid scire pariter fatebantur. Itaque roganti scirent ne calidum esse ignem aut clarũ Solem respondebant cogitari de hac re oportere, vt Socrates respondebat se vtrum homo bestiáne esset ignorare: & Polyænus Mathematicorum sua ætate princeps auditis super hoc argumento Epicuri sophismatis Geometriam totam falsam esse confessus est: cùm tamen hæc pro verissima omniũ habeatur & minimè sensibus innitente, quos Aristot. fundamenta esse statuit scientiarum omnium, & quibus ita standum esse dicit vt ex collectis rebus singularibus catholica axiomata componantur ad consequendas scientias & eam quæ inuestigatur veritatem. Quòd si sensibus solùm stari oporteret, falsa esset regula Aristotelis (omnes enim homines etiã Lyncei agnoscent amplio rẽ esse Solem, & res in aqua mersas breuiores quàm videntur, neque baculum in aqua fractum, vt omnibus videtur, esse) falsa item Platonis & Democriti sententia indicium veritatis intelligentię soli vindicantium: neque enim cæcus de coloribus potest, neque surdus de concẽtibus iudicare. Amplectenda igitur nobis est opinio Theophrasti inter sensus & intelligentiam velut interpretem adhibentis communem sensum, & ad rationem tanquam ad Lydium lapidem quicquid videmus, audimus, gustamus, & odoramur perferendum. Quoniam verò plurimę res exstant quarum excelsa constitutio à nobis ægrè comprehendi potest & à pauciſsimis qui ad eas percipiendas fuerint idonei, hic verò perito cuique in scientia ipsius oportet haberi fidem. Itaque etiamsi omnibus certissimum videretur Solem & Lunam æquales esse, prout in speciem vidẽtur cùm vnus in occasu, alter in ortu situs est, peritis tamen huius scientiæ fides habebitur, qui Solem demonstrant centies sexagies sexies terra maiorem esse & ampliùs octauis tribus, eundemq; maiorẽ Luna sexies millies quingẽties quadragies quinquies, prætereaq; octauis septẽ: qua ratione Iurecoſſ. in rebus medicis accipiunt Medicorũ placita, neq; secus definiẽdum putant. At non sunt profectò Magorũ arcana tam tecta, quin à trib. annorum millib. per totum orbem terrarum innotuerint. Primùm lex Dei ἀγλωσσία ea declarauit expresitq; mi-

in Analytic. poster. li. 4. 6. 7. Metaphy.

l. 7. de stat. hom. ff. l. 2. de suis & leg. ff. Auth. de rest. fideicom. & ea quæ parit xi. mense. l. Aedites aiunt, de ædil. edi. ff. l. 1. de uentre insp. ff. Leuit. 20.

nutatim, qua perditionem interminantur populis qui Magos non castigauerint. Hîc ergo sistendus gradus est, non de ijs quæ nescimus cum Deo contendendum. Deinde Græci, Romani, aliique populi antequàm de lege Dei audiuissent quicquam, Magos consimiliter & facta eorum abominati sunt, eosque supplicio vltimo (vt suo loco dicemus) affecerunt. Denique, ait Augustinus, quotquot in mundo fuerunt sectæ, pœnas in Magos decreuerunt. Quòd si ad consequendam veritatem periti requiruntur, an peritiores ipsis Magis inueniri possunt? qui inde à ter mille annis actiones suas, sacrificia, saltationes, nocturnas exportationes, homicidia, carmina, ligaturas & artes magicas indicarunt, confessi sunt, ad mortem vsque confirmarunt. Prætereà quotquot in Italia, Germania, & Gallia cremati sunt, eorum concors est vbique confessio omnium testimonijs. Si igitur legis Dei communis consensio, humanarum legum, populorum omnium, iudiciorum, conuictionum, confessionum, repetitionum, collationum, executionum, si communis sapientum conuenientia non est satis quæ amplior, obsecro, probatio desyderabitur? Demonstraturus Aristoteles ignem esse calidum, ita est, inquit: Nam sic Indi, Galli, Scythę, & Mauri agnoscunt. Argumentis quę in cõtrariam sententiam adducuntur speramus nos ita responsuros, posteà vt singuli acquiescant: intereà verò sapientes istos dubitandi autores omittemus quibus incertum est sit'ne Sol clarus, glacies frigida, calidus ignis, & qui rogantib. teneántne suum ipsorũ nomen respondent cogitari de eo oportere. Certè impietatis ferè eiusdem est reuocare in dubium possint'ne Magi esse, & sitne Deus dubitare: nam qui vnum, idem etiam alterum confirmauit Lege. Omnium autem errorum cumulus ex eo processit, quòd multi qui facultates Spirituũ & Magorum facta pernegabant, putauerunt Physicè de rebus metaphysicis quæ supra naturam sunt disputandum esse. Hoc verò planè absurdum est. Nam scientię cuilibet sua principia & velut fundamenta sunt, alia ab aliis diuersissima. Statuit Physicus atomos esse corpora quæ nequeas diuidere, hoc erroribus grauissimis deputat Mathematicus, docens & demonstrans quodcunque minimum corpus in orbe terrarum exstiterit id posse in infinita corpora diuidi: demonstrat Physicus nihil infinitum esse, Metaphysicus primam causam statuit infinitam: Physicus præteritum ac futurum tempus numero motuum di

sterminat,

Lib. 23. de ciui. Dei.

Lib. 2. Physic.

ſterminat, Metaphyſicus æternitatem ſpectat carentem numero tempore & motu: Phyſicus demõſtrat in nulla mundi parte exſtare quicquam quod non ſit corpus, non poſſe motum niſi corporib. accidere, ſola ſe corpora inter ſe cõtingere, Metaphyſicus Spiritus & Angelos eſſe mouẽteis cœlos & cœlorũ motu ſentienteis motũ κατὰ συμβεβηκὸς, vt confiteꝛ Ariſtot. proinde illos ſpiritus vbiq; eodẽ tẽpore minimè ſubſiſtere, ſed ibi neceſſariò eſſe vbi apparet ipſorũ actio: Phyſicus demõſtrat naturalẽ formã nõ eſſe ante ſubiectũ aut extra materiã, & corruptiõe omnino intercidere: hæc. n. Ariſtoteles vniuersè de omibus naturalib. formis enũtiat, Metaphyſicus verò formas ſuas diſparatas permanere ſine corruptiõe & mutatione vlla: eoq; amplius idẽ autor & Metaphyſicis ait formã hoís, id eſt, intellectũ extrinſecus aduenire (θύραθεν ἐπεισιέναι ait) & permanere poſt corruptionẽ corporis. Prætereà Phyſici omnes principiũ iſtud retinẽt cõſtantiſs. nõ ineſſe formas duas in vno ſubiecto, depelli ſemper alterã ab altera, neq; vnquã ab vno corpore in alterũ cõmigrare: Dęmonas aũt cõtrà malignosq; ſpir. quos Peripatetici formas ſeparatas nuncupãt, euidentiſsimũ eſt ſe inſinuare in hominũ pecorumq; corpora, in corporib. effari, ſiue os hoís clauſum ſiue lingua ad laryngas vſq; proiecta habeaꝛ, idq; varijs linguis & ipſi dæmoniaco incognitis, & (quod amplius eſt) modò ventre modò pudẽdis eloqui, quamobrẽ eos veteres ἐγγαστριμύθους, ἐγγαστριμάντεις & σιγυκλίδας appellabãt. Si çui aũt cũ Academicis placebit ſtatuere dæmonibus ſua eſſe corpora, tum admirabilius ſane futurum eſt & magis à principijs naturæ alienum, quæ corpus vnum in alterum penetrare negant: cum illud tamen fuerit ab omni antiquitate viſum & in compluribus hominibus quos dæmones infeſtant ſæpe videatur. Ideoque ait Ariſtoteles non placuiſſe priſcis vt Phyſica diſputatio commiſceretur ſcientiæ Metaphyſicę, ſed Mathematicas diſciplinas interpoſuiſſe, vt eo pacto indicarent non eſſe ex rationibus Phyſicis de Magis & de actionibus quibus cum Dæmonibus ſpiritibusque malignis communicant faciendum iudicium. Noſtrum autem hoc argumentum (quod alioqui ex ſe difficile atque obſcurum eſt) vt fiat euidentius, totum opus in quatuor partes diuiſimus. Primo libro de natura ſpirituum agimus, de eorum cum hominibus conſociatione, de modis tum diuinis tũ etiam humanis ad res occultas cognoſcendas. Secũdo Magorũ artes & modos illicitos quàm

lib. 4. & 6. φυσικῆς ἀκροάσεως.

lib. 8. & μετὰ τὰ φυσικά. Libro. 12. lib. 2. de generat. animal.

breuiſſi-

breuissimè fieri potuit attigimus, idque tam sobriè vt nemo vllam ex eo occasionem abutendi inuenturus sit, atque in hũc finem vt singulis pedicæ retiaque monstrarentur à quibus cauendum est, & ijs Iudicibus leuamen afferretur quibus non vacat ista excutere, quamuis ad iudicia bene ferenda desyderent informari. Tertio modos licitos & illicitos exponimus anteuertendis aut amoliendis sortibus occupatos. Quarto agimus de forma quæstionis habendæ & constituendi iudicii aduersus Magos, & de probationibus necessarijs vt pœnæ legibus in eos sancitæ decernantur. Adieci denique Ioannis Vvieri confutationem, & solutionem argumentorum quæ in hanc causam afferri possent, sermones meos regulis conformans & axiomatis priscorum Theologorum atque determinationi quam facultas Theologiæ fecit Parisiis xix. Septembris M.CCC.XCVIII. Quapropter nos illam disertis verbis hic apponi curauimus.

DETER-

DETERMINATIO PARISIIS FACTA PER ALMAM FACVLtatem Theologicam. An. Domini M. CCCXCVIII. super quibusdam superstitionibus nouiter exortis.

PRÆFATIO.

VNIVERSIS ortodoxæ fidei zelatorib. Cancellarius ecclesiæ Parisiensis & facultas Theologiæ in alma Vniuersitate Parisien. matre nostra cum integro diuini cultus honore spem habere in domino: ac in vanitates & insanias falsas non respicere. Ex antiquis latebris emergens nouiter errorum fœda colluuio recogitare commonuit: quòd plerumque veritas catholicam apud studiosos in sacris literis apertissima est: quæ cæteros latet, nimirum cum hoc proprium habeat omnis ars manifestam esse exercitatis in ea, sic vt ex eis consurgat illa maxima, Cuilibet in sua arte perito credendum est. Hinc est orationũ illud quod Hieronymus ad Paulinum scribens assumit, Quod medicorum est, promittunt medici: tractent fabrilia fabri. Accedit ad hæc in sacris literis aliud speciale quod nec experientia & sensu constant vt aliæ artes, nec possunt ab oculis circumuolutis nube vitiorum facilè deprehendi. Excæcauit enim eos malitia eorum. Ait siquidem Apostolus quòd propter auaritiam multi errauerunt à fide: propterea nõ irrationabiliter idolorum seruitus ab eodem nominatur: alij propter ingratitudinem qui cum cognouissent Deum: non sicut Deũ glorificauerunt in omnem idololatriæ impietatem (sicut idem cõmemorat) corruerunt. Porro Salomonem ad idola, Didonem ad magicas artes pertraxit dira cupido. Alios postremò misera timiditas tota ex crastino pendens in obseruationes superstitiosissimas impiasq; depulit: quẽadmodum apud Lucanum de filio Pompeij Magni, et apud historicos de plurimis notum est. Ita fit vt recedẽs peccator à Deo declinet in vanitates & insanias falsas, & ad eum qui pater est mendacij tandem, impudẽter palamq; apostatãdo se conuertat. Sic Saul à Domino derelictus Phytonissam cui prius aduersabatur consuluit, sic Ochozias Deo Israel spreto misit ad consulendum Deum Acharon. Sic deni-

* *
*

que eos omnes qui fide vel opere absq; Deo vero sunt, vt à Deo falso ludificetur necesse est. Hanc igitur nefariã pestiferam mortiferamq; insaniarũ falsarum cũ suis hæresibus abominationẽ plus solito nostra ætate cernẽtes inualuisse, ne forsan Christianis. regnũ quod olim monstro caruit & Deo protegẽte carebit inficere valeat tã horrẽdæ impietatis & pernicioſissimæ cõtagionis monstrũ: Cupiẽtes totis conatib. obuiare, memores insuper nostræ professionis: proq; legis zelo succẽsi paucos ad hac rẽ articulos dãnationis cauterio (ne deinceps fallãt incogniti) notare decreuimus: rememorãtes inter cætera innumera dictũ illud sapientissimi doctoris Augustini de superstitiosis obseruationibus, Quod qui talib. credũt aut ad eorũ domũ eũtes aut suis domib. introducũt aut interrogãt, sciãt se fidẽ Christianã & baptismũ prævaricasse, & paganũ & apostatam, id est, retro abeuntẽ & Dei inimicũ & irã Dei grauiter incurrisse, nisi Ecclesiastica pœnitẽtia emẽdatus Deo recõcilietur? Hæc ille. Neq; tamẽ intensio nostra est in aliquo derogare quibuscunq; licitis & veris traditionib. scientijs & artib. sed insanos errores atq; sacrilegos insipientiũ & ferales ritus pro quãto fidẽ orthodoxã & religionẽ Christ. lædũt & contaminãt: inficiũt, radicitus quantũ fas nobis est extirpare satagimus: & honorẽ suũ sincerũ relinquere veritati.

EST autem primus articulus quòd per artes magicas & maleficia & inuocationes nefarias quærere familiaritates & amicitias & auxilia dæmonum non sit idololatria. Error. Quoniam dæmon aduersarius pertinax & implacabilis Dei & hominis iudicatur: nec est honoris vel domini cuiuscunq; diuini verè seu participatiuè vel aptitudinaliter susceptiuus vt aliæ creaturæ rationales non damnatæ: nec in signo ad placitum instituto, vt sunt imagines & templa Deus in ipsis adoratur.

Secundus articulus, quòd dare, vel offerre, vel promittere dæmonibus qualemcunq; rem vt adimpleant desiderium hominis, aut in honorem eorum aliquid osculati vel portare non sit idololatria. Error.

Tertius, quod inire pactum cum dæmonibus tacitum vel expressum nõ sit idololatria vel species idololatriæ vel apostasiæ. Error. Et intendimus esse pactum implicitum in omni obseruatione superstitiosa.

cuius

cuius effectus non debet à Deo vel natura rationabiliter expectari.

Quartus, quod conari per artes magicas dæmonas in lapidibus, annulis, speculis aut imaginibus nomine eorum consecratis, vel potius execratis includere, cogere & arctare vel eas velle vinificare, non sit idololatria. Error.

Quintus, quod licitum est vti magicis artibus, vel alijs quibuscunque superstitionibus à Deo & Ecclesia prohibitis pro quocunque bono fine. Error: quia secundum Apostolum non sunt facienda mala vt bona eueniant.

Sextus, quod licitum sit aut etiam permittendum maleficia maleficijs repellere. Error.

Septimus, quod aliquis cum aliquo possit dispensare in quocunq; casu, vt talibus licite vtatur. Error.

Octauus, quod artes magicæ & similes superstitiones & earum obseruationes sint ab Ecclesia irrationabiliter prohibitæ. Error.

Nonus, quod Deus per artes magicas & maleficia inducatur compellere dæmones suis inuocationibus obedire. Error.

Decimus, quod thurificationes & suffumigationes quæ fiunt in talium artium & maleficiorum exercitio sint ad honorem Dei & ei placeant. Error & blasphemia, quoniam Deus alias non puniret vel prohiberet.

Vndecimus, quod talibus & taliter vti non est sacrificare seu immolare dæmonibus, & ex consequenti damnabiliter idololatrare. Error.

Duodecimus, quod verba sancta & orationes quædam deuotæ & ieiunia & balneationes & continentia corporalis in pueris & alijs, & missarum celebratio, & alia opera de genere bonorum quæ fiunt pro exercendo huiusmodi artes excusent eas à malo & non potiùs accusent. Error: nam per talia sacra res immo ipse Deus in Eucharistia dæmonibus tentatur immolari, & hæc procurat dæmon, vel quia vult in hoc honorari similis altissimo, vel ad fraudes suas occultandas, vel vt simplices illaqueet facilius & damnabilius perdat.

Decimustertius, quod sancti prophetæ & alij sancti per tales artes habuerunt suas prophetias et miracula fecerunt aut dæmones expulerunt. Error et blasphemia.

Decimusquartus, quod Deus per se immediate vel per bonos angelos talia maleficia sanctis hominib. reualuerit. Error et blasphemia.

Decimusquintus quod possibile est per tales artes cogere liberum homines arbitrium ad voluntatem seu desiderium alterius. Error & hoc conari facere est impium & nepharium.

Decimussextus, quod ideo artes præfatæ bonæ sunt & à Deo, & quod eas licet obseruare: quia per eas quandoq; vel sæpe euenit sicut vtentes eis quærunt vel prædicunt, quia bonum quandoque prouenit ex eis. Error.

Decimusseptimus, quod per tales artes dæmones veraciter coguntur & compelluntur, & non potius ita se cogi fingunt ad seducendos homines. Error.

Decimusoctauus, quod per tales artes & ritus impios, per sortilegia, per carmina & inuocationes dæmonum, per quasdam insultationes & alia maleficia nullus vnquam effectus ministerio dæmonum subsequatur. Error. Nam talia quandoq; permittit Deus contingere: patuit in magis Pharaonis & alibi pluries: vel quia vtentes, seu consulentes propter malam fidem & alia peccata nephanda dati sunt in reprobum sensum, & demerentur sic illudi.

Decimusnonus, quod boni Angeli includantur in lapidibus et cõsecrent imagines vel vestimenta aut alia faciant quæ in istis artib. continentur. Error & blasphemia.

Vicesimus, quod sanguis vpupæ vel hœdi vel alterius animalis, vel pergamenum virgineum vel corium leonis & similia habeant efficaciam ad cogendos vel repellendos dæmones ministerio huiusmodi artium. Error.

Vicesimusprimus, quod imagines de ære plumbo vel auro, de cera alba vel rubea vel alia materia baptizatæ exorcizatæ & consecratæ seu potius execratæ secundum prædictas artes et sub certis diebus habent virtutes mirabiles, quæ in libris talium artium recitantur. Error in fide & philosophia naturali, & astronomia vera.

Vicesimussecundus, quod vti talibus & fidem dare non sit idololatria & infidelitas. Error.

Vicesimustertius, quod aliqui dæmones boni sunt, alij omnia scientes, alij nec saluati nec damnati. Error.

Vicesi-

Viceſimus quartus, quod ſuffumigationes quæ fiunt in eiuſmodi operationibus conuertuntur in ſpiritus, aut quod ſint debitæ eis. Error.

Viceſimus quintus, quod vnus dæmon ſit rex Orientis & præſertim ſuo merito, & alius Occidentis, alius Septentrionis, alius meridiei. Error.

Viceſimus ſextus, quod intelligentia motrix cœli influit in animam rationalem ſicut corpus cœli influit in corpus humanum. Error.

Viceſimus ſeptimus, quod cogitationes noſtræ intellectuales & volitiones noſtræ interiores immediatæ cauſantur à cœlo, & quod per aliquam traditionem magicam tales poſſint ſciri, & quod per illam de eis certitudinaliter iudicare ſit licitum. Error.

Viceſimus octauus articulus, quod per quaſcũq; artes magicas poſſimus deuenire ad viſionem diuinæ eſſentiæ vel ſanctorum ſpirituum. Error.

Acta ſunt hæc & poſt maturam crebramq; inter nos & deputatos noſtros examinationem, concluſa in noſtra congregatione generali Pariſijs apud S. Maturinum de mane ſuper hoc ſpecialiter celebrata. Anno domini M.CCCXCVIII. die 19. menſis Septembris. In cuius rei teſtimonium ſigillum dictæ facultatis præſentibus literis duximus apponendum.

Originale huius determinationis eſt ſigillatum magno ſigillo facultatis Theologicæ Pariſijs.

INDEX CAPITVM.

Libro primo.

CAP. I. MAgi definitio.

CAP. II. De ſpirituum cum hominib. conſociatione.

CAP. III. De bonorum ſpirituum malorumq; differentia.

CAP. IV. De prophetia alijsq; diuinis modis ad res occultas cognoſcendas.

CAP. V. De naturalibus & humanis modis ad res occultas cognoſcendas.

CAP. VI. De modis illicitis ad perueniendum eò quò intenditur.

CAP. VII. De teratoſcopia, aruſpicina, orneomãtia, hieroſcopia, alijsq; ſimilibus.

Libro ſecundo.

CAP. I. De Magia vniuersè, & generib. ipſius.

CAP. II. De tacitis malignorum ſpirituum inuocationibus.

CAP. III. De expreſsis malignorum ſpirituum inuocationibus.

CAP. IV. De ijs qui expreſſa conuentione Deo renuntiant, & vtrum corpore à dęmonibus exportentur.

CAP. V. De Magorũ ecſtaſi & raptu, & de ordinarijs ipſorum frequentationibus cum dæmonibus.

CAP. VI. De Lycanthropia, & poſsintne hoĩes à ſpiritibus in beſtias commutari.

CAP.

CAP. VII. An Magi cum dæmonib. copulent.
CAP. VIII. Possintne Magi morbos, sterilitatẽ, grandines, tempestates immittere, & homines bestiásve morte afficere.

Libro tertio.

CAP. I. De modis licitis ad carmina & magicas artes præuertendas.
CAP. II. An possint Magi valentiũ incolumitatem cõfirmare, & curare affectos.
CAP. III. An Magi suis artibus conciliare possint gratiam procerum, formam, voluptates, honores, diuitias, scientiam & fertilitatem afferre.
CAP. IV. An his plus quàm illis Magi nocere possint.
CAP. V. De modis illicitis ad carmina maleficiaq; p̃uertenda, & curãdos morbos.
CAP. VI. De ijs q obsident, cogunt à malignis spiritib. & quibus modis propulsent.

Libro quarto.

CAP. I. De Magorum inquisitione.
CAP. II. De probationibus ad euincendũ Magiæ crimen necessarijs.
CAP. III. De voluntaria & coacta Magorum confessione.
CAP. IV. De prę̃sumptionib. aduersus Magos.
CAP V. De supplicijs quæ merentur Magi.
Confutatio opinionũ Ioan. Vvieri.

INDEX CAPITVM.

Libro primo.

CAP. I. MAgi definitio.

CAP. II. De ſpirituum cum hominib. conſociatione.

CAP. III. De bonorum ſpirituum malorumq; differentia.

CAP. IV. De prophetia alijsq; diuinis modis ad res occultas cognoſcendas.

CAP. V. De naturalibus & humanis modis ad res occultas cognoſcendas.

CAP. VI. De modis illicitis ad perueniendum eò quò intenditur.

CAP. VII. De teratoſcopia, aruſpicina, orneomãtia, hieroſcopia, alijsq; ſimilibus.

Libro ſecundo.

CAP. I. De Magia vniuersè, & generib. ipſius.

CAP. II. De tacitis malignorum ſpirituum inuocationibus.

CAP. III. De expreſsis malignorum ſpirituum inuocationibus.

CAP. IV. De ijs qui expreſſa conuentione Deo renuntiant, & vtrum corpore à dęmonibus exportentur.

CAP. V. De Magorũ ecſtaſi & raptu, & de ordinarijs ipſorum frequentationibus cum dæmonibus.

CAP. VI. De Lycanthropia, & poſsintne hoĩes à ſpiritibus in beſtias commutari.

CAP.

CAP. VII. An Magi cum dæmonib. copulent̃.
CAP. VIII. Posſintne Magi morbos, ſterilitatẽ, grandines, tempeſtates immittere, & homines beſtiáſve morte afficere.

Libro tertio.

CAP. I. De modis licitis ad carmina & magicas artes præuertendas.
CAP. II. An poſsint Magi valentiũ incolumitatem cõfirmare, & curare affectos.
CAP. III. An Magi ſuis artibus conciliare poſſint gratiam procerum, formam, voluptates, honores, diuitias, ſcientiam & fertilitatem afferre.
CAP. IV. An his plus quàm illis Magi nocere poſsint.
CAP. V. De modis illicitis ad carmina maleficiáq; p̃uertenda, & curãdos morbos.
CAP. VI. De ijs q obſident̃, cogunt̃ à malignis ſpiritib. & quibus modis propulſent̃.

Libro quarto.

CAP. I. De Magorum inquiſitione.
CAP. II. De probationibus ad euincendũ Magiæ crimen neceſſarijs.
CAP. III. De voluntaria & coacta Magorum confeſsione.
CAP. IV. De prę ſumptionib. aduerſus Magos.
CAP V. De ſupplicijs quæ merentur Magi.
Confutatio opinionũ Ioan. Vvieri.

DAEMONOMANIAE MAGORVM

Liber primus.

Magi definitio. CAPVT I.

MAGVS est, qui sciens prudens diabolicis modis ad aliquid conat̃ peruenire. Hãc definitionem ponimus vt necessariam, nõ ad huius operis solùm intelligentiam, verumetiam ad iudicia quę contra Magos ferenda sunt. Est autem ab omnib. adhuc prætermissa, qui de Magis instituerunt scribere: quamuis huic fundamento tractationem totam oporteat incumbere. Nunc ergo definitionem nostram minutatim exponamus. Primùm vocibus illis, *Sciens prudens*, vsus sum: quia non videntur (ait lex[a]) vllo pacto consentire, qui errãt. Ægrotus itaque medicinam diabolicam à Mago, quem virum bonũ putabat, sibi ministratam bona fide sumẽs, non est magus: iustam enim causam habet ignorantiæ. Sin autem indicauerit Magus, aut malignos spiritus corã inuocauerit, vt nonnunquã accidit: ratio diuersa est. Hoc autem exempli gratia solùm apponimus, suo

[a] *l. nihil cõsensui, de regu. iur. ff. l. si stuprũ, de adulte. ff. l. aut facta, de pœnis, ff.*

loco ampliùs explicaturi. Iam quínã modi sint diabolici, opus est cognoscere. Diabolus Grecè calũniatorem significat: quia semper explorat bonorũ facta, vt Scriptura[a] ostendit, & coram Deo appetit calũnijs. Modi verò diabolici sunt superstitiones & impietates quas excogitauit, & seruos suos docuit, ad perdendum humanum genus. Quamobrem illum Hebræi Satanam, id est, aduersarium nominarũt. quod Salomo[b] innuebat, dicens Deũ creasse hominem ad imaginem suam, qui immortalis esset: inuidià autem Satanæ mortem in mundum ingressam esse. & narratur compluribus Scripturę locis. Statuit enim his verbis Salomo, nõ solùm existere eum qui aduersetur humano generi, sed à principio creatum esse: vt in libro Iobi[c] dicitur. Cum hac autem Scriptura sacra omnibus etiã Academicis, Peripateticis, Stoicis, & Arabibus, optimè cõuenit, spiritus existere; adeò vt quisquis hoc in dubium vocauerit (quod athei Epicuri faciunt) is principia totius Metaphysicæ negauerit, & substãtiam Dei, ab ipso Aristotele[d] demonstratam, corporumq; cœlestium motus spiritib. & intelligentijs attributos. vox enim Spiritus, de Angelis Dæmonibusq; enunciatur. Et quamuis Platoni, Plutarcho, Porphyrio, Iamblicho, Plotinoq; placeat, dęmonas bonos & malos esse: Christianis[e] tamen appellatio Dęmonum, de spiritibus malis vbiq; accipitur, & Sorbonæ quoq; determinatio, confecta xix. Septembris, 1398. sentẽtiæ veterum Doctorum cõformata, eos pro hęreticis damnat,

[a] Sapien. 3. Eccles. 17. Genes. 3. Iob 1

[b] Iob 4.

[c] Libris Physic. & Metaphysic.

[d] Aug. tract. 42. in Ioan. & libr. 8. de ciuitat. Dei, c. 22. & lib. de vera reli. ca. 13. & lib. contra Manich. ca. 33. & lib. 1. cõtra Pelagiũ.

qui

qui Dæmonas bonos esse docẽt: vt contrà Angelicorum spirituũ nomine semper intelliguntur boni. quæ quidem resolutio est optima, & præcidendę eorum excusationi & impietati apprimè necessaria, qui specie bonorum Dæmonum non dubitant inuocare diabolos, atq; accersere. De origine Dæmonum, vix inuenias quod possis affirmare. itaq; sic de illis in Timęo Plato: περὶ δὲ τὴν δαιμόνων εἰπεῖν, καὶ γνῶναι τὼν γενέσεως, μεῖζον ἢ κατ' ἡμᾶς. πιστέον δὲ τοῖς εἰρηκόσιν ἔμπροσθεν. i. de Dæmonibus autem dicere, & eorum nosse originem maius est quàm vt à nobis præstari possit. Fides verò ijs est adhibenda, quæ à veteribus dicta sunt. Priscorum verò patrum sententiam amplecti licet, qui spiritus gratia præditos, exorteśque peccati, à Deo creatos esse docuerunt: quorum alij, volentes in Deum insurgere, dati fuerint præcipites. Huic sententiæ accommodant Draconis casum, pertrahentis secum ingentem stellarum numerum in Apocalypsi [a]: Dæmonúmque principem cum subditis suis intelligunt. Ethnici verò ad Gigantomachiam olim retulerunt: atque in eam sententiam Pherecydes Draconem *Ophionæum*, caput rebellium Angelorum, Trismegistus in Poimãdro, & Empedocles, Dæmonas cælo delapsos οὐρανοπετεῖς appellarunt. Hoc sentit August. lib. viij. ca. xxij. de Ciuit. Dei: idemq; propter antiquitatem, autoritatemq; eorum qui ita senserunt, à Christianis receptum est. Verumtamen illis videtur Deus ab initio mundi magnum illum Satanam, quem Scriptura Behe-

[a] Apoc. 12.

moth & Leuiathan vocat, creauisse. ait enim Scriptura[a]: Is prima rerũ origine à Deo conditus est. atque vt eum confirment fuisse à gratia in creatione alienum, adducit Esaiæ[b] locus, in quo sic effatur Deus: Feci & formaui Satanam, vt perdat, vastet ac destruat. (Itaq; non rarò appellatur Asmodæus, à verbo שמד quod significat profligare) & Deus populo Hebræorum narrans, se in toto Ægyptiorum regno de omnibus tam hominũ quàm iumentorum primogenitis vltionem sumpturum esse: Non sinam, inquit[c], destructorem intrare domos vestras. Orpheus ipse dæmonem magnum appellat vltorem, atque (vt erat Magorum princeps) ei decantat hymnum. Similiter hæc Psaltæ verba[d] adducũtur, Magnum illum Leuiathanem, quem formasti vt triumphares de ipso: & illa in Exodo[e], Feci te, ô Pharao, vt demonstrem meam potentiam in te. quæ præter nudum historiæ sensum, de Satana accipiũtur: vt ista in Ezechiele[f]: Ecce me inimicum tuum, Pharao magne, Leuiathan, Draco iacens in medio fluuiorũ, qui dixisti, Meus est fluuius, & ego feci me, &c. Efficiam te escam volucribus cœli. Quibus in locis interpretes consenserũt, Leuiathane, Pharaone, & Behemoth, significari magnum humani generis inimicum, regno Ægypti, carnem cupiditatemq; & fluuio, torrentem naturæ fluxæ, continenter in corruptionẽ delabentis: quę corruptio destructori propria, Creatori verò omniũ Deo aduersa est. vt enim ad creationem & generationẽ Creatore patre & genitore opus

[a] Iob. 40. et 41.
[b] Esai. 54.
[c] Exo. 12.
[d] Psal. 74.
[e] Exod. 9.
[f] Ezech. 29.

re opus est, ita etiam corruptore ad succedentẽ elementaris huius mundi corruptionem opus esse. eadem quoq; ratione Prouerbiorum Salomonis xxx. capite dici allegoricè, coruos torrẽtis effodere oculos illius qui deridet patrẽ, & contemnit doctrinam matris. his enim verbis diabolos elementaris huius torrentis intelligi, qui nigri plurimùm apparent vt corui, & rationis lumen in eis extinguunt, qui cõtemnunt naturæ legem, & ludificãtur Deum. Quinetiam Hebræi affirmant, perituru Satanam, adductis locis ex Ezechiele xxi. & Esaia xxvij. vbi Deus dicit certo die Leuiathanẽ magnum occisurus, magnũ serpẽtem tortuosum qui est in mari: intelligentes maris nomine, materiam hanc fluxam & elementarem, quam Plato & Aristoteles, originem mali indagãtes, subiectum esse statuerunt malorum omnium, & quam Salomo in allegoriis parabolisq; vocauit mulierẽ, dicens nullam malitiam accedere ad malitiã mulieris: & paulo pòst (quod amplius est) meretricem quę viros omneis admittit, vt materia formas. Atque hæc R. Maymonis [a] interpretatio. Præterea dicunt, eos homines qui se cultui Dei in hoc mundo penitùs addixerint, fore vt Angelos Dei: Erũt, inquit Scriptura, [b] sicut Angeli Dei: ediuersò autẽ qui Deo renuntiauerint, & se in cultum Satanæ dederint, eos perpessuros, seruituros vt diabolos & cornifices iusticiæ Dei, ac perituros tandem (huc enim adducunt Zachariæ locum: Auferam, ait Dñs, spiritũ immundum de terra) hæc denicq;

[a] *Lib. 1. More nebocim.*

[b] *Marci 13.*

electorum Angelorum signa, reproborúmq; diabolorum esse, quòd illi vitam, hi mortem æternam consequentur, cùm tormenta suis sceleribus digna pertulerint, idq; eo tempore quod singulis fuerat destinatum arcano consilio Dei. Hæc ergo summatim Hebræorũ quorundam Theologorũ sopinio, qua prisci quoq; autores Græci imbuti unt. Nã Plutarchus[a] causas exponens, cur oracula desiuerint (quod Cicero[b] iamdiu ante ætatem suam scribit contigisse) hac inter cæteras vtitur, quòd vita Dęmonum circumscripta sit, & illis deficientibus defecerint oracula. Porphyrius[c] quoq; hos versus citat ex Apolline:

[a] Libro περὶ ἐκλελοιπότων χρηστηρίων.
[b] Lib. de diuinatione.
[c] Libr. περὶ ἀποχῆς ἐμψύχων φιλοσοφίας.

Οἴ οἴ μοι τρίποδες θοῦρον ἀχήσατε· οἴχετ' ἀπόλλων,
οἴχετ'. ἐπεὶ φλογόων με βιάζει θεράπιον φῶς. id est:
Væ væ mihi, tripodes lugete, periit Apollo,
Periit, quoniam ardens mihi vim infert cæleste lumẽ.

Eusebius item Ecclesiasticus historiographus memorabilem narrat historiam[d], ad Tyberium Cæsarem fuisse perlatam, quę apud Plutarchũ etiam legitur: Multos cùm Echinadas insulas præternauigarent, audiuisse in aere vocem sępius inclamantem, Thamus (hoc autem fuit gubernatoris in naui nomen) & huic edicentem, vt cùm Palodes appulisset, magnum Pana mortuum esse indicaret. hoc facto, repẽtè magnos gemitus eiulatusq; per Palodes, nemine comparente, exauditos esse. Augustinus autẽ, Aquinas, Hebræorumq; Theologorum plurimi, Latinorumq;, crediderunt ex Dęmonum cum mulierib. consortio (quod in Scriptura

[d] Lib. 5. c. 1. & 9. προπαρασκευῆς εὐαγγελικῆς.

ptura [a] aiunt exprimi, & Magi ſemper confeſsi ſunt) diabolicos homines generari, quos Hebræi appellant Roſchoth, id eſt capita, & diabolos eſſe putant humana ſpecie: ſimiliterq; Magos & Magas, qui liberos ſuos ab ipſo ortu addicũt Satanæ, & deteſtãdam parentũ imitantur vitã, naturę diabolorum eſſe. Ac propterea Deus ſummam hanc impietatem abominatus, execrandæ maledictioni deuouit [b] eos, qui Moleco ſemẽ offerebant, minatus ſe ipſos è terra eradicaturum, vt Chananęos qui vſi fuerant illis, eradicauerat: quorũ ſemen ait Salomo [c] eſſe à Deo maledictum. Hi enim perſępe liberos ſuos diabolo ſacrificauerant, viuos crema uerant, mactauerantq; vt maga Medea fecit, ad vlciſcendã filiã Creontis regis Corinthi, Iaſoni ſuo amatori nuptã. Siue ergo Dęmones de gratia illa deciderint in qua creati fuerãt, & immortales ſint (prout nos quidẽ ſtatuimus) ſiue ppagatione (vt Hebręi volũt) multiplicati ſint, & Deus Satanam malignũ fecerit, vt deſtruente ac perdẽte illo generatio in corruptionẽ ſuccedẽs cõtinuet in hoc elementari mũdo: non eſt propterea ferendũ ęqs animis, & accipiendũ iſtud, eſſe iniquitatẽ in Deo: neque illud q̃d Manes Perſa, Manich. autor, affirmabat, duo principia inter ſe poteſtate & origine æqualia ponẽda eſſe, vnũ boni, & mali alterum: q̃d tñ à ſe dicebat poni, vt abſurdũ iſtud declinaret, ſi fateamur ſatanã naturà malignũ à Deo creatũ eſſe, malũ igitur à Deo proueniſſe: ſin aũt perfectũ, nõ potuiſſe igitur peccare, & in ſceleſtam depraua-

[a] Geneſ. 6.

[b] Leuit. 20.

[c] Sapien. 3.

tàmq;

tá'mque naturam degenerare. Hæc enim hæresis supra omnes quæ vnquam extiterunt, abominanda est, ea'mque deseruit D. Augustinus hoc argumento, quòd malum nihil sit aliud quàm priuatio boni: cum tamen in ratione ista non possint illi conquiescere, quibus æquè vitia ac virtutes sunt habitus, & æquè actionib. dispositionibusq; comparant. Omnia verò Manichæorũ argumẽta, velut succisa radice, corruũt, si obseruabitur quod Dionysius ait libro de diuinis nominibus, in mundo nihil non bonum esse, nihil fieri quod non sit bonum aut per se aut relatione: vt optimè Magister sententiarum tradit. Quemadmodum enim plantas fecit Deus his venenatas, illis salutareis: & serpentes quoque ipsi ac viperæ (quas Manichęi à diabolo creatas iudicabant) componendæ theriacæ, pharmaco omnium præstantissimo, sanandæq; elephantiasi, & immedicabilib. morbis sunt vtiles: ita etiam de actionibus illis dicendum est, quæ per se malæ sunt, per relationem bonæ. Verbi gratia: Prædo cùm viatorem occidit, prædæ causa indignum commisit facinus atque capitale: fortasse verò nesciuerit parricidam à se interfectũ fuisse, aut hominem Deo charum ex calamitatibus istius vitæ liberatum: vt in libro Sapientiæ ostendit Salomo: itaq; Deum quidem ipso vsum esse administro, se verò propter idem factum, vt prædonem perueștigari, præhendi, pœnas luere certissimo iudicio Dei, ac postremò gloriam Deo tribuere. Iubebat quidem Pharao, mares Hebræorum

orum vt nascebantur, occidi: veruntamẽ Deus in Scriptura dicitur induraſſe ipſum, rebellémque ſibi effeciſſe, vt illuſtraretur potentia Dei, quæ alioqui tanquam ſepulta latebat, & prædicaretur in vniuerſa terra. Quamobrem docet Salomo, improbum non rarò efferri atque educari, ſolùm vt ſeruiat gloriæ Dei, in die vindictæ. quicquid enim hic geritur, tandem oportet cedere in Dei gloriam. Atq; hac quidem in re innoteſcit maximè iuſtitia Dei, & ſapientia, ex turpiſsimis hominibus laudem ſuam, & ex crudeliſsimis ſceleratorum factis, dum exequit vltiones ſuas, gloriam eruentis. An ergo faciendum eſt malum, vt ex eo eueniat bonum? Hoc argumento Paulus ad Romanos in eadem cauſa vtitur: deinde verò ſubijcit, damnationem eorum iuſtam eſſe qui ſic loquuntur. & ſermonem concludens, ab admirabili Dei ſapientia exclamat[a]: O altitudo diuitiarum ſapien- [a] Rom. 11.
tiæ & ſcientiæ Dei, quàm incomprehẽſibilia ſunt iudicia eius? Lutetiæ nuper vir quidam nobilis per falſos teſtes, nec infirmatos, euictus hominem quem nunquam viderat, occidiſſe, vbi animaduertit ſe Areſto Curiæ condemnatum, & mox ad necem rapiendum eſſe, patrem à ſe veneno ſublatum confeſſus eſt. cuius rei teſtes ſunt quàm plurimi. Infinita ſunt exempla ad manum, & omnibus cognita: ſed mihi ſufficit breuiter indicaſſe, non debere quẽquam Deo, velut iniuſto, illud vitio vertere, quòd Satanam creauerit ad perdendum, aut Angelos ſiuerit cõcidere. perinde enim illud fore,

ac si quis emissaria, cloacas, latrinas, & alia sordium conceptacula, in elegantissimo quouis palatio necessaria criminetur. Quicunque autem laborat, vt calumnijs Deo imputet malum quod inest mundo, is proculdubio horribiliori maledictioni deuouebitur, quàm illa Chanaanis fuerit, cuius pater Cham ludificatus fuerat pudẽda Noë parentis sui, quæ fratres ipsius auersa facie contexerunt. Atque hæc quidem causa est, cur post narrationem creati mundi, elegantia, amplitudine & perfectione admirabili, dicat Scriptura sancta, Deum vidisse quicquid fecerat pulchrum esse, bonúmque valde. Etenim cloaca mundi, est minutissima hæc elementaris mundi particula vbi versamur, quam Proclus Academicus [a] non dignatur particulam mundi, sed appendicem aut apotelesma appellare. & mare ipsum terráque (si cum cœlo comparaueris) nihil est nisi punctum quod sensu vix perceperis: vt à Ptolemæo optimè demonstratur. Verumtamen in hac cloaca, fœtorem & malum istius mundi continente, elegantia Dei opera & admirabilia extant. Sicut autem Deus, qui solus natura sua bonus est, neque errare potest, neque rem vllam à natura non bonam committere: sic etiam diaboli, si naturà maligni sunt, nequeunt rem vllam facere quæ ex se bona sit: sin autem non sunt à natura mali, possunt benefacere, vt Angeli possunt errando & offendendo malefacere. Dicitur [b] enim Sol immundus in conspectu Dei, & iniquitatem in

[a] ἐν τοῖς λόγοις περὶ κόσμου.

[b] Iob 4.

suis

suis Angelis Deus inuenire. & alibi [a] Angelus ad Lotum: Si peccauerimus, non cõdonabit iniquitatem nostram. Veteres porrò vno consensu docent, Angelos partim ad cœlorum motum cœlestiúmque luminum, & agitationem naturæ fuisse institutos, partim ad imperiorum & rerumpublicarum conseruationem, (hos Psellus & Porphyrius κοσμάρχας vocant) & ad hominum moderationem, partim vt Deum singulariter colant & celebrent: etsi omnes simul in gloriam & laudationem Dei certum est conspirare. De malignis verò spiritibus, hi quoque gloriæ Dei inseruiunt, tanquam supremæ illius iusticiæ ministri & carnifices, nihil efficientes, nisi iusta permissione illius. Quamuis enim maligni spiritus quicquam non faciant boni, nisi per accidens, & vt maius aliquod malum ex eo consequatur, vt si ægrotum curent, suæ religioni obstringendum: tamen certo certius est, nunquam passurum fuisse Deum, vt malum vllum committatur, nisi hoc cõsilio fieret, vt in maius aliquod bonum redundaret: vt Augustinus docuit sanctissimè. Hic autem definitionem Dæmonum, quæ apud Apuleium extat, Magorum sui temporis facilè principem, definitionem igitur istam sequutus est: *Dæmones sunt genere animalia, ingenio rationabilia, animo passiua, corpore aerea, tempore æterna.* vbi vox, *AEterna*, pro perpetua aut diuturna sumitur: sicut in Scripturis persæpe. nam Deus vnus æternus est, principio carens, & nunquam sortiturus finem:

[a] Genes. 19.

siue (vt Esaias loquitur) fuit ante omnia, & post omnia futurus est. Quòd autem Dæmonas esse tradit corpore aereos, id verò spirituũ (qui puræ intelligentiæ sunt) naturæ aduersatur. sed Dæmonas non esse puras intelligentias, placet Academicis. Hebræus Philo in locum Numerorum, Diuisit Deus de spiritu qui erat super Mosen, in electos septuagintaduos: ita esse scribit, vt est in lumine. Potiùs fuerim dicturus, è substantia quinta existere, vt de cœlo dicitur: ad declinandum illud ἄτοπον, de corruptione spirituũ, quod cõsequuturum est, si elemẽtares dicantur esse. hanc enim vnicam ob causam defendit Cicero, non esse illos ex elementis constitutos. Apuleius, sint ne Dæmones boni an mali, dissimulat. quanquam apud veteres illud obtinuit, alios ex eis bonos esse, alios malos, & indifferenteis alios. Inter Christianos Psellus, inter Academicos Plotinus, & Iãblichus inter Ægyptios, ponunt tres differentias, omneisq; in vniuersum Dæmonas sex locis collocant, in cœlo, in summa aeris regione, in regione media, in aquis, in terra, & sub terra. Nos autem definitioni Theologorum insistemus, omnes Dæmonas malignos esse. Enimuerò ferri non potest, vt constitutio illa indifferens in natura intelligente statuatur: cum ipsi quoque veteres, duo ista solùm epitheta Dæmonum vsurpauerint, εὐδαίμων, & κακοδαίμων. His ita constitutis de origine, natura, & qualitate Dæmonum vel diabolorum, via ad primũ nostræ definitionis caput munita est: vt diabolo-

rum

rum actiones cognoscamus, & diabolicos modos, quibus ad labefactandum homines abuntur. Huic autem capiti necesse est societatem & fœdus cum Dæmonib. anteire. Videamus ergo possitne vnquam fieri, vt hęc ineatur consociatio.

De spirituum cum hominibus consociatione. CAP. II.

NVlla rerum potest esse societas atq; coniunctio, nisi similium, aut quibus aliqua inter ipsas est conuenientia. Apes societatem inter se ineunt, propter ipsarum inter se similitudinem, vt ex societate mutua vtilitatem capiant: formicæ quoque, & siqua sunt in animalibus ad societatem apta. Lupis autem cum ouibus (quibus impressit Deus ὠπαθειαν quandam, & ἀποδοσς inimicitias ac capitales indidit) proiectis ad omne scelus cũ sanctis hominibus societas non potest consistere, neque Angelis cum Dæmonibus. Inter homines verò inueneris qui nec boni sunt, nec mali: sed ita se his & illis accommodant, vt de homine non ineptè statueris, intelligentem ipsius animã inter Dæmonas & Angelos, tanquam in medio positam. Deum enim Opt. Max. videmus res omneis à natura constrinxisse medijs quæ suis extremitatibus respondeant, & in rebus intelligentibus, cœlestib. atque elemẽtaribus harmoniam mundi certis medijs & adamantinis vinculis compegisse. Quemadmodum autem si contrarias voces medijs non

temperaueris, cõcidit harmonia: sic etiam fit mundo, & illius partibus. Contraria cœlorum signa, conueniente cùm vtrisque signo colligantur. Inter lapidem & terram sunt argilla & tophus, terræ metallorúmque intermedium obtinent pyrites lapis, & fossilia multa: inter lapides & plantas genera sunt coralij, tanquam lapidescentes plantæ quæ radices, ramos & fructus afferunt: inter plantas & animalia habemus zoophyta prædita sensu, motu, & facultate ducẽdi vitam radicibus quæ ad lapides adhæreſcunt: inter animalia terrestria & aquatica sunt amphibia, vt fibri, lutræ, testudines, cancri: inter aquatilia & volucria sunt volantes pisces: inter alias bestias & homines simijs & cercopithecis est locus: inter animantes brutas & naturam intelligentẽ, Angelos puta & Dæmonas, Deus hominem fecit mortalem corpore, immortalem intelligentia. Itaque homines sancti, qui spreta mortali & terrena parte in id incumbunt, vt suam intelligentem animam adiungant Angelis, hi mundum intelligentem cum inferiore colligant: quod quidem tum primùm factum est, quando in conditione gratiæ creatus est Adam, coniuncto pariter libero arbitrio [4], vt bonus aut malus existeret. Atque hanc ob causam Hebræi tradunt, hominem postremum omnium à Deo creatum esse, adhibitis (inquit Philo Hebræus) Angelis: cùm vt eum ostenderet intelligentis naturæ esse participem, tum vt superiorem mundum cum inferiore compingeret.

Genes. 4. Deuter. 30.

De

De cæteris enim animantibus, dicitur aquis præcepisse Dominus, vt volucres & pisces producerent: terrę, vt animantes alias: de homine verò minimè, vt qui mediumquodãmodo vinculum inter mundum intelligentem & aspectabilem erat præstiturus: quod vinculum inter Angelos perstat & homines sanctos, quorum precibus atq; interuentu genus humanum fuit conseruatum. Idcirco in Psalmis[a] Deus hominem fecisse dicitur paulo minorem Angelis (hîc enim voce Elohim non significatur Deus, vt quibusdã placuit: sed lxxij. interpretes ἀγγέλους reddiderũt, & Chaldæus מלאכיא ducta voce ab Hebręa מלאכים angeli, ad ęquiuocũ Elohim exponendũ: & quod Marotus noster dixit,

Tu l'as faict tel que plus il ne luy reste:
— Fors estre Dieu.

id commodius fuisset dicturus in hanc formam,

Tu l'as si haut eleué de son estre
Qu'il est peu moins que l'Ange de ta dextre:

& Hebręi[b] Angelos pædagogos hominum nuncupant, sicut homines pastores dicuntur animalium. Quamobrem Plato[c] vt ab Hebræis illud didicerat, caprarum custodiam dixit. non permitti capris, & bestiarum bestijs, sed hominibus, hominum verò Angelis: Nos, inquit, sicut oues, mira diuinorum pastorum custodia semper egemus. Cùm itaque boni sint Angeli, Diaboli verò mali, homines quoq; liberũ habere arbitriũ: vt boni sint aut mali: quemadmodũ inquit in lege Deus,

[a] *Psalm. 8.*

[b] *l. b. Pirke aboth.*

[c] *in sympoſio Protagora, politico, Critia, legibus, & Epinomide.*

Posui

[a] Deut. 30. [a] Posui ante oculos tuos bonum & malum, vitam & mortem: elige ergo bonum, & viues. & alibi [b] dicitur euidentius: Deus postquam creauit hominem, permisit eum libero arbitrio ipsius, & dixit ei, Si voles, seruabis mandata mea, & seruabunt te: ignem & aquam dedi tibi, potes manum in vnum aut in alterum immittere: habes bonum & malum, vitam & mortem, & vtrum voles, habiturus es. Vt autem ostendatur, homini post peccatum Adæ liberum arbitrium non intercidisse, verba illa haberi in lege Dei, & Caino fuisse dictum [c], penes ipsum potestatem esse faciendi bonum aut malum. Quo in loco Moses Maymonis inquit, idem sentire Hæbræos omneis, homini esse liberum arbitrium, de eo nihil dubitari: qua de re (inquit ille) [d] laudetur Deus. Hæc illius verba. Itaq; stat illa Theologorum sententia, omneis spiritus aut bonos esse, aut malos, & alios ab alijs disparatos. q̃ sententiam his verbis significari volũt Theologi: Deus diuisit aquas ab aquis. & ab hominibus interuallum mediũ occupari. eorum. n. alij consociantur Angelis, alij Dæmonib. sunt etiam qui neq; hos, neq; illos curẽt. Siue aũt cum Angelis, siue cũ Dæmonibus societas & amicitia ineatur, ea principiũ habet à tacitis aut expressis cõuentionib. vt ijsdem verbis cum August. Thoma Aquinate, & alijs Theologis vtamur. Sunt quidẽ hõines, q̃ sese nunquã τοῖς νοητοῖς contẽplãdis occupãt, neq; animũ altiùs attollũt rostro, tanquam sues aut bruta animantia transigentes vitã, de quibus Scriptura [e]:

[b] Eccl. 15.

[c] Genes. 4.

[d] lib 3. More hãnebocin.

[e] Psal. 49.

Non

Non generi nostro similes, in bruta videntur
Degeneres, animamq; vomunt corpúsq; sepulchro.

Ac mihi quidem videntur cũ spiritibus bonis aut malis nullo pacto consociari posse propter discrimen illud amplissimum quod inter sues istas intercedit, & spiritus, quorũ incorporea & spiritalis est substantia. Qui autem suas cogitationes ad malum conuertens vltrò se in eo occupat, huius anima, inquit Iamblichus [a], in diabolicã naturam degenerat, primùm quidem tacitis conuentionib. (vt postea dicemus) deinde expressis. Econtrario autem qui bonis rebus studens, animum suum ad Deum, bonum, virtutemq; extulerit, si purgata per Dei gratiam anima ipsius in virtutes morales primùm, tum etiam νοητὰς & spirituales incumbat, is cum Angelo Dei fortasse poterit eam societatem contrahere, qua ab ipso conseruabitur, præsentem ipsum sentiet, easq; res cognoscet quas ipse iussurus & vetiturus est. Hoc verò paucissimis accidit, idq; singulari Dei gratia & beneficio. quod Auerroes adeptionem intellectus vocat, in eo statuens maximam felicitatem omnium: & Græcorum primus Socrates percepit, vt apud discipulũ eius Platonem in Theage legimus: *Adest*, inquit, *mihi diuina quadam sorte dæmonium quoddam, à prima pueritia me sequutum.* deinde vocem à se audiri addit, qua illud quod instituebat, faciendum sibi nõ esse cognosceret. Atq; hoc quidem inter Hebræos frequenter accidisse, è sacra Scriptura didicimus.

[a] lib. 3. c. 32.

quæ mille exempla proponit gratiæ ſingularis, qua Deus per Angelos adſtabat ſanctis, eos non obſcurè per Angelos compellabat voce, aut ἀφώνῳ ſigno. Eorum autem qui ſocietate cum ſpiritibus bonis cõiuncti ſunt, gradus ſunt varij. Alios enim Deus adeò excellente ornabat Angelo, vt prophetiæ & prædictiones eorum ſemper eſſent certæ, nec vllo pacto eludi poſſent: prout de Moſe, Elia, Samuele, & Eliſæo dicit. Aliorum verò prædictiones non vſquequaque valuerunt, ſiue hi ſpiritus illis imperfectiores eſſent, ſiue minus accommodatum ſubiectum. Nam quemadmodum Sol non tam clarè in terra quàm in aqua reſplẽdet, neque tam in aqua turbida quàm in clara, in agitata quàm in ſedata: ſimiliter etiam turbatæ animæ, ac minus quietæ perturbationes, non capiunt tam commodè claritatem quæ eſt intelligentiæ. Diximus autem, ſingulare Dei donum eſſe, quando ſpiritum bonum immittit ei quem diligit, vt ab ipſo curetur, & in actionibus ſingulis dirigatur: quia fieri etiam poteſt, vt vir amans virtutis, & timens Dei, preces apud ipſum fundat aſsiduè, neq; tamẽ à Deo donetur ſpiritu, ſed ea ſolùm ſapientia & prudentia, quæ fuerit opus: aut ſi fortè Angelum bonum ad cuſtodiam ipſius addiderit (vt Theologis placet, & Scriptura de eo loquitur, qui ſedet in latibulo Altiſsimi, ipſum præcepiſſe Angelis, vt cuſtodiant eum ambulantem in vijs ſuis:) Angelũ tamen Dei præſentem nec cernet, nec ſentiet. Sic quod Abraham Eliezeri dixerat[a], Deum præmiſ-

[a] Geneſ. 24.

ſurum

surum esse Angelum suum ad ducẽdum ipsum, id verè factum est: quanquam nihil amplius percipiebat Eliezer, quàm puer aut demens aliquis, quos Deus sæpenumerò conseruat Angelorum operà, alioqui infinita mortis discrimina quotidie incursuros. Si cui autem Deus singulare hoc donum contulit, vt præsentem sibi Angelum sentiat, & distinctè diserteq; cum ipso communicantem, hic de maiore potest felicitate sibi gratulari: de maxima verò, si Prophetiæ donum habuerit, summum honoris fastigium, quò homo possit conscendere. Horum itaque numerus semper fuit pauciss imus. Deo per desertum populum suum deducente, erant quidem supra sexcenta hominum millia vigesimum annum superantia, hanc verò gratiam septuagintaduobus solùm est largitus. & alio tẽpore solus Ieremias fuit gratia eadem p̃ditus, cui præcepit Deus, vt Barachiæ donũ Prophetię petenti à Domino, indicaret rem nimis magnã ab ipso expeti. Huius cõmunicationis Angelorum cum sanctis exempla, in Scripturis extant quàm plurima. Non sum nescius, Atheos & Epicureos his velut fabulis reclamaturos, neq; verò efficere statui, vt isti sapiant: hoc tñ pro indubitato obtinuit apud omneis cuiuscunq; generis philosophos. Plutarc. in libello de dæmonio Socratis, & certissimam asserit spirituum cum hominib. consociationem, & Socratem, virũ optimum Græciæ iudicatum, narrat sæpe amicis dixisse, præsentem à se spiritum assiduè percipi, qui & à malefactis & à periculis

ipsum auerteret. Lõga est Plutarch. oratio, & quãtum quisq; voluerit, tantum de ea crediturus est. Ego verò confirmare possum, me ex homine qui adhuc viuit, audiuisse, spiritum quendam esse assiduum ipsius comitem, quem tum demum cœperit agnoscere, cùm annum fermè trigesimum septimũ ageret: putare quidẽ eundem spiritum sibi per totam vitam adfuisse, cùm ex antecedẽtibus somnijs, tum ex visionibus, quibus fuerat præmonitus, vt certa vitia periculaq; prẽcaueret: nunquam tamen ita percepisse planè, vt ab ea ætate fecerit. Hoc autem sibi narrabat accidisse, cùm priùs non desiuisset anno integro Deum orare ex animo vesperi & mane, vt bonum Angelum, futurum actionum suarum ducem, ad ipsum trãsmitteret: se antè & pòst quàm orauisset, certum tempus in contemplandis operibus Dei occupauisse, binis interdum aut ternis horis considentem, vt meditaretur, volutaret animo, legeretq; Biblia, & deprehenderet tandem, quæ nam ex omnibus religionibus tãtopere controuersis, cum veritate faceret: itaque hos versus à se non raro pronuntiatos esse[d]:

[d] Psal. 143.

Me Deus informa quæ sit tua sancta voluntas,
Morigerásq; manus præsta, greßúsq; sequaces:
Namq; eris ecce Deus semper mihi: tramite recto
Spiritus ille tuus diuinaq; virgula ducat.

Se itaque improbãtem eorum factum, qui Deum orant vt in præcepta opinione confirmet ipsos, pergentem in oratione hac, & legentem Scriptu-

ras

ras ſacras, apud Hebræum Philonem reperiſſe in libro de ſacrificijs, virum bonum & integrum, ac purificatũ à Deo, non poſſe vllum maius aut Deo gratius ſacrificium, quàm ſui ipſius offerre Domino: obſequẽtem huic conſilio, animam ſuam Deo obtuliſſe: ex eo tẽpore (ſic enim ille mihi) ſomnia ipſi & viſiones monitorum plenas obueniſſe, modò huic aut illi vitio corrigendo, modò anteuertẽdo periculo, modò huic aut illi difficultati ſoluendæ tum in diuinis, tum etiam in humanis rebus: inter alia verò dormientẽ ſe viſum eſſe audire Dei vocem, dicentis, Seruabo animam tuam: ego ſum qui ante apparui tibi. Poſtmodùm quotidie ſub horam tertiam aut quartam matutinam ſpiritum pulſaſſe fores, ſe verò cùm ſurgẽs aperuiſſet fores, vidiſſe neminem: ita perſtitiſſe ſpiritum vnoquoque mane, & niſi ſurgeret, ampliùs pulſando, vſq; dum ſurgeret, excitaſſe. Tunc ſibi demum obueniſſe metum, cogitanti (aiebat ille) ſpiritum aliquem malignum eſſe: propterea non deſtitiſſe, neque diem vllum intermiſiſſe, quin oraret Deum, vt Angelum bonum ad ſe tranſmitteret, & ſæpe Pſalmos (tenebat enim memoriter plerosq;) cecinniſſe. tum ergo vigilanti ſeſe patefeciſſe ſpiritum, leniter pulſantem: quo die primùm ſenſu percepit illum, & ſæpius tangentem vitreum baucalium: quo facto non parum fuit attonitus. Biduo pòſt cùm amicum quendam Regis Secretarium adhuc ſuperſtitem prandio excepiſſet, erubuiſſe illum, vt audiuit ſpiritum ita cẽdentem ſcamnum quod ad-

ſtabat ſibi, & fuiſſe perculſum metu, ſe verò dixiſſe illi, Ne timeto, nihil eſt: vt tamen hominem confirmaret, facti veritatem ipſi explicaſſe. Ab illo igitur tempore mihi cõfirmauit, ſpiritum ſemper ſibi adfuiſſe, & ſigno afficiente ſenſus monuiſſe: putà modò aurem dexteram feriendo, ſi quid mali faceret, modò ſiniſtram, ſi ſecus: ſi quis ad circumueniendum ipſum accederet, aurem dexteram fuiſſe pulatam: ſiniſtram verò, ſi vir bonus, & ad rem bonã adueniret: ſi quid mali bibiturus aut eſurus eſſet, ſi quid facere cunctaretur, aut aggredi, ſignum item fuiſſe datum: ſi quid mali cogitaret aut inſtitueret, ſigno reuocatum eſſe: ſi quando Deum laudare Pſalmis inciperet, aut facta eius admirabilia eloqui, ſpirituali quadam vi auctum fuiſſe atq; confirmatum. Atq; vt inſpirata ſomnia à delirijs diſcerneret, quæ ex inualetudine aut animi perturbatione ſolent incidere, ſe ſub ſecundam tertiámve horam excitari à ſpiritu, deinde redormiſcere, tum ſibi demum vera ſomnia de eo quod facturus aut crediturus eſſet, de ijs quæ dubitabat aut quæ ventura erant, obtingere: adeò vt ex illo tempore nihil ferè ſibi acciderit, cuius non ſit præmonitus: nihil credendum dubitauerit, quin fuerit factus de eo certior. Se quidẽ quotidie à Deo petijſſe, vt ipſum doceret voluntatem, legem, & veritatem ſuam, & vnum ex hebdomade diem occupaſſe (non autem Dominicum, propter luxum vitámque perditam, quam die illo dicebat agitari) legendis Biblijs, meditandis & expẽdendis rebus lectis, Deo cum voluptate

luptate laudando Psalmorũ laudib. quo die feriebat, domo nõ exiuisse: verumtamẽ in suis actionibus reliqs satis esse hilarẽ, lætoq; animo: citabat em̃ ad hãc rem Scripturæ locũ, *Vidi facies sanctorũ lætas*. Quòd si versanti cũ alijs contigisset non bonũ sermonem habuisse, aut diebus aliquot precari intermisisset Deum, illicò dormientẽ fuisse monitũ. Si librum malũ legeret, fuisse librũ percussum à spiritu vt eum deponeret. Ab eo q̃d valetudini ipsius fuisset nociturũ reuocatum esse, & in morbo curatum studiosissimè. Deniq; tã multa mihi narrauit, vt infinitum esset percurrere. Monebatur verò in primis vt manè surgeret, idq; hora fermè quarta, si bi dormiẽti narrabat edi vocẽ q̃ dicebat, Quis primus oraturus surget? Narrabat quoq;, sæpe se cõmonefactũ esse de erogãda eleemosyna: q̃ plus erogaret, eo secũdiores suarũ rerũ successus percepisse. Cùm inimici appetentes vitã ipsius, aqua vectũ iri cognouissẽt, patrẽ sibi per somniũ fuisse visum, adducentẽ equos duos, ruffum & albũ, ideoq; curauisse, vt duo equi conducerent̃, & quãuis de colore nihil indixisset, famulũ duos illos ruffum & albũ adduxisse. Mihi aũt rogãti, Quid nõ apertè spiritũ cõpellaret? hoc q̃dẽ à se respõdit semel postulatũ esse, repẽtè verò spiritũ tanq; malleo vehemẽter fores pepulisse, vt istud sibi ingratũ esse ostẽderet. Cæterùm se à Spiritu, ne diu legat aut scribat, impediri, vt quiescat animus, & meditetur solus, persæpè ad ipsius vigilantis aures subtilissimam quandam vocem & ἀνάρθρου peruenire. Quærenti etiam,

etiam, An formã ſpiritus vidiſſet vnquam? reſpondit, ſe dum vigilaret, nihil vidiſſe vnquam, præter lumen quoddam valde clarum, in orbem ductum. Semel autem cùm in extremo agens vitę diſcrimine, Deum oraſſet ex animo, placeret ſaluti ipſius conſulere, & ſub diluculũ dormitaret: ſuper lecto cui incumbebat, animaduertiſſe puerulum veſte alba in purpureum colorem inclinante, vultu formaq; admirabili: hoc ille plurimùm confirmabat. Iterum verſantem in graui periculo, & modò cubantem, à ſpiritu impeditum eſſe, qui non ceſſaret donec è lecto ſurrexiſſet, inſomnem itaque totam noctem in precibus conſumpſiſſe: poſtridie ſemirabili ratione & incredibili, carnificum manus effugiſſe: hoc facto, ſe dormiẽtem audiuiſſe cùm inclamaret vox, Iam dicendum eſt, qui ſedet in latibulo Altiſsimi. Ne plura, narrabat ille ſe in omnibus difficultatibus, itineribus, inſtitutis quæ aggreſſurus erat, cõſilium à Deo petiſſe. & quadam nocte cùm benedictionem à Deo ſibi donari poſtulaſſet, viſionem dormiẽti fuiſſe oblatam, in qua ipſi benedicebat pater. Hæc de eo homine perſpecta placuit enarrare: vt oſtendam, non debere mirari quenquam malignorum ſpirituum conſociationem, ſi Angeli boniq; ſpiritus, ſocietate huiuſmodi & frequentatione cum hominibus communicent. Quod autem narrabat ille aurem ſibi à bono Angelo pulſatam eſſe, idẽ optimè Iobi xxxiij. & Eſaiæ l. oſtenditur. hic enim, *Dominus*, inquit, *vellicauit mihi aurem diluculo*: ille verò longè apertius

ſecretum

ſecretum hominibus peritis retegit, quo ſe paulatim Deus percipiendum ſenſibus exhibet. Similiter quod dicebat ſe tanquam malleo pulſantem audiuiſſe. hoc primum legimus fuiſſe Prophetarum ſignum. De Manoha enim Iudicum libro legitur, cœpiſſe Angelũ Dei pulſare ante ipſum interprete Rabbi Dauide, vbi vox לפעמו pulſare & ſonare, eſt à nomine פעמון tintinabulum aut tympanum denotante. An ſuus autem cuiq; bonus ſit Angelus, difficile eſt ſtatuere. Nam etſi peruetus hæc ſententia eſt, quod hi verſus Græci non obſcurè docent,

ἅπαντι δαίμων ἀνδρὶ τῷ γενομένῳ
ἅπαντός ἐστι μυσάρχης θ' ὁ βίος: id eſt,
Omni dæmon viro nato
Omnis eſt moderator vitæ, vel initiator.

contraria tamẽ magis videtur probabilis. Etenim Saulem videmus [a], poſtquã benedictione per Samuelem conſecratus, turbam Prophetarum inſtrumentis muſicis ludentium in via offendiſſet, Spiritu Dei indutum eſſe, & ſe totum (ait Scriptura) ſenſiſſe commutari: propterea q; mandaſſe ei Samuelem, tum demum faceret quicquid ſibi in mentem venturum eſſet. Item cùm dicitur Deus [b] cepiſſe de ſpiritu Moſis, quem in ſeptuagintaduos homines diuideret, è ſexcentis millibus electos, & illi quieſcente ſuper ipſos Spiritu Dei prophetaſſe: facilè ex eo colligas, Spiritum Dei nondum ipſis adfuiſſe: hunc autem Dei ſpiritum eſſe tanquam lumen, quod ſine ſui deminutione communicatur, & in perpaucis hominibus, idq; non ſemper eſſe.

[a] 1. Sam. 10.

[b] Num. 11.

Sic ediuersò Spiritus Dei Saulem reliquisse, & malignus Spiritus eum nonnunquam agitasse dicitur. legati quoque ab ipso ter ad Samuelem, Dauidem, aliósque Prophetas missi, à Spiritu Dei, simulac propè aderant, occupati prophetabant. quin Saul ipse [a] eódem veniens vt illos comprehenderet, mortique traderet, à Spiritu Dei comprehensus cœpit laudare Deum, & vaticinari: discedentem verò à Prophetarum turba, Spiritus Dei reliquit, quem antea quoque Spiritus malus inuaserat, adeò vt furiosus factus prophetaret. Sic in Scriptura [b] passim prophetandi verbum in bonam & malam partem sumitur: quia malignus spiritus, diuinorum miraculorum simia, conatur ea imitari, & quòd res futuras nouerit persuadere. quanquam fieri potest (quemadmodum dixi) vt ab Angelo Dei homo ducatur & custodiatur, Quem Angelum neque percipiat, neque compellet νοητῶς ἢ αἰσθητῶς intellectiuè vel sensitiuè: siue ꝙ Angeli dignitate differant, vt de spiritu Mosis, Samuelis, Eliæ ꝙ diximus, Prophetas reliquos longo interuallo superantium, siue quòd homo ineptus sit percipiendæ spirituali intelligentiæ. De bonorum spirituum cum hominibus coniunctione satis: de hominum verò cum Diabolis consociatione, in hoc opere dicturi sumus: sed tenenda est prius bonorum spirituum à malis differentia.

[a] 1. Sam. 19.

[b] 1. Sam. 18.

De

De spirituum bonorum malorúmque differentia. CAP. III.

MAgum diximus eum esse, qui diabolicis modis ad aliquid conatur peruenire, tum de cõsociatione spirituum cum hominibus egimus: iam itaque cognoscenda est horum ab illis differentia, vt filij Dei à Magis discernantur. Hoc enim perneccessarium est ad pietatis ac religionis velum, laruamq; luminis adimendam, qua non rarò diabolus hominibus fallendis abutitur. Veteres Græci & Latini annotarũt esse bonos spiritus & malos: quorũ illos εὐδαίμονας, hos κακοδαίμονας, ἀλάστορας καὶ παλαμναίους, Latini Lemures appellabant: quod imperiti non possunt: Athei nolunt credere, Magi ad tollendam de se suspicionem rident quidem in speciem, sed reipsa plus satis intelligunt. Docemur autem exemplis non paucis, in hoc diabolum incumbere, vt Dei effingat opera, prout de Magis Pharaonis legimus. Hoc quoque legimus, malignos spiritus olim, vt hodie solent, fefellisse duobus modis: vno aperto expressis pactis (hoc autem rudes & imperiti solùm ac mulierculæ decipiebantur:) altero idololatria & religionis specie, viris bonis studiosisq; circumueniendis accommodato. Ideoq; Satanas vt ab adoratione veri Dei ad sui adorationem homines abduceret, nolebat[a] oracula responsaq; edere, nisi per virgines, & eos qui in precib. orationibusq; ad Apollinẽ Deosq; similes cum ieiunijs tẽpus transigerẽt.

[a] *Plutarch. lib. de oraculorum defectu.*

Atque hunc quidem ritum tam bellè fouit Diabolus, vt in Occidentalibus insulis, antequam Hispani illis potirentur, fuerit compertum. Sacerdotes illarum gentium ieiunia maxima, preces, & supplicationes celebrasse, Labaris idola circumgestasse, eorumq; honores decantasse, tum occupatos à spiritibus malignis res mirabiles pronũtiauisse quales in historijs Indiæ Occidentalis legimus: omnibus autem in vniuersum vxores non esse præterquàm ijs qui peccata audiebant, pœnitentiam imperabant, & confessionem sub graui pœna non audebant retegere: omnes persæpe ieiunare, maximè si quando faciẽda messis aut bellum, aut Deus ipsorum, id est, diabolus consulendus: vt autẽ vehementius raperentur, oculos occlusisse aut eruisse sibi cùm sacrificandi essent homines & omne genus animalia idolis suis: multa puellarum esse monasteria quas homines castrati naso labijsq; precisis asseruarent, indicta aduersus incestam capitali pœna, vt Romæ Vestalibus factum est: qui ambibant Sacerdotium, eos cum Sacerdotibus se in syluas albis vestibus indutos vel candidatos abdidisse, vbi annos quatuor aut quinq; transigerent, hoc facto cum literis testimonialibus (syllabas Imperatores vocant) abire solitos: Maximum Deum ab ipsis adorari Solem quem vocant Guaca, & Paniacana Solis & Lunę filium. Omnibus autem notum est Amorrhæos aliosq; populos quos exterminauit Deus has artes magicas exercuisse, hominesq; diabolis sacrificauisse, quos compellabant adora-

adorabantq; in primis verò Solem quem κατ' ἐξοχὴν Hebræa voce *Bahal*, id est, Dominum appellabant: vnde processit nomen *Bahalzebub*, muscarum dominus, eo quòd nulla in tẽplo illius musca degeret, quemadmodum in Venetiano palatio nulla esse dicitur, & in Toletano vnica. Hoc autem nec nouum nec inauditum est: Cyrenæos enim legimus cùm Acaroni Deo muscarum sacrificauissent, & Græci Ioui quem Myrioden q. d. muscarium nominabant, muscas omneis vna nebula euolasse, vt narrat Pausanias in Arcadicis, & Plinius libr. xxix. naturalis historiæ, cap. vi. à Magis quoque certis carminibus omnes angues è regione vna abigi animaduertimus: non est igitur mirum si omnes muscæ à Satana horũ magistro abiguntur. Quòd si certa est de Toletano Venetico q; palatio fama, omnino statuimus idolum aliquod sub palatij limine fuisse conditum: vt nuper in quodam Ægypti oppido (vbi non erant crocodili vt in alijs oppidis secundum Nilum) inuentum est plumbeum crocodili signum sub ædis limine conditum, quam Mehemed ben Thaulon cremari iussit: quo nomine expostularunt incolæ dicentes se ex eo tempore à crocodilis grauissimè infestari. Eadem ratione rex Iudææ Ezechias serpentem æneum comburi iussit, ne adorari posset. Extant libro tertio Mosis Maymonis Chaldæorum sacrificia & ceremoniæ excerptæ è libro zeuzit (qui ceremoniarum illius gentis liber est) vbi sacrificia, preces, ieiunia, saltationes, & supplica-

tiones deſcribuntur illis perſimiles quas Occidentales Indię tenuerũt: apud qs etiã Bahalis ſacerdotes erãt Prophetæ ſeorſim degẽtes à mũdo, colore fumido amicti (horret. n. iſte color vt qui maximè) ex q̃ nominabant Camarin. Quinetiã (q̃d magis miramur) Indi Occidentales de Sole ſeu Apolline idẽ ſentiebãt q̃d Amorrhæi, Græci, & Latini ſenſerant, hũc Deũ prophetiarũ eſſe: quo argumento planè oſtenditur Diabolũ præclarã iſtam ſcientiã omnes docuiſſe. Itaq; Ochozias rex Iſraelis maximus ſua ætate Magus cùm de feneſtra cecidiſſet, legatos in ædem Bahalis miſit victurúſne à caſu eſſet conſulturos, quibus Elias cauſa itineris perſpecta obuiam venit & dixit, an Deus non eſt in cœlo quem conſulatis? Dicite Regi moriturum ipſum. Itaq; nemini mirum videri debet ſi Occidentales populi à Satana precũ, ieiuniorũ, ſacrificiorum, ſupplicationũ, & prophetiarũ ſpecie faſcinabant, cùm Paleſtinę, Greciæ, & Italię populi hac religiõe eſſent & nihil celſius cognoſcerẽt. Dixerit quiſpiam, non habuiſſe eis fidẽ ſapiẽtiſsimos: ego verò ſummos philoſophos video id pro re diuina certiſsima q̃ habuiſſe. Quis inter Philoſophos Platone diuinior? At cùm Apollinis oraculũ non deſituram peſtẽ Athenienſib. reſpondiſſet donec altare ipſius (q̃d omneis in partes q̃d ratũ erat) fuiſſet duplicatum, & Plato ea tẽpeſtate Geometrarũ maximus aperta Phyſica & craſſa duplicandi altaris ratione dixiſſet Athenienſib Deo rẽ omnium quę in Geometria ſint difficillimã & quę adhuc minimè

nimè cõperta fuerit poſtulaſſe, vt eos ab auaritia, ambitione, inhoneſtisq; voluptatib. reuocaret, & ad contẽplationẽ τῶν νοητῶν mirabiliumq; dei operũ p-traheret: diabolus maximẽ iſtius peſtis occaſiõe arrepta plurimũ abuſus eſt, & amplificauit opinionẽ de diuinitate oraculi. Secũdus à Platone Iãblichus Ægyptius tẽporib. Iuliani apoſtatæ magnus ante omnes & ſummè diuinus eſt habitus, quẽ Porphyrius, licet Philoſophus κατ' ἐξοχὴν dictus pro magiſtro agnoſcebat. Verũtamen in iſtius libris de myſteriis (q̃ integra Romę traducta atq; impreſſa ſũt) non in Marſilij Ficini fragmẽto, videmus illorũ impietatẽ[a] ab ipſo reprobari q̃ imagines & characteras ad vaticinandũ faciũt, affirmando[b] prophetiã non eſſe naturale bonũ, ſed donũ Dei maximũ: à Deo. n. ſolũ ad eos ꝓmanare quib. purificatę ſunt animę: reprobari quoq; illorũ factũ q̃ Prophetiæ donũ[c] per δαίμονας παρέδρους. i. Dæmonas aſſeſſores vel comites & cõſiliarios (q̃s in annulis phialiſve geſtare ſolẽt) aucupant: etſi Prophetiã cõparari ait[d] Hydromãtia, Lithomãtia, Actinomãtia, Xylomãtia. Rabdomãtia, Orneomãtia, & Alphitomantia, miraturq; Deos ſe ita demittere[e] vt in cibis diuinitatẽ ſuã dignent collocare (q̃d Porphyrius in dubiũ reuocabat) & Deorũ naturã in iſtis omnibus adorari iubet. Omnia aũt hęc facta impia Deũ videmus deteſtatũ eſſe grauiſsimè, atq; nominatim iſtud[f] vetuiſſe ne lapis imaginationis adoretur: quem lapidem Chaldæus interpres vocat adorationis, multi ſtatuã ἀπροσδιονύσους interpretati ſunt.

[a] lib. 3. c. 30. 32. & 34.
[b] lib. 3. cap. 24. & 37. Syneſius περὶ ἐνυπνίων.
[c] lib. 3. c. 13.
[d] lib. 3. c. 14.
[e] lib. 3. c. 17.
[f] Leuit. 26.

Iambli-

Iamblichus prætereà, de quo iam habetur ſermo, ſcribit [a] animam interdum extra hominem ſic rapi diuinitus, vt corpus maneat ἀναισθητὸν, neq; ictuũ neq; punctionum ſentiens: interdum verò corpus animamq; exportari, quod genus appellat ἔκστασιν: atq; hoc Magorum commune eſt qui expreſsis pactis cum diabolo coniuncti ſunt, vt modò ſpiritu deportentur dum ſenſus corpus fugiunt, modò corpore ſimul & ſpiritu, cũ nocturnos cœtus obeunt, vt quæſtionibus infinitis (de quibus poſteà dicturi ſumus) fuit comprobatum. Hic tamen animaduertens malignos ſpiritus ſubire bonorum locum, θυσίαν dixit & ſacrificia indignè facta diſplicere diis, tum demum malignos ſpiritus ſe hominib. loco deorum exhibere: qua occaſiõe Porphyrius, quamuis Chriſtianorum hoſtis infenſiſsimus, eò adductus eſt vt Deos omneis veterum eſſe κακοδαίμονας & malignos ſpiritus affirmaret. Atq; hic quidem Iamblichus, qui de iſtis rebus, quàm accuratiſsimè potuit, diſſerebat, ea tempeſtate ſanctiſsimus vir omniumq; maximus habebatur, adeò vt Iulianus apoſtata literis quas ſæpe ad ipſum mittebat inſcriberet, Magno Iamblicho: ſed poſtquam ipſe cum aliis tentauit Alectryomantia cognoſcere quis poſt Valentem imperio potiturus eſſet, Imperator Valẽs de quatuor literis θεοδ, à gallo gallinaceo exaratis factus tandem certior morti addixit Magos innumeros, & Iamblichus veneno ſibi ademit vitam vt ſuppliciũ effugeret. Verùm vt demonſtretur induſtrios quoſq; & ſanctos viros nõ raro

[a] lib. 3. ca. 2. & ſequent.

raro deceptos esse à specioso illo pietatis prætextu, qui plurimùm in rebus magicis potest: suo loco posteà exponemus vt ad dęmonum inuocationem à sceleratissimis magis nostra memoria vsurpatam orationes, ieiunia, cruces, hostiæq; soleant ab ipsis ad suum scelus occupari. Sic non ita pridē quædam Blesensis Maga fascinatam mulierem & decumbentem curatura mandauit vt media nocte Missa S. Spiritus in æde S. Mariæ virginis auxiliatricis caneretur, deinde postquam toto corpore incubuisset ægrotæ & occentasset voces aliquot, sanata est (quam ceremoniam à Satana mulieri traditam fuisse constat exemplo Eliæ Prophetæ, qui Sunamitidis potentia Dei è mortuis suscitauit.) Sed post duos menses eadem mulier, quæ curata fuerat, in morbum relapsa, obijt, & consulta de ea re Maga respondit se plus satis loquutam esse, vt Harduinus Blesensis hospes ad Leonis insigne mihi exposuit: sortes enim à malefica quę hanc incantauerat in alteram dixit coniectas esse, quod Magorum omnium medicam artem fingentium commune est, vt posteà dicturi sumus. Et Magorum ὑποβροντισμὸς postquam orbes & nefarios characteras (quos hic de industria omissuri sumus) ad inueniendum thesauros posuit, fodiendo scribit Psalmos dicendos esse; *De profundis, Deus misereatur nostri*, &c, *Pater noster, Aue Maria*, &c. *à porta inferi, Credo videre bona Domini*, &c. *Requiem æternam*, &c. & legēdam Missam: Item vt aliud quippiam quod reticebo consequantur, inscribi quatuor tabulis mē-

branæ puræ, *Omnis spiritus laudet Dominum*, & ad quatuor parietes domus suspendi: ad alia quoque scelera quæ nolo scribere Psalmum centesimumoctauum pronuntiari. Quinetiam Hispani & Itali regionem Belgarum adituri ann. M. D. LXVII. amuleta sortilegiorum plena & sibi tradita gestabant vt tuti ab omnib. malis essent: Germani quoque nonnulli indusium necessitatis portant forma exsecrabili quam nihil opus est describere, & crucibus vbiq; figuratum: & Magorum princeps indignus cuius hic apponatur nomen, ad malignorum spirituum inuocationem priùs ieiunari mandat, & S. Spiritus missam accurari. Quapropter difficilè est Magos retegere & à viris bonis discernere, sed olim difficilius quàm nostro tempore: etsi omnes populi omnesq; Philosophorũ sectæ Magos condemnarunt, vt Augustinus inquit[a], sectus omneis Magiæ pœnas decreuisse, & Seruius apud Romanos narrat horrori semper fuisse Magos & incantatores, quod ex legibus xij. tabularum & Pandectis cõstat[b]: cùm tamen omnia oracula quæ pro sanctissimis habuerunt planè essent magica, vt antè diximus & pòst ampliùs declarabimus. Si quis igitur affirmet bonorum spirituum & malignorum signum ex operibus bonis aut malis petendum esse, verum quidem dixerit: sed in circumscribendis bonis operibus res tota vertitur: nam vtcunque ieiunia, preces & orationes, castitas pudicitiáque, solitudo, contemplatio, ægrotorúmque curatio res per se bona sint, sitamen propter-

[a] *libr. 18. de ciuit. Dei.*

[b] *l. itẽ iubeo. §. si quis astrologus. de iniu. toto ti. de maleficis & math. l. si quis aliqd, de pœnis. ff.*

propterea fiunt vt honor Satanæ idolo'ue habeatur, vt de rebus præteritis aut futuris oracula cognoſcantur, hæc verò opera non iam bona ſed deteſtabilia, damnanda, & diabolica cenſeri neceſſe eſt. Veteres autem hiſtóriæ docent hæc ab ijſdem Ethnicis fuiſſe facta à quibus faſcinatores & qui elementa (vt lex ait[a]) turbabant fuerunt condemnati: eadem Amorrhæos feciſſe, Indosq; ſimiliter. Ac horum quidem Magorum nonnulli fuerunt voluntarij: ſed verum certúmque indicium tangendis & cernendis Magis ſpiritibuſque bonis & malis inter ſe diſtinguendis Lex Dei exhibet, nam lege Dei[b] omnes ſortes ſeueriſsimè prohibentur, & varia illarum genera adducuntur, vt alia quoq; ſimilia ſtatuamus eodem iure prohiberi. Neque verò Ioſephi dictum libro Antiquitatum viij. oportet accipi, artem coniurandi malignos ſpiritus à Solomone repertam eſſe: cùm enim res longè minores de eo ſcriptæ ſint, & in omnibus eius ſcriptis ne minimum quidem iſtius artis veſtigium exſtet, non eſt credibile Scripturam fuiſſe illud diſsimulaturam: niſi fortè quiſpiam voluerit Solomonem illorum deteſtabilium librorum autorem facere, quos inſcriptos Magi circumferunt ipſius nomine. Potuit verò ſic Ioſephus decipi vt Iamblichus deceptus eſt. Narrat. n. Eleazarum quendam Iudæum coram Veſpaſiano Cæſare annulo nares cuiuſdã dęmoniaci attigiſſe, malignumq; ſpiritum vi radicis annulo incluſæ, quam à Solomone monſtratam aiebat, abegiſſe.

[a] li. 6. de maleſic. C.

[b] Deut. 18.

Quod genus erroris pernicioſiſsimum eſt ac ſcelera-tiſsimum, licet multi ſquillam eſſe opinentur, & malignis ſpiritibus arcendis ſoleant præ foribus ſuis ſuſpendere. Conſtat enim puluere quodam in ouile per Magum iniecto perituras oues, niſi auertat Deus: & quemadmodum faſcinata pecora homines̄q; interdum per Magos adminiſtros ſuos reſtituit Satanas (ſed ea lege vt ſortes in aliū tranſferantur nequicquam ſibi intercidat, vt poſtea demonſtrabimus) ſic etiam è dæmoniacis malignos ſpiritus ſæpe eiſcere, artéſque diabolicas ad iſtud facinus effingere. Sic iſte de quo Ioſephus narrat faciebat annulo, cui non radix inerat ſed malignus ſpiritus, cuius facultate aut colluſione potiùs alter ſpiritus exibat, vt fides Magiæ & idololatriæ, qua imperitos ludificatur Satanas, haberetur. Signis autem dixerit luporum morſus lupos non petere, nec malignos ſpiritus à malignis pelli, huic reſpon furus ſum non tam hac arte diuidi regnum Satanę quàm confirmari, & his miraculis ſtabiliri foueriq́ue idololatriam: neq; abſonum eſt illud Auguſtini, Diabolos à diabolis pelli etiámq; euerti, vt improbi ferè non euertuntur niſi improborum opera per voluntatem Dei dicentis apud Ieremiam, *Vlciſcar inimicos meos per inimicos meos.* Etenim ſi boni ſæpe bello petunt bonos, multo magis improbos appetunt improbi, diabolóſq; diaboli. In Daniele autem legimus Angelos imperijs & regnis præeſſe, bellaq́; inter ſe gerere: Angelus enim Dei Da-

[a] Daniel. 10. nieli dicit [a] Angelum Michaelem Hebræorū prin-

cipem

cipem cõtra Angelum Perſarum ad auxilium ſuũ aduenisſe: ſed de huius loci interpretatione ſapientes viderint. Sic Deus in cœlo diſpoſuit cõtrarios ſtellarum planetarumq; motus & effecta, ſic contraria elementa, ſic antipathiam hinc, illinc ſympathiam in vniuerſitate rerum, qua contrarietate & ſuaui concertatione harmoina mundi continetur. Iſta autem bonorum ſpirituum & malignorum confuſio ex illo nouorum Academicorum axiomate profecta eſt, Cœlum cũ terra copulari oportere, virtutesq; cœleſtes cum terreſtribus, & alia alijs coniungi, vt vis diuina elementaribus pariter ac cœleſtibus modis attrahatur. Hæc Procli, Iamblichi, Porphyrij, & aliorum Academicorum hypotheſis: qua magiſter ille artium diabolicarum fretus, cuius libri cum magnificis priuilegijs excuduntur, fundamento huic ſuperſtruxit omnes ſortes & diabolorum inuocationes quæ cum priuilegijs principum, peſtilentiſsimo Rerumpubl. exitio, vbiq; excuduntur. Componit enim characteras proprios dęmonum planetas ſingulos (vt ait) moderantium: hos characteras in metallum planetæ cuiuſq; proprium eodem momento incidi iubet, quo planeta in ſua domo & exaltatione verſatur cum aliqua ſignorum coniunctione grata: atq; tum præſtò eſſe plantam, lapidem, & animal Planetæ deſtinatum: ita planetæ huic ſacrificari omnia: interdum verò planetæ imaginem & Orphei Magi hymnos adhiberi: quibus hymnis plus ſatis Mirandulanus hæſit ſpecie Philoſophiæ, cùm ait

hymnis Orphei non minorem vim ineſſe ad Magiam quàm hymnis Dauidis ad Cabalam (de qua dicemus ſuo loco) & à ſe primùm gloriatur arcanum hymnorum Orphei, qui Medeæ maleficæ magiſter erat, fuiſſe reuelatum. Quin hymnos iſtos ad honorem Satanæ factos fuiſſe cernimus. quò ſpectant illa Pici verba, Fruſtra naturam adit qui Pana non attraxerit. Hac eadem ratione iſte magorum magiſter diſcipulos ſuos in omni idololatria, impietate, artibuſq; magicis informauit. Etſi quod illi Academici ignoratione per errorem ſine dolo malo & bona fide rem bonam arbitrati faciebant, eo per deteſtandam impietatem Agrippa abuſus eſt: fuit enim quamdiu vixit Magorum ſui temporis maximus, quo defuncto ſcribit Paulus Iouius[a] & complures alij canem atrum (quem ille vocabat dominum) è cubiculo illius exeuntem fuiſſe viſum, qui ſe in Rhodanum immerſerit, neq; ab eo tempore comparuiſſe. Verùm lex Dei proſpiciens ſapientiſsimè eorum impietatib. qui inferiorem mundi partem ſuperiori volunt coniungere & connubio mundum ſociare (vt Picus ait impietatem maximam ſpecioſo tegens velamine) & herbarum animantium, metallorum, hymnorum, characterum, ſacrificiorúmque opera Angelos & Deos primùm minorum gentium, tum per hos Deum maximum creatorem omniũ adducere: Deus igitur ipſe impietati huic occurſurus diſertè videtur vetuiſſe[b] ne qui gradus fierent ad conſcendendum altare ſuum, ſed vt ad ipſum

[a] *lib. elegiarum.*

[b] *Exod. 20.*

psum rectà adiretur præcepisse: quod dictum Platonici non satis assequuti Dæmonum inferiorum & Semideorum opera superiores Deos perducendos esse, horumq; opera consimiliter supremum Deum. Ex his igitur Platonicos & alios Ethnicos statuimus fuisse quidem idololatras, qui simplice animo per ignorationem Iouem adorauerint supplicauerintq;, Saturnum, Martem, Apollinem, Dianam, Venerem, Mercurium, & alios semideos, viuendo sanctè, orando, ieiunando, quæuis iusticiæ, charitatis, & pietatis facta exercendo: sed Magos neq; hos esse credimus, neque eos qui errore pari detinentur, quamuis res futuras diabolicis modis conati sint prænoscere, quia rem Deo gratam à se fieri existimauerunt. Quamobrem etiam has voces, *sciens prudens*, in definitione Magi posuimus. Sed quisquis notitia legis diuinæ præditus intelligit omnibus istis diabolicis diuinationibus interdictum esse, & ijs tamen ad assequendum aliquid vtitur, hic Magus dicendus est. Certissimum igitur notam internoscendæ bonorum spirituum à malis, & pietatis ab impietate differentiæ sitam esse in eo animaduertimus, vt perspiciatur si fortè res creatæ Creatoris loco ad consilium adipiscendum adeuntur. Sed quia plerique in prædictionum argumento falluntur, & bona pro malis non infrequenter accipiunt, nunc de prædictionibus præsagijsque videamus.

De

De prophetia, aliisque diuinis modis ad res occultas cognoscendas. CAP. IV.

DIuinum Græci appellant μαίτιλς ἢ μαντικὸν πρὸς μαντένεσθαι, id est, diuinare, vel vaticinari: qd genus hominum quia fraudibus mendaciisq; circumfluit, mendacem hominem Galli appellant *Menteur*, vt mihi quidem videtur, πρωνύμως. Latini diuinum vocant, ineptè Magis nomen præstantissimum æquè ac Prophetis dantes. Illud autem est à voce μαντεία, quasi μανεία quædam dicta, quia Diuini fascinati & à maligno spiritu possessi furebãt plurimùm: neq; enim Pythias sacerdos diuinabat nisi furore ageretur. Quapropter etiam Herculeus mõrbus appellatur sacer, quia abrepti Magi similes sunt hominibus ex eo morbo laborantibus. Hebræi diuinos primùm *Videntes* nominauerunt: vt cùm Saul amissis asinabus diuinum consulturus de iis quæreret, [a] Samuel Videns esse dicebatur: idem drachmam argenti quam videnti traderet à suo comite postulauit: & Samuel roganti et sẽ tne *Videns* se esse respondit: nõndum enim [b] ait Scriptura, *Videntes* נביאים id est, Prophetæ dicebantur. Est autem hoc nomen à verbo נבא, quod plurimum passiuæ coniugationis est, vt ostendatur veram diuinationem à Deo percipi. Græcum autem προφητία prædictionem significat, siue in bonam partem siue in malam acceperis. Quod verò eos qui pulueribus & pingui vtũtur appellamus Magos, hoc scitè cum veteribus distinguens Aristoteles

Cicer. lib. de diumat.

[a] 1. Sam. 9.

[b] 1. Sam. 10. Ieremi. 26. Zach. 13.

teles vernaculo sermone Magos dixit περὶ τὰς φαρμακείας, & Magos φαρμακίδας, vt videre est libr. vi. cap. xviij. & lib. ix. cap. xvij. historiæ animaliū cum hippomanes scribit ὑπὸ τῶν φαρμακίδων vsurpari. Verùm vt cognoscatur quænam sit licita & quę illicita diuinatio, omnem diuinationē statuemus aut diuinam esse, aut naturalem, aut humanam, aut diabolicam, & de his quatuor generibus dicemus ordine. Prima ergo quia à Deo extra ordinē proficiscitur præter naturaleis causas, diuina dicitur. De hac extat testimonium Dei dicentis[a]. Si qui Propheta fuerit inter vos, ego visione appariturus sum ei, & cum eo loquuturus somnio: De Mose verò seruo meo fideli præ omnibus, non sic futurum est, non ego facie ad faciem ipsum alloquar. Quem in locum Hebræi[b] annotant Prophetiam esse munificentiam opera Angeli aut actiuæ intelligentiæ à Deo collatam rationali primùm animæ, deinde imaginationi, hinc Mosis solùm prophetiam excipi oportere, quam Mosi Deum immediatè alloquenti sine alio modo traditum affirmant, idq; vigilanti: atq; hoc ipsum significari cùm Mosi dicit Dominus[c], Apparui quidem Abrahamo Isaaco & Iacobo nomine meo Schadai, sed magnum nomen meum Iehouah non exposui eis, item sub finem Deuteronomij, cùm dicitur nunquam fuisse Propheta similis Mosi, qui Deum facie ad faciem cognouerit. Quoscunque igitur sermones in Scriptura Deus cum Prophetis habuit, per Angelos aut intelligentias somnijs & visioni-

[a] Num. 12.

[b] R. Moses Maymonis lib. 3. more nebocim.

[c] Exod. 9.

bus fuerunt traditi : ac propterea Hebræorum Theologi[a] à quibus Prophetarum doctrina quasi per manus accepta est, omnia somniorum visio-numq; diuinarum genera diligenter expenderũt, quæ Augustinus breuiter formis quinq; complexus est, comprehensis putà humanis somnijs, quæ neque huius loci sunt, neque vllius pretij, vt in Ecclesiastico legimus. Nam eorum solùm ratio habenda est quæ diuinitus immittuntur: etsi omnia voce Hebrea חלם & Greca ὀνειρώς contenta sunt, vt visa Hebræi מראות, Synesius[b] τὰ ἀναρθιάματα, Latini visiones appellarunt. Inter hæc autem duo differentia insignis interuenit: primùm à perceptione vtriusque. Etenim diuinum somnium à dormiente percipitur, visio à dormitante, idq; impressione viua imaginationi adhærente, quæ instituendis hominibus res perinde exhibet ac si præsentes oculis cernerentur: itaque hęc ab humanis & brutis somnijs plurimum discrepant, quibus nihil aliud inest quàm naturalis impressio ita ad imaginationem accedens vt anteà res à vigilantibus fuerunt visæ. Modus autem diuina consequendi somnia & ad celsum illum prophetię gradum assurgendi est, si primùm omnis arrogantia & κενοδοξία deponatur, & ab inhonestis voluptatibus auaritiaq; abstineatur, deinde si vitę bene instituendæ incumbatur, operaq; in contemplandis & cognoscendis operibus ac Lege Dei consumatur. Præterea antiqui Hebręorum Theologi[c] à tristitia senioq; non mediocriter effectũ prophetiæ tradunt impe-

[a] R. Moses Maymonis lib. 3. more nebocim.

[b] lib. περὶ ἐνυπνίων.

[c] Libris Pirke aboth.

impediri, & Prophetas bona ex parte fuisse iuuenes. Hoc autem est totius rei pertingẽdæ caput, si læto alacri integroq; corde laudetur Deus, & Psalmi sæpe ad laudes ipsius maximè verò ad instrumenta musica concinantur: ideoq; prophetizandi verbũ etiam significat laudare Deum, vt 1. Sam. x. & xiij. בהנבאתו cùm prophetizaret, id est, laudaret. Neq; verò ad visionum diuinarumq; prophetiarũ vim intelligendam dicta Philosophorum oportet accipi, qui, ex coniectatione pura iudicantes, putant, si cuius natura est tẽperatior huic veriora somnia accidere: virum enim qui florente ætate nunquam prophetauerit interdũ videas in ipso mortis articulo, dũ mors præstò est, prophetare. Itaq; non habens Aristoteles quod super hac re statueret, ait in libro de somnijs, nõ exstare verisimilem aliquam causam diuinãdi, nisi quę diuina & occulta sit, captumq; nostri ingenij superet. Illud quoq; non est omittẽdum, quod Num. xij. legimus Deũ se cum hominib. (excepto Mose) non cõmunicare nisi dormientib. somnio & visione, idq; cum Prophetis solùm, vt visionis à somnio discrimen, diuiniq; somnij ab humanis ostenderet, aut quę à morbis importantur. Diuinorum autẽ somniorum atque visionũ gradus sunt plurimi. Primus gradus prophetię est reuelatio facta per somniũ de colendo bono & fugiẽdo malo aut euitãdis sceleratorũ manibus: qua in specie (inquiunt Hebræi) homo sentit cum animo suo præceptorem quendam à q̃ instituitur, ideoq; de hoc Scriptura dicit S. Dei

ſuper ipſo conquieuiſſe, aut Deum ipſi adfuiſſe. Secundus gradus eſt, cum homo vigilans aliquid percipit, quod animæ adhęreſcens impellit ipſum ad laudationem Dei operumq; eius: quemadmodum Dauid Pſalmos cõpoſuiſſe dicitur, Solomo Parabolas, quibus ampliſsima & elegant. arcana contínentur allegoriis inuoluta. Etenim Dauid & Solomo (vt Hebræi notant) ad eundem gradũ quo Eſaias, Ieremias, Nathan & alij conſimiles minimè peruenerunt: ſed quoties in ſcripturis Deus alloquutus Dauidem aut Solomonem dicitur, id Hebræi per Prophetas accipiunt dictum, puta Gadem aut Nathanem, quibus exhibebantur ad Dauidem informandum viſiones Dei, aut Ahiam Silonitem qui ad Solomonem miſſus eſt, & illud etiam quod Solomoni dictum eſt eum fore omniũ qui vnquam extiterint ſapientiſsimum, illud, inquam, non pro viſione accipiunt, ſed pro diuino ſomnio, quam in ſententiam Scriptura narrat expergefactum Solomonem percepiſſe id eſſe ſomnium: item quod Deus ſecundò apparuiſſe Solomoni dicitur, id viſionem fuiſſe negant. Tertius gradus eſt, cùm purgatus animus cernit figuram aliquam ſomnio, hominẽ, beſtiam, aut aliud quippiam, & ſignificationem viſi eodem momẽto percipit: quod in Zacharia non rarò legimus. Quartus eſt cùm nuda ab omnibus figuris & pura verba intelliguntur. Quintus, cùm homo loquens apparet, ac res diuinas retegens dormienti. Sextus, cùm Angelum loquentem videre ſibi videtur dormiens.

miens. Septimus, cùm dormientem Deus videtur alloqui vt Esaias inquit[a], vidi Deum & dixit, &c. sic apud Ezechielem, Micheam, & alios. Octauus, cùm visio Prophetica Dei verbo coniuncta aduenit: quo in gradu Hebræi prisci visiones Abrahæ posuerunt, excepta ea quæ obuenit in conualle Mambræ: hanc enim visionem in nono gradu collocãt. Decimus gradus est cùm Angelus videtur facie ad faciem colloquẽs, vt in sacrificio Abrahæ. Vltimus & supremus omnium est, cùm Deus in os alloquens sine alio modo videtur à vigile: qui gradus, vt ait Scriptura[b], Mosis fuit proprius. Quod itaq; Esaias Deum à se visum fuisse dicit capite vi. hoc visionis est quæ non vigilanti offerebatur: quod Ezechiel in campum inter cœlum terramq; situm delatus dicitur, id obuenit dormienti: nam etiam murũ templi Ierosolymitani Ezechiel, cùm in Babylonia esset, dicitur perforasse, & consimiliter Ieremiæ indicitur vt cingulum abdat in Euphrate fluuio Babyloniæ, & post dies aliquot cingulum dicitur computruisse, cùm tamen Ieremias nunquam fuerit in Babylonia, Sic de Gedeonis vellere: nam loca persępe, tempora, personas, & alia singularia Prophetæ circumscripserũt, quæ ad visiones tamen referri necesse est. Quod cùm Ethnici & infideles multi non animaduerterent, prophetias à Deo vigilantibus reuelatas fuisse putauerunt, & occasionem criminandi scripturã sanctam aucupantur: multa enim visionis sunt quæ vigilantibus non potuerunt accidisse, & ex Scri-

[a] Esai. 6.

[b] Num. 12.

Daniel. 10. ptura quoq; discimus Prophetas consultos die solùm postero respõdisse, nisi anticipasset visio: qua conditione Ahias Propheta reginę Samariæ vxori Ieroboami respondit. Holda verò Prophetissa legatos Regis Iosiæ in noctem iussit exspectare, & Balaam legatos Balaci regis per noctem consistere, quando per visionem asinam loquentem videre sibi visus est, non autem (quod opinantur multi) audiuit vigilans. Diabolus quoque diuinorum operum simia sacerdotes Apollinis in spelunca seporabat, & quicunque oraculum Mopsi consulebant, in æde ipsius dormiebant: ita enim Plutarch. narrat[a] præfectum quendam Asiæ cum Epicureorum aliquot comitatu omneis religiones ludificãtium, puerum in ædem Mopsi misisse cum occlusis literis quæstionem hanc cõtinentibus, vtrum vellet Mopsus sibi à præfecto sacrificari, albúmne vitulum, an nigrum: puerum autem, cum noctem vnam in æde dormiuisset, reuersum dixisse dormienti sibi visum esse hominem qui nihil amplius quàm nigrum responderit, ex eo tempore Præfectum credentem Mopso sæpe sacrificauisse. Duo tamen in discrimine prophetiarum Dei & incantationum Satanæ oportet obseruari. Vnum est eos qui à dæmonibus inspirantur tum magis furere, qui autem à Deo sapere vt cùm maximè. Quamobrem Scriptura Saulem narrat, cùm Spiritus Dei incesseret eum, studiosum fuisse, integrũ, sapientem, idq; per bienniũ, cùm verò Spiritus malus, amplius furiosum fuisse & prophetauisse (sic

[a] *lib. de oraculorum defectu.*

enim

enim ſcriptura[a], cúmq; in cœtu prophetarum eſſet ſpiritus Dei inuaſit eum, cœpitq́e prophetare & laudare Deum) & veteres Hebræi dixerunt ſolos ſapientes prophetas eſſe: contrà verò Sibyllę et Apollinis Prophetiſſæ nihil niſi furentes & ſpumantes rabie prophetabant, ſimiliterq; dęmoniaci prophetæ antequàm diuinent aguntur furore ſummo. Alterum diuinæ prophetiæ incantationumq; diſcrimen eſt, quod illa ſemper vera eſt, hæ à maligno ſpiritu profectæ aut ſemper falſę ſunt, aut pro vna veritate centũ mendacia nectũt. Propterea in lege Deus, Hac re, inquit, [b] Prophetas agnoſcetis, cùm quid dixerint ac non euenerit, ego non fuero alloquutus ipſos. Neq; tñ continuò Propheta falſus aut improbus putãdus eſt qui prophetiæ donum habuerit: hoc.n. interdũ ac non ſemper obuenit: q; ſi poſteà humano ſomnio nec diuinitus immiſſo permotus venturum aliq́id dixerit q̃d non eueniat, errat ille quidem, ſed eo tamen nõ definit vir bonus eſſe & timẽs Dei: verũ Deus hoc pacto docet nõ eſſe ſtandũ humanis ſomnijs, & Eccl. cauendũ p̃cipit vt credat̃ ſomnijs niſi q̃ Deus immiſerit. Ex omnib. itaq; Prophetis q Sam. tẽpore vixerũt[c] nullus pręter Sam. fidelis & certus appellat̃, q nihil q; non ſit geſtũ ꝓnunciauerit: & inter omnes q̃q; theologos cõuenit nõ ſemꝑ Prophetis ſan. fuiſſe donũ Propbet. fuiſſe etiã cui vnica viſio, aut duo triáve ſõnia obuenerint, interdũ verò gratiã hãc diuinitus ꝓ totã Proph. vitã obtingere, vt Sa. Elię, Eliſ. Ahię Silon. obtigit. quinetiã ꝓphetia q̃ non

[a] 1. Sam. 18.

[b] Deut. 13.

[c] 1. Sam. 3. Eccl. pen.

non euenit, aliquando Prophetis reuelatur, vt Micheas interminatus est Hierosolymis, Ionas Babylonem mox euersum iri post xl. dies prædixerat: cũ tamen istud non euenerit vbi pacatus est Deus pœnitentia. Hoc idem Ieremiæ xxvi. Ionæ xi. & Ezechielis xvij. animaduertimus. Sed prophetia ferè desistit senio: vt Ieremiæ quinquagesimoprimo dicuntur Ieremiæ verba desinere, cùm tamen deinde pertexat historiam, vbi Hebræi annotant prophetiam tunc in ipso desiuisse: & de sene Heli dicitur ipsum oculis fuisse captum, quod Hebræi accipiunt de visione prophetica: nam etiam Samuel admodum iuuenis visionem habuit, vt sacerdoti Heli iudicium Dei contra domum ipsius latum exponeret. Ideoq; apud Ioelem legimus diebus vltimis iuuenes visuros esse visiones, & senes somniaturos somnia: hæc autem illis longè inferiora sunt. Nonnunquam etiam gratia prophetica rationali parti infunditur, ac non phantasiæ, fortè ob phantasiæ vel imaginationis imbecillitatem: aut contrà infusa imaginationi ad rationem non permeat, tum quia imbecilla est, tum quia homo in contemplando sese non occupat. Aliquãdo ita infunditur vt ad exsequendum mandatum homo compellatur, quod Ieremiæ qui solus suo tempore Propheta fuit videmus contigisse. Huic enim iubente Domino somnijs & visionibus vt populo exponeret futurum vt Hierosolyma ab hostibus obsessa caperentur vi, Rex populusq; cæderentur gladio, templum conflagraret, oppidum euertere-

tur,

tur, rem imperatam à Deo non audebat explicare: sed ita sibi institisse Spiritum Dei narrat, vt vi quadam prophetiam coactus fuerit pronuntiare: ac tum reclamante populo in foueam cœno refertam coniectus est & famem aliquantisper passus, donec clàm à Rege euocatus veritatem rei declarasset. Etenim sæpenumero prophetia & somniũ immittuntur vni vt moneat, minetur, aut declaret damnationem alterius, vt Eliæ de Achabo Rege, Nathani de Dauide, & Ahiæ de Ieroboamo indictum est: quamuis Dauid Spiritu Dei fuisset præditus, sed aut visione prophetica quã alij prophætæ habebant oportuit caruisse, aut non fuisse tam excellenti præditum. Hoc ita esse eo demõstratur quòd si quando bellum aut magnum aliquid gerere cogitaret, visionem à Gade Propheta postulabat, aut Sacerdotem (qui comitabatur ipsum) iubebat Ephod induere vt voluntatem Dei ex Vrim & Thummim cognosceret. Hæ autem voces Vrim & Thummim Hebrææ sunt, quas LXXII. interpretantur declarationem & veritatem, Chaldæus (vt mos Hebræorum fuit mysteria condere) seruauit ἀνηφμμένους: Hebraicè vrim lumina, & Thummim perfectiones sonant. Hoc nomen fuit tabulæ in quam duodecim gemmæ erant insitæ, incisaq; duodecim filiorum Iacobi nomina, ex catenulis duabus impendentis maximi Sacerdotis pectori, vt in libr. Exodi legimus[a]. Eleazar itaque Pontifex successor Aaronis iubetur in Numeris[b] pro ratione Vrim consulere, vt res gerant ex ver-

[a] Exod. 28.
[b] Num. 27.

bo & responsione ipsius. Si res quæ gerenda erat bene casura esset, quæstione proposita gemmæ viuida micabãt luce, aut inspiratus à Deo sacerdos futura prædicebat: quemadmodum ex Scriptura discimus[a], & Iosephi antiquitatibus[b], vbi lumen istud ante ducẽtos annos quàm viueret scribit desiuisse. hic autem trigesimo anno à Christo natus est. Græci pectorale istud vocarunt λόγιον, id est, oraculũ, quod vulgus ineptè vertit Rationale: Reges enim in causis omnib. grauissimis per Pontificem consulebant deũ, & si non edebatur responsum hæc fuit irę Dei significatio. Quãobrem Sauli cùm à Deo abiectus esset (ait Scriptura[c]) nihil responsum est, neq; prophetia, neq; somnio, neq; vrim & Thummim: ille verò Sagam diabolico Spiritu instructam sibi pręcepit inueniri, vt exitũ pręlij, quod postridie commisit & in quo cecidit, cognosceret. Dauidi contrà[d] aut Prophetæ visione semper, aut somnio, aut per Vrim & Thummim responsum dabatur, atq; hic rem imperatam efficiebat sedulò: Saul verò cum non paruisset, à Deo populoq; simul desertus, & ab hostib. occisus est: ad excusationem enim dicenti[e] Regem Amalechitarum pecudesq; à se non fuisse cæsas vt de ijs sacrificia pararet Domino, respondit Samuel idolatria artibusq; magicis peiorẽ esse ἀπιθείαν, & præstare obsequiũ omnib. sacrificijs. Apud Iobum[f] quoque legimus Deum miserentem hominum eos commonefacere somnio aurémque vellicare docere quid facto sit opus vt eos humiliores efficiat,

[a] Esdræ 2. Nehem. 7.

[b] Antiq. Iudaic. lib. 3. cap. 9.

[c] 1. Sam. 28.

[d] 2. Sam. 2. & 5.

[e] 1. Sam. 15.

[f] Iob. 33.

ciat, idq; ter: si enim tertiò monẽti morem non gesserint, tum eos abijci. Quòd si is quem Deus bono Spiritu agendũ instruxit, agenti non obsequatur, obiectionem comminatur Spiritus: si corrigitur, non abijcitur: si non resipiscit, abijcitur. Atq; hi tres modi sunt quibus olim Deus hominibus declarabat voluntatem suam, visio, somnium, & pectorale sacrũ. Quare Propheta Balaam à Deo inspiratus cùm Israelitis benediceret, Beatũ, inquit, populum qui incantationes non habet, cui futura cùm opus est reuelat Deus. Quamuis autem ex Lege Dei promulgata, tot prophetijs, visionibus, iudicijsq; Dei quæ in Scripturis historijsq; sacris consignantur, ita de veritate & voluntate Dei bene informemur, vt non sit opus prophetiis: certum est tamen non eo minus somnia, visiones, & bonos Angelos diuinitus immitti hominibus ad exponendam eis voluntatem Dei, ex qua seipsos regant & instituant alios. Hebræorum itaq; Doctores etsi oraculum Vrim & Thummim à tempore Babylonicæ reuersionis desiuerat, confitentur aliquam diuinam vocem semper fuisse exauditam, quam Iosue filius Leui [a] בת קול, id est, filiam vocis, Græci θυγατέρα φωνῆς appellarunt. De veris autem indicijs quibus homines his donis instructi agnoscuntur vt dicamus paucis, obseruanda sunt optimè recognoscendaq; ipsorum facta, inprimis verò quem colant Deũ. Nam fieri potest vt visionem aliquis & somnium habeat, futura prædicat prout accidẽt, edatq; miracula, qui tamẽ adoratio-

[a] Lib. Pirke aboth.

nem aliorum Deorum prædicabit quàm eius qui fecit cœlum & terram: neq; propterea fides huic habenda est, cùm hoc vnum sit è signis quæ Deus [a] Deut. 13. diserte præcauit Lege[a], dicens se hunc somniatorẽ prophetamq; mittere ad experiendum amemúsne & reuereamur ipsum. Quibus ex verbis apparet non electis solùm & viris bonis à Deo immitti somnia, sed improbis quoq; & infidelibus, vt consternatos eo seuerius præcipitet. Huius rei plenæ sunt historiæ, vt de Pharaonis somnijs & & Nabuchodonosoris legimus: ante omnes verò principibus viris accidisse, cùm de Reipublicę statu ageretur. Plerumq; tamen vsuuenit quod ait Solomo in libro Sapientiæ, vt improbis terribiles horrendæque visiones adsint: bonis verò, etsi nonnũquam somnijs consternãtur, sua securitas & consolatio. Sic Vespasianus somnio monitus est se Imperatorem fore, cùm Nero dentem vnum (quod postridie accidit) amisisset. Sic Antoninus Caracalla somnio Seuerum patrem stricto gladio audiuit dicentem, vt fratrem occidisti, ita te hoc ictu oportet mori. Sic Athenienſis tyrannus Hippias pridie q̃ occideretur somniauit se dextera Iouis in terram dari præcipitem. Artemidorus huiusmodi abundat historijs. Notandum porrò illud est maxima naturalium somniorum parte naturalem humorẽ aut morbum hominis indicari, vt Galenus experientiam docuisse scribit somnium de stellæ casu, aut fractione currus cui ægrotus insideat, mortem homini portendere. Somnia diluculo accidentia

homini

homini cuius animus vacet perturbatione, veteres pro veris annotarunt. Scriptura sacra præstituit regulam, ne credatur somnijs nisi quę Deus iniecerit. Eorum signum est, si ab homine bono & verace manant, aut si ab improbo cùm agitur perditio eius. Magorum verò, Atheorum, & vita con sceleratorum turpiumq; somnia â Spiritibus malignis infundi posteà demonstrabimus.

De naturalibus modis ad res occultas cognoscendas. CAP. V.

NAturalis diuinatio est rerum futurarum, præteritarum vel præsentium anticipatio, quæ nihilominus occultę sunt in cognitione causarum quadam veluti catena inter ipsas dependentium, prout has inde à creatione mũdi ordinauit Deus. Hanc definitionem statui, vt iudicium fieri certò possit quænam sit licita, & quæ illicita aut diabolica diuinatio: quod ex nostra Magi definitione est consectarium. Inter omnes autem philosophos & Theologos cõuenit Deum primam æternamque causam esse, & omnia ab eo dependere. Licet enim Plato tria mũdi principia posuerit[a], Deum, materiam & formam, in Timæo tamen, Theæteto, alijsq; locis compluribus Deum supra omnes causas, & extra omnem consequutionem ordinẽque causarum euehit. Demonstrauit quoq; Aristoteles[b] necessariò oportere vt deus vnus sit, pri-

[a] Epist. 7. ad Dionem.

[b] Lib. Physic. 6. & 8.

ma causa de qua omnes reliquæ pendeant. Itaq; impietas Manichæorum euertitur duo principia esse confirmantiũ, vnum bonum, & malum alterũ, vnũ elementaris mundi, alterum cœlestis & spirituum bonorum Creatorem. Quòd enim Marcionem tria Epiphanius, Basilidem quatuor principia statuisse narrat, opiniones fuerunt improbæ & detestabiles: nam πολυθεότης, inquit Proclus Academicus, pura ἀθεότης est, & qui plures Deos infinitásve statuit Deũ verũ conatẽ tollere, ἀπειρία γὰρ θεὸν ἀναιρεῖ. Sed de aliarum causarũ consequutiõe philosophis cum theologis minimè cõuenit. Academici enim & Peripatetici docent Deum causam efficientem esse primæ intelligentiæ (Hebræi Metatron vocant) hanc secundæ causam esse, hanc tertiæ, sic deinceps ad causas usq; ultimas. Quamobrẽ Iulianus apostata Plat. errorẽ & Iamblichi præceptoris sui sequens in libr. quẽ aduersus Christianos scripsit[a] in eadem est sententia, & Christianos eo nomine criminatẽ, q; Deũ affirment principiũ & originem esse rerũ visibiliũ & inuisibiliũ sine alio modo; etsi hoc dogma nihil abludit ab ipso contextu historiæ sacræ, dicentis, In principio creauit Deus cœlum & terram, tum creaturas singulas, ita vt ex ordine agatur de creatione Angelorum ne rerum creatio Angelis tribuatur: & homines quoq; arcanorum Legis peritissimi his verbis, Deus creauit cœlum & terram, materiam dicũt formámq; innui; vt opinionem eorum euertunt qui nõ materiam sed formam solùm à Deo factam fuisse putant & materiam

Ὅτι μετὰ τὰ φυσικὰ 12.

[a] *apud Cyrillum contra Iulianum.*

riam confusam iam antè exstitisse, errore perniciosissimo. Origeni quidem & nonnullis placet Deum ex ordine semper infinitos mundos creauisse & cùm visum fuit exscidisse, puta elementarem mundum septies milleno quoque anno, cœlestem verò quadragies nonies milleno: tunc omneis beatos spiritus sibi adunare, & per annos mille materiam confusam informémque sinere: deinde virtute sua omnia in statum priorem dignitatémque reformare. Huic opinioni requiem terræ septimo quoque anno, & annum Iubilæi quadragesimo nono accommodant: ac propterea in creatione mundi aiunt Angelorum creationem reticeri, vt ostendatur eos corruptis mundis antecedentibus immortaleis permansisse, q̃ Mirãdulanus princeps in suis Cabalæ positionibus pro certo habuit. Hæc in arcana sua philosophia Hebræi[a] docent cum Origine: quæ opinio etsi omnib. Theologis non æquè accepta est, quia plus satis videtur in profundissima Dei secreta penetrare, eorum tamen impietatem resecat qui Spiridionem & alios Nicenæ synodi Episcopos ludificati sunt, dicendo mirum illud esse quòd Deus inde à tot centenis annorum millibus, ac potius ab æternitate infinita de mundo hoc tandem faciendo, & quidem breui perituro, ante tria aut quatuor demum annorũ millia cogitauerit: etiam q̃ hoc pacto speciem habitura esset Rabbi Eliezeri sententia, dicentis Deum de lumine vestis suæ tanquam ex materia feciisse cœlos, quod

[a] Rabbi Iuda, & Leo Hebræus, & alij. lib. περὶ ἀρχῶν.

quod non absimile est à Solomonis dicto[a] qui ante creationem mũdi materiam confusam fuisse docet, & nihil noui sub sole factum. Verumtamen si infiniti mundi alĩ alĩs successissent (quod dogma repudiandum est) fateri tamen oporteret materiã primam à Deo creatam esse: hoc enim sine impietate negari non potest. Alioqui sequeretur materiam æternam esse, causam efficientem æquandam effecto, & alia absurda necessaria, quæ alibi annotauimus[b] sententiæ Aristotelis aduersari ostendẽtis non posse aliter fieri, nec posse à natura cohęrere ista, & vnicam primam causam esse demonstrantis: quemadmodum etiam Hebræi, Academici, & Stoici vno ore improbarunt ista, & Plutarchus[c], Galenus[d], adeoq; ipsi Epicurei deriserunt. Nobis igitur sic constitutum est, Deum ex nihilo materiã creauisse, quod ברא Hebręum significat: sin minus, עשה facere, vsurpasset, vt cùm Deus hominem de limo terræ fecisse dicitur, materia quæ antè comparata fuerat, desumpta: quibus verbis mysterium celsius innuitur, teste Rabbi Paulo Riccio, nempe ex anima intellectum à Deo fuisse factum. Atque hoc præterea in verbis istis obseruandum, *dixit & facta sunt*, [c] verbum אמר ex propria significatione non, solùm esse dicere, sed etiam velle, & sic Hebræos accipere: cùm Deus sermonem ad res creatas, quæ nondum erant, non fuisset habiturus, sed inde à creatione rerum Angelos suos distribuerit, quorũ opera res creatas instaurat & fouet. Deus autem si quando efficiens causa, forma, & materia mun-

[a] *Lib. Sapiẽ.*

[b] *in method. cap. 6.*

[c] *lib. περὶ τῆς ἐν τῷ τιμαίῳ ψυχογονίας.*

[d] *lib. de placitis Hippocrat. & Platonis.*

[c] *Psalm. 33.*

mundi nominatur, non ꝓptereà cœli aut alterius creaturæ forma esse intelligendus est, sed is qui omnibus dat vt sint & sine quo nihil potest subsistere. Angelum cùm dico, omnem potentiam virtutémq; in genere volo intelligi quam Deus rebus creatis donat, & spiritus boni & mali, homines, venti, ignisq; in Scriptura Angeli appellant[a]. Quod itaq; moueri cœlos cernimus cœlestiaq; lumina, id Angelorum fit ministerio qui propriè dicuntur angeli, prout Theologi omnes & philosophi confitentur, adeóq; ipse Aristoteles aiens vt cœli quinquaginta sint totidem inesse Angelos seu intelligentias: non quòd Deus solo nutu nequeat sine alio modo regere omnia, sed quia magis decet ipsum rebus quas creauit vti. Ideóque in Scriptura legimus Deum esse in Angelorum cœtu, se ibidem spiritus malignos sistere, vt Prophetа Michæas narrauit Regibus Iudæ & Samarię, & Deum Satanam in Angelorum cœtu compellare[b]: quę Hebręi omnes de ministerio rerum creatarum accipiunt quibus Deus ad singula vtitur. Diximus anteà quemadmodum homines Deus nõ alloquitur nisi per Angelos, sic nihil in rebus corporeis efficere nisi per corpora cœlestia, siue ordinaria potestate vtatur, siue extra ordinem immediatè faciat: quod Zachariæ viso demonstratur lucernarum in candelabro septem[c] (quod in Apocalypsin postea fuit translatum, & ibidem interpretatur Angelus septem oculos esse quibus videt Deus) & Angelorum fundentium oleun ex duabus oleis

[a] Psalm. 103 & 104.

[b] Iob. 1.

[c] Zachar. 4.

ad dexteram Dei, quos aiunt Hebræi ſeptem planetas eſſe quib. diuina virtus infuſa eſt per totũ orbẽ manatura. Licet igitur ſempérq; licuit cœleſtiũ luminum virtutẽ inquirere, modò in cauſis naturalibus conſiſtatur: nam in eo verſatur Dei gloria quòd per creaturas ſuas res facit tam admirabiles. Hæc ſententia Damaſceni[a], hæc Thomæ Aquinatis in libro de ſortibus, & altero de iudiciis aſtronomicis, hęc Scoti: neq; amplectẽdus Lactãtij Firmiani error, qui Aſtrologiam, Necromãtiam, Magiam, haruſpicinã à malignis ſpiritibus inuentas aſſerit: nam hoc quidem de aliis verum eſt, ſed Aſtrologia effectorumq; cœleſtium notitia à Deo donata eſt. Et quamuis Caluinus[b] certo (opinor) conſilio, quia Melanchthonem animaduertebat in Aſtrologiam plus æquo incumbere eamq; magni facere, pro eo ac potuit Aſtrologiam depreſſerit, mirabilia tamẽ aſtrorũ effecta fateri cogitur, hoc vnum addens eſſe Deum ſuperiorem iſtis omnib. & qui confidit Deo hunc nihil ab iſtis debere metuere. Atqui tantumdem Ptolemæus dicit[c], imperare cœlo ſapientẽ, & Abraham Aben Eſra maximus inter ludæos Aſtrologus filios Iſraelis ait[d] non ſubiici aſtris, de iis qui confidunt Deo intelligens: qui verò nõ timet Dominũ, inquit Solomo, tranſibit ſub rota, cœlum proculdubio his verbis, virtutésq; & influẽtias cœleſtes denotans. Eadem ratione Hebræus Philo allegorias Bibliorum explicans, vbi dicitur Cherubinus ante Paradiſum gladio flammante rotam efficere, dicit hoc cœlum

flam-

[a] *in Theologicis ſententijs.*

[b] *lib. contra Aſtrologos.*

[c] *in decalogum.*

[d] *Lib. pirke aboth.*

flammans esse luminibusq; abundant cœlestibus, quorum vi & influentia materialem hunc mundū tuetur Deus, hanc verò materiam homini bruto terrenisq; voluptatibus seruienti esse impedimento ne in contemplationem admirabilium Dei operum assurgat, itaq; efficere vt tanquā in sepulchris, sic in corporib. suis sepulti iaceant: de quibus agit Scriptura Psalm. lxxvij. versu vij. dicens, Sicut vulnerati dormientes in sepulchris, quorū non es memor amplius, & ipsi de manu tua repulsi sunt: q̄ locus complures nō attendentes ad Hebræorum allegorias torsit, à Chaldæo verò Paraphraste in hāc formam redditur, Sicut occisi gladio dormientes in sepulchris quorum non recordaberis amplius, & ipsi quidem à facie diuinitatis tuæ separati sunt, nempe gladio cœlum naturalemq; eorum influentiam intelligens qui conditionem quæ à natura est & brutam bestiarum vitam prosequuntur. Quapropter etiam Deus aquas quæ sub firmamento sunt, id est, cœlestes influentias dicitur ab iis diuisisse quæ supra cœlos sunt, id est, ab Angelorum & intelligentiarum mundo. Euidentissimum verò potentiæ quam Deus cum astris communicatam voluit habemus testimonium, vbi dicit Iobo[a], Poteris ne ligare Pleiades, aut stellas maioris vrsæ disiungere? An produces Hyadas & poteris gubernare stellas Arcturi? Hic Deus astra totius cœli annotauit quæ maximam vim exerūt in hoc elementari mundo, prout singulis anni tempestatibus cognoscitur in ortu & occasu heliaco & chronico i-

[a] Iob. 38.

psorum. Deinde verò vniuersè Iobo dicit Deus, Scísne leges cœli? tú ne potestatem cœlo daturus es quam habet in terram? Hi omnes loci amplam demonstrant potentiam quam Deus corporibus cœlestibus indidit in hunc elemẽtarem mundum. Quinetiam Deus creatis cœlorum luminibus edi xit vt sint temporum annorũ dierúmque signa: ꝙ ad commoditatem numerandi dies referre fuerit ridiculum, quia tot centena stellarum millia futura essent inania. Atꝙ hæc quidem magna facultas & virtus admirabilis corporum cœlestium tantũ abest vt minuat vllo pacto potentiam Dei, vt eam contrà extollat euehatꝙ mirificè. Si enim virtute lapidis, herbę, animalis cognita laudamus Deum, quanto maius habituri sumus laudationis illius argumentum, si amplitudinem, vim, claritatem, celeritatem, ordinem, stupendumꝙ motum cœlestiũ corporum animaduertamus? Ideoꝙ Psaltes laudato deo istarum rerum inferiorum nomine, cùm ad vim astrorum annotandam venit, extra se raptus exclamat in hanc formam[a]:

[a] Psalm. 8.

Suspiciens oculis tua celsa palatia cœlos,
Artifices digiti quos peperere tui,
Lucentemq; globum Lunæ, Titaniáq; astra,
Quæ doctæ Domini constituere manus:
Ecquid homo est, dico attonitus, quem mente reuisas
Sollicita, cuius te meminisse iuuet?

Enimuerò cœlum theatrum est laudis Dei elegantissimum, cuius luminum effecta quò magis agnoscuntur

ſcuntur, eò magis ad Deum celebrandum homo abripitur. Cernentes imperiti plenilunio nouilunioque abundare marinos fluxus, alio tempore breuioreis eſſe, fluxus quotidie ſpatio vnius horæ tardari, in eodem agro, regione, climate, ſed variis portubus reciprocari variè fluxus, obſtupeſcunt. Vident piſcatores omnia oſtracina eſſe inania: ſimiliter animalia, plantæ, elementaque omnia mirabilem ſanguinis, humorum, medullarumque mutationem declinante Luna & augeſcente ſentiunt. Arborem ad ædificandam putatores non cædunt plena, ſed decedente Luna, alioqui lignum ædificijs foret inutile. Eodem tempore inſeritur, plantarumque radicibus accumulatur: grana & legumina vanno excutiuntur declinante Luna, aliæque obſeruationes innumeræ à veteribus fuerunt annotatę, quas videre eſt apud Plinium lib. xviij. cap. xxxij. Criticos febrium morborumque dies fatentur Medici à Luna gubernari, etiamque Galenus libros complures ſcripſit de hoc argumento, miratus id quod in horoſcopo ægroti ferè animaduertitur, oppoſitum Soli aſpectum Lunæ aut quaternam morbis afferre mutationem manifeſtam, itemque ſi Luna ſtationem oppoſitam aut quaternã aſſequatur ab eo loco vnde inuadẽte morbo profecta eſt. Cõſimiliter in lue peſtilentiaque publica per ſingulos quadrantes Lunæ videmus innumeros ſubita morte concidere. Verũtamen Galenus ab experiẽtia iudicabat quam ex veterum obſeruationib. didicerat; nam ne verum quidem Lunæ motum co-

[a] De diebus decretorijs Hippoc. li. 1. περὶ κρισίμων.

gnoscebat, vt ex libris ipsius constat[a]. Quanto maiore igitur admiratione fuisset traductus, si aliorũ Planetarum coniunctionũ, reciprocantium aspectuum, fixarúmq; stellarum effecta etiam in corpus & constitutionem hominum percepissetꝰ Veteres enim hæc axiomata ex multorum seculorũ experientia amotarunt, Saturno & Mercurio inter se in bruto aliquo signo oppositis hominem qui tũ nascitur balbum ferè aut mutum esse: Luna ad ortum posita esse incolumem, defectum patiente non posse infantẽ viuere: nec eum diu viuere qui tum nascitur cùm Luna in coniunctione est. Arabes denicq; cognita cœlestiũ influentiarum in corpora facultate, inaugurari nolebãt medicũ nisi peritum Astrologiæ, & Græci peritos vtriusq; scientiæ Iatromathematicos appellabant. Ne plura, ex cœlestiũ rerum profluentia & humores cognoscuntur, & naturalis corporũ humorumq; cõstitutio: sed malè audiuit hæc sciẽtia, inquiebat Melanchthon, apud multos propter eorũ qui ineptè de ea scripserunt ignorantiam. Astrologos uerò iudicium facere de animis, spiritibus, vitijs, virtutibus, meritis, & supplicijs indignum est: de religione arrogare omniũ est indignissimũ: q; multi faciũt, eos monetę adulteratores imitati q; è plantis quidẽ & metallis quintam essentiã extrahunt, mirifica olei & aquæ genera faciunt valde salutaria, de virtute metallorũ & transmutatione acutissimè differunt, sed nihilominus adulterinã monetã conflant: sic istorũ Astrologorũ multi cùm ex horoscopo humorẽ & naturalem

lem corporis affectionẽ explicarũt, ad ea impuden ter transcendunt quæ corpus non attinent, vt con nubia, dignitates, expeditiones, opes, & alia huiusmodi quibus nihil cũ astris cõmune est, & si ꝙ ius in eas res haberẽt astra, impiũ tñ foret stultissimũque omniũ de eo perueſtigando laborare. Etenim si Diuinus falsò prædixerit igne aut laqueo peritu rũ quemquã, tum mille mortes obit ante mortẽ sine occasione miser: sin vera est prædictio, semꝙ inquietus est geminato malo. Si cui diuinus falsó affirmauerit ipsum magnũ fore & diuitẽ, hũc eò spe inani perducet, vt bona sua otiosus & iners dilapidet: Sin verè, spes dilata (ait Sap.) facit vt homo langueat, adeò vt cùm res adest, iamdiu absit voluptas. Etsi in more habet Dñs vt eos qui scrutantur ista frustrari bono exspectato sinat, & malo à quo sibi metuunt opprimi. Inexcusabilis verò illorũ est impietas ꝙ profluentijs cœlestib. assignãt religiõis dominatũ: vt Iulij Materni scribentis eũ cui Satur. in Leone est victurũ ꝑdiu & post mortẽ in cœlos ascensurũ: itemꝙ Albumazaris affirmantis eũ qui orabit Deũ quando Luna cum altero planeta (cuius nomen de industria placet reticere) in capite Draconis cõiuncta est, impetraturũ petitionẽ suã: ꝙd Petrus de Apono Magorũ omniũ qui fuerunt vnquam Coryphæus se expertum narrat, vt homines ad eandem improbitatem pertrahat. Quia in re gemina est impietas & ignorantia: cùm caput & cauda Draconis nihil sint aliud quàm duo puncta intercurrẽtis sectionis imaginariæ duorumꝙ orbium,

orbium, quibus nec ſtella nec planeta ineſt, ſingulis momentis variantium. Quamquam maioris adhuc impietatis tenetur Albumazar, quòd ex profluentiis cœleſtibus religionum fines auſus ſit circumſcribere, Chriſtianam religionem dicens anno M. C C C C. L X. deſituram, quod tempus ante annos plus centum videmus effluxiſſe. Ineptè ſimiliter Arnoldus Hiſpanus Antichriſtum anno M. C C C. X L V. venturum prædixerat: & Cardinalis de Alliaco, qui librum ſuum infarciuit mendaciis huiuſmodi, de fine trium religionum agens ſepties mille ſeptingentos quinquaginta octo annos ſtatuit à creatione mundi, aberrãs à probato Chriſtianorum Hebræorumq; calculo mille quingentis annis: idémq; Horoſcopum faciens creati mundi Solem ponit in Ariete, quem in Libra fuiſſe docet diſertus Bibliorum textus[a]. Primum enim mundi creati diem fuiſſe eum quem dicimus, ſeptimi menſis decimum (in quo Libræ ſignum eſt) ex Bibliis ſacris didicimus. Amplius inſaniuit Cyprianus Leonicus memoria noſtra: qui religionem Ieſu Chriſti mundumq; finem habituros dixit anno M. D. L X X X I I I. & tam grauiter confirmat vt dicat, *Proculdubiò alterum aduentum filij hominis in ſede maieſtatis ſuæ prænuntiat*, idq; propter coniunctionẽ ſummã quę eſt in triplicitate aquatica Ieſu Chriſti. Hoc verò in Aſtrologia inſigniter abſurdum eſt, in cauſa religionis impium: nullus enim Planeta vnquam ſignum ſuum ſtationemq; euertit: Iupiter autem piſcibus coniungitur in ea coniunctione abs

[a] Exod. 23. Ioſepho lib. 5. antiq. c. 3. R. Abrahã Abẽ eſra in cap. 7. Danielis. initiũ mũdi in Tiſri conſtituũt qui mẽſis eſt September.

abs qua iſte metuit tantopere, Iouis cum Saturno, q̃ duo ſigna inter ſe amica ſunt. Cùm autẽ iſtud tã ſeriò confimauerit vt dubitari de eo nefas videret, quàm ſtultum illius eſt hominis factum qui Ephemeridas in triginta annos poſt conſummationem mundi (quod iſte fecit) conſcripſerit? Neque verò prudentiùs Cardanus iudicauit, rationes iniens horoſcopi Ieſu Chriſti & in Italia Galliáque excudi iubens, quibus Saturnum in ſtatione nona ſignificare putat deſertam fore religionem, & Martem in domo ſeptima coniunctum Lunæ genus mortis oſtendere: ridicula omnia, cùm Mars in ſigno proprio, id eſt, igneo verſaretur. Verùm ſummę impietatis eſt ſiquis religionẽ aſtris tentet ſubijcere: quemadmodum Abeneſra fecit, qui magnũ ducem (quẽ vocat Meſsiã) Iudæis liberandis prædixit naſciturum anno M.CCCCC.IXIIII. nec tamen illud accidit. vt igitur opiniones iſtas diuinationésq; impietatis & ignorantiæ plenas omittamus, eas ſolùm naturaleis prædictiões accepturi ſumus quæ profluẽtijs cœleſtibus in corpora atq; humores tribuuntur. Certum quidem illud eſt, ingenia & mores hominum ad humores ſæpe accedere, vt Gallenus ait in libro, Quòd mores humoribus obſequantur: ſed non ſemper eſt neceſſariũ, cùm inclinatio ſit à natura ſolùm, ac nõ neceſſitas. Quum itaque lingua ſancta (qua Adam, vt eſt in Geneſi, omnib. rebus ex proprietate ipſarũ, naturali indebat nomina) Saturnũ שבתי legimus appellari, id eſt quietum & tranquillum propter natura-

lem eorum inclinationem quorum Horoſcopum Saturnus obtinet (vt ferè ſunt melancholici, tranquilli, & contẽplationũ ſtudioſi) aut Iouem צדק. i. iuſtũ, quia iuſtitię ciuili ſtudere videntur ñ quibus Iupiter dominus eſt horoſcopi, aut Martem מאדים id eſt, robuſtũ, propter naturalem inclinationem qua eos afficit quorum præeſt horoſcopo, vt eos quodammodo Martiales reddat aptoſcꝫ laboribus, & ſic de cęteris: nõ tamen continuò neceſſitatem poni opus eſt, ſed inclinationem à neceſſitate liberam. Idem quoꝫ iudicium facimus de magnis ſuperiorum planetarum coniunctionibus cũ differentibus triplicitatibus, poſt quas cõiunctiones veteres permagnas mutatiões in rebuſpub. atque imperiis annotant accidiſſe: nullã. n. hic neceſſitatem adeſſe alibi demõſtrauimus[a]. Nam etiam fieri non poteſt vt à ter mille annis ſolùm ex quo obſeruationes Aſtronomicæ fuerunt traditæ (antiquiſſima enim eſt Sennacheribi Aſſyriæ Regis) tanta capta fuerit experientia quanta ad iudicium certò faciendum eſt neceſſaria. Itaque Ptolemæum videmus & Firmicum Borealibus populis triplicitatem ignis tribuere: Albumazarem verò Orientalibus,[b] & triplicitatem aquarum meridianis, & cum hoc Paulum Alexãdrinum[c] & Henricum Mechlinienſem facere Alcabicium verò Capharem, Abenacram, Meſſahalam, & Zaelem Iſraelitam triplicitatem terrę Meridianis aſſignare. Omnino certi nihil poteſt in futurũ de mutatione rerumpub. conſtitui niſi fundamentum hoc fuerit confirmatum,

[a] *lib. de rep. & lib. de method. hiſtor.*

[b] *6. magni introductorij.*

[c] *in inſtit. artis Apoteleſmaticæ.*

prout

prout amplius in libris de Repub. declaraui, ac proinde breuior hoc loco futurus sum. Nulla igitur fortuita prædictio statui, nulla vsurpari potest nisi quæ nitatur experientia: quæcunque autem rerum experientia teneatur, tamen dominatus omnium semper est Deo cõmittendus, qui Solis & Lunæ cursumpotens est sistere, vt fecit postulante Iosua, & solem ad retrogrediendum impellere, vt fecit cùm vitam regis Ezechiæ annis xv. prorogaret: nec dubium est quin is qui fidem in Deo collocat superior sit quauis cœlesti profluentia. Quamobrem Platonicus quidam dicebat olim q naturam sequitur eum se fato submittere & cursui naturæ singulis rebus elementaribus destinato: eũ verò qui à bono spiritu agitur, omnib. fatis potiorem esse. Vt autem maiestas Dei per illam scientiã naturę astrorum cœlestiúmq; luminũ reuelatur, sic etiam contrà damnandæ sunt electionum Arabicarum fraudes, & illicitæ iudicandæ: & de iis oportet accipi decretum Concilij Toletani primi cap. 8. & Concilij quarti Carthaginensis cap. 89. Naturales diuinationes aliæ plus habent euidentiæ, quæ fiũt extemporis cõstitutione, prout ordinaria est illarũ experiẽtia. Ex his tota μετεώρων scientia cõstat, id est impressionum ignis in suprema regione, aut generationis imperfectorũ corporũ in media aeris regione: vt Luna rubẽs significat vẽtos, imbres pallida, serenitatẽ clara. Fumida enim exhalatio quæ gignit vẽtos similis est fumo quorubescit flamma, & pruna ex atro carbone rubet, ait Theophrastus qa

nigrũ & clarum inter se confusa sunt: humidus vapor efficiens pluuiã serenæ Lunæ claritatẽ adimit: claritas verò nitente aere sine impedimento cernit. Hæ autẽ naturales diuinationes eò certiores sunt quòd experientia conueniãt causæ, quę non perinde abstrusa est atque huius inuestigatio cur pluuia hoc potiùs tẽpore q̃ illo decidat. Hic dicet Astrologus mõstrari obseruatione veterũ vapores primùm, deinde pluuiam à Luna Hyadibus, Pleiadibus, aut stellis Cancri coniuncta excitari. Sed aliæ aliis sunt certiores in hoc argumento: cuiusmodi illa est ab antiquis omnib. ꝓbata & oculis omniũ exposita, quarta & sexta Luna si serena fuerit, constitutionem Luna totius certissimè præmonstrare, nisi qua coniunctio insignis intercidat: sed tamen nũquam huius rei causa fuit explorata, quod Virgilius optimè annotauit[a] dicens,

[a] 1. Georg.

Sin ortu in quarto (namque is certissimus autor)
Pura non obscuris in cœlum cornibus ibit,
Totus & ille dies & qui nascetur ab illo
Exactum ad mensem pluuiis ventisque carebunt.

His rebus plenus est Arati liber, quas nihil opus est minutatim pertexere. Taceo naturaleis medicorum prædictiones quæ in omnium oculis versantur, & ab Hippocrate Galenoq̃ libris singulis, maximè verò in libro de arte parua exponuntur: vt cùm ait siquis debilitatem neruorum palpitationémque senserit, eo de podagra ventura confirmari: dysenteriam si à melancholia inceperit

letha-

lethalem esse, & cætera. Est quoque Phytoscopia, id est, occultarum rerum ex plantis prædictio, vt virga è corylo per medium dissecta si tenetur manu, eò inclinat vbi metalla sunt, quod omnes metallici plurimùm experti sunt: itaque ad augendam corylū metallica terra ipsi apponitur. Hæ prædictiones omnes experientia cognitæ etsi causas occultas habent & incognitas, naturales sunt tamen: quarum inuestigatione amplitudo operū Dei & admirabilis forma retegitur. Quemadmodum autem naturales modi quos Deus cognoscendis occultis rebus & futuris dedit boni sunt & laudabiles: ijdem quoque sunt modi quos Deus nobis præmonstrauit vt tueamur nos ipsos, nutriamus, induamus, incolumitatem vim & alacritatem conseruemus, & curemus morbos, modò ex animo illud agnoscamus virtutem alimentorum medicamētorúmq; & alias occultas vires quæ elementis, plantis, lapidibus, metallis, animalibus insunt à Deo proficisci, qui vires eis cū videtur adimit frangitq; facultatem panis (vt in Lege Dei est) inimittens famem. Qui enim rerum naturalium viribus sic vtitur vt si manarent ab eis, Deo iniuriam facit ad quem laus tota pertinet. Ac propterea Galenus xx. libros quos de vsu partium corporis humani scripsit, postquam admirabilia secreta quæ in eis sunt retexerat, hoc dicto terminat, videmur nobis elegantem honoris cantum in Dei laudem cecinisse: meliusq; Seneca reprehendens eos qui aiunt, hoc aut illud natura fecit, Tu

naturæ (inquit) Deo nomen mutas: quanto pulchrius si dixeris, Deus hoc aut illud fecit? In tota Scriptura sacra nõ exstat istud Naturæ vocabulũ sed vbiq; dicit, hoc effecit Deus, fecit Deus vt illud fieret, & transitiuũ verbum Hebræũ adhibet העשיל, quod est (vt ita dicamus) fecit facere: sed hoc verbũ Græci & Latini actiuo verbo reddiderunt, cuius verbi abusus errores nõ paucos attulit eorũq; Deo res attribuerunt maiestate ipsius indignissimas. vt cùm dicit Deus rotas è Pharaonis curribus sustulisse, primogenitos Aegypti occidisse, eũ nihil fecisse nisi per Angelos constat: nam populo suo præceperat vt superliminare ianuarum sanguine Paschalis agni obsignaret, vt videns (inquit) sanguinem vobis intactis prætereã, neque destructorem patiar venire in domos vestras. Ita solet Scriptura Deo rerum creatarum opera tribuere tã mala quàm bona, vt cùm Esaias inquit, Nullum est malum in ciuitate quod non fieri fecerit Dominus, & Ieremiæ xxxij. Omne malũ hoc venire feci super locum istum etsi: spiritus hominésq; pessimi plerumque sunt illius administri, vt est apud Malachiam, Increpabo deuoratorẽ ne perdat fructus vestros & vites vestras efficiat steriles: idque adeò quàm ad Deum confugiatur, ne alius quàm ipse timeatur, néue alteri præter ipsum agantur gratiæ, aut alterius laudes quàm solius Dei prædicentur. Etenim nõ fugit Hebræos operum Dei & naturæ differentia à Salomone non rarò annotata, vt cùm in Prouerbiis allegoricis ait, Filius sapiẽs obsequit man-

mãdatis patris, neq; obliuiſcit legem matris, nẽpe mandata Dei & legem naturæ intelligens. Nam horrendæ omnes idololatriæ inde omnino profluxerunt quòd relictus fuit Deus, bonorum acceptorum honos exhibitus actęq; gratię Soli luminibusq; cœlorum, tum ſpiritibus poſtremò inferioribus creaturis. Atque hoc pacto Aegyptij boues adorauerunt, quia maximum ex bobus emolumẽtũ percipitur, Palæſtini & Amorrhæi arietes quos vocabant *Eſtheroht*, & quibus veſcebantur: qua in re falſus eſt Cicero[a] cùm ait, Nulla gens eſt tam ſtupida quæ id quo veſcatur Deum eſſe putet. Hæc igitur ſatis futura ſunt ad demonſtrandum naturaleis modos quibus aliquid conſequitur eſſe licitos & à Deo inſtitutos, ſi ad ipſum non ad res creatas honor & laus eorum nomine referatur: ſiue futuris rebus abditisq; cognoſcendis ſiue efficiendis aliis, vt ſi certorum lapidum plantarumq; indiciis ac non diabolicis artibus metallicæ venę perueſtigabuntur. Præterire tamen ſilentio nõ poſſum quod Ioannes Picus Mirandulanus Princeps ſcribit in magicis poſitionibus, naturalem Magiam nihil aliud eſſe quàm πρᾶξιν Phyſicæ quo reti Satanas nobilia multorum ingenia in naſſam ſuam pertrahit, ſic fore congitantium vt naturalium rerum facultate virtutes cœleſtes non attrahantur ſolùm, ſed etiam vi quadam compellantur. Idem verò poſitione xxiiij. confirmat nihil figuris & characterib. in Magia eſſe valentius, & poſitione xxi. barbaris & ἀσήμοις vocibus plus ineſſe virium quàm ijs quæ aliquam

[a] *Lib. de natura Deorũ.*

aliquam habent significationem: quarum rerum vanitatem ac impietatem potiùs antè oſtẽdimus. Verùm vt fraudis iſtius arcanum retegatur quod idem autor aut quiſquis fuerit abuſus nomine illius conatur tegere, poſitione xxviij. in hymnos Orphei hæc verba legimus, Fruſtra naturam adit qui Pana non attraxerit, id eſt, Satanam non inuocauerit. Panos enim appellatione veteres omne eum intellexerunt qui Hebræis eſt Satan, terroreſque Panicos dixerunt eos qui à diabolis afferuntur, & quibus dæmoniaci agitãtur cùm malignos ſpiritus ad vexandum ſe irruentes fugiunt: & Plutarch. libro de Oraculorum defectu principem dæmonum magnum Pana vocat, ad cuius mortẽ alij dæmones clamoribus magnis flebiliter eiulantes auditi ſunt Tyberio Cæſare imperium obtinente: quam hiſtoriam Euſebius quoq; confirmat in libris de præparatione Euangelica. Similiterq; poſitione xi. per Leucotheam Lunam intelligit, quã Hebræi לבנה id eſt, albam vocant, & poſitione xix. dicens nihil eſſe quod in Magia effectum ſine veſta conſequatur, ſacrificia igne confecta intelligit. Idem ex Cabala peſtilentem Magiam efficit & fundamenta Legis Dei prorſus euertentem, vt facilè agnoſcet quiſquis ad rem propiùs attẽderit: Cùm enim Cabala nihil ſit quàm recta diuinæ Legis interpretatio quam litera adumbrat, hic cõtrà eo' ſolùm ſpectat vt literarum & characterum vi faciat miracula. Hanc fraudem placuit retegere, vt quicunq; Agrippam magorum magiſtrum legerint

& qui

& qui idem ſentiunt ſe porrò non ſinant decipi, lapidibus, plantis, alijſq; rebus naturalibus abutentes ad virtutes & profluentias cœleſtes attrahendas. Quamobrem Hippocrates libro de Morbo ſacro Magos deteſtatur qui ſe eo tempore iactabant Lunam attracturos: hoc enim (inquit) foret Deos planis ſubijcere, & cœlum terramq; hominibus mancipare: quod & principijs naturæ & ipſi contextui ſacræ Scripturæ in Iobo aduerſatur, vbi Deus legum quas cœlo terræq; tulit mentionẽ facit. Quinetiam technam hanc demonſtrant characteres ipſi & figurę diabolicæ, barbara vocabula, & quæ nuſquam intelliguntur, quę nihil cum elementis commune materia formíſve naturalibus aut qualitatibus habent, quæcunque tandem illæ ſint. Non ſunt igitur artes, vanitates, & ſuperſtitiones Ethnicæ idololatrarum Magorumq; velandæ naturæ nomine: vt plericq; Magi olim perſuadebant artes ſuas in ſola plantarum, animalium, lapidum, metallorum, cœleſtiumq; corporum facultate poſitas eſſe: quod Arabes quoq; docent vt ſcientiæ ſuæ dignitatem, Magis impunitatem comparent, Auicẽna, Algazel, Alpharabius, & Agrippa memoria noſtra: ac propterea opinio hęc quõdam inualuerat, vt eſt apud Plinium lib. xxvi. cap. iiij. Æthiopide herba amnes ac ſtagna ſiccari coniecta, tactu clauſa omnia reſerari: Achimenide coniecta in aciem hoſtium trepidare agmina, ac terga vertere: Latacen dari ſolitam à Perſarum rege legatis vt omnium rerum copia abundarent, id eſt, re-

gia diplomata quę terrorem omnibus populis incuterent. In eodem numero ponimus quod Plinius de Verbenaca scribit (Græci ἱερὰν βοτάνην dicunt) febres abigere, amicitias conciliare, nulli nō mederi morbo: quod Plinius ipse ridet omnesq; medici, quibus diuturna experientia constat nihil horum Verbenacam posse, neq; valentissimā omniū Cynocephaliam, neq; Homeri nepenthes, neque herbam Moly, quam Plinius nō iniuria ridet: nō quòd multi velut thesauri non sint in rerum natura conditi, qui in dies reteguntur, in primis verò igne quintam essentiam abstrahente: sed hæ vanitates, quas recordatur Plinius, non comparent vsquam. Simile quoq; iudicium de eo facimus quod Plinius ex Democrito narrat[a], aues quosdam esse quarum confuso sanguine serpēs gignatur, quem quisquis ederit intellecturus sit alitum colloquia: quid si etiam dixisset vitulorum? item de adamante aduersus incantationes, curalio rubro aduersus carmina, iaspide contra dæmonum vmbras, Lycurio contra præstigias, & de eo quod Dioscorides lib. v. ca. xv. narrat puluerati lapidem Memphiticum & cum vino & aqua potum stupidū planè hominē reddere. Diuinas prędictiones siue prophetias neq; à natura neq; ab humana voluntate diximus procedere, sed à pura Dei inspiratiōe sine modo vel Angelorū opera: Naturales verò prædictiones fieri per cognitionē causarum effecta sua antecedentium, & naturales rei alicuius assequendæ modos cōmuni ratione nosci, si à causis ad effecta

[a] *lib. 10. nat. hist. ca. 49. Gellius libr. 10. cap. 12. Philostratus Lemnius.*

venias,

venias. Humanæ autem prædictiones etsi quodã-modo à rerum natura pendent, humanę tamen eò dici possunt quòd neque semper certæ sunt, vt natura est, neque semper incertas, siue propter causarum ignorantiam, siue propter ingenij humani imbecillitatem: & eas quisque in sua conditione facit ab experientia. Exempli gratia, Politicus videns in Republica impunè abire scelera & sine præmio merita, prædicit illius casum: cùm autem prædictio hæc neque ex causis naturalibus pendeat, neq; speciatim sit ei à Deo exposita, humana potest appellari, & ea quidem licita, sed nõ pro certa & indubitata affirmanda: hoc enim pacto inuolaretur in consilium Dei, qui sæpe contra vim omnium sartam tectam ciuitatem bonorum votis precibusque præstat: Itaque Deus Abrahæ promittebat si decem homines à sceleribus Sodomæ integros offenderet, non esse regionẽ ab ipso periturã. Verùm si quando bonos & virtutis studiosos viros à Deo subinde recipi in cœlũ videris, tũ ne dubites imperiũ illud propediẽ grauissimis procellis ruiturum. Quemadmodũ aũt homini politico suæ prædictiones sunt, sic etiã procellas, ventos, imbres, tẽpestates q; naucleri prę uidẽt ab ordinaria experiẽtia, vt cœlestiũ motuũ sint imperitissimi: pastores quoq; si putre iecur leporinũ viderint, luẽ ouiũ prę nũtiãt: similiter q; agricolę cũ sinapi viderint, aut densitatem baccarũ quas *Ribes* vocant, aut quid simile animaduerterint quod experientia sine cognitione causarum naturaliũ & reuelatione

diuina didicerunt, fertilitatem anni præsagiunt. Hæ autem prędictiones, nisi quis eas pro indubitatis affirmare & teneri velit non sunt illicitæ, vt neq; in pari causa Metoposcopia, quæ ex sola vultus inspectione interiores hominis perturbationes diiudicat: è quibus aliæ sunt naturales, vt subitus rubor pudorem, pallor metum denotat, quibus sunt naturales causæ: aliæ humanæ potiùs quàm naturales, vt micantes bubonũ oculi crudelitatem plerunq; designant (quales Sylla & Cato Censorius habuit) & sanguine guttati: eademq; ratione simi dicuntur impatientes atque cholerici, nasones cõtrà plus valere prudentia & patientia. Atque hoc quidem epitheton inter cætera sibi Deus arrogat, qui Mosen alloquẽs [a] proprietatibus decem hanc adiicit ארך אפים, id est, magno naso, vt Hispanica editio Complutensis & Antuerpiana ad verbum exprimunt, & alijs quoq; Bibliorum locis Deus magno naso vocatur, q̃d omnes interpretes expo nũt patientẽ, vt contrà קצר אפים breui naso, Hebræi promptum ad iram vel iracundum interpretãtur. Quæ res pariter ostendunt licere vti naturali Metoposcopia, cuius Orientales populi admodum periti sunt. Sed non continuò perpetua lex inde conficienda est: homines enim ita personatos inuenias tanto'q; artificio & fuco ingenium suũ obuelantes vt eos non ineptè dominos suorum vultuum nominaueris, à quibus delusi multi locũ dederunt prouerbio, Fronti nulla fides: qua ratione Alcibiades in cachinnum effusus est cùm Zopyrũ physio-

[a] Exod. 34. v. 6.

physiognomonem de Socrate dicentem audiret eum mulierosum, adulterum, & iracundum esse, quod Socrates quidem fatebatur, sed mutatum se amore sapientiæ. Itaque hominem videmus facie virginea, animo leonem esse, vt erat Alexãder magnus, & contrà qui leo videtur fronte, animo esse leporem. Humana igitur est Metoposcopia cum suis prædictionibus ob incertitudinem ipsius, licet Aristoteli liber Physiognomiæ Metoposcopiã continẽs (qui nihil Aristoteleum sapit) tribuatur. Chiromãtiam verò vel Chiroscopiam in numero Physignomicarum artium poni insulsum est, cùm inter principia magistrorum qui de ea scripserunt non magis conueniat quàm inter ignem & aquam prætereaq; lineamenta mutentur plurimùm, neq; exstent vnquam in puerili, virili, & senili eiusdem hominis ætate similia. Omitto populareis prædictiones cæteras, quia numero isto indignæ sunt vt si ranæ plurimùm coaxauerint, si mergus in aquam inuolet, si grues ab aquis auolent, portendi pluuiam, & similia innumera quæ humana sunt & bona ex parte appendent causis naturalibus. Aliq; quoq; prædictiones humanę in vsu sunt quamuis reipsa illicitæ, quia superstitiosam fidem, metum à rebus vanis, & diffidentiam à Deo velut comites adiunctas habent. Hoc enim certo est certius, quisquis prædictiones superstitiosas aut timet aut credit, eum semper potentiæ Dei diffidere: vt qui olim domo exiens ad limen offendebat pede, præcipiebat animo infortunium (quod Bruto euenis-

se aiunt quo die occidit Cæsarem) aut cui annulus excidebat cùm sponsus in sponsę digitum esset inserturus. Similiter apud antiquos fuit coniectactio (palmirum augurium dixerunt) ex palpitante membro, quod certè naturale est & naturaleis causas coniunctas habet. Sed hæc iustissima est à Deo vltio, quòd ńj ferè qui credunt ista, ac non ńj qui ludificantur ea opprimuntur malis. Quamob rem Cæsar nunquam rationem istarum vanitatũ habuit, & ipsi contrà successerunt omnia quàm diuini prædixerant. Nam cùm è naui descendens in Africam repentè cecidisset, quamuis hoc argumento malè ominarentur augures, dixit, teneo te Africa, & tribus victorńs insignibus reportatis inimicos omneis post dies paucos profligauit. Similiterq; prælń Pharsalici (vbi Pompeium superauit, qui longè maiores habebat copias diuinosq; omneis ante prælium adhibuerat) exitum noluit vnquam à Magis percontari. Multorum principum historias annotauimus, qui consultis diuinis perierũt miserè. Ariouistus Germanorum Rex quadringentis hominum millibus instructus cùm de die conflictus mulieribus Sagis haberet fidem, & inire prælium ante nouam Lunam ab illis vetaretur, Cæsar re (vt scribit) cognita statim commisit prælium atq; superauit. Sed ne longè exempla petantur, fuit qui per Magum exitum Patauini prælń voluit cognoscere, &, visis hostium copńs, responsum par priscis oraculis reportauit: exitus verò toti Galliæ fuit luctuosus. Sed de his rebus seor

sim

sim postea dicturi sumus. Alterum nostra memoria exemplũ fuit in Rege Sueciæ: nã literis ad Principes Germaniæ scriptis anno M. D. LXIII. exponitur Henrico Sueciæ Regi Sagas fuisse quatuor, quæ se gloriabantur effecturas ne rex Danię victoriam consequeretur: sed vna istarum maleficarum capta non impediuit carnificem quin viua igne consumeret, & Rex Sueciæ post annos quatuor à subditis interceptus, dignitate spoliatus, & in vincula, quibus adhuc tenet, coniectus est. Hactenus de humanis prædictionibus: nunc de illicitis modis videndum est.

De modis illicitis ad perueniendum eò quò intenditur. CAP. VI.

DIximus eum Magum esse qui diabolicis mõdis atq; illicitis sciens prudens ad aliquid conatur peruenire: iam igit modos illicitos cognosci necesse est. Ac modos quidẽ eò quò intendit animus perueniendi (si licitũ est) ope Dei, aut mediis quæ in rebus creatis exhibet tum naturalium causarũ cõsequutione tum effectorũ inter se cohærẽtium, aut denicq; libera hominis voluntate, iam declarauimus. Sed si qui rem licitam conãtes assequi ad quam neq; natura, neq; facultate humana adiuuentur, Deum qui omnia potest minimè accesserint, aut accedentes nõ ritè sed tentandi gratia fecerint, aut si bono quidem animo sed rebus secũdis

à Deo

à Deo discesserint adeò vt in aduersis ab ipso deserantur, illiciti sunt modi: vt cùm Deus inquit apud Ieremiam, Si Moses & Samuel me nunc orarent vestra causa, non exaudirem eos (hi autem ante secula multa obierant, & dum in viuis essent, solebant iram Dei precibus suis mitigare) & alibi
[a] Ierc. 14. Prophetæ imperat [a], Ne ores pro isto populo in bonum, nam neq; ieiunijs neq; precibus & sacrificijs illorum exaudiam ipsos, sed fame & peste consumam. Eos enim oportuerat cœlos precibus perrumpere, & in Dei fide persistere, qui minatur quidem vehementer sed repentè sedatus est, vt ait Ionas. Huic Deus prænuntiauerat se Niniuen intra quadragesimum diem euersurum esse: cùm autem populus, qui res creatas vt Solem & Lunam adorabat & omni idololatria magicisq; artibus circũfluebat, præ se ferret magnam resipiscentiam, Deũ quoq; pœnituit: quod Ionas indignatus factum
[b] Ionæ 4. cùm Deo expostulauit dicens [b], Nónne sciebam te Deum esse mitem, misericordem & clementem prę omnibus, & vltionis, quam instituueris, momẽto vno pœnitere? Vir autem impatiens desperat & diabolum ad opem aduocat, vt Saulem regem videmus cùm de euentu instantis prælij Deum, Prophetas, & Sacerdotes consuluisset, ad cognoscendum suæ rei exitum ad Sagam abiuisse. Alij thesauris inueniendis, alij depellendo morbo, alij voluptatibus perfruendis, alij consequendis honoribus & dignitatibus, alij futuris rebus aut absentibus percipiendis, alij omnium pessimi hosti-

bus

bus vlciſcendis accerſunt diabolum: qui vocatus non ſemper reſpondet quamuis ſit præſens & propinquus non ſolùm quærentibus ipſum, verumetiam faſtidientibus (vt alibi oſtendemus) ſed importuna frequentia rogari expetit. Qui autem ex Magis Deo renuntiant & ad Satanã conuerſi dant expreſſa conuẽtione fidem de obſequio, ſeruitute, ſubmiſsione, & adoratione huic exhibenda, hi Magi, vt qui maximè, ſunt deteſtabiles. Sũt etiam qui vt illud ſciant quod expetunt Satanam horrẽt conſulere, ſed Magos adeunt intrepidè, modò nõ interſint ſacrificiis: quo facto penè tam grauiter Deus offenditur [a] quàm ſi Diabolus ipſe adiretur: item qui Satanam non eſſent acceſſuri vt leuentur morbo, ſed non dubitant tamen Magos conſulere qui Diabolũ precantur coràm vt ſanet ipſos: quemadmodum nuper in Valle (hoc ſuburbij Laodunenſis nomen) quædam malefica mulierem miſerã grauiſsimè decumbentem ſortibus liberauit, cùm procidens in genua demiſſo in terrã vultu Diabolum magna voce ſæpius inuocaſſet vt curaret mulierem, & verbis aliquot enunciatis bucceam panis dediſſet ei comedendam: atque hoc modo curata eſt. Quod quidẽ planè tantidem eſt ac ſi ægrotans ipſa Diabolum de valetudine orauiſſet: itaq; præſtaret vel crudeliſsima omnium quæ vnquam cogitari poſsint perire morte quàm eo pacto curari. Sunt item alij qui neq; cum diabolo neq; cum Magis conſociari volunt, ſed diabolicis modis abuntur quos Magi ope diaboli ſoliti ſunt exſequi:

[a] *Leuit. 19. & 20. Deuter. 18.*

hic enim modos istos vsurpantibus pręsto est cõ-
silia q; eorum dirigit. Atque hęc tacita cum Satana
conuentio est, vt Augustinus ad distinguendam
conuentionem expressam definiuit. Hic enim & i-
tem Aquinas, Durandus, Ægidius Romanus, a-
lij q; theologi vno ore duas esse cum Satana pacti-
ones docent, vnam expressam quam faciunt Ne-
cromantici & Magi illi qui adorãt ipsum, alteram
tacitam siue implicitã qua tenent omnes idololatræ & quicunq; scientes hærẽt superstitiosis obser
uationib. naturali causa vacantib. Hæc illorũ defi-
nitio. Certũ quidem est eum qui ex volatu auium
successum instituti sui itineris cupit cognoscere, vt
religiosè veteres factitarunt, Magum dici non pos
se, neq; expressam tacitámve cum Satana conuen-
tionem iniuisse quãuis sit idololatra, neq; tam gra-
uiter offendere q; si quis nesciens à Deo interdici
fecerit curiosè: vt etiã qui curiosè aut per errorẽ fa
cit nõ ita offendit vt qui sciuit vetitũ esse diuina le-
ge, ac ꝓptereà voces, *Sciens prudens*, ad definitionẽ
Magi adiecimus. Sed ille omnino tenetur culpæ q
interdicto legis diuinæ cognito & contẽpto se ad-
dicit istis, ac ꝓinde cõmuni cum Magis supplicio
plectẽdus, etsi leniore quàm esse illorũ debeat qui
expressa conuentione cum Satana deuincti sunt.
Verùm vt Sortilegi vocabulum exponatur (hoc
enim frequens Mągorum genus est) is est propriè
qui sorte vtitur & in actionib. illicitis conijcit sor-
tes. Quædam enim sors lege Dei, quædã politicis
legibus probata est. Iosuam videmus cogniturum

κληρομαντεια

quisnam

quisnam anathema cepisset Ierichunte sortẽ de toto Israelitarũ exercitu cõiecisse, similiterq; Samuelem cùm Rex habendus esset cõiecta sorte dixisse Domine da sortẽ (quem morẽ amoliendæ potestati & sorti diabolicę veteres vsurpabant) tum Beniaminis tribui sortẽ accidisse, deinde sortitione de principib. familiarum facta familiam Cis obuenisse, è cuius domesticis coniectam sortẽ Sauli accidisse, quem Deus regem in populum suũ declarauerat: ne quis sceptra regalésque cõronas putaret fortuitò obtingere: Saulem posteà de toto exercitu ad cognoscendum quis ieiunij legem fecisset irritam sortitione facta deprehendisse Ionathanem, qui solus contra interdictum Regis mel comederat. In Leuitico[a] quoque legimus sortem in duos hircos fuisse coniectam, vnum sacrificandum Domino, alterum Zazeli committendum: quod mysterium LXXII. interpretes nolentes Ethnicis reuelare, Zazel ἀποπομπαῖον reddiderunt, id est, emissarium, quia emittebatur in desertum neque inueniebatur amplius. In Actis quoq; Apostolorũ legimus sortitionẽ Matthiæ & Barnabæ fuisse factam. Idem inter Ethnicos pariter fuit obseruatũ. Etenim si qua tẽpestas grauis incũbebat mari, sortem conijciebãt nautæ, & qui sorte obuenerat mittebaẽ in mare, vt lonę factũ est[b]. Ordinariè itẽ frequentaẽ sors in successionib. diuidundis[c] & bonis cõmunibus, populorũ legib. permissa, & valde necessaria rixis & contentionib. quæ infinitæ forent euitandis. Sic Romani in causis publicis sortie-

[a] Leuit. 16.

[b] Ionæ 1.

[c] l. sed cũ ambo. de iudic. ff. l. si duob. commu. de leg. C. & c. sors. & c. hi qui. & cap. illud. 26. q. 2. & ca. vlt. de sortileg.

[a] Asconius in Verrianas

bantur ludices[a], & magistratus prouincias oneraq́, nisi inter ipsos aliter conueniret, quod Latini dicebant sortiri aut comparare inter se prouincias. Hinc sæuissimi illius belli inter Marium & Syllam occasio, quòd bellum in Mithridatem sortitione obtigisset Syllę, & Marius libello ad populum sortitionem voluit eripere. Ex his igitur constat ex se licere sortem si res merebitur, & verba illa, Domine Deus cedo sortem, quæ in Scriptura sacra sunt tenebuntur, non autem Mercurius (quod faciebant Græci) κληρωτὴς inuocabitur. Gręci enim principio Hermem siue Mercurium (id folio nomen oleagino) immittebant in κληρωτίδα κάδον, tum iectis sortibus Hermem ante omnes è cado educebant: quæ ratio Ethnica vt corrigeretur Christiani cùm sortiuntur Regem, primam Dei educunt sortem. Verumtamen ne hoc quidem satis est, ad sortitionem inuocari Deum, sed religionem oportet adhiberi ne alijs in rebus quàm necessarijs vsurpetur, vt sunt eæ quas modò diximus: alioqui si quis res leues sortiri, aut curiosa mẽte experiri, aut in consilijs publicis bellúmne suscipiendum aut aliquid magni sit instituendum volet cognoscere, sortes conijci indignum est: sic enim Deus tentatur, quòd disertè prohibetur lege. Itaq́ in causis huiusmodi Dauid sanctiq́e homines consulebant Deum, qui voluntatem suam aut per Prophetas, aut per Sacerdotem Ephod & Pectorale (de quibus antè diximus) gestantem exponebat, aut per somnia & visa consulentibus reuelabat: cumq́ in

rebus

rebus omnibus grauiſsimis homines ſancti conſilium à Deo poſtulaſſent, ſi quando nõ reſpondebat, lętum tamen rei euentum dabat, ſi quidem res bona eſſet, rectusq; animus conſulentis. Cumq; pacem Ioſue Deo inconſulto cum Gabaonitis pepigiſſet, ab ijs deceptus eſt, quia Deum (ait Scriptura) non conſuluerant. Quamobrem iuſtius adhuc fuerit diabolicas ſortes reprobari in quibus Deorum exterorum inuocantur nomina, vt olim fuerunt Elienſium, Lyciorum, Prænestinorum, & Antiatium ſortes, quas hic exponi non eſt opus, ſed magis ſepeliri obliuione ſempiterna. Illicita quoq; eſt Aſtragalomãtia, ex teſſerarum & oſsiculorum iactu inquirens quid fieri, quid mitti oporteat: etſi veteres non raro, & noſtri hodie plurimùm abutũtur: vt ter à Germanis ſortem fuiſſe iactam teſtatur Cæſar ad cognoſcendum Marcúmne Valerium legatum ipſius necaturi eſſent, eumq; ſorte euaſiſſe. Eodémque iure par eſſet omnes ſortitionis ludos omnemq; aleam exterminari, prout Martia lege & alijs antiquis legibus interdicũtur. Similiter nefariũ eſt & diabolicum omne ſortis genus quo res aliter quàm quibus modis diximus perquirun tur: vt olim fuerunt Homericæ & Virgilianæ ſortes, & cùm primus verſus ex aperto Homeri aut Virgilij volumine applicabatur ſorte: item cùm obſeruatur apertura Euangelij, vt iam olim abiectis Homeri & Virgilij ſortib. fuit factitatum (q̃d genus vocabant ſortes Apoſtolorum & Auguſtinus ad Ianuarium ſcribens improbauit) & rece-

Ἀστραγαλομαντεια.

ptum memoria noſtra Dodecaedron, & ad præcipiendos caſus Paſtorũ ludus: quę omnes formę improbę ſunt & diabolicę. His ſortib. illicitis Geomantiam annumerabimus aliam artem diabolicã quę libris editis & excuſsis inualuit maximè, ſitam in alea & fortuito illius iactu qui puncta ſignauerit è quibus figurę quindecim conflantur. Idem iudicium de Tephramantia, quæ fiebat è cinerib. (vt è terra primùm Geomantia à qua hæc diuerſa eſt) iam inuſitata arte & quam nolim explicare vt ſepulta maneat: item de Botanomantia & Sycomantia ineptioribus artibus & planè ridiculis, in quibus prout folia vento per noctem agitata inter ſe coocurrebant fiebat coniectatio. Etſi hæc ab illa diſcrepat cuius Virgilius [a] & Liuius [b] meminerunt, cùm ſacerdotes foliȷs ſuper puluinaria poſitis inſcribebãt eorum nomina qui poſtquàm idola adorauiſſent ſciſcitabãtur veritatem: huic enim coniuncta ſemper eſt plana idololatria, illi verò minimè. In eodem genere ſunt Onomantia & Arithmomantia, quæ fiebat ex eo numero quem literæ proprij alicuius nominis deſignabant in numerorum ordinem relatæ, prout accõmodari poterat aliqua ſignificatio. Hæc autem Latinis ſolùm recepta eſt. quamuis numerorum qui extant tabulæ non conueniat plánè cum facultate literarum numeros ſignificantium: nam litera M quæ deſignat mille, non amplius LXXVIII. in tabula efficit, & C deſignans centum, non amplius VI. Quibus tamen in pretio eſt iſta diuinatio, ij

Γεωμάντεια.

Τεφρομάντεια

Βοτανομάντεια

Συκομάντεια

[a] lib 6. Aen.

[b] lib. 22.

Ονομάντεια.

Αριθμομάντεια.

tio, ſi numeros beſtiæ in Apocalypſi[a] ex his literis & quidem ita numeratis ſoltē interpretari. Nominum verò & cognominum anagrammatiſmi omnino ſunt ridiculi, cùm ſignificatiões ex diametro aduerſantes tranſpoſitio literarum afferat. Primus horū autor exſtitit Lycophron Chalcidenſis, qui bus ſi habetur fides, etſi à ſorte non pendeant, ad ſortem tamen pertinent illicitam. Veteres autem aliud ſortis genus vſurpauerunt quod dixerunt Alectryomantiam, à gallo gallinaceo quem Solis, Dei diuinationum, alitem eſſe prædicabant. Hac vſus eſt Iamblichus vt cognoſceret quis poſt Valentem imperio potiturus eſſet, & quatuor has literas θεοδ, à gallo comperit exaratas: quod vbi reſciuit Imperator Magos amplius centum occidit cùm Iamblichus ſibi vitam veneno ademiſſet, nobileſq; viros omneis quibus Theodori, Theodoti, Theoduli, & ſimilia fuerunt nomina, è medio ſuſtulit. Sic diabolus ſeruis ſuis mercedem pendit. Formam diuinationis iſtius reticebo: vtinam verò authores eam omiſiſſent: hoc enim planè impium eſt & diuina lege diſertè cautum, Non inueniatur (ait lex)[b] in te ſortilegus, quia eſt abominatio Deo tuo. Quo in loco ponitur vox *Menahes*[c] ducta à verbo Manah ſignificante numerare aut characteras inducere, quia ſortilegia, omnéſque ſortes magicæ (ſunt autem infinitæ) ex characteribus numeriſq; pendēt: ſic ſpeciei frequentioris nomē generi ſcientiarū iſtarū συνεκδοχικῶς tribuitur. Alioqui, pria ſortis apud Hebr. appellatio eſt *goral, pur, ſoles,*

[a] *numeri ſūt 666. et 1260*

Αναγραμματισμὸς.

ἀλεκτρυομαντίαν.

[b] Deut. 18. מעונן, *ſupputatio: vnde Arabicū Almenach, id eſt ſupputatio, vt Arabica lingua ex Hebræa nata eſt.*

quæ

quæ non continentur interdicto legis, ob eas causas quas suprà explicauimus. Notandus verò diligenter Scripturæ locus interdicta diuinationum genera complectens [a]. Primum eorum est qui liberos per ignem transmittebant, quod Rabbi Maymonides sine eorum concrematione dicis causa scribit obseruari: cùm tamen horrendis sacrificijs consumptos fuisse legamus Regis Manasses & Hyrcani tempore, & obsessum quoq; Idumęorum Regem in muro coram hostibus filium suum immolasse, quo spectaculo perculsos hostes obsidionem soluisse, vt apud Iosephum ostenditur. Secundum lege Dei vetitum est diuinus, קסם, à verbo q̃d lata significatione docere est, prout accipit Michæas cap. iij. dicens Iudices pecunia iudicant, & Sacerdotes diuinant argento: interdum verò bonam diuinationem denotat, vt Prouerb. xvi. sed in malam partem plerumque sumitur pro omnibus illicitis diuinationibus, vt Deut. xviij. Num. xxiij. Ezech. xiij. & 1. Sam. xv. quibus locis omnia genera comprehendit quę speciatim posteà enarrãtur: nempe מעונן *megonem*, id est eum qui dubitantibus de eo quod susceperi sunt responsa dat, à verbo ענה respondere, hunc interpretes verterunt augurem, nostrates à Iudæis hanc vocem assequuti, incantatores pro *Megonim* appellant *Maistre gonim*. Tertium qui in lege dicitur מנחש *Menahes*, id est (vt propriè reddamus) calculatorem, quem Rabbini vocant sortilegum, in sortes & numeros incumbentem. Quartum מכשף *mecaseph*, præstigiatorem,

[a] Deut. 18.

à ver-

à verbo כשף quod est oculos hominum fascinare (vt fit malignorum spirituum opera) quibus incantatores iungẽdi sunt, Hebraicè *malehesim* à verbo *Lahas* murmurare & susurrare, quos lxxij. interpretes ἐπαοιδὸς, Hispani *Hechiezeros* vocant, Antonius de Turca meda lib. iij. horti sui definit eos q̃ tacitè inuocãt dæmonas & Magiã naturalẽ confundunt cum diabolica. Quintũ חבר *chober* associatum, ea consociatione puta quæ in saltationib. magorum & conuentib. obseruatur, à verbo חבר associare: hũc nos propriè sortiariũ appellamus, Hispani *Bruxo*, Germani *zauberer*: sextum שאל אוב *Schoelob*, rogantem spiritus, à dictione אוב lagenam aut vas cauum significante: malignorum enim spirituum oracula è specubus dehiscentis terræ petebantur, vnde vox *oraculi* sumpta pro foramine ab ore paruo terræ hiantis, quod Latini dixerunt oraculum: septimum ידעני *Iedehoni*, à verbo ידע scire, vt vocem δαίμονα sciẽtem, Eustathius in Homerũ quasi δαΐμονα ostendit fuisse dictam: hunc Interpretes exponunt Magum, quo sapiens & doctus Persarum lingua denotatur, Hebræi verò in libro sexcentorum tredecim mandatorũ diuinæ legis, voce *Iedehoni* eos significari tradunt qui diabolum consulunt latentem in ossibus bestię quam vocant *Iadoha*, aspectu enecantis & quam eminus sagittis oportet transfigere. Athenæus eam κατωβλεπάδα nominat, quam instar vituli esse narrat, semper pascere, oculos vix posse attollere, & tum eos quos inspexerit enecare: Marium Consulem bellum in Numidia geren-

tem, poſt iacturam aliquot militum de capienda vna laborantium, è longinquo telis occidi curauiſſe, & pellem miſiſſe Romam, quæ in æde Herculis fuit repoſita: quod in noſtris commentarijs ad Oppiani de venatione librum annotauimus: octauum דרש אל המתים conſulentem mortuos, id eſt, Necromanticum. Hæc omnia ſubijcitur eſſe abominationi Domino. Pharaonis Magi in Exodo appellantur *Quoſemim* Hebraica voce, & *Chartumim* Ægyptia, quos interpretantur multi Genethliacos: ſed nihil effectis Magorum Ægyptiorũ cum Aſtrologia, nihil cum Aſtrologis, qui neque virgas ſerpentibus commutare, neque ranas formare poſſunt. Hactenus de ſortilegijs quæ ſorte fiunt, de alijs poſtmodùm dicturi ſumus. Sed hoc interea obſeruandum, noſtratibus propriè eos non dici Sortiarios qui cõiecta ſorte bonum aut malum euentum præcipiunt animo (quamuis hoc quoque ſit genus ſortilegij) ſed eos potiſsimùm qui per vias ſerunt, aut ad ſtabulorum limina feraleis infodiunt pulueres, ad eos qui ſupergreſsi fuerint exſtinguendos. Quamobrem non raro ſortes amicos ſortilegorum inuadunt, aut eos quibus non malè cupiunt, vt ſuo loco demonſtrabimus.

Iam verò percurramus alias artes & modos illicitos eò perueniendi quò intenditur, quos modos in Lege ſua prohibuit Deus.

De

De Teratoscopia, Aruspicina, Orneomantia, Hieroscopia, aliisq; similibus. CAP. VII.

Teratoscopia est ars quæ obseruat miracula, eorúmq; perueſtigat causas, effecta, & significationes: Orneomantia, quæ auium intuetur motus ad res futuras prænoscendas: Hieroscopia, hostiarum & sacrificiorum contemplatio est ad exploranda rei futuræ veritatẽ. Latius patet Aruspicina, vt quę aeris, fulminum, tonitruum, fulgurum, mõstrorúmq; obseruationes cõtinet, auguralémq; scientiam totam vniuersè, in qua nõ omnia criminanda sunt, sed res bonæ àmalis distinguendę. Etenim quæcunque monstra signáq; præter naturæ ordinem offeruntur, iis aliquam iræ Dei significationẽ exhiberi nemo negauerit, & homines admoneri vt resipiscentes se ad ipsum conuertant: nõ autem pernicioſa Aristotelis opinio amplectenda confirmantis nihil in rerũ natura mutari atque variari, monstráq; solum ob materiæ defectum accidere: quo dicto euertuntur opera & miracula Dei quæ adhuc acciderunt & præter naturam quotidie accidunt. Quamquam idem Aristoteles sui dissimilis conscripsit librũ περὶ θαυμασίων ἀκουσμάτων. i. de miraculis, & terram quoq; agnoscit fuisse, velut grauiorẽ, aquis omni ex parte obruendam, sed partem eius ad terrestriũ volucriumq; commoditatẽ retectam esse: qua cõfessione se ipse iugulat seruiens gloriæ Dei & Scripturæ sacræ consentiens pro miraculo sexcentis locis illud adducenti quòd Deus super

aquas fundauit terram ita vt ſupernatet eis, prout oſtendit Loſſenſis inſulæ, aliarumq; multarum documentū. Quãuis enim terra inueniatur in fundo maris, in alto tñ naucleri bolide immiſſa terrã neq̃unt pertingere, & mare ipſum tanquã mõtem celſum aſſurgere videmus in littore, Deumq; virtute admirabili adſtrinxiſſe & terminos aquis poſuiſſe quos non tranſiliant. Cometas autem, quæ teſte communi totius antiquitatis experientia ſunt fueruntq; ſemper iræ diuinæ ſigna, Ariſtoteles ipſe non negauerit naſci præter ordinarias naturæ leges: & quæcunque rationes de Cometarum ortu, lancearum, igneorumq; draconum ab ipſo afferuntur, ab omnibus Philoſophorum nationibus, vt inanes ridiculæq; fuerunt exploſæ. Cometæ enim ordinariè durant nõ minus diebus xv. vix amplius duobus menſibus, hi magni, illi parui, hi aduerſus curſum mobilis primi nitentes, vt poſtremus ille Nouembri menſe 1577. illi à meridie Septemtrionem verſus contendentes, vt ille qui anno 1556 viſus eſt, alii permanentes fixi, vt is qui in Nouembri 1573. apparuit. Quo autem alimento magnus ille & horrẽdus ignis foueatur, cur peſtes fames, bella ſint horum conſectaria, nihil in hoc argumento vidit Ariſtoteles. Sùnt enim ſigna Dei, in quibus oportet ſuam quemque fateri ignorantiã laudẽq; Deo tribuere, ac nõ peſtilente arrogantia tantum honorem ipſi eripere: quod proculdubio facimus, ſi tanti ignis & tam diuturni alimoniã ex fumis & vaporibus in puriſsima ætheris regione dicamus

exiſtere

existere. Adde quòd singulis annis mensibus, diebus nõ desunt vapores & fumi, impressiones verò igneæ vix semel in regione ætheris spectantur decennio, quod veteres optimè obseruauerunt. Sed vt res miraculosas & præter naturæ ordinem contingentes omittamus, etiam deprehenditur ignorãtia in rebus ordinarijs, quæ etsi quotidie spectãtur sunt tamen nobis incognitæ: vt in stellarum magnitudine, quarum minima (si Lunam & Mercurium exceperis) decies est terra maior: & in homine quoque (vt ad res ppinquiores veniamus) pars operum Dei nobilissima ab hominibus ignoratur. Quo igitur modo posset de extraordinarijs Dei operib. & miraculis iudicari? Antequàm Xerxis copiæ octodecies centies mille hominum in Europam traiecissẽt, insignis Cometes apparuit [a], paulo ante bellum Peloponnesiacũ vnus, ante cladem ab Atheniensibus in Sicilia acceptam vnus, ante cæsos à Thebanis Lacedæmonios vnus: sic ante ciuile bellum inter Cæsarem & Pompeium flammæ igneæ in cælo visæ sunt: item Cæsare interfecto, & ante cædem eorum quos Augustus & M. Antonius proscripserant ingens Cometes fulsit, cuius signum ad honorẽ Cæsaris posteà pecuniæ impressũ est. Ante captã Hierosolymã toto anno supra templum igneam flammam fuisse visam Iosephus testis est. Ex quibus certe fatendum est naturalia nõ esse aut ordinaria miracula quæ præter leges naturæ accidunt, sed iram Dei nobis portendere, quã nos precibus anticipare conuenit & resi-

[a] Herodotus.

piſcentia. De inſolentibus monſtris quæ cõtra ordinem naturæ accidunt, iudiciũ idem. Etenim ſi vitio materiæ dicas accidere, continuò ſequitur principia & fundamenta ex quibus Ariſtoteles conſtituit mundũ, caduca eſſe atque vitioſa, in eis enim materia numeratur: & hoc quoque ex eo conficietur mundum minari ruinam, quod ab Ariſtoteléa æternitate mundi abeſt longiſsimè. Fateamur itaq; hæc nobis occluſa & abſtruſa eſſe, & Deum ſolùm, prout libuerit, ea diſponere. Nam propterea mutari tempeſtates animaduertimus, pecudes emori, famem peruadere, ſanguinem, lapides pluere, & inuſitatas res quàm plurimas, dum Aſtrorum in ſuo ordine perſtat conuerſatio, & Deum benedictionem ſuam modò terræ, modò aquis, modò pecori adimere, famémque, peſtem & bellum hominibus importare. Harum autem rerum prædictio ex miraculorum conſpectu non eſt illicita, ſi Deo feratur accepta, ac non idolis, quod olim faciebant & adhuc faciunt Ethnici. Athenienſes ait Plutarchus[a], eos olim tanquam hæreticos viuos tradebant igni qui interiecta vmbra corporis terræ aut Lunæ fieri Eclipſim affirmabant, eoſque vocabant μετεωρολεσχεῖς, velut celſarum rerum diuinorúmque arcanorum plus ſatis curioſos. Romani videntes[b] eclipſim ea nocte quæ Perſei Regis anteceſsit cladem, ad ciendum Lunæ ſplendorem galeas ſuas armáque quatiebant. Indi flebant putantes Lunam à Sole Deo ſuo lethale vul-

[a] *in Pericle.*

[b] *Plutarch. in Aemylio. Tacitus in Druſo.*

nus

nus accepisse. Hæ superstitiones vbiq; ferè exoleuerunt itémq; auguria ex volatu auium, quib. veterum libri pleni sunt. Populorum. n. conuentus nullus, nulla pax, nullúmq; bellum inibatur, quin aduocarentur augures ad constitutionem aeris auiúmque obseruandam, & vanitates alias huiusmodi plenas superstitionis & impietatis, & lege diuina vetitas. Quò pertinet illud quod Iosephus [a] narrat, ducem quemdam Iudæum occidisse auem ex qua Augures prædixerant, & affirmasse stolidum hoc planè videri quòd exitus belli à bruto animante sui exitus ignaro peteretur. Verùm altera quoque ratio afferri potest ad euincendam rerum istarum vanitatem: nempe quòd Latini sinistrum volatum auium pro infausto, dexterum alij populi habuerint, vt in libris de diuinatione Tullius annotauit: ex quò omnino confirmatur puram putam fraudem & mendacium esse, siquidem principia horum illis aduersantur cùm in aeris constitutione, tum in volatu auium exponendo. Auguralis enim scientiæ fundamentum in eo fuit positum, vt templum constitueretur, id est, definiretur regio aeris vnde contemplarentur Augures & dexteram mundi à sinistra distinguerent: qua in re omnes autores Græci, Latini, & Barbari inter se discrepant & ab Hebræis quoq; dissidẽt, vt alibi ostẽdimus [b]. Ieremias verò propheta hirundines quidem, turtures, & ciconias tempus reuersionis nouisse prædicat, bellorum verò exitus & similia multa ab eis teneri nusquam

[a] *in bello Iudaico.*

[b] *in methodo hist. c. 5.*

ἡπατοσκοπία. nuſquam fit mentio. Ante omnia verò admirabilis eſt hoſtiarum, hepatis, cordis, fellis, inteſtinorum obſeruatio, ad præuidendum an inſtituta conſilia bene ceſſura ſint: qua in re duplex eſt impietas, veritatem in mendacibus iſtis rebus perueſtigari, & ſacrificia idolis exhiberi. Etſi qui his vtebantur non propterea Magi dicendi ſunt, cùm illis hærerent quàm optima fide poterant, & rem Deo gratam ſe opinarentur facere. Magum autem eum eſſe diximus qui ſciens prudens diabolicis modis vtitur vt ad aliquid perueniat, cuiuſmodi futurus eſſet qui cognito diuinæ legis interdicto iſtis rationibus vteretur.

Nunc itaque de alijs technis diabolicis, quæ inter Ethnicos maiorem impietatis ſpeciem habuerunt, porrò dicendum eſt.

IOANNIS

IOANNIS BODINI

DAEMONOMANIAE MAGORVM

Liber ſecundus.

De Magia vniuersè, & generibus ipſius CAP. I.

MAGIA vox Perſica eſt ſcientiam rerum diuinarũ & naturalium notans, & Magus nihil eſt aliud quàm philoſophus: Sed quemadmodum philoſophiæ attulerunt vitiũ Sophiſtæ, & ſapientiam, quæ donum eſt Dei, corrupit Ethnicorum impietas & idololatria, ſic etiam Magia diabolicis ſortibus commutata eſt. Primus Satanæ adminiſter promulgandæ huic impietati in Perſide fuit Zoroaſtes: ſed obducebatur ei pietatis velum, quod ſibi Diabolus ſolet arrogare: Semper enim viri boni à ſceleribus iſtis abhorruerunt. Plinius libro xxx. capite 1. ſic de ea loquitur, Magica fraudulentiſsima artiũ plurimum in toto terrarum orbe, plurimiſq; ſeculis valuit: autoritatem ei maximam fuiſſe nemo miretur, quandoquidem ſola artiũ tres alias imperioſiſsimas humanæ menti com-

plexa, in vnam se redegit. Natam primùm è medicina nemo dubitat, ita blandissimis promissis addidisse vires religionis ad quas maximè caligat humanum genus, deinde miscuisse artes Mathematicas. Ac ꝓptereà Iāblichus, Proclus, Plotin. Porphyrius & Iulianus apostata Magiã dixerũt esse bonorum Dæmonum inuocationem, Goetiam verò malignorum, reprobatam ab illis artem, quavtuntur ij qui nocte sepulchra adeunt, effossisq; cadaueribus spiritus inuocant. In eamdem sententiam cæcus ille Magus, qui accusatis amplius centum quinquaginta sociis Lutetiæ fuit suspẽsus anno M. D. LXXIIII. viro cuidam nobili (ex quo rem cognoui) semel dixit se albam Magiam ipsi, non autẽ nigram demõstrare velle, & Leo Africanus scribit albos dæmõas ab Africanis magis inuocari. Quin etiam maximum illum doctorem artis diabolicæ, cuius nomẽ præ desyderio sepeliendæ in æternùm impietatis ipsius reticebo, in prima librorum suorum fronte non videmus alias res quàm Physicam, philosophiam, virtutem abditam aquarum, plantarum, animantium, metallorum, tum numerorũ & astrorum prædicare: sed libro demum quarto (cuius tãquam clauis spem lectori fecerat, & quem Magi discipuli ipsius ediderunt) venenum tartareum permiscere characterum, diabolicorum nominum, spirituum, & inuocationis illorum. Eodem errore implexi Auicenna & Algazel quicquid à Magis efficitur id naturalibus causis contendunt effici: qui certissimus est modus ad inescanda inge-

Γενέθια ἀπὸ τῶν γεῶν καὶ θρηνῶν πρὸ τῶν τάφων.

nia

nia quæuis illuſtria & omni magicarum ſortium genere implicanda. Huc quoque pertinent commentitiæ illæ appellationes, familiaris ſpiritus, alborum dæmonum in Africa, in Græcia Sibyllarũ, in Germania albarum Sibyllarum, & Fearum ſeu fatiferarum in Gallia: cuius rei lectores volui admonitos, ne circumueniãtur iſta nominum elegantium ſpecie. Nam quomodo poſſet dictum boni illius doctoris conſiſtere, ſingulis planetis etiamq; ſtellis æquè malum dæmonem adeſſe ac bonum? nam diaboli in cœlo non ſunt, omne malum elemẽtari mundo incluſum eſt, qui minima eſt vniuerſitatis iſtius particula, & milliaribus amplius quinquagies mille à cœlo Lunæ eſt diſsitus. Omnes autem Theologi & Philoſophi conſentiunt ſuã eſſe cuique intelligentiam ſiue Angelum ad motum & conuerſationem. Sed vt demus vnicuique ſtellæ ſuam eſſe intelligentiam, nunquam tamen exſtitit philoſophus qui malignos ſpiritus in cœlo verſari crederet: multo minus igitur inter duos adverſos dæmonas in reb. agendis cõueniret, maximè verò in motu cœleſtium corporum ſtato & immutabili. Neque enim perinde vt homo liberè ad bene aut malè faciendum conuertitur, qui modò à maligno Spiritu agit cùm in ſcelerib. ſeipſum occupat, modò à bono ſpiritu quãdo ad Deũ conuertitur. Prętereà qm̃o bonus Angelus aut albus Planetarũ dęmon ſine dãnanda idololatria poteſt inuocari? nã aut planeta, aut dęmõ adorat, aut vterq; ſimul. Inprimis verò ſi ritum ſacrificiorũ animaduertamus

quæ insignis ille magister præcipit, lapidem, plantam, animal, numerũ, characterem, metallum, aspectum, & proprium Planetæ tempus aptans carminibus, hymnis & inuocationibus, quomodo sine damnanda idololatria constabit hæc inuocatio? vndénam, obsecro, omnes Bahalis, id est, Apollinis vel Solis, omnesq; Lunæ (quã Reginam cœlorum vocat Ieremias[a]) manarunt idololatriæ, nisi ex isto fœtido commentorũ fonte? Atqui iurat apud Ieremiam Deus se igne, gladio, peste, fame eos omneis absumpturum esse qui reginam cœli adorauerint: quapropter Septemtrionales populi eã masculina voce nominabãt adorabantq;, vt memoria nostra Germani faciunt priscam maiorũ suorum superstitionem imitati, qui (vt Caracallam Imperatorem dixisse apud Spartianum legimus) eos solùm vxoribus suis putabant dominari qui Lunam masculino genere nominarẽt. Sic Iamblicho respõdetur, sic Proclo, Porphyrioq;, sic magnis illis Diabolicæ artis doctoribus tam multa centena animarum millia ad impietatem suam pertrahentib. qui dicunt adunari omnia oportere, & creaturis elementaribus stellas & planetas, his suos dæmonas, dæmonibus Angelos & cœlestes minorum gentium Deos, his denicq; Deum adipisci. Verumtamen isti proxenetæ quotquot sunt Satanam solùm attrahunt, nec aliud Agrippa veteres Doctores imitatus præstitit. Ideoq; xxvi. articulo determinationis à Sorbona factæ anno M. C C C. X C-VIII. rescinditur & damnatur eorum impietas

[a] Ierem. 32.

qui

qui vim facultatemq; intelligentiarum cœleſtium in animam ſic docet influere, vt cœleſtim luminum facultas influit in corpora: verùm amplius dãnanda eſt atq; deteſtanda eorum impietas qui vnicuique ſtellæ malum Dæmonẽ adeſſe tradunt. Quãquam errorem iſtum Aphrodiſeus philoſophus, Porphyrius, Proclus, & Iamblichus reiecerunt, qui ieiunabant optima fide, & bonis dęmonibus, paruulis Diſs aliſs & Semideis ſacrificabant, Hercule, Baccho, Apolline, Æſculapio, Angelis, & conſimilibus inſuper cooptatis. Quamobrẽ in Lege multotics inculcauit Deus, ne alius præter ipſum colatur aut adoretur Deus. Vox enim Hebræa *Tiſtaueh* quæ in Decalogo habetur, & Chaldæa *Tiſgod* nihil aliud ſignificat quàm inclinare ſeſe & quod Latini dicunt adorare: vt Plinius, Galli, inquit, adorando dextram ad oſculum referunt, totúmque corpus circumagunt, quod in lęuum feciſſe religioſius eſſe putant. Præuidens autem Dominus Ethnicos primùm Stellas, planetas, aliáſq; res creatas adituros, diſertè pœna capitali id cauit fieri: ẽoque amplius gradus in altari ſuo vetuit ad aſcendendum exſtrui, vt rectà ad ipſum adiretur[a], non autem iſs gradibus quos Platonici, Pythagorici, & aliſ ſequuti ſunt. Iſtud enim interdictum ne gradus fiant quibus ad altare Dei conſcendatur notandum eſt Decalogo & in eodem capite ſubiſci, vbi nulla eſt expreſſa tacitáue templi aut altaris mentio: ac propterea de lapidib. ſolùm accipi non oportere. Sed vt præclaræ illius Magiæ quam al-

[a] Exod. 20.

bam vocant impietas demonſtretur, quisquis ea ad rem optatam adipiſcendam & fruendã vtitur, effigiem Planetæ ſolenni ritu affabrè factã geſtat: q̃d nobis idcircò viſum eſt annotare, quia magnos viros & qui in magna opinione erant iſtis impietatibus addictos vidimus: etiam vni ex Chriſtianorum principum potentiſsimis (cuius nomen præſtat reticeri) auream Iouis imaginem ex Theurgia fabricatam dari, quã ille circumgeſtabat vt maiorẽ ſibi amplitudinẽ compararet, & quæ de collo poſt mortem ipſius (mors autem fuit miſera) pendens inuenta eſt. Nam etiã Neapolitano cuidam Mago, quo vtebatur & conſeruatorem ſuum appellabat, mille ducentas libras francicas in ſtipendium annuum numerabat. Atqui mandatum illud Dei, nõ ſculpes tibi imaginem, habet Hebræum פסל omnẽ imaginem fuſam, cæſam, ſculptam, cælatam ſignificans: eorumq; idololatria qui imagines iſtas & characteras gerunt omnino longè maior eſt quàm illorum qui coram Deorum iſtorũ quos diximus ſimulachris procumbunt, quod tamen indicta capitali pœna in lege Dei prohibetur[a]. Sed Pythagoreorum, Academicorum, & infideliũ gentium quæ iſtis rebus optima fide vtebantur inſignis ab his eſt differentia. Illi enim vt fuerint idololatræ, cùm eo pacto à ſe Deum adorari & dignè coli putauerint, non fuerunt Magi: hi verò qui interdictum norunt, & quamuis diabolum autorem ſciant eſſe ac inuentorem iſtorum ſcelerum eis nihilominus abutuntur, hi igitur Magi dicendi ſunt.

[a] Exod. 20. & 21.

di sunt. Iam itaque minutatim illicitos modos quàm maxima religione poterimus ordine persequamur; tum vt caueatur ab illis, tum vt siquando iudicia de artificibus erunt facienda bene expendi possint. Quamquam in hoc argumento non mediocriter animi pendeo. Si enim oculis commonstrauero & palpandos digitis exhibuero ritus, modos, verba, quæ ad eam rem oportet adhiberi, equidem sic docuero id quod sepeliẽdum est obliuione sempiterna: sin autem obscurè vno verbo impietatem rei perstrinxero, sic neq; imperitis (quos vt ab isto præcipitio caueãt præmoneri opus est) profuero, neq; iudicib. qui ne fortè ex communi errore defunctoriè iudicent de merito istius criminis cupiunt informari: idq; præsertim hoc tempore, quo vrbes, vici, agri, adeoq; elementa ipsa contaminata sunt, ac ne pueruli quidem ipsi exsortes sunt istius criminis. Fieri tamen non potest vt centesimam partem impietatum annotem quæ in hac causa committuntur, quas neque scire cupio, neque si scirem vellem exponere: sed aliquid solùm exscribam quod aut in scriptis legero, aut ex quæstionibus habitis cognouero. Etsi maligni spiritus nouas artes, noua scelera comminiscuntur momentis singulis, vt Poeta inquit, tibi nomina mille, Mille nocendi artes, &c. Vveierus autem (qui de comparando Defensoris magorum nomine videtur satagere) non potest se excusare quin impietatis summæ teneatur, quòd formulas omnium quæ vnquã cogi-

cogitari possunt sceleratissimas & summopere detestandas in librum suum retulerit : adeò vt specie tenus diabolum & commenta eius criminetur, sed ea tamen doceat indicétque, etiam characteribus & verbis appositis, quæ præceptor ipsius Agrippa dum viueret publico noluit committere. Atque hæc quidem causa est cur res istas obliuione inuoluendas, quoad eius fieri potuit, celauerim : facturus enim mihi sum visus operæpretium, si Iudices teneant quid supplicio dignũ, & imperiti à retibus sibi caueant quæ bellus iste protector ipsis decipiendis & ad Satanam perducendis antè comparauit. Modi igitur quos antè explicauimus ex sorte ducti & in alea sola videntur positi: in sequentibus verò sunt verba, sunt motus quidam, sunt & imagines, ex quibus malignus adesse spiritus manifestò cognoscitur. Eiusmodi est cribri saltatio à veteribus passim vsurpata, vt apud Lucianum legimus : vnde prouerbium κοσκίνῳ μαντεύεσθαι, & nomen diuini κοσκινόμαντις (quasi cribrouatem dixeris) apud Theocritum,

Εἶτε καὶ ἀγροιῶτ' ἀλαθέα κοσκινόμαντις.

Hac arte multi vtuntur palàm. Memini me Lutetiæ ante annos xx. in domo clarissima videre adolescentem, qui intactum cribrum sine alio naturali & latente modo præsentibus multis honestis viris agitauit, enuntiatis solummodò & reiteratis sæpius voculis aliquot Gallicis quas hic placuit reticere. Huic autem malignum spiritum adfuisse eo demonstratur, quòd eo absente alter idipsum enuntiatis

atis ijsdem vocib. tentauit facere, nec effecit quicquam. Equidem impietatem hanc affirmo esse, tũ quia blasphematur Deus quando per alium iuratur quàm per ipsum,[d] quod iste faciebat: tum quia modus est diabolicus, vt qui à natura fieri nequeat, & prohibeatur diuina lege. Quòd autẽ verborũ virtus aliquid præstare dicitur, technam esse diabolicam apertè vident omnes, eaq; malignos spiritus solere vti ad inescandos imperitos & ad scholam suam paulatim perducendos: nam etiam Ioannes Picus Mirandulanus [b] Princeps voces barbaras nec intellectas in Magia plus scribit posse quàm eas quæ intelliguntur. Sed vt impietas apertius ostendatur, nemo iam rusticus nescit vno versu (quem nolo indicare) è Psalmis pronũtiato quando lac premitur, non cogi butyrum. Fui Chellis Valesiorum agro, cùm paruulus à pedibus puer ancillæ impedimento esset ne butyrum cogeret: ea autem interminante flagrum à domino si carmen non eximeret, fecit eodem versu præposterè enuntiato ac velut retexto, vt butyrũ (in quo totus ferè dies consumptus fuerat) cogeretur. Si vel tantillũ sacchari indatur, butyrum non coagulari constat: hæc enim à natura est ἀντιπάθεια: eademq; ratione si æris Cyprii aliquantulum iniiciatur in fornacem ferri, non liquatur ferrum sed abit totum in cinerẽ: quãobrem fusores accenso igne metuentes nequid immittatur æris, in illud incumbunt nequis proxime caminũ veniat. Sed hic quæritur liceátne versum Scripturæ sacræ pronuntiare verbi gratia, ver

[d] Deut. 19. Ierem. 5. & 12.

[b] in positionibus.

sum è Psalmis cùm itur cubitum, vt qua horavoles expergiscaris. Spectabat quidem versus vt Dauid ad orandum & prædicandum Dei laudes excitaretur: verumtamen non apponam eum, quia iniquè fit cùm verbis virtus tribuitur: vt nihil amplius sit quàm quòd verbis habetur fides, hoc tamen satis est vt homines prouehantur longiùs & ab his principiis in res superstitiosas & impias ferantur præcipites. Imò ne quem circumueniant Magi, ipsorum carmina abundant pulchris orationibus, Psalmis, nomine Iesu Christi vbique insperso & sanctæ Trinitatis, cruce ad voces singulas, aqua lustrali, verbis è canone Missę, Gloria in excelsis, Omnis spiritus laudet Dominum, A porta inferi, Credo videre bona Domini, & c. Quod eo detestabilius est, cùm sanctæ voces ad sortes magicas admittuntur. Si qui itaque pronuntiatis aliquot versibus aut Psalmo bipennem rectà impingunt, ac tum eorum de quibus suspicio est nomina proferunt ad aliquid cognoscendũ, si prolato illius qui reus est nomine mouetur bipẽnis, ars diabolica est quam veteres Ἀξινομαντείαν appellabant: similiter annulo super aquæ cyathum posito Δακτυλιόμαντεία, quam famosa quædam malefica genere Itala exercebat Lutetiæ anno M. D. LXII. nescio quas voces admurmurans, & interdum rem diuinans, de qua cõsulebatur: etsi plerisq; dabantur verba. Ioachimus Cameracensis narrat Hieronymum Moronem, ex quo Cancellarius Mediolani fuit, loquentem annulum ac potius diabolum habuisse, qui tandem

Ἀξινομαντεία
Δακτυλιομαντεία.

mercedem

mercedẽ repẽdit hero ſuo dignam, & curauit eum abdicari. Sunt tamẽ qui genus iſtud ὑδρομαντείαν vocent, Dactyliomantiam verò putent de illis annulis accipi in quibus Magi portant ſpiritus quos familiareis dicunt, δαίμονας πτόρους Græci. ὑδρομάντειαν & πυγομάντειαν ex fontibus Numa Pompilius exercuiſſe dicitur. Etſi Hydromantiam Varro aliter accipit, narrans imaginem à puero, cuius opera vtebantur Magi, fuiſſe in aqua viſam, quæ verſus quinquaginta de toto bello Mithridatico antequàm gereretẽ pronũtiauerit. Incerta eſt ἀδρομάντεια, niſi fortè pars fuerit Auguralis ſcientiæ, q̃ ex aeris cõſtitutione coniectaret. Alia quoq; diuinationis ſpecies ex farina fuit Ἀλφιτομάντεια vel ἀλθυρομάντεια, cuius meminit Iãblichus [a] ſed ritũ illius non exponit. Meminit quoque λιθομαντείας, ex lapidibus, nec eam explicat: nos autem ſuprà eam attigimus, interpretantes legis diuinæ locum qui lapidem imaginationis vetat adorari: vnde videtur lapis fuiſſe ad unguem expolitus, tanquam ſpeculum ex quo imagines offerebãtur & diuinationes petebantur. Illa quoque diuinatio facta ex lapide dici poſſet, cùm digito fertur Amethyſtus, quem Hebræi & Arabes vocant אלחלמית propter naturalem ipſius proprietatẽ in efficiendis ſomnijs: nam articulus *Al* eſt Arabum, reliqua vox Hebræorum, ſomniumq; ſignificat. Diuinatiõis ex lauro, q̃ Δαφνομάντειαν dicunt, ratio eſt eadem: quæ planta fuit olim ſacra Apollini, & ſomnia creditur gignere magnasq; vires in Magia obtinere, ut inquit Proclus.

ὑδρομαντεία.

πυγομαντεία.

ἀδρομαντεία.

ἀλφιτομαντεία vel ἀλθυρομαντεία.

[a] lib. 3. c. 12.

λιθομαντεία.

Δαφνομαντεία

Ac somnia quidē per laurum effici concedo, quē-admodum ab omni odorata planta & fumis omnibus generantur: sed vsum illius ad veritatem alicuius rei cognoscendam illicitum esse affirmo ac diabolicum: adit enim res creata, & creator deseritur ad diuinationem, quod prohibet seueriſsimè.

Κεφαλιονομαντεία. Κεφαλιονομαντείας, ex asinino capite, idem iudicium. Qui fieret, nondum legi: ab Ægyptijs profectam puto. Nam apud Iosephum legimus contra Apionem Grammaticum (qui legatione ad Caligulam Imperatorem functus est) illum Iudæos calumniatum esse quòd in Dei templo caput asini habuerint. πυρομαντεία & κατωνομαντεία, præcepta ex igne diuinatio & ex seminum quorūdam fumo, præ alijs est diabolica: nam thymiama vel suffitum coniunctum habet, quo subiectum quoddam ac veluti corpus spiritui maligno subministratur: quo genere imperitos plerosq; circumueniunt Magi, nihil aliud esse quàm albam Magiam affirmantes. Ab hoc malo cauendum studioſius quàm à pestilentia. ῥαβδομαντείας medicum Tholosæ exercētem vidi, & submissa voce aliquot verba murmurantem, vt ambæ vnius virgæ extremitates oscula iungerent: sed nihil profecit, eos causatus qui intererant carere fide. Hoc facto, duo frustula eiusdem virgæ accipiunt, eaq; de collo suspendunt curandæ quartanæ. Nefarium institutum, scelerata carmina, quę sine ope Satanæ nihil omnino possunt. ξυλομαντείας Hebræus quidam Doctor meminit in libr. de sexcentis tredecim mandatis Dei, narrans è fragmentis li-

Πυρομαντεία & κατωνομαντεία.

Ῥαβδομαντεία

ξυλομαντεία.

tis ligni fieri in Illyrico: sed quid illud fuerit nescio, nec satis possum colligere. Thomas Aquinas[a] genera percurrit multa, sed ne centesimam quidem eorum partem. Sufficiunt ista quæ diximus, vt de consimilibus secreta verba aut characteras ad rem simplicem adiectos habẽtibus iudicari possit. An nuda verba sine alia actione vlla quicquam possint, suo loco dicturi sumus. Ex omnibus autẽ celeribus huiusmodi nullum exstat frequentius passim, nullum propè pernicioſius eo impedimento quod nouis coniugibus affertur: hoc vulgus dicit ligare ligulam, quod pueri quoq; exercent palàm summa impunitate & licentia, nonnulli etiam gloriantur. Neque verò nouum hoc institutum est: nam Amasin Ægypti Regem apud Herodotum[b] legimus fuisse vinctum & impeditum ne rem haberet cum Laodice vxore sua, donec carminibus solennibusq; precibus solutus esset. Concubinas quoque Theodorici Regis ijsdem ligamentis aduersus Hermambergam vsas esse Paulus Æmilius in vita Clotarij secundi testatur. Rident quidem philosophi Epicurei istud miraculum: verumtamẽ hi nodandæ ligulæ artifices qui habentur passim illos reddunt attonitos, vbi se experti sunt nulla arte mederi posse. Ideoq; Canon[c], Si per sortiarias, inquit, & maleficas artes, occulto sed nunquam iniusto Dei iudicio permittente, & Diabolo præparante, cõcubitus non sequitur, ad Deum per humilem confessionem est recurrendum. Quo ex loco notari quatuor aut quinq; axiomata necesse est:

[a] Thom. 22. distim. 95. & 26. q. 4. igitur. & q. 5. nec mirũ. & 26. qu. 2. & Gaspar Peucerus.

[b] lib. 2.

[c] 33. q. 8.

Primùm, copulationẽ arte malefica impediri posse, quod omnes Theologi agnoscunt vno ore, & ipse Thomas in librum quartum sententiarum, distinctione xxiiij. vbi dicitur vir respectu vnius solùm mulieris ac non aliarum nodari posse, & cap. vltimo de frigidis: Secundum, id occulto fieri sed tamen iusto iudicio permittentis Dei: Tertium, id totum à diabolo præparari: Quartum, ad Deũ ieiunijs & orationib. recurrendũ esse. Qd̃ postremũ caput apprimè notãdum est, qa impietatis est in eo laborare vt (q̃d multi faciunt) diabolicis modis soluat̃ nodus: sic enim ad diabolum & diabolicas superstitiones recurrit̃. In primis verò illud est admirabile, qꝑ pueruli magicarũ sortium imperitissimi hanc artem pronuntiatis quibusdam vocib. exercent, vinctaque ligula. De Rioleo generali apud Blesenses legato me audire memini puerulum quemdam in templo nodationem ligulæ sub petaso suo facientem à muliere fuisse perceptum quo tempore coniugio duorum benedicebatur, eumque deprehensum cum sua ligula aufugisse. Pictauij quoque cùm in magnis conuentibus vices regij Procuratoris gererem anno M. D. LXVII. acta cuiusdã quæstionis in Magos mihi sunt tradita: quam causam cùm meæ hospitæ, mulieri honestæ & bona existimatione, narrarem, illa tanquam istius artis doctissima, me & Iacobo Bauuasio relationum actuario præsentibus, explicauit esse formas nodãdæ ligulæ amplius quinquaginta, siue ad virum couiugatum impediendũ,

siue

siue ad mulierẽ solũmodo, vt alter alterius fastidiens infirmitatẽ adulteriis sese pollueret: plerumq; tamen virum illigari, vix mulierem: ligari aũt posse in diem vnũ, in annũ, in ęternũ, aut quãtisper dura tura esset ligula nisi soluerent: esse nodationẽ qua vnus alterum deamet neq; redametur, sed odio sit vehementissimè: esse qua inter se amarent ardentissimè, sin ad congressum veniretur alter alterum laniaret vnguib. & cęderet indignissimè: vt mihi fuit aliquando Tholosę narratũ eo pacto fuisse virum mulieremq; illigatos, qui post trienniũ reconciliati pulchram sobolem ꝓgenuerint. Et q̃d amplius mirer, narrabat mulier dum vincta manebat ligula tumores ei adnascentes veluti verrucas spectari, indicia (vt aiebat illa) liberorũ qui fuissent editi nisi occupauisset nodatio: posse verò nodatiouem fieri ad procreationem intercipiendam, non ad copulationem præuertendam. Homines etiam affirmabat esse quos nodare non possis: esse quos nodatio impediat ante coniugium: esse quos impediat coniugatos, sed difficiliùs. Prætereà in hominibus aiebat eiectionem lotij impediri posse (cauillare dicunt artifices, quasi ἀλλαπορραγῆν subscude infibulare dicas) ex eo non paucos emori. Sic comperi miserum quendã puerum propè enectum esse, tũ impedimentũ per eũ qui infibulauerat sublatũ fuisse, vt mingentẽ palàm puerũ traduceret: deinde verò post menses aliquot Magus iste decessit de vita maniacus. Narrabat quoq; mulier sermões varios ad nodationẽ ꝑtinẽteis (q̃ neq;

Græci

Græci fuerunt, neq; Hebraici, neq; Latini, neque Gallici, neq; Hiſpanici, neq; Italici: ac ne cum alijs quidem linguis habuiſſe puto conuenientiam) & quo ex corio, quo colore ligulas eſſe oporteret. Nihil profectò ad noſtram hanc Doctores omnes qui in titulum de frigidis & maleficiatis annotarunt. Cùm itaque in Pictonum agro hoc percrebruiſſet malum, Niorti capitalis Quęſtor cùm vicinam ſuam noua nupta detuliſſet & accuſauiſſet ligati viri anno M. D. L X. in obſcurum carcerem eam rapi iuſsit, minatus ex eo nunquam egreſſurã eſſe niſi ſoluiſſet virum: itaq; poſt biduum captiua coniugatis concubitum imperauit, & Iudex ſolutum eſſe audiens è vinculis dimiſit illam. Vt autẽ verba ligulasq; nihili eſſe conſtet, ſed rem totam arte diaboli malitiaq; peragi abutentis hominibus & ſceleratam ipſorum voluntatem adiuuantis, demonſtrant illud Latina Maronis verba, quæ certo conſilio omittimus: carmen enim quo ad impediendam copulationem vtitur, Latinum verbis, ſenſu apertum eſt, ex quatuor metricis vocibus cõſtitutum: quæ autem dicuntur hodie, planè ſunt barbara: deinde Virgilius nouem nodos imperat, vnico vtuntur noſtri. Illud prætereà obſeruatione dignum eſt neq; penes Diabolum neq; penes Magos ipſius adminiſtros eſſe vt alios ſenſus obligẽt, hominesq; à bibendo aut comedendo auertãt intercepta eorum facultate: neq; ſimiliter poſſe homini membrum vllum pręter virilitatem adimere, quod in Germania faciunt pudendis abditis atq;

in ven-

in ventrem contractis. Ita Sprengerus hominem Spiræ narrat, cùm se pudendis orbatum esse crederet, Medicos & Chirurgos ad se inspiciendum adnocauisse, hos verò nihil omnino, ne vllum quidē vulnus percepisse: itaq; hunc pacata deinde ea quā offenderat malefica restitutum esse. Alterum quoque exemplum affert ciuis Ratisbonensis, qui Magam arripuit strangulaturus, eámque vi ad impedimentum soluendum compulit. In hoc autem Hebræi omnes consentiunt, Diabolum Deo permittente plurimùm in genitalia & concupiscentiam posse, dicētes allegoricè Satanam à serpente ferri. Serpēte verò ἐπιθυμητικῶς voluptatem quæ in ventrē incumbit significari Philo & Hebræi tradunt. In Tobia[a] quoque legimus septem viros qui Raguelis filiam duxerant prima nuptiarum nocte à maligno spiritu fuisse occisos. Non debet autem videri mirum, si nodationibus istis diabolus plurimùm abutitur: primùm enim generis humani quod totis viribus conatur perdere procreationē impedit; deinde augustum illud amicitiæ vinculum inter virum & vxorem tollit: postremò qui ligati sunt artibus, ad scorta & adulteria transuolant. Horrendæ igitur impietatis istud est atque capitale, vt suo loco demonstrabimus: plerique tamē qui nodationibus istis abutuntur expressam cum diabolo conuentionem nesciunt, neque inuocant eum: sed eū artificibus istis adesse constat. Iam igitur de iis videamus qui inuocant diabolum: nam Magorum conditiones diuersæ sunt.

[a] Tob. 7.

De tacitis malignorum ſpirituum inuocationibus. CAP. II.

Inſignis Magorum eſt differentia, quam ob varietatem ſuppliciorum neceſſe eſt cognoſcere. Illi enim de quibus antè agebamus carent malignorum ſpirituum inuocatione: horum verò non mediocris eſt differentia. Nam alii quibusdam verbis & myſteriis abutuntur ſine expreſſa inuocatione, quamuis eò pertineant verba vt ſpiritus dicat aut indicet rei illius quæ agitur veritatem, alii expreſſam inuocationem adhibent. λιχανομαντία λιχανομαντεῖα priſci Aſſyrii & Chaldæi plurimùm exercuerunt, inditis in peluim aqua plenã auri & argenti laminis gemmiſq; certo charactere ſculptis: qua ex pelui poſt ſermones aliquot pronuntiatos exilis vox inſtar ſibili exaudiebatur ex aqua reſponſa edens, ſine expreſſa inuocatione. γαστρομαντεῖα ex vaſis vitreis rotũdis aqua plenis coniiciebatur, poſtquàm accẽſis cereis quaſdam voces effati fuiſſent Magi: neque audiebatur vox vlla, ſed reſponſa ex notis quibusdam & ſignis percipiebantur Similiter è ſpeculis καταπτρομαντεῖα, è glacie aut è cryſtallinis κρυσταλλομαντεῖα: quemadmodum Ioachimus Cameracenſis ciuem Noribergenſem à ſe viſum teſtatur qui cryſtallinũ annulum emerat, ex quo quidem annulo viſionẽ eorum de quibus conſulebatur percipiebat puerulus, ſed poſteà emptor cùm à diabolo infeſtaretur diffregit annulum. Ea quę dicitur ὀνυμαντεία fit cùm

frica-

fricato vngue aut cryſtallo certis confectionibus neſcio qui ſermones pronuntiantur, ac tum puerò integræ & incorruptæ pudicitiæ videndum exhibetur illud quod quæritur: perſuadet enim diabolus à ſe virginitatem deamari, cum vt arte iſta homines ab ineunte pueritia ad ſe pertrahat, tum vt humani generis impediat procreationem, cùm tamen ſuos ad nefarios concubitus & contra naturam prouocet & commixtionib. horrendis contaminet. Diuerſa eſt Catoptromantia cuius Pauſanias in Achaicis meminit, ab ea quaMagi noſtri abutuntur. Cupiẽs enim aliquis cognoſcere an à morbo reualiturus eſſet, ſpeculũ in fontem ad Cereris indebat Patris, & ſi mortui hominis figura appareret iudicabatur moriturũ, ſin viuẽtis, reualiturum conſultorem eſſe. Vide autem diaboli κυβείαν in magicis ſortibus admirabilem: nam quia ſunt viri boni & religioſi qui ne minante quidem morte grauiſsima diabolum eſſent inuocaturi, hoc ille perſuadet verborum, characterum, herbarum, aut animantium, viribus affici, eóque pacto à vero abducit etiam conſyderatiſsimos: itaque Virgilius, qui non poſtremus inter Magos habebatur, inquit,

Carmina vel cœlo poſſunt deducere Lunam,
Carminibus Circe ſocios mutauit Vlyſſis. Et alibi,
Frigidus in pratis cantando rumpitur anguis, &c.
Atq; ſatas alìò vidi traducere meſſes. Item,
Hæc ſe carminibus promittit ſoluere mentes,

Sistere aquam fluuijs, & flumina vertere retrò,
Nocturnosq; ciet manes: mugire videbis
Sub pedibus terram, descendere montibus ornos.

Amplius verò Ouidius agens de malefica, cùm inquit,

Quum volui, ripis ipsis mirantibus amnes
In fontes rediere suos, concussaq; sisto,
Stantia concutio cantu freta, nubila pello,
Nubilaq; induco, ventos abigóq; vocóq;,
Vipereas rumpo verbis & carmine fauces,
Et syluas moueo, iubeóq; tremiscere montes,
Et mugire solum, manesq; exigere sepulchris:
Te quoq; Luna traho, &c.

Quæ omnia si vera essent, humanas mentes plurimùm raperent admiratione: verumtamen magnũ est quòd ita homines fascinantur vt illud quod nihil est, ad oculorum aspectum putent esse verisimum. Et si hoc verborum vi non potest fieri, quicquid scribant homines scientiæ istius peritissimi, sed solus diabolus istorum fascinorũ autor est atque administer. Quam ad rem confirmandam illud argumentum pertinet quod antè diximus, homines à diabolo omni sermone per Græcas, Latinas, barbaras, & inauditas voces decipi, quamuis pro varietate nationum ad eandem rem vocabula artis suæ soleat commutare. Demonstrant illud poetæ Virgilius & Theocritus hic Græcus, Latinus ille, Marcellus & Nicolaus medici, & ipse quoque Plinius, qui multa istarum fraudum pro-

fert

fert vocabula ab ijs quæ Magi noſtri ſcripſerunt planè diſſonantia. Cruces etiam ac hoſtiæ inſperguntur paſsim, vt in iudicio cæci (qui Pariſiis fuit ſuſpenſus) confirmatum eſt, & duorum aliorũ qui euicti fatebantur ſe hoſtijs, crucibus, & orationibus plurimis vſos eſſe. Maximã impietatem, cùm Diabolus eo quod Magi putant ſanctiſsimum ad res ſummo horrore & deteſtatione dignas abutitur. Etenim qui ludificatur & blaſphemat Iouem quem putat eſſe Deum (prout Caligulam feciſſe legimus) is tam reus eſt propemodum quàm ſi ludificetur Deum qui animos & voluntates hominum introſpicit: quemadmodum primus ille Scęuola, qui Porſennæ Hetruſcorum Regis vitam appetẽs occidit legatum eius, non minus reus exſtitit quàm ſi occidiſſet Regem. Hæc igitur illa mens, hoc conſilium Satanæ, vt non veram ſolùm religionem ex animis humanis eximat, verumetiam omnem conſcientiam metumq; maleficij: ideoq; imperitis perſuadere nititur non à ſe iſta geri, ſed ex vi verborum proficiſci. Dixerit quiſpiam Cabala (quæ Hebræorum eſt philoſophia) vim quoq; verbis & characteribus tribui, vt in Reuchlino, Galatino, & Cabaliſticis Pici poſitionibus legimus. Reſpondeo Cabalæ duas eſſe partes, vnam quam vocant Bereſchit, in principio, à prima Bibliorum voce, eámque veram Phyſicam & naturalem philoſophiam, in qua exponũt magnum iſtud opificium mundi & res arcanas inuolutas allegorijs, ſententiasq; aliorum Philoſophorũ re-

prehendunt diuinę legi aduerſantes: Alteram quã dicunt Mercaua, id eſt currus, à viſo Ezechielis figurans maieſtatẽ Dei & Angelorum comitatum, quæ celſa quidẽ & difficilis eſt, ſed tamẽ intellectũ in admirationẽ rapit & τοπῆς κόσμου contẽplationem. Hanc Hebręi aquarum ὑπερανίων vel ſupercœleſtiũ, illam (Phyſicã dico) inferiorum aquarũ appellant nomine. In Prophetis & Lege Dei animaduertimus ampliſsima & elegantiſsima ſecreta operum Dei allegoriis Biblicis occultari (vt quiſquis bene attenderit apud Philonẽ, Leonem Hebręũ, Origenem, & Salomonem comperturus eſt) easq; viros & Prophetas ſanctos quaſi per manus poſteris tradidiſſe: At non ita curiosè atque ſubtiliter clauſulas, voces, ſyllabas, literas, adeoque ſingularum literarum puncta & characteras aucupabantur, vt poſteà recentiores Iudæi rimati ſunt. Hi enim mirificam ſubtilitatem in magno Dei nomine tractando occupant, ex quo ſeptuagintaduo nomina Dei componunt, & Angelorum totidem: argutias quoque adhibent ad numeros, quos vocant Sephiroth: ex his nominibus numeriſque putant mirabilia præſtari poſſe. Sed iſta mihi non probantur admodum, maximè cùm à magis Agrippa & conſimilibus maximum illud Dei nomen & auguſtiſsimum characteribus ipſorum intermiſceri & contaminari video, ad quos ſermonem Dauid habebat, dicens[a],

[a] Pſalm. 50.

At Deus irarum plenus ſic dicet iniquo
Quem cœli aut hominum non cohibet metus,

Quid

Quid celsum nomen, quid polluis improbe iussa?
Infandumq; agitans in manibus nefas,
Fœderis institutis crepitantes fundere laudes?
At tu quæ doceant vtilium viam Spernis.

Reuchlinus & Agrippa falsò tradiderunt victoriam aduersus Lysiam & Antiochũ Epiphanem Machabæo Iudæ accidisse quòd has quatuor literas militari signo impressisset מבב quibus significabat מי במכן באלים יהוה, qs est par tibi inter fortes, ô Iehoua? Atque hæc quidẽ bellica fuit tessera militibus imperata, sed per hos characteras victoriam reportasse pernego. Itaque Dei nomina in ore, in tabulis, in characteribus Magorum aut eorum qui tentant Dominum non sanctificantur, sed polluuntur atq; blasphemantur. Dei autem lex præcipit [a] vt qui per contemptum nomen ipsius pronuntiat lapidetur. Nõ sum nescius malignos spiritus ab hoc sacro nomine abhorrere, nominatoq; Iehoua repentè fugam verti: sed Iehouæ nomen, quo æternus significatur, quolibet sermone pronuntiatum eumdem effectum obtinet: imò solum Dei nomen vtut commune & peruulgatum est, bono animo enuntiatum diabolos statim propellit (quod toties vsuuenisse nouimus q̃ties Magus aliquis in cõmuni cœtu auxilium Dei implorauit) & q̃d amplius est, solus Dei metus & terror ab ipso propulsat diabolos, vt posteà dicturi sumus. Paulus Grillandus [b] qui vixit anno M. D. XXXVI. Sabinũ quemdam nõ procul Roma fuisse scribit ab vxore persua-

[a] Leuit. 24.

[b] lib. 1. de sortilegijs.

persuasum vt se exemplo ipsius certis vnguentis inungeret, eóque pacto cum Magis aliis exportaretur: credentem itaque illum à diabolo istud nõ esse, sed ex vi vnguenti & enuntiati sermonis vxori paruisse: tum delatum in Beneuentanum Comitatum optimum Papæ fundum, idque sub nucem vbi versabantur Magi innumeri epulantes, idem fecisse q̃d faciebant alij: cumq; sæpius salem quem perhorrescunt diaboli petiisset, & sal tandem (vt videbatur) ei allatus esset, vernaculo suo sermone dixisse. *Laudato sia Dio pur e venuto questo sale*, Laudetur Deus quandoquidem hic aduenit sal: simulatque Dei nomen fuit pronuntiatum, omnem diabolorum Magorùmque conuentum momento euanuisse, miserum illum Sabinum solum ac nudum remansisse, qui domum mendicans ad centesimũ milliare reuersus est: reuersum vxorem accusasse, quæ viua igni fuit tradita postquàm veritatẽ facti agnouisset aliásque complureis accusasset, quæ eiectæ similiter incendio fuerunt sublatæ. Quo exemplo constat euidentissimè efficacitatem miraculorum nõ in figuris, characteribus, syllabis, vocibus, sed in timore Dei positam esse, Diabolum verò suas celantem fraudes verbis, characteribus, & consecratis hostis abuti ad perficiendum voluntatem suam. Quod autem diabolum à sale diximus abhorrere ratione optima nititur, quia sal æternitatis est & immortalitatis signum, neque putredine neq; corruptione infestus vnquam, sed ipse à corruptione atq; putredine omnia vindicans: Diabolus verò ni-

rò nihil procurat aliud quàm rerum creatarum corruptionem & dissolutionem, vt generationem Deus. Quamobrem salem mensæ loci sancti omnibusq; vniuersè sacrificijs apponi lex Dei imperat[a]: quod mandatum ab Hebræis Plato videtur didicisse cùm salem à Dijs affirmat diligi. Contrà verò sacrificijs vinum aut mel lex Dei vetat adhiberi, quod faciebant Ethnici, innuens Deum sine adulatione attētè prudēter & sobriè accedendum esse. Atque hac in re falluntur qui vxorem Loti in statuam salis mutatam putauerunt[b]: sic enim Hebræi amplissima naturæ arcana tenentes solent statuam salis pro perpetua nominare, vt Lex Dei inquit[c], pangam vobiscum fœdus salis, id est, perpetuum. Si characteribus aut figuris nominum Dei proprium esset vt res easdem efficerent, non essent profectò Magi ad suas inuocationes illis abusuri, quibus tamen pleni sunt ipsorum libri. Ex his itaque conficitur Cabalam[d], id est, sapientiam à Deo acceptam quasi in manum, Angelorum Prophetarúmque ministerio, non esse in characteribus aut figuris posítam, sed in secreta diuinorum miraculorum intelligentia allegorijs per sacram Scripturam implicata passim. Nulla enim propemodum exstat oratio, præceptum nullum, cuius non sit duplex, aut etiam triplex intelligentia. Exempli causa, præceptum[e] datum Sacerdotibus de includendo homine qui ex elephantiasi cœpit laborare cumprimùm malum cernit, & septeno quo-

[a] Leuit. 2.

[b] Genes. 19.

[c] Num. 18.

[d] Libris Pirke aboth sæpe legitur Moses accepit quæ tamen scripta in libris Mosis nusquam reperiũtur.

[e] Leuit. 13. & 14.

que die, donec sanatus fuerit aut totus à capite ad pedes albus euaserit, reuisendo: tum de eo liberè dimittendo quia mundus est, inquit Scriptura: sin apparentem aliquam viuæ carnis partem habuerit, de eo ab aliorum conuersatione separando: præceptum igitur istud politicum miratur Philo, itaque moralem affert sensum, si bene memini, dicens non posse eum qui prorsus cognitione Dei caret ac conscientia alijs damno esse: qui autem diuinæ legis & veritatis sensu præditus se aliunde sinit nefarijs opinionibus depraui, hunc pernicioſum esse, quia religionis specie venenum impietatis miscet, vt magi miscent Dei nominibus. Ad sensum illum politicum expressum lege Dei, & moralem Philonis alterum accedit elegantissimum naturæ mysterium quod nemo attigit: nempe quicquid corrumpitur id aerem quoque & accedentes propiùs corruptione inficere donec fuerit consummata, quod Theophrastus paucis libro de Odoribus exposuit dicens πᾶν σαπρὸν καπνῶδες, quicquid corrumpitur fœdum exhalat odorem: vt ouum, suauis & salutaris cibus quem antiquas regum delicias vocat Horatius, si incubatu cœperit corrumpi fœtet supra modum, aeremq; inficit donec perfecta sit corruptio & pullus excludatur: Ozimum quoque & Lauendula, quam veteres Nardum Celticam à naturali ipsius apud Occitanos ortu appellabant, quando tecta & compressa incipiunt corrumpi, fœtent vehementissimè, sin corruptio ipsorum si-

nitur

nitur consummari, oleum afferunt optimum & odoratissimum: Corruptum item genitale semen si in corruptione perstat, cancros, bubones, & varos horrendos efficit. Eadem igitur ratione elephanticorum sanguis est fœtidissimus quando corrumpitur, donec tota materia sanguinis planè conuersa sit: quamobrem dum conuertitur, non sine periculo ad elephanticos accedit: conuerso eo nihil periculi. Atque hæc genuina Legis sententia. Interdum historica solùm est sententia, vt cùm Moses dicitur populum numerauisse, & similia: interdum allegorica, vt cùm Lex præputia cordium circuncidi iubet: præputium cordi nullũ est, & si inesset nunquam tamen circuncidi posset: Innuit ergo lex improbas cogitationes rescindendas esse, vindictæ appetentiã, auaritiam, cæteraq; vitia. Hoc pacto imperiti qui in Cabalam inuehũtur visuri sunt Deum nobis quasi palpandum & cernendum oculis istud exhibere, non solùm literalem sensum teneri à nobis oportere, cùm verè Scriptura dicat, Litera occidit, Spiritus autem viuificat. Quamquam pulcherrimus in Lege Dei habetur locus ad rem istam demonstrandã, vbi Moses dicit[a] è monte (in quo dies & noctes xl. fuerat) descendens velũ faciei suæ imposuisse vt alloqueretur populũ, quod velum cùm ipse ad Deũ reuertebat eximebat: id aũt feciſſe, quia non poterat diu populus splendentẽ ipsius faciẽ conspicere, id est (vt è literali sensu excedamus) non valebat mysteria & allegorias, quæ confertim habentur in

[a] Exod. 34.

Lege Dei, animo percipere. Verumtamen populus Mosem retectum videns dicitur faciem ipsius quàm valde splenderet animaduertisse. Certè quicunque ex inconsyderata pertinacia expositiones istas improbant, quibus Hieronymi, Augustini, Basilij, præcipuéque Origenis, omnium quoque Doctorum Hebræorum scripta abundant, iniuriam Deo ac Prophetis faciunt, qui nunquam aliter loquuti sunt. Ac ne excelsa quidem illa Salomonis scripta sunt aliud quàm parabolæ & allegoriæ, eáque certo consilio in eam formam inscripsit vt demonstret singulis nõ oportere vbique insistere in literalem sensum quem Hebræi *sensum passuk*, id est, versus nominãt: vnde barbari Latinitatis autores ex versu facientes passum, *in hoc passu*, soliti sunt dicere. At Salomonẽ scribitur sapiẽtia fuisse cumulatum, Deumq; plus in eum contulisse q̃ in vllum hominem vnquam contulerit: hic tamen vt sapientum mentes supra terram altiùs erigat, docet cognitionem Dei esse arboris vitæ fructum. Non est igitur, quod plerique literæ insistentes tradunt, arbor intelligenda. Hinc enim accidit vt boni isti literalis sensus interpretes multa ἀπίων centena millia pepererint, qui ex scripto illud de serpente in Genesi [a] loquente interpretati dicunt animantes brutas olim loquutas esse: vt faber quidam ferrarius in Gallia, postquam à celebri Prælato audiuisset in concione per Adamum (propterea quòd pomum ederat) totum genus humanum præter exiguum Christianorum manipulũ in damnationem æternam

[a] Genes. 3.

nam labefactatum esse, cùm videret sibi contrà disputanti Prælatum de sensu literali non satisfacere, dixit tandẽ tam multas rixas pro re tantilla ineptè excitari: quod blasphemum dictum simulac nostrorum aulicorum pulsauit aureis in prouerbium abijt, non abiturũ sententia mea si hic qui docebat alios bene intellexisset atque sapienter explicauisset locum. Eodẽ errore Porphyrius in libris quos aduersus Christianos scripsit, ex literali sensu illud exagitans quod de arbore scientię boni & mali & de arbore vitæ in Mose legimus, innumeros homines à religione vera auocauit propter ea ἄτοπα quæ nascuntur ex literali sensu: desinunt verò ex diuina interpretatione q̃b Deus Mosi & Prophetis tradidit, & quam apud Philonẽ, Leonẽ, Mosem Maymonis filium, Leuin, filium Iarrhi, Orienem, aliosq; Theologos Hebræos & Christianos legimus. In hãc sententiam ait Lex[a] non ea solùm animalia quæ nõ ruminant & quę scissum nõ habent vnguem immunda esse, sed ea etiam quæ non sunt vngue fisso, vtcunque ruminent: quod Origenes de iis accipit qui sese in meditanda & contemplanda Dei Lege occupant, sed inter literalem sensum & mysticum, inter carnem & spiritum nullam distinctionem seruant. Hunc autẽ (Origenem dico) magistrum Ecclesiarum Christi post Apostolos vocat Hieronymus[b], omniumq; Doctorum principem. Cùm itaque in Lege Dei legimus Pharaonem curauisse vt occiderentur mares & puellę seruarentur incolumes, id præter constantem litera-

[a] Leuit. 11.

[b] in catalogo scriptor.

lis ſenſus veritatem ſapientes Doctores ita accipiunt, Diabolum quem figurat Pharao in hoc incumbere vt intellectum maſculam hominis partẽ interimat vitámq; det concupiſcentiæ. Item quod Abraham Sarę dominæ obſequutus dicitur ancillam eiuſq; filium eieciſſe, id Cabaliſtæ Theologi ſapienter exponunt rationi vt dominæ obſequendum eſſe, & cupiditatem eĳciendam ac peccatum ex ea genitum. Cùm prohibetur ne fructiferę arbores gerendo bellum excidantur, interdictũ quoq; intelligendum eſt ne homines virtute pręditi & opifices periti tollantur. Cùm dicitur oletum terra obrui oportere ne inficiat aer, hoc quoq; eſt inde eruendum, dignius eſſe malum excuſatione quod occultum eſt: ideoq; cauendum ſingulis vt propalent ſuam turpitudinem, ne cuiquam ſit exemplũ mali. Quando interdicitur ne aries aut ouis Deo offeratur niſi tota ſit alba & ſine macula, putandũ eſt animam quoque ſiſtendam Deo puram & mũdam haberi oportere: quando interdicit ne clauda ſit, rectè ambulandum ſignificat in Lege Domini. Hebræus Philo in moralibus interpretationibus afferendis eſt mirificus, Leo & Maymonides in naturalibus, in vtriſq; liber Zoar qui nondum fuit e Chaldęo ſermone verſus. Sicut autem de naturalibus prædictionibus, de Aſtrologia, & ſcientĳs conſimilibus antè dicebamus, ſic etiam in Cabala à communi illo abuſu quẽ ſuprà attigimus abſtinendum: nihil enim eſt tam ſanctum & inuiolatum q̃d non à Satana & adminiſtris ipſius polluat. Artis eſt

tis est diabolicæ cùm Scriptura sacra tanquam ad carmina adhibetur, quod nunquam prisci Hebræi cogitauerunt. Atque hinc data fuit gentibus occasio ad calumnijs petendum verbum Dei Hebræorumq; Cabalam, de qua sic Plinius libro xxx. capite primo. Est alia, inquit, Magices factio à Mose & Iochabella Iudæis pendens. Corrupit autem dictionem *Cabala* quæ significat Græcè ἀκρόαμα, id est, scientiam auditione comparatam nec literis exaratam, à verbo קבל accepit, eo quòd Cabalam non licebat docere aliter quàm viua voce, & quidem eos qui quadragesimum ætatis annum superassent: vt autem verba concepta ad miracula edenda pronuntientur nulla mentio, quamuis id Reuchlinus & Galatinus voluerint: omnino certè abusus est. Si quis autem mihi obiecerit nihil hic inesse diabolici si quando certus Psalmorum versus aut ad expergiscendum constituta hora, aut ad orandum Deum, aut ad conficiendas alias actiones bonas pronuntiabitur: Fatebor illud quidem non vltimum sapientiæ fundamentum esse vt quis mane oraturus surgat, credibile esse qui primi suas preces offerunt eos primarias benedictiones reportare, vt Iacob anteuertit Esauũ: propterea scriptura tota indice Prophetas summo mane ad laudandum Deum & primas suas actiones ei sacrificãdum surrexisse, quemadmodum aiebat Dauid, *In matutinis meditabor in te.* Item, *Exsurge psalterium, exsurge cithara, exsurgã diluculo*, & apud Iere. *Misi ad vos Prophetas surgẽdo manè*: & Deus q̃q; in deserto videt

maximè

maximè procuraſſe vt mane populus ſurgeret, quia Sole ſuper Man radiante abibat in fumum & liqueſcebat illico, quamvis igne non liquefieret, vt gratiarum (ait Salomo) agendarum Deo monerentur: Nihilominus tamen illud affirmamus nõ licere vti Scriptura ſacra vt vis aliqua verbis tribuatur, quamuis ad finem optimum. Hęc recepta eſt Theologorum ſententia Minorem itaq; veritatis ſpeciem habuerit, ſi quis Magos verborũ vi poſſe crediderit ſegetes & terræ fructus perdere: etſi xij. tabulis diſertè cauebatur ne incantarentur fruges, *Qui fruges excantaſſet, aut qui malum carmen incantaſſet*, & c. non quòd magi ſuis carminibus fruges perdant aut tempeſtatem virtute verborum commoueant (vt alibi oſtendemus) ſed ope Satanæ: Sortilegus enim alter nõ poſſet idem efficere, quamuis eadem verba pronuntians. Qua propter imperitum vulgus nõ valde miratus ſum, ſed Catonem [a] illum docere luxatis membris carmen auxiliari: Cæſarem quoque Dictatorem poſt vnum ancipitẽ vehiculi caſum, ſemper vt primùm conſediſſet carmine ter repetito ſecuritatem itinerum ſolitum aucupari, cùm tamen obſeruationes iſtas ex more deriſerit: & M. Seruilium Nonianum principem ciuitatis, qui chartam duabus literis Græcis P & A inſcriptam ſubnectebat collo metu lippitudinis. Si qua fuiſſet radix ſalutaris herbaue medica, odore & proprietate naturæ mala hæc curatura, ſpeciem aliquam habuiſſent: vt radicem Pæoniæ appenſam collo certum eſt epilepticis

[a] Plinius li. 28. cap. 2.

ptícis adiumento esse plurimùm, & confirmatum experientia: sed chartam aut characteras subnecti collo, quicquid inscribatur, cum Ioanne Chrysostomo[a] & Augustino statuimus meram esse idololatriam, si ignorantes fecerint: sortilegium verò, si istud illi commiserint qui nouerunt interdictum, nec eo minus fidem superstitionibus adhibent. Etenim hic quoque est idololatria, si vis curandi herbis, plantis, animalibus, metallis tribuitur, nisi eadem opera laus ad Deum tota referatur. Ideoq; Hebræi tradunt Salomonis librũ de vi & proprietate animantium, plantarum, lapidum, herbarum, metallorumq; omnium ex mãdato Regis Ezechiæ crematum esse, ne ad idololatriam ratione ista homines adducerentur: vt serpentem quoq; æneum è deserto allatum Ezechias igni præcepit tradi, qd cum imperitus populus adoraret. Quãto æquius ergo futurum est censeri idololatriam si verbis & characteribus adhibetur fides, ijsq; non formatis à Deo (vt sunt res creatæ) sed per homines aut malignos spiritus inuentis? hoc verò non solùm idololatria, sed purum putum est sortilegium. Idololatriam cum Augustino veteribusque & recentibus Theologis appello auersionem à creatore ad creaturam. Etenim videmus verba ad effectum suum nunquam perduci, nisi ipsis adhibeatur fides: tum peruigil Satanas seipsum ingerit & ad tempus cõpensat idololatriam, vt ex idololatra perfectũ Magum Sortilegúmq; reddat, quod suo loco ostẽdemus. Hic fortè aliquis obiecerit vocem, sermonem

[a] Homil. 43. in Matth. c. 23. licet fiant periapta cũ inscriptione Agnus Dei. Lib. 1. de ceremonijs, & distin. 7. c. 3. de consecra.

Dei, duasq; tabulas manu ipsius exaratas tã esse opera Dei q̃; Solem, Lunã, aut cœlum: itaq; illa etiã naturalẽ vim obtinere: q; Mirandulanus Princeps & Reuchlinus sentiunt. Ego verò nullã his verbis facultatẽ inesse dico, nisi ad eum effectũ cuius causa enuntiata à Deo ac digitis insculpta sunt: neque ad tempestatem serenitatémve aut aliud efficiendum, sed ad vitam æternam ijs qui morem gesserint tribuendã, sicuti scriptũ est. Hoc fac & viues. Hominum aũt Satanæq; verba nihil ampliùs possunt, q̃; fructus picti, statuæ, & res artificiosæ eiusdem generis. Hanc demũ potestatẽ satanas à Deo obtinet, vt eam aduersus Ethnicos, idololatras, infideles, & Dei contemptores exerat qui decipiuntur verborum fucis, ac eorum inprimis quæ nequeunt intelligi, quia minorem (ait Plinius) fidem homines adhibent ijs quę intelligunt. Quamobrẽ Galenus lib. vi. de simpli. pharmacis Xenocratem Aphrodisæum & Pamphilũ quendam improbat, qui fraudibus istis instructi Medicos simulabant. Plinius quoq; septem primis capitibus lib. xxviij. his abundat ineptijs: & quãuis eas secundo capite dicat sapientissimi cuiusq; fide respui, Theophrastum tamen, Catonem, & Cæsarem in quibusdam malis narrat fidem his nugis adhibuisse. Mirũ aũt est & ab omni antiquitate annotatũ, serpentes incantari: Improbũ enim Dauid cõparat Aspidi aures ab incantatoris callidi voce obthuranti. Hi verò plerumq; à serpentibus occiduntur: quamobrẽ ait Salomo neminem de incantatore occiso à serpente

pente capturum misericordiã. Sic Sortilegus quidam Salisburgensis cùm in oculis totius populi serpentes omneis qui in ambitu ad milliare integrum fuerant in fossam vnam coegisset & tradidisset morti, à postremo eoq; permagno furiosè insultante enectus est. Atq; hac ratione constat, neque voce *hypokindox* quam Theophrastus Paracelsus affert, neq; alijs Psalmi xci. neq; vocum vllarum virtute, quicquid obtẽdatur, hæc præstari posse. Qui enim fuissent serpentes per integrum milliaris ambitum vocẽ hominis audituri, & quidẽ profundè in terrã abditi? Quãquam Aristot. sub finem libri περὶ θαυμασίων ἀκουσμάτων scribit Tenę oppido Thessaliæ fuisse maleficam quæ fascinaret basiliscum. Is ergo fuit diabolus, qui fidos suos administros hoc compensat præmio. Ac propterea Canonem, nec miruni, xxvi. q. v. & Augustinum dicentes per Magos virtute carminum infici homines atq; enecari, sic intelligimus vt opera Diaboli istud effici statuamus. Docuit enim amplius millies experientia à verbis ab altero quàm Mago pronuntiatis nihil esse consectarium: Sin autẽ leuioribus in rebus nonnunquam visa sunt effectum suum habuisse, vt in ligaturis diximus, pro certo illud habendũ est diabolos (qui vbiq; præstò sunt) & voluntatis illius qui maleficium aliquod cogitat administros esse, & ad hominem grauioribus malefactis ac impietatibus implicandum eam perficere.

De expreſsis malignorum ſpirituum inuocationibus. CAP. III.

QVicunq; rem bonam facere arbitrati malignum ſpiritum (quem pro Deo habent) inuocant ad cõſilium aut opem aut conſolationem ſuam (vt Ethnici priſci faciebant, & multi noſtra memoria in Occidentalibus inſulis faciunt) nihilo amplius Magi dicendi ſunt quàm illi qui Solẽ Lunam & res creatas adorabant: Idololatræ iure appellantur. An verò bonam ipſorum conſcientiam accipiat Deus, id committo iudicio eius: nam qui hoc quæſierit, is ſe in Dei arcana plus ſatis intulerit: vt ñ qui Socratem, Phocionem, Ariſtidem iuſtum non dubitauerunt velut Magos turpiſsimos æternæ damnationi & ſupplicijs paribus addicere, cùm tamen Lex Dei pœnam pro delicti grauitate decerni imperet[a]. Sed inter Ethnicos quicunque bonorum malignorumq; ſpirituum diſcrimine cognito & ſacrificabant liberos, & adulteria, præpoſteram libidinem, omniaq; turpia, horrenda, & rectæ rationi (quam à natura in mentib. noſtris ingenerauit Deus) aduerſantia committebãt vt inſtitutũ ſuum aſſequerentur, hi non ſolùm fuerunt idololatræ, ſed etiã Magi, eoq; nomine à Philoſophis omnib. & legumlatoribus condemnantur. Hæc illa cauſa eſt cur Deus populo ſuo dixerit[b] ſe Amorrhæos alioſq; populos ſortilegia exercentes è regione exſtirpaſſe; cur etiam Rom. Sena-

[a] Deu. 15.

[b] Deut. 18.

natuſcon-

tusconsulto Bacchanalia cognitis exsecrabilibus sortilegijs quæ noctu committebantur, ex vrbe & Italia tota eiecta sunt. Nullum autem lapidem non mouet Satanas vt sibi homines vindicet abducátque à vera veri Dei adoratione: Cùm itaq; Deus non sit aspectabilis, sed admirabilem Solis elegantiam, cælestiumq; luminum conuersationem, vim, motum homines prospiciant, perfacilè illuc delapsi sunt vt Solem, Lunam, Iouem, & alia cœlestia corpora laudibus extollerent atq; supplicarent: & pro eo quod Noe liberos suos docuerat vt sacrificarent vbique Domino, facile fuit vota ad Solem, Lunam, cœlestiaq; corpora conuertere, quæ Noe & posteri perdiu exhibebant Deo. Hoc Abram in Chaldæa videns indignè fieri pronuntiauit, & eo nomine malè exceptus est, vt Philo, Iosephus, & Moses Maymonis vno ore docent: Deus verò ipsum ex Chaldæa exire iussit, vt in ipso & posteris verum Ecclesiæ signum conseruaret. Hoc consequutus Satanas, cœlestium inquam corporum adorationem, elementorum quoq; sensim inuexit cultum: primùm ignis, cui omnes gẽtes honorem permagnum habuerunt, deinde terrę velut matris & genitricis hominum bonorumq; omnium: nec spectantibus altiùs hominibus, nec contemplatione intellectus ad Deum vsq; rerum omnium autorem & creatorem euolantibus. Ab elementis ad alias res creatas vẽtum est: adorauerunt itaq; Deos panis & vini inuentores Bacchum & Cererẽ multi, etiamq; bouem Ægyptij quem vocabant Apin,

eo quòd videatur animalium omnium quæ in orbe terrarum degunt esse vtilissimum: Quam opinionem vt confirmaret Satanas, aliquando specie bouis apparebat, eoq; mortuo lamentationes fiebant maxime. Atq; hæc Apidis superstitio adeò Israëlitarum animos incesserat, vt ad figurandum Deum qui eduxerat ipsos è terra Ægypti vitulum fusilem confecerint, Deum cœli & terræ quem adorabant forma vituli putantes fingi oportere, cùm tamen Deus indicta capitali pœna vetuisset[a] formam vllam aut figuram sibi assignari: quamobrem incensus ira populum grauiter castigauit. Sed ne his quidem acquieuit Satanas: principes enim viri (ait Salomo) amissorum liberorum quos deamauerant memoriam conseruaturi, eorum curabant pingi & incidi vultum, studiosè imagines asseruabant, osculabantur sæpe, honorem exhibebant: quemadmodum Augustum Cæsarem Capitolio exeuntē legimus[b] defuncti nepotis imaginem forma expressam Cupidinis solitum osculari. Idem quoq; factum Principib. potentissimis. Nam apud Herodotum legitur in summa Babylonis turri fuisse templū dicatum Belo regi Assyriæ quem vocabant Iouem: cumq; illius cultum Assyrij & Chaldæi cœpissent instituere, procedēte ipsorum imperio ad omnes Asianos bonamq; partē Africæ, sacrificia quoq; & superstitiones ipsorū inualuerunt per imperiū totum q; fuit amplissimū (capiebat. n. cxxvij. præfecturas, & in ijs Ægyptū duplo ampliorem q; sit regnum Galliæ) & paulatim in

[a] Exod. 20.

[b] Suet. in Augusto.

tim in Græciam tranſmearũt. Ideoq; Deus per Eſaiam abominatur Babylonem, quòd ſortilegia & ſuperſtitiones ſuas in populos tranſmiſerit: & Porphyrius ad Boethũ ſcribens, Theodoricus[a], & Iamblichus conſentiũt omnes antiquas ſuperſtitiones à Chaldæis manauiſſe. Ex quo in Deorum numerum cœperunt homines cooptari, infinitus Deorum numerus exſtitit. Fuerunt enim minimùm tricies ſexies mille, vt veteres annotarũt, præter deos manes, id eſt, parentum & conſanguineorum ſpiritus, quos pro Dijs habebant, quibus ſacrificabant, & ad quorũ ſepulchra comedebant: in quos Scriptura inuehens ac deteſtans eorum maleficia, inquit: Et comederunt ſacrificia mortuorum. Horum ſacrificiorum ſpecie animę defunctorum primùm fuerũt inuocatæ: atque hæc Νεκρομαντεια, haud ſcio an prima ſortium magicarum & vetuſtiſsima. Eſaias enim deteſtans impietatem iſtam capite octauo, an non quiſque, inquit, mortuos pro viuis conſulturus eſt? Et Saul exitum poſtremi in Philiſtæos prælij cupiens[b] cognoſcere Magam Endore conſuluit, quæ euocatum Samuelem aut Samuelis imaginem ſola vidit, Saule non vidente eum. Itaq; rogauit eum Samuel quamobrẽ interturbaret quietem ſuã, cùm à Deo relictus, & Deus ipſi inimicus eſſet, adiecit eum Dauidi regnum tradidiſſe quòd verbo eius Saul nõ obſequutus eſſet, ipſumq; & liberos fore ſecũ die poſtero. Non ſum neſcius placere quibuſdam Theologis diabolum fuiſſe iſtum, ac non Samuelem: ſed bona pars refraga-

[a] Lib. de curatione Græcarum affectionum.

Νεκρομαντεια.

[b] 1. Sam. 28.

refragatur freta loco Ecclesiastici cap. xlvi. qui narrat in Samuelis laudibus, ipsum post mortẽ prophetasse prænuntiata morte Regis & Philistæorũ victoria. In eadem sententia est Iustinus Martyr, Rabbi Sædias, Haias, & Hebræorum plerique: & ijs obseruandum est illud suffragari quòd responsio per Samuelis imaginem, quem diabolum putant, Sauli facta magnum Iehouæ nomen habet quinquies repetitum, quod etiam audire dæmones perhorrescunt. Ideoq; iudicium R. Dauidis Kimhi in hunc locum, neq; Tertulliani libro de anima neq; Augustini amplecti possum statuentiũ hunc fuisse diabolum, nec aduersantem huic sententiam planè confirmare. Deinde verò si eo damnetur Saul quòd Regem Amalecitarum, captiuos, & pecora ex mandato Dei non interfecerit (nam hanc solam causam Scriptura sacra adducit [a] cur Deus Sauli infensus fuerit) altius quidem certè in consilium Dei penetratur: maximè cùm huius peccati nomine tantis per dum vixit pœnas luerit non mediocreis, vexatus à Satana & plerumq; in summum furorem actus. Paulus autem 1. Corinth. v. consilium dat vt qui incestum perpetrauit eijciat ex Ecclesia, vt corpore ipsius tradito Satanę quod affligeretur, spiritus seruaretur die iudicij: quo spectat illud Samuelis, *cras mecum eris*, nimirum postquàm iustè afflictus à Deo & desertus fuerat eam ob causam quòd in Amalecitis omnibus pecoribusq; occidendis morem non gessisset Domino. Sic etiam in pari causa 1. Regum xiij. Prophetæ ad Ierobo-

[a] 1. Sam. 28.

Ieroboamum missō dicitur non fore vt sepeliatur in sepulchro maiorum, quia cibum contra quàm ipsi fuerat indictum in Samaria sumpserit: deinde à leone paulo pòst occiditur, qui tamen corpus ipsius cum asino reliquit intactum donec in sepulchrum efferretur. Qua ex re manifestum est Prophetæ animam ob peccatum istud nō fuisse à Deo damnatam, cùm præsertim cadauer eius non siuerit à leone deuorari. Vt ergo damnationē iudicio Dei permittamus, Deus æquè potest voluntatem suam per sortilegos & improbos atque per electos exponere, vt somnijs Nabuchodonozoris, Pharaonis, & Balehami demonstratur: sic etiam tradunt Theologi in locum illum Euangelij, Expedit vnū hominem mori pro populo, atque hanc esse prophetiam ex ore Caiphę docent. Deinde quid illud dici prohibet, Deū siuisse vt veniret Samuel postquàm defunctus esset, ad ruinam Saulis & status euersionem prędicendam? Audiui ex Insulano Abbate Noualliorū Domino, qui iam legatione Cōstantinopoli à Rege fungitur, & ex nobili Polono cui nomen est Pruinski Legato in Galliam, vnum ex maximis Christiani orbis Regibus auidum sui exitus cognoscendi Iacobitam Necromantem ad se accersiuisse, qui confecta missa & sacrata hostia primogenitum quendam decennem puerū ad hoc comparatum truncari iussit capite: eo hostiæ imposito certis voces pronūtiasse, characteras quos scire non attinet adhibuisse, actum roganti quid vellet caput duobus verbis respōdisse, *Vim patior*:

illicò furibundum Regem indesinẽter clamauisse, tollite caput istud, & in eo furore exspirasse. Hæc historia in toto regno vbi gesta est pro certa & indubitata habetur, etsi quinq; homines solùm negotio interfuere. Non dissimilis huic historia Theodorici Imperatoris legitur, qui postquàm Symmacho ceruices pręscindi curauisset, appositò ad mẽsam ingente pisce visus est sibi videre caput Symmachi, & furore correptus paulo pòst vita defunctus est. Quod si ita est, qs duas illas voces in os pueri inditas fuisse à Deo dubitet? Græcè. n. Latineq; puer nesciuerat, & repentina tam horrendi sceleris vltio certè à Deo sumpta est: nisi quis fortè dixerit spiritum pueri aut Angelum proloquutum esse, & Regem excarnificasse ad vindictam sceleris: nam quò innocentior est sanguis, eò vindicta grauior. Atque hac quidem in re conspicua est execrabilis impietas, quòd innocens, mas, & primogenitus (quem Deus Lege[a] sibi sanctificari iubet) capitur & præsciendis futuris sacrificatur diabolo: eaq; non noua sed peruetus impietas, vt Elias Leuites annotauit, qui istud sermone suo appellat Theraphim. Etsi hic cruentũ caput scribit laminæ aureæ imponi solitum cum nomine dæmonis certisq; characteribus, quos omissurus sum, ita eum adorari conceptis verbis, quæ neq; dici opus est neq; scribi, sed præstat reticeri prout instituisse facere: cum tamen sit necessarium probè teneri quanta sit istorum damnatorum hominum impietas, vt ab ipsis caueatur. Hominum interfectorũ animas

[a] Leuit. 13.

plerumq;

plerumque instare vindicandis occisoribus veteres affirmarunt. Pausaniam Lacedæmoniorum regem in Plutarcho legimus, cùm esset Constantinopoli, generosam adolescentulam munere accepisse: vt autem puellam virginem ad ipsum pudebat accedere nisi digressis omnibus, solam cubiculum ingredientem noctu lucernam abiecisse: cuius casu Pausaniam repentè excitatum & tanquam si vita ipsius in tenebris peteretur attonitū arripuisse pugionem, & incognitam adolescentulam occidisse: ex eo tempore sine intermissione Pausaniam à spiritu vexatum esse ad mortem vsque, quem spiritum adolescentulæ narrabat esse persimilem. Hominem in vinculis vidi anno millesimo quingentesimo sexagesimo nono, quòd ira percitus vxorem occidisset, qui data sibi & confirmata venia maleficij conquerebātūr sibi nullam quietem esse: se enim singulis noctibus ab ea cædi. Sed hoc tamen homicidis omnibus non vsuuenire constat. Existimant quidē nonnulli si homo occisus sine vindictæ studio decesserit, id non accidere: verumtamen notauit antiquitas, & Plato scripsit libro de legibus 1. animos eorum qui occubuerunt in occisores insistere: quod Marsilius Ficinus libro xvi. de animarum immortalitate. Lucretius, & Virgilius Æneid. iiij. verum esse dicunt, & infinitis iudicijs probauerunt iudices, homicida super cadauer (etsi non attingat) transeūte statim è vulnere mānare sanguinē. In hanc rem non pauci quoq; Doctores ciuilis & canonici iuris cōsentiūt,

& præsumptionem hanc argumentum esse coniecturamq; violẽtam in reum statuunt[a], ex qua legitimè ad quæstionẽ rapi possit: nam etiam hoc modo persæpe innotuerunt fontes. Id Plutarchus de Damone scribit, Sueton. de Caligula. Aiunt consimiliter animam quæ de hoc mundo non inuita migrauerit aut saltem brutis cupiditatibus se non immerserit, vestigijs corporis non ampliùs hærere: vt ij faciunt qui bestiarum vitam vixerunt, de quibus Horatius,

Et affigit humo diuinæ particulam auræ.

Horum itaque animas desyderari à Necromantis & sortilegis, sepulchra de nocte circumeuntibus carnèmque corporum edentibus: quemadmodũ in Thessalia Magi exstiterũt qui mortuorum perquirebant corpora, eaq; (nisi accuratè per vigiles obseruarentur) erosis naribus, ore, genis, aliisq; partibus inueniebantur[b]. Potius crediderim eò impietatis à Diabolo perduci Magos persuadente sic defunctorũ animas attrahi. Etsi Græci Necromantem appellauerũt ψυχαγωγὸν quasi animæ ducũ dixeris: Thessalis quoque & Arcadibus fuit istud palàm vsitatissimum, apud quos Pompeio placuit ex Erichthone Maga exitum Pharsalici prælij Necromantica arte cognoscere, quo in prælio (vtcunque de victoria fuisset cõfirmatus) fusus est, prout omnibus accidit qui viam istam sequuti sunt. Nuper nostrorum patrum temporibus siquando eos qui sancti habebantur indigitari oportuit, quidã liber inuocationum plenus publicè legebatur noctu. Li-

[a] *Paris de puteo insyndicat. verbo tortura. Hippolyt. cons. 24. nu. 2 vo. 1. & cõs. 90. nu. 3. & cõs. 91. nu. 4. & cõs. 100. nu. 4. & consil. 110. num. 4. vo. 2. Angel. in tractat. de homic. Ioan. de Neuisa. in sylua nupt. ve. cadauer. Bocrius decis. 619. nu. 1*

[b] *Apulei. in asino aureo.*

ctu. Libro nomen erat *Grimorium*, quod asseruatur in abdito : itaque de eo aut de re sanctè & in rem bonam facta nequeo iudicare. Hoc solùm affirmo damnandum esse vsum Necromantiæ, qua diabolus pater mendacij de veritate, de rebus abditis, etiamq; de salute hominum consulitur. Etenim animæ quas Necromantæ sacrificiis à se adduci putant ferè sunt diaboli : ac propterea quicunque capita mortuorum seruant, nisi medicinam aut chirurgicã faciant, ij plerumq; exercent Necromantiam, vt Ioachimus Camerarius à se visos narrat nõ ita pridem, qui diabolo per caput mortui loquente vtebantur. Sed quoniam homines bene instituti & quicunque sunt meticulosi perhorrescunt noctu sepulchra accedere & in artes istas incumbere, alias rationes excogitauit Satanas vt hos ad sui adorationem pertraheret: insinuabat enim se in earum corpora quæ frequentes in templis erant, & per eas loquebatur. Id autem plurimùm virginib. accidebat sortilegis ad impietatis opus adornatis, quæ ieiunantes religione maxima orabant in specu Apollinis somnumq; in ea capiebant (nam quo grauior est impietas, eo honestiore pietatis & religionis velo obtegitur) tum diabolo in illius corpus ingresso quæ ita noctem transegerat, illa postridie diuinabat & de rebus quæsitis responsa dabat plerumq; amphibola: atque hæ sacerdotes Pythiæ, nonnunquam etiam Sibyllæ dicebantur. Sic Virgilius Sibyllam Cumanam nominat, quæ precibus ad Satanam in specu habitis furore correpta

ſpumabat, & nouo ſermone loquebatur, actum prædicabatur Deum ad ipſam aduenisſe. Quamobrem in Lege Dei præcipitur vt lapidibus obruatur mulier prædita ſpiritu Pythonico. Hebræi appellant אוב, LXXII. interpretes ἐγγαστρίμυθον ἢ ἐπαοιδὸν, quaſi dicas in ventre aut vaſe loquentem: quod Magi cum ſuis phialis vitreis peluibusq; faciunt. Vulgata verſio Græcos in trãsferendo ſequuta eſt Apollinis Pythij oracula conſulentes. Narrat Cælius Rhodiginus puellam nuper in regione ſua à ſe viſam, cuius in corpore ſpiritus erat Pythonicus res præſentes & occultas verè per pudenda reſpõſans, & de futuris perſæpe mẽtiens. Verùm quod ex Apolline Delio reſponſa plurimùm petebãtur, id eo factum eſt quòd euidentiora eſſent: quamobrem Delius dicebatur ἀπὸ τοῦ δήλου. Scribit Chryſoſtomus Sacerdotem in ſpecu proſtratam Pythoni cum ſpiritum ſolitam accipere & deſpumare furore correptam, actum plerumq; dæmonem (quem Ethnici colebant pro Deo) per eius pudenda reſpondiſſe: quod Origenes aduerſus Celſum Epicureum deridet grauiter, & Plutarchus etiã (quãuis Ethnicus) extremi eſſe furoris teſtatur quòd Deus in fœminas iſtas intrare creditur, imò & religionem & naturam Dei ſic trãducendam polluendámque propinari. De Sibyllis iudicium permitto ſapientioribus: videtur tamen Lactantius & quicunque tanti fecere Sibyllarum oracula, non ſatis originem vnde proceſſerunt iſta attendiſſe. Etenim Virgilius[a] teſtis eſt Sibyllam

[a] libr. 6. Aeneid.

Cuma-

Cumanam omnium celeberrimam Sacerdotem Pythiam fuisse ac dæmoniacam: & bona pars istorum oraculorum Saturno solùm, Ioue, Venere, Neptuno personant. Præterea Ethnicæ fuerunt Sibyllæ omnes & à fide nostra alienæ, quarum neque Scripturæ meminerunt vnquam, neque vllam confirmationem aut approbationem dedit Conciliorum (fuerunt autem ampliùs sexcenta) autoritas. Verùm Lactantius videns apud Ethnicos nihil maiestatem Bibliorum posse, Sibyllinis oraculis tentauit id quod volebat ostendere: quamquam hæc oracula quibus illis adhibebant fidem fortè pro libito fuerunt concinnata. Hos autem Sibyllinos versus qui excusi exstant & Latini per Castallionem facti, nihil quàm summam historiæ Biblicæ continentes. hos ergo Sibyllarum esse ridiculum est credere: cum ne vnus quidem versus eorum compareat quos è Sibyllinis Cicero, Liuius, Porphyrius, Plutarchus, & Græci authores adduxerunt. Verumtamen benefactum eo tempore putauerunt Patres, si Ethnici quocunque modo pertrahi ad religionem Christianam possent: quæ opinio impura est ac iure damnata, cùm Prophetias diuinitus inspiratas cum ijs sit nefas coniungere, quas apud infideles Ethnicos Satanas Sibyllis inspirauit. Aristoteles[a] huius diuinationis & furoris perueſtigans causam admiratvehementissimè: tãdemq; statuit ex antrorũ vapore fieri, vt in Lebadia specu, Trophoniana, Corycia, Pythia, & alijs:

[a] lib. de mũdo ad Alex.

sed

sed hæc causa ratione nulla nititur. Nam cur hæc potius quàm illa ediderit? cur ex tot centenis specuum millibus ne sex quidem ediderũt? cur etiam centum annis aut centum viginti ante Ciceronis tempora (vt in libris de diuinatione legimus) edi in suis antris desiuerunt? neq; enim permutata fuerunt antra: qua occasione Plutarchus [a] eorum Dæmonas defendit obiisse. Pretereà an istud aliquam veritatis causam habuerit, eo vapore fieri vt spiritus ingrediatur in fœminam, in stomacho eius loquatur occluso ore, aut ore loquatur exerta lingua, aut denique pudendis? Et veritas tamen cum mendacio sæpe confusa deprehendebatur, & cùm oraculum dixit apud Iustinum Martyrem, & Eusebiũ,

[a] lib de oraculi. defec.

Μουνοι χαλδαιοι σοφιην λαχον, ηδ' αρ' εβραιοι,
Ανθρωπογονον αρανατα σεβαζομενοι θεον αγνως.

id est, Soli Chaldæi sapientiam sortiti sunt, & Hebræi Ex se genitum Regem colẽtes Deum sanctè. Taceo mysteria & sacrificia quæ obseruabãtur ad exoranda responsa, & apud Diodorum & Pausaniam legimus. Quid verò quòd eos interdum diabolus occidebat qui suas adibant specus, nisi aliquid postularẽt? Fernelius historiam recitat cuiusdam magi, quem, cùm accersiuisset dæmonem, superueniens occidit dæmon: roganti autem sortilego sodali istius quare occidisset eum, id à se factũ respõdit diabolus propterea quòd à se nihil postulauisset. Ab hominibus enim rogari, orari, & adorari Satanas percupit, & nonnunquam veritatem profert vt mẽtienti sibi habeatur fides, aut si ignorat

rat verum, ambages reſponſat atque ænigmata. Deus autem alium præter ſe de rebus futuris Lege prohibet conſuli, aut alteri haberi fidem, licet id euenerit quod malignus ſpiritus & diuini prædixerint. Non tamen eam ob cauſam prohibetur, q̃ ſpiritus rerum multarum ignari ſint, cùm ipſi dæmones quaſi δαίμονες id eſt, ſcientes, Euſtathio teſte, appellentur (qua ſignificatione Hebræi veræ linguę & naturalis magiſtri appellant ידעבים à verbo ידע nouit, ſciuit) contra q̃ Euſebius dæmonas à timore quem inijciũt hominib. dici πρὰ τὸ δειμαίνειν cenſet: quorum tamen bona pars familiaris eſt agitq̃ familiariter, quàm ob cauſam Græci δαίμονας πίσσους nominabant. Ex his itaq̃ concludimus nihil in prophetiarum cauſa accipi aut credi oportere, niſi verbum Dei aut quod omnino cum verbo Dei conſenſerit, ne ſi Angelus quidem è cœlo dixerit, nedum quod Satanas inſpirauerit. Quamuis autem Chriſtiani Ethnicorum templa ipſamq̃ ædem Apollinis exſpilauerint atq̃ euerterint, nõ tamen Satanas continuò deſtitit vires ſuas nouis idololatrijs artibusq̃ magicis exercere, frequentibus nunc vt cùm maximè. Ac olim quidem religionis ſpecie rogabatur: iam verò accurrit non vocatus, & ſe ratione cæca intrudit in omneis partes ineſcandis & peſſumdandis hominibus. Qui autẽ diabolum non accerſit neq̃ inuocat, ſed exhibentẽ ſe accipit, is certè non eſt tanta improbitate omnino quanta ille qui eum aduocat, orat & accipit: verumtamen vterq̃ morte dignus eſt, vterq̃ ſortile-

gus. Non ita est homo δαιμονιόλημπτος, qui nec̃ rogato neque inuocato diabolo possidetur ab eo atque obsidetur: cuiusmodi in Italia inuenias multos, pleraſq; fœminas, pauciores viros, quos tanquam furiosos & agitatos rabie oportet necti. Sic anno M. D. LIV. Romæ octoginta duæ inuentæ sunt, quas Gallus quidã monachus Benedictinorum ordinis voluit eiurare, sed frustra. Scribit D. Fayus[a] Consiliarius in Parlamento, qui tum agebat Romæ, postero die rogatos diabolos cur eas inuasissent respõdisse se fuisse in corpora fœminarum istarum (quæ bona ex parte Iudææ erant genere) à Iudæis missos, indignè (aiebant illi) ferentibus quòd fuissent baptizatę. Quã ob causam Theatinus Papa capitali odio Iudęos prosequens fuisset relegaturus illos, nisi Iesuita quidam liberè defendisset nõ posse hominem quemquam in vllius hominis corpus diabolos immittere. Certum illud quidem, ac ne diabolũ quoq; ipsum nisi Deo permittente posse: hoc permittente potest. Sic in Germania fortasse Kentorpensi monasterio euenerit vt moniales omnes à spiritibus malignis obsiderentur: quibus dicentibus per coquam monasterij Elisabetham Kamam effectum esse, illa agnouit factum, se sortilegam fassa est, & improbis suis precibus sacrificijsq; diabolos in earum corpora fuisse missos: atq; hoc nomine fuit igni tradita. At Romanus ille diabolus Iudæorum accusator nullius nomen detulit. (Non potuerunt autem in tanto virorum, mulierũ puerorumq; numero omnes rei esse)

[a] in lib. Energumen.

rei esse) licet dæmoniaci diuersis linguis quas nun quam didicerant loquerentur. Spiritus autem modò fatur velut in stomacho dum os mulieris oc clusum est, modò exerta semipedali lingua, modò pudendis: qua in re omnes Athei qui diabolos es se negant coguntur obmutescere. Etenim aut occluso ore, aut exerta & rigente lingua, aut pudendis fari neminem fatentur posse: & mulierem quæ nihil vnquam didicit, doceri à melancholia Græcè Hebraicè Latinéque non ausint dicere: quæ tamen in dæmoniacis inesse constat. Huc pertinet quod Fernelius medicorũ nostra memoria princeps cap. xvi. de abditis rerum causis ignarum furiosumq; puerulũ à se visum fuisse scribit q Græcè loquebat: ac se tum dixisse eum à maligno spiritu possideri. Sunt etiam quæ à diabolo sic ligantur vt solui non possint vincula, sed ea rumpi aut secari sit opus. Est Menilij ad Dammartinum mulier domina Rossa nomine, quę inde ab octauo suæ ætatis anno à maligno spiritu ligari cœpit ad arborem, ad pedem lecti, ad præsepe stabuli, aut altera manu alteri imposita, fune, vimine, seta equę caudæ, cannabe: idq; tanta celeritate vt facto diabolus velocissimum quemque oculorum iactum anteuerteret. Puellam Parisios ductam anno M. D. LII. viderunt Doctor Picardus alijq; e Theologi, omneisq; artes suas ad liberandã ipsam consumpserunt: sed nihil effectũ. Hos medicus Hollerius ridẽs dicebat primũ morbũ esse melãcholicũ: posteà verò q̃ oculis suis in frequẽte corona vidit

Στόμαχος.
Ὑστερικαὶ πνιγμοί.

miraculum, puellam inter duas trésve mulieres ſtiantẽ exclamare, & illicò ſic vinciri ambabus manbus vt ſolui non poſſet vinculum ac ſecari opus eſſet, malignum ſpiritum confeſſus eſt. Nemini apparebat quicquam, ſola puella albam videbat nubem, cùm ſpiritus vincturus accederet. Eadem ratione quod Magi & Magæ ſibi copulationem carnis cum maligno ſpiritu fatentur intercedere, id cõplures Medici Ephialtas aut Hyphialtas, Incubos aut Succubos eſſe aiunt vel lienteriam: ſic ementiuntur legem Dei, homines in cæca ignoratione continent efficiuntq́, vt grauiſsima omnium ſcelera impunè abeant. Similiter diuinationes pro deliriis habent, quarum tamen euenta ſpectantur adeò mirifica vt nemo non rapiatur in admirationem. Si bene Platonem euoluiſſent iſti, comperiſſent ab eo ſtatui duo diuinationis vel θεομαντείας genera, vnum morbo accidens, alterum dæmonum inſpiratione. Quod enim ſcribit Ariſtoteles nullã foris diuinationem accedere, id philoſophorum omnium exploſit cõſenſio, certiſsimaq́ euertit experientia, præterea ab opinione iſta diſceſsit idem in libro de mundo quem Alexandro magno dicauit. Non ſum neſcius Platonem, quia legem Dei ignorauerat (nondum enim ac ne poſt quinquaginta annos ab illius tempore ſermone Græca donata fuerat) prædictionem diuinam à diabolica minimè diſtinxiſſe, ſed generatim diuinationẽ vel μαντικὴν definiuiſſe κοινωνίαν τινὰ πρὸς θεὸς καὶ ἀνθρώπους πρὸς ἀλλήλους καὶ δημιουργὸν τῆς θεῶν καὶ ἀνθρώπων φιλίας, id eſt,

Diuina-

Diuinationẽ eſſe modum inter Deos & homines communicandi, eorúmque amicitiæ effectricem. quod prophetiæ diuinæ non malè conuenit. Diabolica autem prædictio modò ab expreſſa conuentione & diaboli atq; hominis coſenſu naſcitur, modò à diaboli violentia ſine morbo hominẽ obſidentis adeo vt diuinet: quẽadmodum Saul à Dæmone agitatus & in furorem verſus eo autore diuinabat: nam ſcriptura (vt antè diximus) prophetiæ voce vtitur. Non rarò etiam malignus ſpiritus magum immorigerum vexat, in furorẽ agit, & nonnũ quam occidit. Sic nobilem à biennio virũ cognoui ad Villerios Coſteretanos habitãtem, qui in annulo quem ab Hiſpano percarè emerat familiarem habebat dęmonem, cui ex ſententia animi ſui volebat imperare & velut mancipium ſubiȷcere: cúmque mendacia plerumq; effaretur dæmon, annulum in ignem iniecit homo tanquam ſi eodem iniȷci potuiſſet dæmon & annulo hærere teneretur: ſed ex eo tempore furioſum hominem effectum diabolus exagitat. Iudicium legi latum in Ducatu Geldriæ xiiij. M. D. XLVIII. contra magum quemdam Iacobum Iodocum à Roſa nomine, Cortraci natum, qui dæmonem ſibi eſſe incluſum annulo fatebatur: ſed addebat ſe quino quoque die fuiſſe ęoactum dęmonem compellare atq; conſulere. Multis etiam Sagis mulieribus accidit, ſi promiſſo fœdere & fide data Satanæ ipſas aliquando conſortiȷ iſtius tæduerit, neceſſaria reſipiſcentia ad Deum conuertantur, vt tun-

dantur & vexentur nocte mortemq; expetant, vt Iacobus Sprangerus Colonienſis Inquiſitor fidei, cuius operà Magæ non paucæ igne perierunt, literis conſignauit. Equidē cognoui hominem (cuius nomen quia in viuis eſt reticebo) qui mihi indicauit ipſe ſe à perſequente ſpiritu & varijs modis ſe ipſum obtrudēte plurimū infeſtari, de nocte vellicari naſo, excitari, perſępe percuti, & quamuis rogantem vt ſe ſineret quieſcere non dimitti tamen ſed continenter agitari, dicente ſpiritu, aliquid mihi impera: ideòq; ſe putantē fore vt à ſpiritu ſineretur Lutetiā adueniſſe ſpecie litis ſuæ quam procuraturus venerat, ſi fortè malo ſuo remedium comperturus eſſet. Cùm itaq; animaduerterem non audere hominem ſingula mihi retegere, rogaui quam vtilitatem ex ſeruitute domino huic præſtita percepiſſet: Ad hæc ille, ſe exiſtimaſſe futurū vt fortunas atq; honores adipiſceretur, & res abditas cognoſceret, ſe autem ſemper à ſpiritu falli cùm rem veram ſemel protulerit tria mendacia enuntiante, ſe ne obolo quidem à ſpiritu ditatum eſſe, neque amata potitum, qua occaſione præcipuè ad eum inuocandum venerat, ſe de plantarum animalium lapidúmq; viribus, deq; ſcientiis abditis (prout ſperauerat) ex eo nihil didiciſſe, vrgeri ſolùm verbis vt inimicos vlciſcatur, technam cōſuat, aut ſcelus perpetret. Dixi facile eſſe ab iſto domino liberari, videndum vt eo adueniente ſtatim Dei nomen ad auxilium ſuum inuocaret, & ſe mente pura optimóq; animo ſeruituti Dei addiceret. Ex eo tempo-

tempore non vidi hominem, neq; an pœnituisset potui cognoscere. Hic spiritum paruum suum dominum appellabat: nam Satanas decipiendis hominibus blanda sibi arrogat vocabula, familiaris spiritus, albi dęmonis, parui domini, qa in odio est Satanæ & diaboli appellatio: itaq; plerique Magorum appellant paruum dominum, vt in libro Pauli Grillandi Itali (qui multos adiudicauit morti) memini legere. Diximus de ijs qui malignorum spirituum accersunt opem vt ijs imperent eosq; in sua potestate habeant, & qui vtendos comparant, etsi emptores isti seruitutem miserrimã deprehendunt sibi impositam: tum etiã de ijs qui inuocationes faciunt ceremonijs, sacrificijs, & orationibus ad eam rem accommodis, quarum orationum verba nolui exscribere, cùm tamen plus satis de scripto excusaq; adiectis priuilegijs habeantur, quorũ autores cum suis operibus iustum esset concremari. Quamobrem in hoc nostro opere sategimus vt quicquid mentibus curiosis occasionem experiundi ista scelera præbiturum esset id tectum & occultum permaneret: id solùm quod ad informandos Iudices pertinet, eosq; præmonendos qui in fouea technis Satanę inciduri essent, placuit exponere. Iam dicamus de ijs qui præter inuocatiõem expressis verbis Deo creatori totiq; religioni renuntiant, & seruitute diabolo addicti ab eo obsignantur.

De

De iis qui expressa conuentione Deo & religioni suæ renuntiant, & an corpore à Dæmonibus exportentur. CAP. IIII.

DIscrimen inter Magos obseruari optimeq; intelligi perneceſſarium eſt propter iudicia quæ variè de eis ferenda ſunt. Hi autem præ omnibus ſunt abominandi qui Deo & cultui eius renuntiant, aut qui (ſiquidem non Deum verum, ſed ſuperſtitioſam aliquam religionem coluerint) ſuæ religioni renuntiant vt ſe conuentione expreſſa dedant Diabolo. Nulla enim eſt religio tam ſuperſtitioſa, quæ homines non coerceat quodammodo in legis naturæ repagulis, vt parentibus & magiſtratibus coniuncto nocendi metu obſequantur: quem nocendi metum ex hominum mente conat̃ Satanas eximere. Expreſſa aũt conuentio modò ſit verbis ſine ſcripto modò ſcriptura confirmat̃: cùm Satanas (vt ſuos obſtringat ſibi antequàm impetrent poſtulata ſua) iubet eos, ſi nouerint, inſtrumentum obligationis conficere atq; ſubſcribere, interdum etiam ipſorum ſanguine, prout veteres in ſanciẽdis coniurationibus fœderibusq; vtebantur[a], vt apud Liuium libro ſecundo, & apud Tacitum de Regibus Armeniæ legimus. Sic ergo cum ſuis experitur Satanas. Theophilũ quemdam narratur ſe ita diabolo obligaſſe, & quidẽ obligatione ſanguine exarata. Et nuper etiam anno M. D. LXXI. inter eos quos ille cæcus Lutetiæ ſuſpenſus detulit, fuit cauſidicus cuius prætereo nomen, qui ſe ſa-

[a] *Plutarch. in Valerio Publicola.*

se fatebatur obligatione diabolo facta renũtiauisse Deo, & obligationem sanguine suo conscripsisse. Multis præterea iudicijs compertum est reciprocam inter diabolum & Magum obligationem interdum esse ad anni spatium ad biennium, aliúd ve tempus: item esse qui postulent sibi facultatem dari curandi dolores dentium, quartanam, aut aliud malum, ea lege vt alios occidant aut abominanda committant sacrificia. Quòd si ab ijs qui se in totum addixerunt diabolo vt aliquid consequãtur ipse metuerit vt cultum suum deserant, tum nõ satis habet si disertis verbis Deo renuntiauerint, sed notam eis insuper imprimit, vt Danæus in dialogo de sortiarijs obseruauit: qui autem ex animo se tradunt ipsi & quos stare nouit promissionibus, his non indit signum, vt idem autor ostendit. De notis autem quod dicimus tam certum est quàm quod certissimum, & ordinariè Iudicum oculis cõpertum, nisi in locis abditissimis occultẽtur: vt ex Valesio quodam nobili audiui his inter labia notam esse, illis sub palpebris (vt Danæus inquit) alijs in sede si metuunt retegi, plurimùm ad dexterũ humerum, fœminis verò ad femur, sub axilla, aut in genitalibus. Narrauit mihi Albertus Picto Aduocatus in Parlamẽto se quæstioni de veterinario quodam Mago in Theoderici castello adstitisse, in dextero cuius humero comperta est nota, postridie verò à diabolo obducta deletaq; D. item Claudius Deffayus Procurator regius Ribemontij affirmauit notam Ioannæ Haruilleriæ Magæ à

se fuisse visam, sed deletam die postero. Cenomãnus ille Triscalanus nomine qui à Præfecto prætorio damnatus veniam hac lege impetrauit vt affines eiusdem criminis indicaret, cũ in populares conuentus ducebatur, aut de facie agnoscebat eos quos in Sabbathismis viderat, aut ex alia nota quã ipsi inter se nouerant: atque vt dictum confirmaret, signatos aiebat esse notis quæ in nudis deprehendi possent. Excussi itaque illi quos accusauerat signati deprehendebantur quodam quasi vestigio leporis, sed ex sorte sensus adeò vt vel ad ossa vsq; intima in loco vestigñ punctim percussi magi nõ persentiscerent. Sed tam multi diuites ac pauperes in isto numero comperti sunt, vt alñ effugium alñs comparauerint: itaq; serpsit hoc malum semperq; dissipauit se latiùs, vt reorum impietatem in æternum testatam faciat & conniuẽtiam ludicum, quibus habendæ quæstionis iudicñq; perficiendi munus fuerat commendatum. Hoc verò mirabilius, quòd plericq; Magi non satis esse ducunt Deo renuñtiauisse, nisi se iterum in nomine diaboli baptizari curauerint & vocari altero nomine, ex quo fit vt Magis ferè duo sint nomina. Neq; dissimulandum istud, ad efficiendum quingentos Magos vnum sufficere: nã ei qui se addixit diabolo nihil est expeditus ad gratiã eius ineundam & habendã pacem q; vt multos subditos pertrahat: itaq; persępe vxor perducit virũ, mater filiã, & iustæ familiæ sic aliquãdo perstãt in multa secula, vt infinitis iudicijs fuit cõprobatum. Cuiusmodi familiæ olim in

Africa

Africa Italiáq; exſtiterũt, quæ ſolo aſpectu vel laudatione homines enecabant, vt Solinus, Mẽphodorus, Plinius, Gellius, & Iſigonus ſcripſerunt, & in Problematis Ariſtoteles annotauit xx. ſectione, Problemate xxiiij. veteres ante laudationem præfari ſolitos eam nocituram nemini: & Itali quoq; dicunt, vbi aliquem plenis buccis laudari audiunt, *Di gratia no gli diate mal d'ochio*: & Magi denique opportunè importuneq; faciunt. Prout enim laus ꝓpriè ad Deum ſolum pertinet, certum eſt, ſi quando ſic laudat homo vt non referatur ad Deum laudatio, plus æquo exultare eos qui laudãtur & gloriam ſibi arrogare, eoq; pacto Satanam plenis velis in præcipitia ruinæ ineuitabilis eos perducere. Sed ad alia veniamus. Doctor Grillãdus Italus & quinq; illi inqſitores, qui de multis Magis in Germania Italiáq; cognouerũt, nihil aliud dictum fuiſſe tradunt quàm idipſum quod rei euicti in hoc regno confeſsi ſunt, idq; nominatim Lugduni Lochrijs, apud Cenomãnos, Pictauij, Sanliſij, Lutetiæ. Ioan. Charterius, q Caro. 7. cõſcripſit hiſtoriã, Guilhel. Edelinũ Sorbonæ Doctorẽ narrat Magi carũ ſortiũ fuiſſe damnatum pridie natalis Chriſti 1453. confeſſum ſe per noctẽ ſæpe in Magorũ cõuentus exportatum Deo ibidem renuntiauiſſe, diabolum hirci figura viſum adoraſſe, & podici eius oſcula dediſſe. Hoc aũt inſignibus exemplis oportet demonſtrari, vt intelligatur Canon Epiſc. xxvi. q. v. Concilij Aquileienſis, à cuius intelligẽtia abluſerunt quãplurimi; etſi neq; à Concilio generali

profectus est, neq; à Theologis approbatus. Vti gitur id quod diximus illustretur, nullum iudiciũ fuisse puto insignius quàm illud de Maga Lochiana recentissimum. Vir quidam tenuis cùm vxorẽ interdum abesse noctu perciperet, bonamq; noctis partem emanere, prætereà dicentem se aut ad deonerandam aluum egredi aut ad lauãdum cum vicina sua aliquoties falsi euicisset, suspicionẽ concepit de perfida eius libidine, & necem interminatus est nisi locum quò proficiscebatur indicaret. Illa sibi à periculo metuens rem vt erat confessa est, atq; vt explores & videas hæc ita se habere (inqt illa) si volueris, eodem venies: tunc tradidit ei vnguentum quo se vterq; inunxerunt, & pronuntiatis aliquot vocibus diabolus eos Lochijs in arenarias Burdegalenses (quæ à Lochijs minimũ quindecim dierum absunt) exportauit. Vidẽs itaq; vir se in ignota Magorum, Magarum, & diabolorum (humana specie aspectus tamen horrifici) frequẽtia versari, dicere cœpit, Deus mi, vbinam sumus? Hoc dicto, repentè cœtus disparuit: ille verò cernens nuditatem sui corporis oberrauit per agros nudus, donec manè rusticos inuenit qui ipsum in viam deduxerunt. Reuersus Lochias ad Quæstorem rerum capitalium contendit rectà, qui audita probè historia fœminam prehendi iussit: illa verò minutatim omnia quæ diximus confessa est, & vltrò agnouit peccatum. Lugduni quoque ante paucos annos mulier potens comperta est, quæ surrexit de nocte accendit lucem, arrepta pyxide

inunxit sese, & post voces aliquot elata est: hos ritus fieri obseruans mœchus qui cum ea cubauerat lucernam capit, peruestigat vndique: & ea non inuenta cùm solam vnguenti pyxidem reperisset, curioso animo exploraturus quid vnguentum posset fecit prout fieri animaduerterat, ita statim elatus comperit se cum Magorum cœtu esse in agro Lotharingiæ, & consternatus est: Sed cum primùm Dei opem implorauit, euanuit totus cœtus, ille verò solum nudumq; sese comperiens Lugdunum reuersus est & maleficam accusauit, quæ confessa rem totam igne perijt. Idem quoq; nobili cuidam viro non ita pridem ad Melodunum accidit, qui & molitoris verbis & sua ipsius curiositate adductus cœtum maleficorum adijt: sed quoniam perhorrescebat metu, quamuis non inuocaret Deum, Diabolus maxima voce inclamauit, quisnam hic metuit? Sic volente nobili viro discedere, ex oculis abscessit cœtus. Atq; hic reuersus indicare Magũ statuerat, ille verò præmonitus sibi cõsuluit fuga. Quod de timore diximus, ex iudicio magarum Valerianarum in Sabaudia commodè potest intelligi: vbi fatebatur filia cùm parẽtes primò ad cœtus suos essent ipsam deducturi, vt momento efferrẽtur baculum sibi ab eis fuisse datum quẽ fenestris subderet, eosq; indixisse vt ante omnia sibi caueret à metu: sic cum parentibus statim exportatam esse. Hoc iudicium in postrema editione libri Danæi fuit excusum typis, quod anno M. D. LXXIIII. fuerat confectum, vt posteà demõ-

strabimus. Sunt qui sartaginem aut æneum vas aliquod argenteúmve deferant ad festa sua solennius celebranda: quo spectat ille articulus Salicarum legum capite lxvij. *Si quis alterum hæreburgium clamaverit, hoc est, strioportium aut qui æneum portare dicitur vbi stria concinant, & convincere non poterit, solvat solidos lxij.* hic enim *stria* & *striges* vocabula designãt magas quæ dæmonas prosequuntur. Olaus magnus libro iij. cap. xi. scribit apud Boreales populos locis compluribus istas Magorũ dæmonúmque saltationes cõspicuas esse. Idem in monte Atlante plerumq; fieri tradunt Mela libr. iij. Solinus lib. xxxvij. cap. xliij. & Plinius lib. v. cap. i. Nec absimile est quod apud Paulum Grillandum Iurecos. Italum legimus, qui de multarũ maleficarum factis cognouit atq; iudicauit: anno M.D.XXVI. non procul à Roma rusticũ extitisse, qui postquã nudam vxorem suam se inungentem vidisset noctu, sublatáque oculis domi nõ inuenisset, eam postridie arrepto baculo non destitit percutere donec rem ex veritate fateretur, quod illa faciens veniam sibi dari postulauit. Hic veniam ea lege dedit vt se in cœtum vxor deduceret. Ea postero die virum vnguento suo curauit oblini, sic vterque insidentes hircis peruenerunt in cœtum velocissimè. Virum autem vxor præmonuerat à nomine Dei planè abstinendum esse, nisi per ludibrium blasphemiámve diceretur. Nam hac in re omnes consentiunt, eum qui baiulatur si Deum nominauerit in media via repentè deseri: vnde

ostendi-

ostenditur nihil vnguento effici, sed Diabolum ocyus Euro deportare (prout August. inquit, Dæmones auiũ volatus incredibili celeritate vincũt) ac multo etiam velocius Angelos, quib. propterea ad pernicitatẽ corũ maximã & ἀνατάλιπτον figurandam senæ alæ in Scriptura sacra tribuunt. Hũc igitur in cœtu versantẽ mulier seorsim aliquantisper iussit cõsistere, vt mysteriũ totum cerneret, donec ipsa caput illius cœtus salutauisset ornatum Principis amictu magnificentissimo, maximáq; virorum & mulierum corona cinctum, qui honorem clientelarẽ singuli exhibuerunt domino. Hoc facto saltationẽ institui in orbem vidit ore extrorsum obuerso, ita vt non viderent alter faciẽ alterius, quod in popularib. saltationibus receptũ est: fortè eo cõsilio vt alĩ non possint alios commodè obseruare atque agnoscere, quos illi indicent si ad iudicum manus peruenerint. Quod etiam Triscalanus Magus cui Rex Carolus ix. Veniam dedit vt socios indicaret, adstante magna procerum turba exposuit Regi: Magos in suos cõuentus exportari, innumeras eorum adesse copias qui adorãt hircum & posteriores illius partes osculant̃: tum aduersis tergis non videntes inter se saltare: deinde cum diabolis virili & muliebri forma coeuntib. copulari. Post saltationẽ instratæ fuerunt mensæ, cibi appositi. Mulier tũ admouit virum vt Principẽ salutaret: deinde vt cum alĩs accubuit mense videns cibos insulsos esse & in mensis desyderari salẽ, clamauit continẽter donec sal (vt videbat̃)

alla-

allatus esset, quem antequàm gustauisset dixit, *hoy laudato sia Dio pur e venuto questo sale*, Iam laudet Deus, cùm hic tal aduenerit. Hoc dicto abierunt statim ab oculis omnia, homines, cribaria, mẽsæ: ipse solus remsit nudus, affectus ingenti frigore, nesciens vbi locorum esset: cùmque illuxisset dies, pastores nactus est, à quibus rogans vbinam esset cognouit se in Comitatu Beneuentano agere opima ditione Papæ. Hæc sub nuce gesta ad centesimum milliare ab vrbe Roma: vnde proficiscens ille panẽ & amictum coactus est mendicare, & octauo demum die macer atq; exhaustus peruenit domum, vxorémq; detulit, abs qua accusatæ aliæ & veritatem confessæ viuæ igni fuerunt traditæ. Idem autor est anno M. D. X X X V. adolescentulam in Spoletano Ducatu tredecim annos natã à vetula quadam in Magorum cœtum sic perductam esse, miratámq; conuentum adeò numerosum dixisse, *Dio benedetto, che chosa e questa?* Deus benedicte, quid hoc rei est? Simul atq; pronuntiasset ista, euanuisse omnia: miseram diluculo à quodam rustico inuentam ei rem totam enarrasse: eum deinde ad suos puellam remisisse, & Magam ab ipsa accusatam igne sublatam esse. Quod autem hic narrat conuẽtus sub nuce ingente habitos, ex historijs complu ribus annotaui & ex iudicijs, loca à Magis ad suos conuentus destinata aut certis arboribus aut crucibus plurimum insigniri. Sic in Magarum Pictonicarum iudicio fuit deprehensum conuentus ad crucem quamdam tota regione celebrem haberi solitos,

solitos, quò ante annos centum olim cõuenerant, vt Saluertus Præses ex actis veteribus & centenarijs se mihi narrauit comperisse. Malberij quoque ad Lomagniense Bellomontium octauo ad Tholosam milliari Magorum cœtus & saltationes compertum est ad crucem artocreatis haberi solitas, vt alijs locis fuit factitatum: & Magarum vna Beronda nomine, cùm propè esset vt igni traderetur, contendens cum nobili quadam fœmina quæ negabat se interfuisse, dicebat huic, *No sabes pas tu que le derrain cop que nous hemes le baran a la Croux do pastis, tu portaos lo topin des poudoux?* An ignoras cùm postremò saltationem faceremus ad crucẽ artocreatis te portasse poculum venenorum? Hæc autem Beronda viua exusta est. De exportatione autem, post vnctionem transuehi Magos legimus, vel sine vnctione sæpe, hirco, pegaso, scopis, baculo, vel sine baculo & iumento vllo, alios nudos (vt plerosque ad se inungendum nudos esse ostendimus) alios amictos, hos noctu, illos interdiu, plurimũ tamen de nocte, idq; ea nocte quæ inter diem Lunæ & Martis interuenit: cuius rationem suo loco dicemus. Huc pertinet quod Paulus Grillandus libro de sortilegijs scribit se anno M. D. XXIIII. ànobili quodam viro fuisse rogatum vt in castellum S. Pauli, (quod Spoletani Ducatus est) veniret, & de tribus Sagis mulieribus cognosceret. Earum mini mam fretam sponsione suæ liberationis fuisse confessam se iam ante annos xv. à vetula Saga in Magorum cœtum deductam esse, vbi Diabolus in-

terfuit, quo autore Deo, fidei, & religioni ſuæ renuntiauerit, iuramento cauens ſe fidelem fore & diaboli mãdatis obſequuturam, idq; manu libro obſcuriſsimam ſcripturam habenti impoſita: item ſe ad ſolẽnitates nocte & ad ferias cùm imperabũtur venturam, & quoſcunq; poſſet eodẽ adducturam: diabolum ipſi viciſsim lætitiam æternamq; felicitatem ſpopondiſſe. Ampliùs confeſſa eſt ſe ex eo tempore necem hominibus quatuor intuliſſe, pecori ſæpenumerò, & fruges calamitate deuaſtaſſe: Siquando ipſam die ſtato contigiſſet ad cœtus nõ accedere ſine vera certaq; excuſatione, ſe ita de nocte fuiſſe vexatam vt nec ſomnum caperet nec quietem vllam: Cùm proficiſcendum illuc fuit, ſe viri vocem audiuiſſe, quem paruum dominum, aut etiam interdum magiſtrum Martinetum appellabant: itaque ſimulac ſe vnguento quodam obliuiſſet, hircum qui præſtò adportam aderat conſcendiſſe quem tenebat pilo, eóque hirco ſub magnam illam Beneuentanam nucem vbi innumeros offendebat Magos tranſuectam eſſe: ibi fide Principi data ſaltari, tum menſis accumbi, poſtremò quemque dæmonem cum eo eáve cuius præerat cuſtodiæ copulari: Hoc facto ſingulos ſuo dæmoni inſidentes reuolare: priuatim verò diabolum intra parietes domeſticos adorare. Hæc vbi fuiſſet confeſſa & cum duabus alteris comparata, aliæ prætereà fuerunt accuſatæ, quæ confeſſæ culpam cum ſuis pulueribus & vnguentis viuæ fuerunt concrematæ. In libro

quoq;

quoque tertio, Antonij de Turquameda Hispani aliam inter cæteras historiam recentem legimus, voluisse Magum quemdam socio suo persuadere fore ipsum beatissimum omnium, si crediderit ipsi & magorum conuentus adiuerit: vt autem consensit socius, Magum de nocte post aliquot voculas manum socij prehendisse, & vtrumque elatum in aera procul fuisse in cœtū transuectos, in quo viri & mulieres innumerę circūstabant thronū cui maximus insidebat hircus: ad hūc osculādum omnes accessisse *en la parte masuzia que tenia* (qui sciunt Hispanicè, eam partem esse intelligunt quæ honestè non potest nominari) Nouitiū cùm videret istud, socio dixisse, amitto patiētiam, & inclamasse repentè *Dios a muy grandes bozes*, ait autor. i. Deum voce q̄ maxima: tunc irrumpente turbine procellaq̄ vehemētissima disparuisse omnia, illum solum substitisse, & triennium totum consumpsisse antequàm in agrum suum reuerteret. Apud Cenomānos nuper cremati sunt plurimi, qui se in sabbatha sua persæpe abiuisse & ea quæ antè diximus commisisse fatebantur: his acta forensia plena sunt, & iudicia recens huc illuc transmissa, quæ ita nota sunt vt breuiter contentus indicasse præterire malim ad cætera: Minimùm enim triginta magi inuidia inter se perciti alter alterum incusarunt, quorum confessiones vno ore testificabantur transuectionem, adorationem diaboli, saltationes, & religionis abiurationem. Recens quoq̄ iudicium exstat in Valerianas Magas

Sabaudiæ confectum anno M.D.LXXIV. cuius historiam summam Danæus copiosè satis pertexuit, vnde similem sui diabolum semper esse constat: nam ex earum confessionibus & comparatis earum sermonibus inter se commissarum videtur corporis exportatio baculo solùm innitentis sine vnctione, tum abiuratio Dei, diaboli adoratio, epulum, pudendorum Satanæ (qui apparebat specie pecudis) deosculatio, obligatio de perpetrandis malis innumeris, pulueris in quemq; submini-stratio: ab vna nefariam hanc artem triginta annis fuisse exercitam: interdum se diabolum tetrũ horrificumq; valde humana forma ostendere. De cibarijs autem hominibusq; euanescentibus habemus apud Philostratum Lemnium Græcum autorem testimonium, Tyanæum illum Apollonium domum quandam ingressum vbi hilaria sua exercebant Magi, eis interminatum esse, omniaq; disparuisse illico, mensas, cibaria, homines, supellectilẽ, & adolescentem vnicum quem Magi recens deceperãt in eo loco substitisse. Ne procul abeamus, viuunt adhuc memoria nostra plurimi qui Comitem quendam Aspremontensem norunt omneis domum ad se venienteis tractare magnificè excipereq; solitum, adeò vt accurati cibi, officia, omniumq; rerũ copia summopere turmis eò diuertentibus satisfacerent, sed homines illos & equos, cũ primùm ab eo exibant, fame & siti oppressos esse: quod de multis adhuc superstitibus me audire memini. Ita fuit Matisconensis Comes Magorum sua

ætate

ætate facilè princeps, quem historiæ nostræ[a] aiunt excipientem prandio frequentem conuiuarum numerum ab homine foras euocatum esse, atque (vt non audebat homo Satanæ refragari) equum nigrum præ foribus exspectantem reperisse, quo ille statim cum suo homine transuectus disparuit, nec vnquã ex eo visus est. Idem Romulo ad Capreas paludes accidisse Plutarchus autor est, eum irruente turbine è medio sublatũ esse, nec deinde visum, vt procerum turba, quæ illi ad latus adstabat, confirmauit: quod vt Plutarchus probet, similia duo exempla adiicit, Aristeæ Præconnesij, & Cleomedis Astypalæi. Nec aliter Apollonio Tyanęo fuisse factum scribit Philostratus, vt hoc pacto eum diis accenseat qui maximus ætatis suæ Magus habebatur. Sed quoniam hoc factum multi autoritate nationalis Concilij, ac potius Conciliabuli Aquilejensis volunt defendere cuius antè meminimus, placet iam Theologos[b] annotare, qui vno cõsensu docent Magos à diabolo corpore exportari. Multas complurium populorum atq; nationum autoritates apponimus, vt illustretur amplius veritas tam multis totiesq; probatis exemplis, idque non per somnia & deliria, sed per iudicia contradictoria, per mutuas conrcorum accusationes, ἀντιγραφείας, repetitiones, euictiones, cõparationes, confessiones, condemnationes, & executiones iuridicas. In quibus vnum habuit Germania exemplum memorabile, quod Ioachimus Cameracensis narrat libro de natura dæmonum. Cùm fortè lanius

[a] Hugo Riuiaccnsis.

[b] Augustin. lib. 10. & 21. de ciuitat. Dei. Thomas in summa secũda secũdæ q. 95. artic. 5. tit. de supe. & in tract. 40. pri. par. q. 8. ti. de mira. & q. 16. arti. 5. & 6. & tit. de Dæmõ. Bonauẽ. in 3. sent. di. 19 q. 3. Paul. Grillãdus li. de sortil. sec. 7. nu. 4. Sylueſter Prier. in tractat. de strigib. dam. lib. 1. c. pen. & lib. 2. c. 1. Sprenger in malleo maleficarum.

quidam per ſyluam de nocte iret, ſtrepitum & ſaltationes exaudiuit: re itaq; perueſtigata accedens pocula vidit argentea quæ, vt magi & diaboli diſparuerunt illicò, accepit lanius & poſtridie ad magiſtratum detulit: ſic illi quorum ſigna poculis inerant accuſauerunt alios citati in ius, & omnes ſupplicio digno affecti ſunt. Alterum exſtat exemplũ inſignius executionis illius quæ facta eſt Pictauii anno M. D. LXIIII. cuius executionis hiſtoriam cùm à multis in eodem loco, tum etiam à Picto num Præſide Saluerto didici (qui tum ad iudicium ferendum cum Dauentonio Pictonum Præſide & iudicibus alijs fuerat accitus) & omnes in ea regione tenent. Tres viri cum fœmina vna Magi damnati & igne concremati ſunt viui, cùm fuiſſent euicti necis hominibus plurimis pecudibusq; importatæ opera (vt fatebantur) diaboli ſubminiſtrantis pulueres quos humi ſtabulorum, ouilium, domorumq; limini ſubdebant. Narrauerunt autem iſti ſe ter in conuentum maximum ſolitos proficiſci, quò conueniebant Magi innumerabiles ad compitalem quamdam crucem quæ ipſis vſum præbabat ſigni: ibi præeſſe hircum ingentem nigrum, adſtantes ratione humana compellantem, in eius ambitum ſaltare omneis, tum vnumquemq; poſteriores illius partes cum ardente candela oſculari: hoc facto, hircum abſumi igne, de cuius cinere ſingulos capere, vt eo bouem inimici necarent, huius ouem, illius equum, hunc hominem languore, illũ morte afficerent: poſtremò diabolum voce terribili

bili hæc verba intonare, vlciſcimini vos, aut mortem oppetetis: ita ſingulos ope diaboli redire quà venerãt. Non eſt aũt leuiter prætereundũ illud, q̃ ter q̃tannis ſacrificiũ iſtud diabolo tenent̃ facere: imitantur enim ſacrificiũ hirci lege diuina imperatum, Leuit. xvi. & p̃ræceptũ illud vt mares ſinguli ter quotannis ſolennibus ferijs compareant corã Domino. Ampliùs dicebat Præſes Saluertus vir clariſsimus, apparere ex actis veteribus Magos iã ante annos centũ de eadem cauſa fuiſſe damnatos & parib. confeſsionib. idq̃ eodem loco ad crucem eandẽ geſtum. Horũ duo reſipuerunt, & duo in p̃uicacia ſua ceſſerunt vita. Iudiciũ quoq̃ legi in Magas Potezanas latũ, q̃ mecum Adrianus Ferreus generalis vicarius Regis apud Laodunenſes communicauit. In eo cõfeſsio illarũ exſtat eiuſmodi, ſe propè Logniũ ad Frenquiſanũ piſtrinũ certis vocib. quas reticebo, pronũtiatis cũ ſcopis delatas eſſe: ibiq̃ alias ſcopis ad manũ inſtructas & cũ eis ſex diabolos quorũ habent̃ nomina inueniſſe: poſtq̃ Deo renũtiauiſſent, diabolos humana forma ſed tamen aſpectu teterrimos oſculatas adoraſſe, tum habentes in manibus ſcopas ſaltauiſſe, poſteà diabolos rem cũ fœminis habuiſſe, ipſas verò pulueres e necando pecori poſtulaſſe: poſtremò conſtitutum fuiſſe vt eodem poſt octiduum ineunte nocte conuenirent ad diem Lunæ, cumque tres horas illic ſubſtitiſſent fuiſſe reportatas. Vnum omiſeram, teneri Magum quemque malefactorum ſuorum rationes exponere, aut cædi, niſi

fecerit,

fecerit, grauissimè. Hoc mihi Bouin⁹ Castelli rursi præfectus Biturigũ nomine delegatus apud Blesenses affirmauit, Magam se iudice crematam fuisse, quam filia accusauerat quòd ipsam in conuentus deduxisset mater & diabolo instituendam obtulisset: hæc inter alia scelera istud confessa est se saltasse in hirci ambitum, & tandem singulos rationes rerum à postremi cœtus tempore gestarũ reddidisse, & qua in re puluerem occupassent. Hic enectumà se infantem aiebat, alter equum, ille arborẽ. Vna autem nihil ab eo tempore fecisse comperta frẽquentes ictus accepit baculo ad plantã pedum, & ab alijs omnibus derisa est. Addebat illa puluerem sæpe recentum haberi oportere. Huic simile est quod in altero Magæ iudicio legimus, quæ se fatebatur minimè quiescere nisi quid mali quotidie committeret, saltem vt vasculum diffringeret: sed cùm hera ipsius frangentem de industria vas terreũ deprehendisset, tum rem confessa est & addicta morti, quia dicebat nullam sibi omnino quietem esse nisi aut enecto homine aut perpetrato malo: Quibus ex rebus apparet nõ puluerem, sed Satanam esse qui ruinam solùm generis humani appetit, & coli frequenter atque adorari cupit: cùm plerumque puluis vnum duós ve pedes in terram demergatur. Memini Furnerium virum doctum Aurelienſem consiliarium mihi dicere vulgò sermonem esse & quidem compertum Magarum conuentus haberi ad Cleriacum, & diabolos illic quicquid varijs in regionibus agitur nuntiare,

quia

quia singulà hominum facta referunt velut in commentarios: atque hic diuinandi modus quo vtuntur Magi. Illa autem Maga cuius meminimus à sententia lata noluit prouocare, dicens se mortem anteponere tantis diaboli cruciatibus, à quo non poterat vel momento quiescere. In primis verò illud obseruandũ est nullum haberi conuentum in quo non saltetur: sic Longuianæ Magæ inter saltandum canebant, har, har, diabole, diabole, sali huc, sali illuc, lude hic, lude illic: dicebãt aliæ, Sabbath Sabbath, id est, dies quietis festus, elatis sursum manibus & scopis, tum vt testificarentur certò quanta alacritate animi studioq; colerent diabolum atq; adorarent, tum vt adorationem quæ debetur Deo effingerent. Priscos enim Hebræos in tẽplũ apportantes munera cùm prope altare accederent saltauisse cõstat, vt optimè Dauid Kimhi[a] de voce חגג significante festum & saltationem annotauit: Dauidẽ quoq; ad testificandam lætitiam animi sui cùm præiret arcæ canentem Psal. xlvii. & psallentẽ saltauisse. Saulem etiam legimus à Samuele ad prophetas ablegatũ esse saltantes & laudãtes Deum instrumentis musicis, prout musica hominib. ad Dei laudes læto & hilari animo potissimùm eferẽdas fuit attributa: sed corporis motus nihil habebat insolens, quin potiùs lenitas illius animum in cœlum quodammodo extollebat, quod officiũ est Deo acceptissimum. Nõ potest enim quisquis Dei laudes ista alacritate prædicat, non abripi amore & zelo honorandi Creatorem suum. Ita sin-

[a] in Psal. 41

gulis Psalmorum locis vbi legitur Sela (legitur autem sæpissime) quí canebãt illud, vnà cum corpore attollebant vocem, vt Dauid Kimhi Hebræis commentarijs in Psalmos notat: etsi eandem vocẽ Chaldæus æternitatem exponit, Symmachus & Theodotion διάψαλμα. Abrahã Abben Hezra אמת id est, verè: vtut sit, cantores tamen ad vocis huius enuntiationem assurgebant. Priscarum autem saltationum vestigia quædam hodiernæ supplicationes videntur ostendere, quibus populi etiam omnes in suis sacrificijs & solennitatibus vtebãtur. Scribit Moses Maymonis Persarum filias nudas saltare, & instrumentis psallere. Magorum verò saltationes homines furiosos reddunt, & fœminis abortum faciunt: quemadmodum de saltatione illa ex Italia in Galliam per Magos inducta, quam voltam nominant, optimo iure potest prædicari, huic saltationi præter insolentes ac impudicos motus hoc inesse mali, quòd homicidia & abortus innumeri ex ea accidunt: quod in republica in primis consyderari oportet, & seueriſsimè prohiberi. Itaque Satanas, eo quòd Geneuæ saltationes ante omnia sunt odio, puellam Geneuensem sic instituerat, vt quoscunque virga ferrea ab ipso tradita attingeret eos ad saltandum compelleret: atque hæc iudices ludificabatur dicens se necari ab ipsis non posse, neque vnquam voluit resipiscere donec ad mortem damnata esset. Hoc factum ab homine didici qui interfuit: addebat autem eam simulat-

que

que fuit comprehensa, metu & trepidatione maxima fuisse consternatam, dicendo se ab hero suo deseri, ab eo promissionem de morte non oppetenda accepisse, eúmque ab ipsa sed sola percipi. De furore autem, omnino constat non alios quàm furiosos & væsanos homines tripudiationibus istis & & saltationibus violentis vti, neque magis expeditam eis curandis rationem esse quàm vt sedatè grauiterque cogantur saltare, vt Germania facit insanis ex eo morbo laborantibus quem sancti Viti & Modesti vocant. Vt caput absoluam, conclusionem cuiusdam disputationis apponam factæ coram Sigismundo Cæsare, quam Vlricus Molitor in in libello ea de causa conscripto retulit: nam in ea ex infinitis exemplis iudicijsque fuit constitutum Magos verè à Satana corpore animoque deportari. Historia quidem Euangelij exponeretur ludibrio si vocaretur istud in dubium, an diabolus de loco vno in alterum deportet Magos: cùm in Euangelio dicatur Satanas Christum in cacumen templi, ac deinde montis transtulisse. Plericq; enim Theologi ac eruditissimi sentiunt corpore & animo verè Christum exportatum esse: Abacuc item Prophetam fatentur & corpore & animo translatum fuisse in Babyloniã, similiterq; Philippũ Apostolum vtroq; vectum. Ex quib. Thomas Aquinas eruit, si id in vno potuit, in alijs eiusdem naturæ & ponderis fieri potuisse: hoc illius argumentum in caput Matthei quartũ.

Apud Philostratum etiam Græcum autorem legimus, Apollonium Tyanæum à Nili fontibus in Æthiopia fuisse breui spatio Romam exportatũ, id est (vt rectà contendas) in bis millesimum quingentesimum milliare: item Roma Corinthum, Smyrnáq; Ephesum. Ioannes Theutonicus sacerdos Halberstadiensis Magus eo tempore celeberrimus, anno M. C C. L X X I. media nocte tres Missas cecinit, vnam Halberstadñ, alteram Moguntiaci, tertiam Coloniæ. Pythagoram item narratur transuectum fuisse Metapontum Thurñs. Quin Vierus ipse Magorum defensor affirmat verum esse certitudine quadam scientiæ, scire se multos homines ex vna regione in alteram momento sic translatos esse. Hæc ipsius verba libr. ñ. cap. viñ. de prẽstigñs dẽmonum, & lib. iñ. cap. xñ. Sed quia nonnullis videtur spiritu solùm translationem fieri, nunc de spiritus raptu dicendum est.

De ecstasi aut raptu Magorum, & ordinaria illorum cum Dæmonibus frequentatione. CAP. V.

EX ñs quæ de translatis corpore animoq; Magis docuimus, & ex tam frequente experiẽtia exemplisq; memorabilibus, cernitur velut meridie, & palpatur eorum error qui Magorum translationem statuunt esse imaginariam, necq; aliud definiunt quam ecstasin, exempli gratia visum Ezechielis,

chielis adducentes, cuius ſpiritus è Babylonia abreptus eſt Hieroſolyma: quod viſum aut vera animi ſeparatione fieri potuit, aut ſine ſeparatione accidere. Ac Hebræi quidem in arcana ſua Theologia animas electorũ Deo per Angelos offerri tradunt quadam abſtractione, homine tamen ſuperſtite: atq; huc adducunt locum Pſalmi cxvi. pretioſa in conſpectu Domini mors ſanctorum eius, quam iucundam mortem in Phædone dicere videtur Plato. At non propterea à veram corporis & animi translationem per bonos ſpiritus & malos fieri negandum eſt. In exemplum Eliam & Henocum corpore apreptos adducimus, & Abacuc opera Angeli in leonum foueam corpore importatum. Quod ſi in antecedentibus exemplis non verè fieret corporis exportatio, qui potuiſſet Lochianus ille à lecto in Burdegalenſib. arenarijs ſe deprehendere? Lugdunenſis in Lotharingia? Græcus ille Plutarchi Crotone ad Neapolim, vbi milliaria ampliùs centũ oportet transfretari? qui ſexcenta alia huiuſmodi perfici? Thomas Aquinas, Durandus Heruæus, Bonauentura Tarantaſius, & Geraldus Odetus, qui in ſecundum librum diſtinct. viij. Magiſtri ſententiarum quæſtionẽ hanc explicarunt, omnino confirmãt corpora à Diabolis naturali potentia de loco in locum tranſportari. Quãquam raptus ille, vt vocant, ecſtaticus plus habet admirabilitatis iudicio meo, quàm corporis exportatio. Etenim ſi poteſt diabolus, vt fatentur illi, extra corpora ſua animos abripere: nónne fa-

cilius est corpus animumq; sine distractione & disparatione partis ratione prędita devehere, quàm alterum ab altero nec interueniente morte diuidere? Quamuis autem immortalitatis animarū certissima testimonia & indubitatę demōstrationes suppetant, hoc tamen in validissimis & maximis numerari mihi videtur oportere, adeoq; sufficere si bene probatum fuerit (vt profectò historijs, iudicijs, repetitionibus, testium comparationibus, conuictionibus, confessionibus, & executionibus infinitis fuit comprobatum) sufficere igitur reuincendis Epicureis & Atheis: adeò euidenter docet humanum spiritum essentiæ immortalis esse. Hypothesis enim Aristotelea libro secundo de anima sic optimè demonstratur, animam siquid sine corporis adiumento potest immortalem esse: & altera hæc similiter, animam immortalem esse si à corpore potest separari. Isti autem infidi, qui neq; potestatem Dei neque spirituum naturam credunt, eam quam vocamus animam esse dicunt vinculum harmonicum formámque catholicam ex singularibus humorum aliarúmque humani corporis partium formis resultantem: quod certè planè absurdum est, hominis formā (quam omnes Philosophi puram & simplicem fatentur esse) ex compluribus formis componere. Ecstasin verò definiunt somnum melancholicum, quo vires animæ ita sepultæ sunt vt mortuus homo videatur: rem ridiculam, cùm plures Magi, Olao magno teste, in Noruegia, Liuonia, Borealibusq; partibus quàm

in reli-

in reliquo orbe terrarum exſtent: & quod de Satana apud Eſaiam prædicatur, Aſcendam ſuper Aquilonem, ero ſimilis Altiſsimo, ad eam poteſtatem referri poſsit quam Satanas in Boreales præcipuè populos exercet famoſos Dæmonum Magorumqúe nomine: prout etiam in tota Scriptura legimus venturum ab Aquilone malum, Sapientiæ ñ. Eſai. xiiij. xli. & xlix. Ierem. xxxiiij. iij. vi. xij. xv. xxiij. xxv. xlvi. xlvij. l. & li. Ezech. vij. xlviij. Dani. xi. Zachar. ij. at populus iſte minus quàm quiſquam alius habet melancholiæ: ſunt enim omnes flauo capillo aut coloris ruffi. Quam obrem iſtos neceſſe eſt ignorãtiam ſuam agnoſcere: nam Solenem quendam Plutarch. Plinius Hermotimum Clazomenium, & Præconneſium philoſophũ atheon Herodotus ita abreptos fuiſſe tradunt in exceſſum mentis, vt corpora eorum mortua & ſenſus expertia ſubſiderint, itaq; poſtratum Hermotimi corpus ab inimicis captũ, occiſum, & crematũ eſſe[a]. Scripſit Hieron. Cardanus[b] ſe cũ luberet, p ecſtaſin extra corpus rapi adeò vt corpus maneret αὐ ταθητόν, Ego verò eos qui volũtariè inter vigilandum patiuntur iſtud Magos eſſe cõfirmo: & Cardanus ipſe fatetur[c] patrem ſuum triginta annos familiarẽ ſpiritum habuiſſe. Sic plerumq; patres ſortilegi informant liberos vt in mentis ẽxceſſum rapiantur: quò pertinet illud Virgilianum de Maga Æneidos ſexto, quæ ſe promittit ſoluere mentes. Nam reuera anima vegetatiua, vitalis, & animalis permanet, quamuis ſoluti ſint ſenſus, motus,

[a] Ex *in lib. 2. cap. 12.*

[b] *in ſu. ens.*

[c] *in lib. de rerum variet. ad finem.*

motus, & ratio. Exstat recens historia Magiæ naturalis à Neapolitano, qui rem narrat à se in muliere Saga fuisse exploratam, quæ postquàm se vnxisset nudam λειποθυμῆσαι & sensu destituta cõcidit, reuersaq; post trium horarum spatium in corpus suum multa è regionibus varijs nuntiauit, quę vera deinde comperta sunt. Sed autor libri digni incendio rationem rei istius gerendæ explicat. Hac arte Satanas erga eos vtitur qui nolunt retegi, siue propter familiæ amplitudinem siue propter alias causas non audeant magnos conuentus accedere. Ex Turettano Præsi de audiui Magam à se in Delphinatu visam quæ viua fuit concremata: hanc ergo cubantem ad ignem, manente domi corpore in ecstasin abreptam esse, & quia nihil intelligebat, grauissimis virgæ ictibus ab hero percussam, tum etiam vt viderent an de hac vita decessisset, ignem partibus quæ maximè valent sensu, fuisse subiectum, nec propterea euigilauisse: eam itaque iacentem ab hero heraq; mortuam esse existimantibus ibi derelictam esse: manè iacẽtem in lecto inuentam: quod cùm miratus herus quęsiuisset quid rei contigisset ipsi, exclamantem suo sermone dixisse, Ah, here, quàm verberasti me! Id hero apud vicinos narrante aliquem dixisse, Saga est: ideoq; nõ destitisse herum, donec illa rem fassa indicauisset se animo cœtum Magorum adiuisse. Sic alia insuper scelera quæ perpetrauerat agnouit, & igni fuit tradita. Iacobus Sprangerus Inquisitor, qui de permultis Sagis quæstionem habuit, eas scribit confiteri, se,

fiteri se, cùm visum est, spiritu abripi, sin aliter videatur etiam corpore. Exemplum nostra memoria apud Burdegalenses alterum habuimus anno M.D.LXXI. cùm in Magos Galliæ instituta esset persequutio. Vetula quædam Burdegalensis Maga apud Iudices confessa est se cum alijs per hebdomadas singulas fuisse exportatam, vbi magnus hircus adorat, quo autore abnegabant Deum, se Diabolo seruituras spondebant, singuli pudenda illius osculabãtur, & post saltationes pulueres accipiebat quisq;. Tum D. Belotus libellorum supplicum magister, dicente Maga se nihil posse nisi è carcere educta esset, volens rei veritatem explorare, eam educi iussit: & illa cum se nudam certo adipe inunxisset, velut mortua expersq; sensus corruit, deinde post horas quinq; reuersa exsurgensq; permulta narrauit quæ varijs in locis ita habere vt dixerat comperta sunt. Hanc historiam mihi quidam Comes equestris ordinis narrauit, qui adhuc viuit & isti experientiæ interfuit. Id in Borealibus partibus frequentari Olaus testis est, & amicos ecstatici studiosè corpus obseruare donec cum dolore ingente reuertatur, & annulum, literas, cultellúmve eius qui milliaribus trecentis abest ab eo reportari. Æquè admirabile est iudicium illud Magorum septem quod anno M.D.XLIX. apud Nãnetas didici. Cùm igitur isti coram multis se indicaturos recepissent ante horam, quid per milliaria decem in ambitum ageretur, exanimes conciderũt illicò, & tres horas defecti animo iacuerũt: posteà

exſurgentes renuntiauerũt quicquid in toto Nannetũ oppido & ambitu longiore perceperant, locis, factis, & hominibus obſeruatis: quę omnia ſtatim comperta ſunt. Itaq; omnes iſti accuſati & maleficiorum multorum comperti, ad ignem fuerunt damnati. Dixerit fortaſſe quiſpiam nõ abripi animam, ſed viſum & illuſionem à diabolo præſtari: at effecta huic ſentẽtiæ aduerſantur. Poſſunt quidem homines mandragora & narcoticis potionibus ſoporari ita vt mortui eſſe videãtur: ſed horũ alij ita ſoporãtur vt nunquam euigilẽt, alij epotis eis ad triduũ quatriduum'ue indeſinenter dormiunt: prout ijs faciunt Turci quos caſtraturi ſunt, & Vaſconi cuidã ex inferiore Occitania captiuo qui poſt fuit redemptus, accidit. At nihil tale epotant Magi, & qui narcoticis ſoporantur nullius rei meminerunt: Magi verò impreſsionem viuam habẽt ſaltationum ſacrificiorum, adorationum, & aliarũ rerum quas in conuentibus viderunt feceruntq;, obſeruant eos qui adſunt, qui cum illis commiſsi fatentur culpam: & Iacobus Sprangerus ex maleficarum quas igni damnauit cõfeſsione id Magos confiteri narrat ſe in ecſtaci eaſdem res percipere quas, ſi corpore adfuiſſent, pariter percepiſſẽt. Auguſtinus quoque libro xviiii. de ciuitate Dei ait Præſtantij patrẽ tanta ecſtaſi ſæpe abreptũ eſſe, vt reuerſo ſpiritu ſe fuiſſe verſum in equũ affirmaret, cõmeatumq; in caſtra cũ eqs alijs importaſſe: cũ tñ ipſius corpus exanime iaceret domi. Atq; hęc fortaſſe fuerit ratio cur Lycanthropia illa & hominũ

in pe-

in pecora commutatio (de qua pòst agemus) fuerit tãtopere ab antiquis celebrata, & adhuc in Orientis partib. frequentetur. Sunt etiam morbi qui hominem orbant ſenſibus ac propè exanimant, vt ſunt epilepſia & apoplexia. Sic Iulius 11. Papa ſpatio bidui pro mortuo habebat: & Ioannem Scotũ viuum fuiſſe humatum creditur cùm exiſtimaret mortuus: cœpiſſe enim dicitur conflictari cùm præcluderetur anima, cuius cõflictantis motum percipientes veſpillones qui iniiciebant humũ retraxerunt quidem, ſed ſanguine offuſum & agentẽ animam inuenerunt. Non inſunt iſta mala ſortilegis, ſyncope, epilepſia, apoplexia: nã ſi quando placuerit, ita affecti ſunt, neq; aliã ob cauſam patiunt iſta quàm vt ſe à conuentibus adeundis excuſent ſi metuunt retegi, nec eo minus dant fidem diabolo, & cùm volunt eum alloquuntur domi. Sic Raziorũ Baro (qui apud Nannetas magicarum ſortiũ damnatus ſuppliciũ pertulit) nõ tantùm faſſus eſt ſe octo puerulos occidiſſe, & in animo habuiſſe occidere & diabolo ſacrificare nonum, ſuũ ipſius filiũ, idq; in matris vtero, vt ſummopere gratificaret Satanæ, verumetiã ſe in cõclaui ſuo procidentẽ in genua Satanã adorare humana ſpecie cõparentẽ, eiq; adolere: q; deteſtabiliũ ſacrificiorum ritus apud Amorrhæos olim & Canan. obtinebat. Huic res admirabiles Satanas ſpopõderat, ac nominatim ipſũ fore magnũ. Tandẽ verò ſe videẽs captiuũ & acerbiſsimis malis oppreſsũ, oĩa confeſſus eſt vltimũq; ſupplicium paſſus, & lis adhuc ſub iudice hæret de

bonorum eius publicatione. Apud Sprangerum legimus, cùm de quadam malefica quam damnauit igni cognoſceret, eam cõfeſſam eſſe (vt erat obſtetrix) ſe pueros ſuſcipientem è matris vtero Diabolo obtuliſſe in aerem extollendo, deinde in caput eorum aciculam magnam ita vt non profluueret ſanguis indidiſſe: tum ijs in ſepulchrum elatis abeuntem de nocte eos eruiſſe, furno coxiſſe, carnes comediſſe, pingue ad ſuũ vſum aſſeruaſſe: hoc pacto quadraginta puerulos à ſe interemptos eſſe. Hæc Danenſis fuit ad Baſileam. Alteram quoque Argentoratenſem innumeris occiſis crematam eſſe. Iſtius ſummè præ omnibus quas vnquam audiuerim deteſtandæ crudelitatis & idololatriæ placuit lectorem admonere, vt bene ad obſtetrices attendatur. veſci autem iſtos humana carne eſt certo certius: nam eam poſt omnem hominum memoriam ſic appetiuerunt Sagæ [a] vt ægrè mortuorum corpora ſeruari aut cõcludi etiam poſſent, quin illæ ingreſſæ ad oſſa vſque abroderent: quamobrẽ lxvij. capite legum Salicarum dicitur, Sortilegam, ſi hominem ederit, atq; euincatur, ſolidos ducentos ſoluturam. Philoſtratus Lemnius autor eſt Lamiam, quæ ſic humanis veſcebatur carnibus Corinthi, ab Apollonio Tyanæo retectam & eiectam eſſe: quò ſpectans Horatius & velut crudeliſsimũ facinus abominatus inquit,

[a] *Apule. lib. 2. aſini.*

Neu pranſæ Lamiæ puerum viuum extrahat aluo.

atqui hoc Magis in more fuit poſitum, vt cibo iſto alerẽtur. Apud Ammianum Marcellinũ lib. xxix.

legi-

legimus Pollentianum Tribunum conuictum & confessum fuisse quòd viuæ mulieris exsecuisset ventrem, vt intempestiuo partu extracto de futuro Imperatore consuleret. Quibus locis omnibus ea quæ in iudicijs nostrorum temporum vidimus confirmantur. Imò complures Magi existimant se à Dæmonibus ad crudelia hæc facinora adduci, vt hac ratione ex animi sui sententia aut spiritu aut corpore rapiantur. Et ne longè abeamus, Rondeletus doctissimus medicus & celeberrimus, Magũ quendam in Montepessulano sepulchris hærentẽ obseruauit, qui ad sepulchrum profectus vbi mulieris corpus fuerat pridie conditum, ex eo rescidit femur, quod imponens humeris carnem dentibus mordicus auellebat. Hoc mihi quidam Rondeleti discipulus, qui tum eum prosequebatur, narrauit. Lycanthropiam morbum Rondeletus dicebat esse, qua homines furiosi facti se verti in lupos putant, eoq; cibo vescuntur. Iam itaq; dicamus possint ne homines verè in lupos & alias bestias verti, an verò sic imaginatione aut morbo sibi videant.

De Lycanthropia, & an spiritus vertere hominem in bestiam possint. Cap. VI.

PErmultis exemplis, & diuinis humanisq; autoritatibus, itemq; accusationibus, euictionibus, confessionibus, iudicijs, & executionibus antè ostendimus, viros & mulieres via diabolica modò

ſpiritu & corpore, modò ſpiritu ſolùm exportari: nec paucis Satanam perſuadere iſta verborum vi & vnguentorum quæ tradit effici, eumq; plurimũ hircina ſpecie apparere. Ex quibus demonſtrationem effectorum nobis eſſe conſtat, quam Dialecti ci appellant ὅτι ὄσι; quæ demonſtratio etſi non æquè habet euidentiam ac ea quæ ex cauſis naſcitur, non minus tamẽ habet certitudinis[a]. Cùm autem noſtram in cauſis ignorationem confitemur, ampliſsimam Deo laudem tribuimus, aduerſus quem ſi infirmitatem mentis noſtræ attendimus nefas eſt de eo quod fieri non poteſt contendere. At illud profectò mirum eſt Satanã (qui ſe quocunq; lubet corpore induit) ſæpiſsime ac propè ordinariè ſecundum formam hominis hirci figuram aſſumere, niſi eo fortaſſe nomine q̃ hircus fœtidus eſt & ſalax. Videmus enim diabolos in Scriptura ſacra hircos appellari[b], vt in Eſaiam Chaldæus interpres exponit vocem שעיר qua ſignificatur hircus. Ait .n. Eſaias ſaltaturos Babylone dracones & hircos, & Satyrum vnũ inclamaturum alterũ. Zoroaſtes hircorum nomine Dæmonas intelligit, quia putidum & laſciuum eſſe in proprietatib. hirci numerat: quod Mirandulanus Princeps obſcurè xij. poſitione in Zoroaſtem ſignificauit his verbis, Quid ſit intelligendũ per capros apud Zoroaſtẽ, intelliget q̃ legerit in libro Bair quæ ſit affinitas capris cũ ſpiritib. Propria aũt Dæmonũ eſt in laſciuam brutamq; cupiditatẽ dominatio, vt Hebræi annotant in lib אבת מרקי dicẽtes Satanam portari à ſerpente. i. (vt Philo He-

[a] *Ariſt. in poſterioribus analyticis.*

[b] *Eſa. 13. & 34.*

lo Hebręus interpretaẽ) à voluptate, qua Architas ille sapientissimus aiebat nullã pestẽ capitaliorem hominib. à natura datã, Catone Censorio teste apud Tulliũ. Quamobrem Dæmonib. figurandis Græci salaces Satyros semiuiros atque semihircos depinxerunt: & in libro Leuitici postquam mandauit Deus animalia certa à populo sibi sacrificari & sanguiuem ad altare fundi, tandem inquit, Neqꝫ vnquam in posterum sequamini hircos vestros & Satyros vt sacrificetis eis: quẽ in locum Rabbi Moses Maymonis ex libris, quos de mysteriꝭ & sacrificiꝭ Chaldæorũ Sabæorũqꝫ legerat, [a] tradit in more fuisse positum vt sacrificaturi diabolis in deserta concederent, effossaqꝫ fouea sanguinẽ in eam iniꝫcerent, ad eam epularentẽ, & in honorem malignorũ spirituũ dies festos celebrarent. Leuitici quoqꝫ xvi. cap. Aaroni præcipitẽ vt sumptis duobus hircis sortiatur vnum pro Deo, pro Zazele alterum, & vt hircus ille qui Zazeli sorte acciderit superq̃ Sacerdos peccata populi confitetur in desertũ emittatur, Deo sacrificetur alter: quem tñ hircũ Hebræi nunqꝫ fuisse inuentũ annotarũt. In Deut. [b] eui dentiore legis interpretatiõe maligni spiritus propria significatione vocantẽ לשדים, oẽs exponũt dęmonia: itaqꝫ fieri potuit vt vox Lacedæmõ ex Hebręa voce & Gręca cõponeretẽ idẽ significãte. Scribit. n. Ioseph. Hebręis iã olim cũ Lacedęmon. fœdus interceſſisse: etsi postremã hãc interpretationẽ nõ moror. Quicqd aũt de Satyris vulgò prędicetẽ, quorũ frequẽs est in vita eremitarum Antoniꝭ & Pauli

[a] *lib. 3. More nebocim.*

[b] *Deu. 32.*

Pauli mentio, non dubium est quin maligni fuerint spiritus. Non raro etiam figura hominis proceri & nigri Satanas seipsum exhibet, vt de eo diximus qui Catharinæ Dareæ visus est, Dioni Platonis amico, Cassio Parmensi, Athenodoro philosopho, Magdalenæ Cruciæ, Ioannæ Haruillieriæ, quæ sibi annos duodecim natæ confessa est ostensum à matre fuisse diabolum forma hominis proceri & nigri, atrati, ocreis & calcaribus instructi, qua specie cõpellat momentoq; accedit ipsam pro voluntate ipsius: id toto vitæ suæ curriculo fuisse factitatum. Sed nihil omnino tam incredibile & admirabile, quàm hominis in bestiam & corporis in corpus transmutatio. Verumtamen hoc iudicia in Magos constituta, & diuinæ atq; humanæ populorum omnium historiæ probant certissimè. In libro Quæsitorum quinq; aduersus Magos, cuius sæpe memini, legimus Stasum quendã Magum in Bernatum agro è médio inimicorum (quos habebat quamplurimos) repẽtè ac multoties effugisse, nec aliter quàm inter dormiendum occidi potuisse. Hic duos reliquit discipulos, Hopponem & Stadlinum summos Germaniæ Magos, qui eo loco dicuntur tempestates, fulmina & procellas maximas excitasse. Et ne procul ab hoc regno discedamus, exstat quæstio in Parlamẽto Dolensi habita, & sentẽtia lata die xviij. Ianuarij M.D. LXXIII. contra Ægidium Garnerium Lugdunensem: quod iudicium nihil hic attinet exscribere, cum Aurcliut apud Eligium Giberium Parisijs

apud

apud Petrum Hayanum, & Senonibus fuerit typis commendatum: præcipua solùm capita quorũ accusatus & euictus fuit, annotabimus. Et quòd Garnerius iste die Michaelis festo ad Serranã syluam in vineis Chastenoyanis (quæ à Dolensi oppido quadrante milliaris absunt) puellam decem aut duodecim annos natam ceperat, manibus quę luporum pedibus consimiles videbantur dentibúsque occiderat, femorum & brachiorum carnem deuorauerat, & de ea ad vxorem detulerat: quòd item post mensem eadem forma alteram puellam ceperat occiderátque voraturus, nisi tres homines (vt ipse fatebatur) impedimentum attulissent: quòd etiam post dies quindecim puerum decennem in Grediſanorum vineis strangulauerat, carnémque crurum, tibiarum, & ventris comederat: quòd denique puerum alium hominis, non lupi specie quasi tredecim annos natum in vici Perusani saltu occiderat comedendi animo (vt ipse sponte ac non coactus aiebat) nisi fuisset impeditus: his ergo de causis ad ignem viuus est damnatus, effectáque sententia. Alia quoque habetur causa Vesontione cognita à Ioanne Boino Inquisitore anno salutis millesimo quingentesimo vigesimoprimo, Decembri mense, in Galliam, Italiam, & Germaniam missa, quam Vierus Magorum defensor libro sexto de Præstigijs, capite decimotertio exponit copiosè, itaque percurram paucis. Rei Petrus Burgotus & Michael Verdunus se Deo renũtiaſ-

se fidémque dediſſe diabolo confeſsi ſunt. Burgotum igitur Michael duxit in vicum caſtelli Carloniȷ̄, vbi candelam virentis ceræ obſcura flamma & coloris Veneti habebant ſinguli, ita ſaltabant & ſacrificabant diabolo. Poſteà ſe vnguento oblitos faſsi ſunt lupos fuiſſe factos celeritate ſumma excurrentes: tum verſos in homines ab ſubinde in lupos, eáque ſpecie lupas iniuiſſe eadem voluptate qua cum mulieribus rem habere ſunt ſoliti. Præterea confeſsi ſunt Burgotus quidem ſe puero ſeptenni lupinis pedibus dentibúſque mortem attuliſſe, voraturum niſi ruſtici abegiſſent: Verdunus verò ſe puellam in horto quodam piſa carpentem occidiſſe, & à domino Cuueę depulſum eſſe: ab vtríſq; puellas quatuor voratas eſſe certo tempore & loco, quarum ætatem exponebant: ſe puluere quodam tacto necem hominib. importare. D. Bordinum generalem Procuratorẽ Regis aliud exemplum mihi narrare memini ad ſe è Belgis miſſum cum iudicio toto à Iudice & actuariȷ̄s obſignato, de lupo ſagitta ad femur trãsfixo, qui poſteà in hominẽ verſus decubuit in lecto cũ ſagitta, quã auulſam agnouit ille qui fuerat iaculatus, tẽpore & loco ex confeſsione hominis cõprobato. Iobus Fincelius lib. xi. de mirabilibus ſcribit Paduæ Lycanthropum fuiſſe deprehenſum, cui lupini pedes reſecti ſunt, & momento manibus pedibuſq; truncatus homo exſtitit. Quo exemplo iudicium Magarum vernoniȷ̄ confirmatur [a], quæ frequenter felium innumerabilium ſpecie in caſtellũ

peruetus

peruetus solebant conuenire. Ibi constituentes viri quatuor aut quinq; pernoctare multitudinẽ feliū se inuadentem experti sunt, quorum vnus occubuit, cæteri læsi sunt, sed multis felib. vicissim lęsis q̃ posteà in fœminas verſę grauia vulnera cõpertę sunt accepisse. Sed qa res incredibilis videbatur, iudicia siluerũt. Quæsitores aũt qnq; [a] huiusmodi causarũ pitissimi de scripto tradũt tres Magas ad Argẽtoratũ forma triũ ingentiũ feliũ agricolã adortas esse, qui defendẽdo se vulnerauit depulitq; seles, deinde verò momẽto mulieres decũbentes fuerunt cõpertæ & grauiter vulneratæ: qua de re cũ interrogatæ eum accusauissent à quo vulnus acceperant, ille iudicib. horam & locum indicauit quo feles appetiuerant ipsum easq; læserat. Petrus Mamorius in libello de Sortilegis mutationem istam hominum in lupos dicit à se in Sabaudia visam: Henricus Colonienſis in libello de Lamiis pro indubitato affirmat: Vlrichus item Molitor in libello quẽ dicauit Sigismũdo Cęsari, disputationẽ cõscribit corã Imperatore factã, & certissimis rationibus exemplorumq; innumerabiliũ experientia cõstitutum fuisse docet transmutationem istam verã esse: & ipse Lycanthropum à se fuisse visum narrat Constantiæ, qui accusatus, euictus, damnatus, & à confessione morti fuit traditus. Multis quoque libris in Germania editis ostenditur vnum ex potentissimis Christianorum Regibus qui nuper vita defunctus est, in lupum sæpe fuisse versum, vt Magorum omnium facilè princeps ha-

[a] in Malleõ maleficc.

bebatur. Verumtamen hæc pestis Græciam Asiamque amplius peruasit quàm Occidentis populos, vt aiũt mercatores nostri eos illic cippo & carcere contineri qui in lupos conuertuntur. Itaq; anno M.D.XLII. Sultane Solymãno imperium obtinente, tanta fuit luporum vis Constantinopoli, vt armatus Imperator cũ prætoriano milite procedens ad centum quinquaginta simul compulerit, qui vniuerso populo prospectante ex vrbe disparuerunt. Hãc historiam narrat Iobus Fincelius libro ij. de mirabilibus, atq; in hanc rem populi omnes consentiunt. Hos lupos Germani dicunt *vvervvolff*, Galli *loups garous*, Picardi *loups vvarous*, ac si lupos varios dixeris (g enim in locum vv sufficiũt Galli) Græci λυκανθρώπους & μορμολυκίας, Latini varios & versipelles, vt Plinius agens de hac transmutatione annotauit. Franciscus Phœbus Fecensis Comes in libro de venatione voce *garous* ait significari *gardez vous*, cauete vobis, cuius rei me Fauchetus Præses admonuit. Hoc mihi quidem est verisimile: nam alij naturales lupi pecudes persequuntur, hi plerumq; homines: itaq; meritò dici potest, *gardez vous*. Pomponatius & Theophrastus Paracelsus principes sua ætate philosophi certissimã esse confirmant hominum in lupos transmutationem. Gaspar Peucerus homo doctus gener Philippi Melanchthonis scribit has sibi semper visas fuisse fabulas, sed coactum fuisse credere ex quo istud sibi mercatores plurimi fide digni negotiãtes in Liuonia confirmarũt, multos etiam fuisse accusatos,

eui-

euictos, & à confeſsione adiudicatos morti: itaq; deſcribit modum qui in Liuonia obſeruatur: nempe quotannis ſub finem Decembris nebulonem eſſe qui Magos omneis citat vt loco indicto compareant: ſi defuerint, eos à diabolo ictibus ferreæ virgæ cogi adeò vt vibi ces exſtẽt: præire ducem, myriadas ſequi tranantes fluuium: eo traiecto mutari in lupos, in homines & in pecora inuolare, & innumerabilia damna importare: poſt dies duodecim eodem fluuio remeare, & humanam formã recipere. Languetum Burgundum vidi ſæpenumerò virum doctiſsimum agentem in rebus Ducis Saxoniæ, dum pro Domino ſuo cũ Rege Galliæ ageret: hic ergo ſimilem hiſtoriam narrauit mihi, & ſe in Liuonia agentem dixit cognouiſſe id toti populo haberi exploratiſsimum. Habeo apud me Germani cuiusdam literas qui ſtipẽdiarius fuit Henrici ij. Regis ſcriptas ad Cõneſtabilem Galliæ, quibus certiorem facit Conneſtabilem de Liuonia à Moſcho capta: deinde ſubiicit, In illis locis Herodotus Neurios collocare videtur, apud quos dicit homines conuerti in lupos: quod eſt adhuc vſitatiſsimum in Liuonia. Multa autem dicta ab Herodoto, quæ incredibilia olim videbantur, poſteritas comprobauit. Idem enim autor eſt exſtitiſſe Magos qui certis inciſionibus tempeſtatem illã ſedauerunt qua iamq; naues Xerxis ampliùs quadringintæ fuerant ſubmerſæ: & apud Olaum magnum libro iij. cap. xviij. legimus Lappos Magos ſecundos ventos & procelloſos vendere ſolutis

quibusdã funibus, quod ab experiẽtia frequentissima omnes nautæ sciunt. In historia quoq; Ioannis Tritemij legimus anno DCCCCC.LXX. Iudæum quemdam Baianum nomine Simeonis filium in lupum se cùm placuit transformauisse, & oculorum aciem effugisse factũ ἀόρατον. Mirum quidem istud sed hoc meo iudicio est admirabilius cõplures nõ posse credere, cũ populi oẽs terræ & tota antiquitas id vno ore agnouerint. Neq; enim solùm ante annos bis mille ducentos id scripsit Herodotus, & ante hunc Homerus xl. annis, sed etiã Pomponius Mela, Solinus, Strabo, Dionysius Afer, M. Varro, Virgilius, Ouidius, & sexcenti alij: atque in hanc sententiam Virgilius,

—has herbas atq; hæc ponto lecta venena
Ipse dedit Mæris, nascuntur plurima ponto.
His ego sæpe lupum fieri, & se condere syluis Mæris.

[a] Miratusautem Plinius[a] de hac re autores consentire, Homines, inquit, in lupos verti rursumq; restitui sibi falsum existimare debemus, aut credere omnia quæ fabulosa seculis comperimus. Hoc ille non audet confirmare, metuens vt sibi habeatur fides: nam inter principes Græcos autores adducit Euanthem ipsum, qui ait in Arcadia ex gente Antæi vnum tranare quoddam regionis stagnum transfigurariq; in lupum, deinde post aliquot annos reuerti ad idem stagnum, & cùm tranauerit effigiem humanam recipere. Antè notauimus perdendæ iustæ familiæ toti Magam vnam sufficere.

[a] lib. 8. ca. 22

& Agriopas qui Olympionicas scripsit narrat Demænetum Parrhasium degustatis pueri Iouí Lycæo immolati extis in lupum fuisse conuersum: quod M. Varro omnium Grẹcorum Latinorumqúe, Tullio teste, doctissimus adducit & pro indubitato confirmat. Olaus magnus de gentibus Pilapiæ, Narboniæ, Fincladiæ, Angermaniæqúe loquens (sunt autem hæ gentes Ethnicæ adhuc, & malignorum spirituum Magorúmque plenæ) in historia narrat homines vulgò in bestias ab eis commutari: & qui infinita exempla, quæ breuitatis ergò omittimus, desyderauerit, is Olaum, Saxonem Grammaticum, Fincelium, & Guilhelmum Brabantinum potest consulere. Taceo Metamorphosin Ouidij, quia res veras confudit cum fabulosis multis: sed quod de Lycaone Rege Arcadiæ scribit in lupum verso non est incredibile,

Territus ipse fugit, nactusq; silentia ruris
Exululat, frustráq; loqui conatur:

cùm Rex quidam memoria nostra exstiterit transfiguratis in hanc formam, & id vbiq; sit adhuc vsitatum. Neq; fabulosum est quod Homerus narrat de Circe malefica, Vlyssis comites ab ea in porcos fuisse transformatos: cùm Augustin. ipse in libris de ciuitate Dei[a] historiã eandẽ adducat (quãuis opinione ipsius mirã) & illam de Arcadib. in Alpib. quoq; memoria sua frequens fuisse dicat vt stabulariæ mulieres imbutæ malis artib. in caseo darent viatorib.

[a] *lib. 18. cap. 17. & 18.*

viatoribus vnde in iumenta illicò verterentur, vt necessaria quæq; portarent, póstq; perfuncta opera iterum ad se redirent. Huic persimilem historiam legimus apud Guilhelmum Tyri archiepiscopum, quam eamdem Sprangerus Inquisitor narrat, iuuenem Anglum militem in Cypro fuisse à saga transformatum in asinum, qui cùm in nauem ad socios volens remeare fustibus abactus esset ad Magam redijt: itaque illam eo vsam esse, donec asinus in Ecclesia visus est in genua procidere eaq; facere quę ab animante bruta nequeunt proficisci: tum Magam quæ agebat ipsum ex suspicione ad iudices raptam eum triennio elapso restituisse, & morte affectam esse. Idem de Ammonio philosopho Peripatetico legimus, asinum ordinariè lectioni eius interfuisse. Nihil in Ægypto magis frequentari tradunt mercatores nostri: & ipse Belonius in suis obseruationibus Lutetiæ excusis histrionem ait in suburbio Cayri oppidi in Ægypto à se fuisse visum, qui cum asino suo sermones conferebat & confabulabatur quàm familiarissimè: asinum verò signis, gestibus, & voce indicauisse optimè accipi à se quicquid dicebatur: Si herus iuberet asinum pulcherrimam de cœtu fœminã deligere: contemplatum eum in omneis partes ad vnam tandem solitum, cui gratularetur, certo iudicio accedere: si herus ediceret hordeum asino afferri, tum eum aliter quàm soleant asini exultasse, & alia id genus innumera: quibus copiosè enarratis subdit Belonius, Amplius etiam dicturus essem,

sed

sed metuo vt eis haberetur fides: quemadmodum nec ego credidissem, nisi meis oculis spectante vniuerso Cayri populo percepissem. Huic adstipulatur quod scribit Vincentius, [a] duas in Germania hòspitas fuisse Sagas quę hospites solebant in bestias interdum vertere: cùm itaq; histrionicum adolescentem in asinum conuertissent, qui (vt erat rationis compos) voluptates mille viatoribus exhibebat, hunc magno fuisse à vicino emptum: illas tamen dixisse se non esse præstituras, nam eum si flumẽ accederet amissum iri: asinum itaq; die quodam elapsum in lacum proximum abijsse, & simul ac fuisset immersus formã recepisse. Id Petrus Damianus vir sua ętate inter primos numerãdus cùm rem scisciatus esset diligẽtissimè ex hero, ex asino, ex mulieribus Sagis confessis factum, & ex ijs qui asinum elapsum ac restitutum viderant, Leoni vii. Papæ narrauit, & postquam diu in vtramq; partẽ coram Papa fuit disputatum, hoc tandem posse fieri fuit constitutum. Atq; hoc quidem pacto confirmari posset illud quod apud Lucianum & Apuleium atheos homines in asinum versos legimus, qui hoc sibi aiunt à Larissæis mulieribus Sagis accidisse, quas ideò inuiserãt vt cognoscerẽt an istud ex veritate esset. Fuit autẽ vterq; ἀθεότητος & artis magicæ accusatus: quamobrem Apuleius omnes machinas admouet in Apologia, vt istam sortilegij & veneficij accusationem diluat. Verùm vbi de hac sua transformatione loquitur, obseruandũ illud est quod ait, Minus hercule calles prauis-

[a] *in Speculo lib. 3. ca. 109 & Fulg. li. 8 cap. 11.*

simis opinionibus ea putari mendacia, quę vel auditu noua, vel visu rudia, vel certè supra captum cogitationis ardua videntur: quæ si paulò accuratiùs exploraris, nõ modò compertu euidentia, verumetiam factu facilia senties. Et paulo pòst, Prius deierabo Solem istum vidẽtem Deum me veta & cõperta memorare, ne vos vlteriùs dubitetis, &c. Potuit quidem ille narrationem suam facetis historijs locupletauisse: sed historia nihil amplius habet admirabilitatis quàm illæ habent quas suprà attigimus. Nam ipsam Apuleij transformationem Augustinus lib. xviij. de ciuitate Dei, cap. xviij. neq; negare audet, neq; affirmare: putat quidem & iudicat fascinationem esse: alij verò cõtendunt istud & vera & naturali ratione posse contingere, & mutationè puellarũ fœminarum in masculos comprobari, de qua legimus apud Hippocratem libro Epidemion, cap. viij. Plinium libro vij cap. iiij. Gelliũ libro ix cap. iiij. & Amatum Lusitanum centuria ij. curatione xxxix. Huius rei exempla octo meis cõmentarijs in Oppianum poetam Græcum de venatione annotaui; sed omnes mutationes sunt fœminarum in mares, pudendis videlicet quæ priùs in ventris sinu latuerant tunc primùm erumpentibus. At Lycanthropiæ cum hac nulla intercedit similitudo, neq; naturalem habet causam, sed supra naturam omnia. Illud tamen certum est historia sacra Nabuchodonozoris regis confirmari, quem ait propheta Daniel fuisse mutatum in bouem, & septennio fœnum & gramen duntaxat comedisse.

Hoc

Hoc fieri posse confirmant Arabes: etsi Pythagorea μετεμψύχωσις multo plus à iudicijs nostris videtur abhorrere, quam Platonici omnes, Chaldæi, Persæ & Aegyptij defenderunt. Complures autem Medici rem adeò mirificam, at non causam animaduertentes, ne quid nescire viderentur, sermone & scriptis tradiderunt Lycãthropiam morbum hominum ægrotorum dici cogitantium se lupos esse atq; in syluis oberrantium, qua in sententia est Paulus Aegineta: verùm permultis rationibus & testibus fuerit opus ad ementiendos populos omneis terræ, omnes historias, adeoq; historiam sacram, cùm Theophrast. Paracelsus, Põponatius, & Fernelius ipse medicorũ suæ ætatis non vltimi, [a] & alij multis seculis Lycanthropiam certissimam esse, veram, & indubitatam duxerint. Præterea illud ridiculum est quòd res naturales æquantur ijs quæ naturã superant, & actiones animantiũ actionibus spirituũ dæmonumq; cõparant. Absurdius verò illud hic causari morbum: malũ enim Lycanthropo inesset soli, non eos afficeret qui hominem in bestiã verti deinde restitui vident. Maleficam Circen ait Chrysostomus sic brutis voluptatibus comites Vlysis inescasse vt si fuissent porci: quib. verbis videt innuere non mutatum corpus, sed rationem solùm abiectã fuisse brutamq; factã. Quicunq; tamen veteres & noui autores de Lycãthropia scripserunt, vno ore confirmant mutari humanam formam spiritu & ratione integra permanente: quod Homerus in Odyssea optimè,

[a] *Fernel. lib. de abditis rerum causis.*

Οἱ μὲν γὰρ ἔχον κεφαλὰς, φωνήν τε, δέμας τε,
Καὶ τείχας· αὐτὰρ ὁ νοῦς ἦν ἔμπεδος ὥς τ' ἀπάροιθε,

Hi verò ſuum quidem habebant capita, vocémque Et pilos, ſed mens erat integra vt anteà.

& diſertis verbis exprimit Boetius, voce & corpore perditis ſola mens ſtabilis, quę ſemper monſtra quæ gemit patitur. Itaq; Lycanthropia neq; aduerſatur canoni Epiſcopi, xxvi. q. neq; Theologorum ſententiæ, quorum pleriq; docent omnia à Deo creata eſſe adeò vt ne maligni quidem ſpiritus formam eorum mutare poſsint, cùm non eſſentialis forma hominis, id eſt ratio, ſed figura ſolùm permutetur. Quòd ſi facultatem hominibus eſſe fatebimur efficiendi vt roſas proferat ceraſus, & braſsica poma, ſi ferrum vertendi in chalybem, argentum in aurum, ſi mille artificioſas lapidum formas cum naturalibus gemmis venuſtate concertantium faciendi: an illud mirum videbitur quòd Sataṇas (cui per magnam vim in hunc elementarem mundum conceſsit Deus) figuram vnius corporis alterius figura cõmutat? Hæc omnia à Thoma Aquinate in ſecundum librum ſententiarum[a] confirmantur, cùm ait, Omnes Angeli boni & mali ex virtute naturali habent poteſtatem tranſmutandi corpora noſtra: atq; huc pertinet Eſaiæ[b] locus, Babylonem euerſum iri, & ſtriges ibi ſaltaturas, lemures, dæmonas, & quos appellat שעירים, qs vulgata Bibliorum interpretatio apud Plãtinum Antuerpiæ excuſa Gallicè ſemiuiros & ſemiaſinos vertit: hoc autem non fuiſſet interpres dicturus, ſi de mor-

[a] dist. 7. ar. 5

[b] Eſai. 34.

de morbo solùm aut illusione accipi oporteret: nã hos sermonis vsu omnino carere constat omnium testimonijs. Verumtamẽ fieri etiam interdum potest, vt Magus illusione diaboli faciat vt homo alius quàm sit esse videatur: vt in S. Clementis historia legimus per Simonem magum effectum esse vt Faustinianum amicorum nullus agnosceret: item Neroni Imperatori dixisse vt sibi ceruices iuberet abscindi, se enim tertio die resurrecturũ esse, quod cùm Nero (vt videbatur) feciſſet, eum die tertio reuertisse, Neronem verò miratum ei statuam Romę posuisse cum hac inscriptione, *Simoni mago Deo*: Neronẽ ex eo tempore in artes magicas incubuisse totum. Simon autem Neronis oculos & totius cœtus sic fascinauerat vt arietem Simonis loco decollarent. Simile est quod narrat Apuleius de tribus hominib. quos à se putabat occisos, cùm tres hircinas pelles à Pamphila Saga fascinatus confodisset. Sed momẽtanea est ista fascinatio: hominis verò in animantem brutam transformatio nonnũ quam durat septennium, vt apud Danielem Nabuchodonozoris. Deinde verò actiones & asininus labor quem tres homines perferre nequeant, magnitudo, incessus, cibus gramineus, cardui humano corpori nequeunt conuenire. Nam & Propheta Daniel & quicunq; de hac transformatione scripserunt non alio tradunt vsos fuisse cibario: et si Apuleius ait se cùm inuenire potuit: vitã humanis cibis (vt erat integra ratione) toleraſſe. Accedit luporum celeritas, cursus, morsus vncorũ den-

tium ab homine alieni. Quòd autem aiũt quidam humanum corpus à Satana ſoporari phãtaſiamq; abripi, eoq; illius mutationẽ perſuaderi (quam in ſententiam propterea ueniunt quòd ij quorũ brutam corpus fuit vulneratum poſtquã reſtituti ſunt (vt antè diximus) ſe vulneratos eſſe humano corpore cõpererunt) & hoc interdum fieri & illud poteſt: poteſt etiam Satanas eodẽm momẽto vulnus humano corpori inflixiſſe. Neq; ſpeciem habet veritatis quod quidam afferũt, non eſſe has vires Satanæ à Deo attributas: etenim neq; Dei conſilium ab hominibus comprehendi, neq; poteſtas diabolo data cognoſci poteſt, cùm in libro Iobi dicatur, non eſſe poteſtatẽ vllam in terra quæ poſsit ei obſiſtere. Præterea dicũtur Magi Pharaonis eaſdem res feciſſe quas facit Moſes, id eſt, baculos in virgas vertiſſe, & ranas produxiſſe: quod minimè fuiſſet dicturus, ſi qua fuiſſet oculorũ faſcinatio: nihil enim Moſes per illuſionẽ fecit, neq; Moſis ſerpens baculos fuiſſet digeſtura, ſi Magorũ ſerpẽtes meri fuiſſent baculi. Et quiſquis ſpirituũ actiones cũ humanis comparat, is perinde falliť ac ſi defenderet nõ poſſe pictores alioſq; artifices politiſsima opera & dignitate cum operib. naturæ concertantia facere, quia id vituli mulíve nequeũt. Deus enim ſingulis reb. à ſe creatis pro ipſarũ captu res ſuas admirabiles impertiuit. Si qua aũt exponenda eſt ratio cur homines præcipuè in lupos aſinósque vertantur potius quàm in formas alias, hæc mihi probaťratio, quòd qui primi in lupos fuere transformati

mati humanas carnes comedebant in sacrificio Iouis, quẽ ideò Lycæũ, quasi lupinum dixeris, appellabant: quemadmodũ eum qui Dolę pœnas dedit in lupum verti solitũ, & Sabaudos diximus ex confessione ipsorũ pueris multis cibatos esse. Deus itaq; iusto iudicio sinit eos humanam formam amittere, & lupos sicut merentur fieri. Nam post omnẽ hominum memoriã famosi fuerũt Magi & Magæ hoc nomine quòd cibis vescãtur huiusmodi, mortuorum corpora effodiant & abrodãt ad ossa vsq; quod Pausanias annotauit dicẽs à dæmone terrestri factũ, Apuleius ait fecisse Sagas. Qui aũt asini fiũt, eo transformant̃, q; detestabilia Magorũ arcana expetiuerint cognoscere: quemadmodũ ñ q; maleficam amarunt Circẽ, iusto Dei iudicio fuerãt in sues transformati, & in Liuonia affirmat̃ eos q; Magos & Lycanthropos frequẽtant ñs tandẽ conformari. Enimuerò quæcunq; afferatur causa: & diuinis hũanisq; historñs, & bonæ Theologorũ partis cõsensione, & experiẽtia tot seculorũ atq; populorũ & doctissimorũ hominũ iudicijs coguñt vel ptinacissimi veritatẽ agnoscere: cũq; iustissimę Theologorum sentẽtiæ, etsi in hoc nostro argumẽto à Canonistis dissidentiũ, statui permittere. Vtut sit, homines in bestias verti cõstat forma & ratione integra permanente, siue potẽtia Dei sola efficiente, siue per Satanã effectorẽ atq; administrũ voluntatis eius. Nã si veritatẽ historiæ sacrę apud Danielẽ (q̃ in dubiũ vocari non potest) si vxoris Loti in saxũ immobile versę cõfitemur, certũ est æquè posse

hominem

hominem in bouem, lapidem, aut animantes alias transformari. Atque hoc Thomæ argumentum agentis de corpore Christi super montem & templum exportato, si in vno fieri potest, posse in omnibus: id enim per Satanam gestum fuisse dicitur.

An Magi rem cum Dæmonibus habeant. *Cap. VII.*

PRincipio huius operis diximus Ioannam Harulleriam Verberij ad Compendienseis natam inter cætera fuisse confessam, ex decreto Curiæ sententiam Iudicis Sanlisiani confirmante matremipsius viuam fuisse adiudicatam igni: se verò annos duodecim natam à matre oblatam fuisse diabolo specie hominis atri, amictu atro, ocreis & calcarib. instructi, gladio accincti, equum nigrum habentis præ foribus, vtente his verbis, Ecce filiam meam quam spopondi tibi, ad ipsam verò dicente, Ecce amicum tuum qui beabit te: ex eo tempore Deo & religioni renuntiauisse, & illum sic concubuisse secum vt viri cum fœminis solent, nisi quòd frigidum erat semẽ: id octonis posteà diebus aut quindenis feciſſe, nec percipiente viro cùm simul in lecto essent: etiam diabolum semel ex ipsa quęsiuisse an grauida ex ipso vellet fieri, se autem renuisse. Sũmam quoque interrogationum Potezanis Magis ad Lognium propositarum (quæ igne quoq; sublatæ fuerunt) à Domino Adriano Ferreo generali

Regis

Regis vicario apud Laodunenſes traditam legimus, ex qua confeſsiones aliquot hic viſum eſt apponere. Margarita Bremontia vxor Noelis Lauereti dixit ſe die Lunæ proximo nocte ineũte cum matre Maria in conuentum, qui ad Franquiſanũ piſtrinum prope Lognium in prato habebatur, iuiſſe: matrem inter femora ſcopas habẽtem dixiſſe (verba hic placet omittere) & ſtatim vtramque eò exportatam eſſe, vbi inuenerunt Ioannam Robertam, Ioannam Guilleminam, Mariam vxorem Simonis Agni, & Gulielmã cuiuſdam Graſsi vxorem cum ſuis ſcopis ſingulas: eodem ſex diabolos humana ſpecie adueniſſe, aſpectu horridos, &c. facta ſaltatione Diabolos concumbentes rem cum ipſis habuiſſe: eorum vnum qui ſaltãtem duxerat, cepiſſe ipſam, bis oſculatum eſſe, & amplius ſemihoram cum ipſa concubuiſſe, perfrigidúmq; ſemẽ eieciſſe. Ioãna Guillemina huius aſſentitur dictis, ſemi horam fuiſſe copulatos faſſa & perfrigidum ſemen ab eo excreatum. Taceo confeſsiones alias huic perſimiles. Legimus item libro xvi. Ioannis Meyeri, qui hiſtoriam Flandricam ſcripſit accuratiſſimè, an. M. CCCC. LIX. ingentẽ virorum fœminarúmque numerum in Atrebatiorum oppido crematum eſſe, qui inter ſe accuſantes fatebãtur ſe noctu ad ſaltationes fuiſſe tranſuectos, & cum diabolis, quos adorabant humana ſpecie, copulatos. Iacobus Sprangerus, & collegæ 4. Magarũ q̃ſitores ſe de innumeris Sagis cognouiſſe ſcribunt, plurimáſq; Sagas ſupplicio vltimo addixiſſe in Ger-

mania, nominatim verò in Constantiensi & Ratisbonensi agro anno M. C C.C C. LXXXV. quæ omnes fatebantur Diabolos cõcubuisse secũ, postquàm Deo & religioni suæ, Diabolo autore, renũtiauissent. Amplius scribunt non paucas exstitisse quæ nec accusatæ resipuerint & à consortio isto discesserint, easq; idem confessas esse, nempe diabolos tantisper dum fuerunt sagæ cum ipsis rem habuisse. Hanc opinionẽ confirmans Henricus Colonienſis ait nihil in Germania tam vulgatum esse, adeoq; in tota Gręcia & Italia notissimũ. Nam Fauni, Satyri, Syluani dæmones sunt & maligni spiritus: & illud quod vulgo dicitur σατυρίζειν nihil est aliud quàm scortari. August. lib. xv. de ciuitate Dei istam diabolorum cum mulieribus copulationem scribit adeò certam esse vt contradicere magnæ sit impudentiæ. Hęc illius verba: Et quoniam creberrima fama est, multiq; se esse expertos vel ab eis qui experti essent & de quorum fide dubitandum non est audisse confirmant, Syluanos & Innos, quos vulgo Incubos vocant, improbos sæpe exstitisse mulieribus, & earum appetisse & peregisse concubitum: & quosdam dæmones quos Galli Dusios nuncupant hanc assiduè immunditiem & tentare & efficere, plures talesque asseuerant ut hoc negare impudentię esse videatur. Geraldus Lilius & Isidorus lib. viij. rem eamdem narrant: sed omnes in voce Dusios errant, legendum em̃ Drusios quasi Syluestres diabolos dixeris, vt Latini Syluanos. Quòd igitur August. ait, verisimile est dęmonas illos

los à maioribus Druſios fuiſſe dictos, vt inter hos & Druidas ſyluarũ incolas diſcrimen ponerẽt. Ad hęc Sprangerus adĵcit perſępe ſagas in agris & ſyluis ſeſe retegere & clara die coire cũ diabolo, & ſæpe retectas in agris viſas, interdũ etiam hęrẽteis diabolis (quos homines eſſe exiſtimabãt) à viris ſuis eſſe deprehenſas, eoſq; gladio cędenteis nihil effeciſſe. Paul. Grillãdus Iurecoſ. Italus (qui de ſagis plurimis cognouit) narrat in lib. de ſortilegĵs ſe anno 1526. ſeptẽb. menſe à S. Pauli ad Rom. Abbate rogatũ eſſe vt de tribus Sagis cognoſceret: easq; inter cætera confeſſas eſſe Magas ſingulas cum diabolo copulari. In hiſtoria S. Bernardi legimus Sagam exſtitiſſe quæ marito ſuo nec percipienti accubans ſæpenumerò diabolo commiſcebatur. Hæc quæſtio, an iſti coitus fieri poſsint, coram Sigiſmundo Cæſare fuit agitata, & an ex ĵs aliquid naſci: tandemq; fuit conſtitutum contra iudicium Caſsiani poſſe copulationẽ iſtam & generationem exiſtere: q; gloſſę ordinariæ placet & Thomæ Aquinati in vi. cap. Gene. dicenti, quicunq; ex iſto coitu procreantur eos aliter à natura comparatos eſſe quàm qui naturæ lege. Libro quoq; primo hiſtoriarũ de Occidentali India, c. xxvĵ. legimus apud Indos pro certo haberi Deũ ipſorũ Cocoto fœminis concũbere: nã illorũ dĵ plane iunt diaboli. Sed neq; hac in re inter Doctores cõuenit: ex quib. nõnulli putant Dæmonas Hyphialtas ſiue Succubos virorũ ſemen accipere, & Ephialtas ſiue Incubos eodẽ in mulieres abuti, vt Aquinas:

quod tamen videtur incredibile. Vtcunq; res habeat, ſcribit Sprangerus Germanorum (qui Magos ab omni antiquitate frequentiores quàm aliæ gentes experti ſunt) hanc opinionem eſſe, nõnunquam ex iſto coitu naſci liberos quos appellant *vvechſel kind*, mutatos liberos, hos alijs longè grauiores eſſe, macros, & qui ne tribus quidem nutricibus exſuctis pingueſcerent: alios eſſe diabolos ſpecie puerorum, qui cum nutricibus Magis congrediuntur & plerumq; in incertum abeunt. De hac autẽ copulatione Hieronymus, Auguſtinus, Chryſoſtomus, & Gregorius Nazianzenus contra Lactantium & Ioſephum aſſerunt nihil ex ea procreari: ſi fiat, diabolum in carne, non hominem fore. Qui ſe omnia naturæ arcana rimatos putant cùm nihil planè in Dei myſterijs & ſpirituum intelligentium videant, copulationem cum diabolo eſſe negant, ſed ex oppilatione morbum: qui tamen dormiẽdo ſolum ex conſenſu medicorum omniũ accidit. At ex earum quas antè diximus confeſſione conſtat ipſas non potuiſſe hoc morbo infeſtari, poſtquam certo die loco q; anteà indicto ſaltauiſſent. Prætereà quàm ridiculè philoſophantur iſti: nam hic morbus non poteſt homini Mago accidere cum diabolo vt cum fœmina concumbenti, id eſt, non cum Incubo aut Ephialte, ſed cũ Hyphialte aut Succubo. Nam apud Sprangerum legimus Germanum hominem robuſtum & Magũ fuiſſe Confluentiæ, qui coram vxore & ſocijs hac ratione vtebatur: & illos hominem huic actioni incumben-

cumbentem vidisse nulla fœmina cõparente. Ioannes Franciscus Picus Mirãdulanus Princeps [a]Magum Sacerdotem nomine Benedictum Bernam octogenariũ scribit à se visum, qui se amplius quadraginta annis dicebat cum Dęmone muliebrem formam habente coiuisse, eumq; sibi nemine cernente fuisse comitem, quem vocabat Hermionem, fatebatur item puerulorum multorum sanguinem à se fuisse haustum, horrendaq; scelera non pauca commissa: ideoq; viuum crematum esse. Item vidisse alterum Sacerdotem septuagenarium, fatentem se itidẽ cum diabolo muliebri specie ampliùs quinquaginta annis coiuisse, & fuisse igni traditum. Et (vt recẽtius aliquid afferamus) anno M. D. XLV. Magdalena Crucia Cordubæ in Hispania nata, monasterij cuiusdam Abbatissa, cùm in artis magicæ suspicionem apud religiosas venisset, eoq; ab igne si accusaretur sibi metueret, anticipandi consilium cepit veniamq; à Papa impetrandi: Se itaq; duodecimo ætatis anno fassa est à maligno Spiritu qui Mauri nigri præ se ferebat speciem, ad incestum sollicitatam ei consensisse, & ab eo tempore annis amplius xxx. ei concubuisse: illius opera se cùm in Ecclesia esset, in editum fuisse sublatam, & monialibus communionem sumpturis post consecrationem hostiam in aere ad se perferri solitam cæteris videntibus, à quibus sancta habebatur, & vidente Sacrificо qui tum hostiam vnam desyderari animaduertebat, interdum ętiam parietẽ quodammodo fuisse diuisum vt hostia videnda exhi-

[a] *Picus maior in libris de prænotione.*

beretur. Huic resipiscenti (vt aiebat) Paulus III. Papa veniam dedit. Verumtamen hanc inde ab vtero dicatam Satanæ à parentibus fuisse puto: dixit enim Satanam sibi cùm sextum annum ætatis ageret apparuisse, quæ iusta ad noscendū ætas puellarum est, & duodecimo ætatis anno, qui puberum annus est, sollicitauisse: quod Ioannā Haruilleriam de eadem ętate confessam esse ostendimus. Hęc historia in toto Christiano orbe puagata est. Recentiorem alteram legimus, in Germania monasterio quod vocatur Nazareth, Colonienſis diœcesis accidisse: Monialem adolescentulam Gertrudem nomine agentem annum decimumquartum collegiatis suis indicauisse vt adueniens Satanas cum ipsa singulis noctibus concumberet: cuius rei periculum facere volentes cæteras à spiritibus malignis fuisse occupatas. Ioann. Vvierus qui historiam scripsit ait se prętente multisque claris viris in eo monasterio anno M. D. LXV. amatorias literas ad Dæmonem scriptas in Gertrudis cista repertas esse. In horto florido Antonij de Turquameda Hispani (quem librum non esset indignum donari sermone Gallico) aliam historiā reperi de Hispana fœmina nobili quæ se per vetulam Sagam cùm annum ageret duodevigesimum perductam fuisse narrabat, & rem ex eo tempore cum Dæmone habuisse: hæc viua & impœnitens cremata est, Cerdenas genere. Alteram idem resipuisse narrat & in monasterio fuisse collocatā. Adamus Martinus Laodunensis confessus Procurator

rator mihi narrauit se de Saga Biebræ (hic vicus est duobus milliarib. Laoduno distans) quæstionem habuisse in iurisdictione D. Boani Veroman duorũ Præfecti ann. M. D. L V I. quæ cùm ad strangulationem primùm deinde ad ignẽ fuisset damnata, viua tamẽ igni tradita est culpa carnificis, ac potius iusto iudicio Dei: qui sic demonstrauit oportere vt noxiæ par pœna sit, neq; maleficiũ esse qd' ignem magis mereatur. hanc igitur confessam esse Satanam (quem socium suum appellabat) rem secum habere solitũ, & se frigidum semen illius persensisse. Atque haud scio an illum in Lege Dei locum, Maledictus qui dabit Molocho semen suum, de his possit intelligi, itemq; de ijs qui liberos suos (quos Hebræi denotant voce זרע) dicant diabolo: quod scelus supra omnia quæ cogitari possunt est execrabile, & cuius causa Deus furorem suum contra Amorrhæos & Cananæos ait exarsisse, eósque propter flagitia huiusmodi de terra deletos esse. Illud etiã fieri potuit vt eæ familiæ, de quib. Plin. lib. vij. c. ij. in Africa & Illyride versantes Psylli & ὀφιογενεῖς. i. serpentib. geniti, q in serpentes potestatẽ habent, & oculorũ aspectu fascinant atq; enecant, ea igitur sint ex illorũ numero qui à pueritia dicati & inde abvtero deuoti sunt Satanæ, aut saltẽ ab ortu: quemadmodum in Thessalia ex q malum istud per Medeam Circes agnatam fuit importatũ, non potuit vnquã eijci. Parẽtes. n. liberos antequã essent editi dicabãt Satanæ, & in hoc flagitio posteri tãq; hæreditario pergebant: etiã primogenitos solebãt

offerre

offerre Satanæ, vt Ezechiel. capite xx. scriptum est: nonnulli etiam inde à matris vtero, vt nobilis Germanus in vxorem exardescens cùm imprecatus esset vt diabolum pareret, illa peperit monstrũ aspectu horridum: nam ille Magus insignis existimabatur. In agro quoq; Valesiorum & Picardiæ genus Sagarũ est quod vocant *Coche-mares*: & Nicolaus Nobletus prædiues agricola in Altofonte Valesiorum agro mihi dixit se puerum sæpe de nocte sensisse Incubos aut Ephialtas eiusmodi quos vocant *Coche-mares*, postridie verò mane Sagam illam vetulam abs qua metuebat, post eam noctem qua hoc sibi contigisset venire solitam, vt ignem aut aliquid aliud postularet: cæterùm se quàm optima fuisse valetudine. Hoc non ille solùm, sed complures alij confirmarunt. Consimilem huic historiam libro octauo Scoticæ historiæ legimus, ita fuisse quemdam singulis noctibus à Saga oppressum vt neque exclamare, neque se expedire posset, tandem verò precibus & orationibus liberatum esse. Innumera quidem alia possemus exempla adhibere: verùm hæc videntur sufficere vt demõstretur illud quod diximus, copulationes istas neque illusionibus neque morbis annumerandas esse. Iam verò dicamus an Magi morbos, sterilitatem, grandines, tempestatésque immittere, & homines atq; pecora enecare possint.

An

An sit penes Magos facultas morbos, sterilitatem, grandines, procellasq; immittendi, & homines ac pecora occidendi. Cap. VIII.

INTER philosophos omneis Theologos, & Historicos conuenit Dæmonas plurimum posse, hos plus, illos minus, hos illis mendaciores esse, alios improbiores alijs: atq; (vt vno verbo dicam) hæc opinio apud veteres inualuit, terrestres & subterraneos dæmonas alijs crudeliores improbiores & mendaciores esse: quod Græcus interpres Synesij libro περὶ ἐνυπνίων inquit, οἱ δὲ χαλδαῖοι ψευδεῖς φασὶ τοὺς προγείους δαίμονας, ὡς πόρρῳ ὢ θείας ἀκριβείας. id est, Chaldæi autem mendaces dicunt terrestres Dæmonas, quasi longè à diuina cognitione deiectos. Nos autem suprà diximus singulos Dæmonas malignos, mendaces, planos, & humani generis inimicos esse, ac nihil amplius posse quã Deus ipsis cõcesserit: etsi Magi sibi omnia videntur posse, vt de Erichthone Arcade Saga in Lucano, & de Pamphila Thessala in Apuleio legimus. Saga, inquit Apuleius, diuinipotens cœlum deponere, terram suspendere, fontes durare, montes diluere, manes sublimare, sydera exstinguere, tartarum ipsum illuminare. Et paulo pòst de inimicis loquẽs ipsam cogitantibus lapidibus obruere, precibus, inquit, & sepulchralibus deuotionibus in scrobẽ procuratis cunctos in suis domibus tanta numinũ violentia clausit, vt toto biduo non claustra per-

fringi, non fores euelli, non denique parietes ipsi potuerint perforari, quoad deierarint se non ei manus admolituros: & sic illa propitiata totam ciuitatem absoluit. Atque hoc quidem postremum caput verè potest fieri, vt August. lib. de diuinatione, Accipiunt sæpe, inquit, potestatem morbos immittere, & aerem vitiando morbidum reddere: nam penes Deum mille habentur modi hominibus castigandis & maximi vltionum thesauri, ait ille, modò per seipsum, modò per Angelos suos, modò per diabolos, homines, bestias: tota denique natura ad vlciscendum iniuriam Deo factam est cõparata. Verùm omnis impietatis fundamẽtum quo nituntur magi & quo freti dedunt se diabolo est promissionum eius exspectatio, cùm diabolus promiserit se potestatem hanc in eos collaturũ esse, aut demonstraturũ pulueres, verba, characteras, quibus amorem, honorẽ diuitias cõparare, deliciari & inimicos euertere possint, vt ex multarum sagarum confessione compertum fuisse ostendimus. Hæc ille miseris Deo renuntiantib. promissa facit: & quia princeps mendacij author est, puræ deprehenduntur fraudes in omnibus promissis eius, præterquam in vltione, idque in homines certos solùm, & quantum permittit Dominus. Exstant exempla in scripturis sacris innumera, momentisque singulis docet experientia. Itaque Deo inter Angelos (in quibus aderat Satanas velut effector iudiciorũ eius)[a] roganti an quisquam esset integrior Iobo et qui plus timore Dei ageretur, respondit Satanas, immeritò foret

[a] Iob. 1. 2. & 3.

foret aliter, cũ protegas eum & velut prealto muro circummunias ipsum, familiam, pecora, domos & quicquid ipsius est, adeò vt attingi non possint: sed si vel tantillum ab eo discesseris, te momento petet blasphemijs. Tum permisit Deus calumniatori Satanæ vt vires suas in omnia quæ habebat Iobus præterquàm in ipsum exerceret: momentóque Satanas eum euertit rebus omnibus, nec paulatim sed vno impetu, omnibus primùm sublatis facultatib. (quãuis orientaliũ esset locupletiss) singulas ædes deturbãs, liberos, familiãq;, & pecora perdens vt eũ statim pessundaret, solamq; ei vxorẽ capitalẽ eius aduersariã relinquens ad vexandũ & ludificandũ eum: Aquibus omnib. incõmodis Iob immotus dixit, nudus veni, reuertar nudus, Deus bona mihi dederat & repetijt, in omnib. laudetur Deus. Hac firma constãtia cõsilioq; stabili puocatus Satanas, q; Deũ laudaret in tantis calamitatib. iterũ eum corã Deo calumniat̃ dicens, nihil esse q; homo non sit traditurus ad redemptionẽ vitę suę: si ergo Deo videretur vt affligeretur Iob corpore, eum breui nomẽ Dei blasphematurum esse. Tum permittente Deo vt Satanas potestatem suam in affligendo Iobo occuparet modò ne vitam adimeret, statim illius corpus à vertice ad talos Satanas affecit apostematis & scabie fœtidissima: neq; tamen propterea, vt maximas fuderit querimonias, blasphemauit deũ. Quamobrẽ Deus animo ipsius & integritate cognita, incolumitatem, vires, alacritatem & duplum bonorum restituit ei, dedit

septem filios & filias tres, & annos CXL. in vitam tranquillam & suauem largitus est. Dignam historiam consyderatione, vt tota Iobi cum amicis confabulatio & decisio eius est, elegantissimam, & inter omnes planè diuinam: ex qua constat euidentissimè non posse Satanam vires suas exercere, nisi quantum & quia permittit Deus, cui si semel habenas permiserit, mirabilia Satanæ effecta spectari. Hic uerò nectunt quæstiones multi, etiamq; iudicant ea quæ cernuntur oculis non fieri à Satana, Deumq; offendi putant si credatur tantã illius potestatem esse. Alij contrà Dei verbũ vocari in dubium affirmant, ac nominatim obseruandum locum, vbi Deus ait de Satana[a], Non est potentia super terram quæ cum ea comparetur. Equidem nõ minus argumentum laudationum Dei inesse statuo in potentia quam confert Satanæ & factis illius, quàm in viribus & facultate Soli, stellis, plantis, animalibus, herbis, metallis ab ipso attributa. Siitaq; vir bonus tonitrua, grandines, fulmina, tẽpestatésque maximas, & terræmotus perceperit, hæc non dicet à Satana fieri, licet fortasse fuerit administer, sed à Deo ꝓficisci, vt canebat Dauid,

[a] Iob. 41.

Erumpens cœlo Domini vox clara tonantis
Personat æthereas humentia culmina nubes:
Vires ostentat Domini vox clara tonantis,
Spirat magnificum Domini vox clara tonantis,
Perfringit cedros Domini vox clara tonantis,
E Libano effringit Domini vox clara tonantis,

Flammas

Flammas diffundit Domini vox clara tonantis,
Et deserta quatit Domini vox clara tonantis.
Omnia dum passim Domini de voce fatiscunt,
Laudibus è templo findunt pia pectora cœlos.

Sic ergo ad omnia opera facturi sumus quę Deus per Angelos bonos vel malos, per astra, per alias res naturaleis, vel per homines effecerit: Benedicens enim Deus gratuita sua beneficia prolixè largitur & multiplicat per administros bonos, flagellaq; per malos: neq; minus necesse est in amplissimi huius mundi administratione vt Deus æterna iustitia sua pœnas improbis tribuat, quàm bonis præmia. Cùm itaq; ait lex, Multi nòn dubitant magicis artibus elementa turbare, vitam insontium labefactare, & manibus accitis audent ventilare vt quisque suos conficiat inimicos: horum omnium potestas (etsi diabolorum & spirituum aliorum fiunt ministerio) est Deo assignanda, credendúmque nihil siue per dæmonas siue per Magos fieri, quia iusto iudicio fiat permittentis Dei, tum ad eos qui promeriti sunt castigandos, tum ad tentandos & confirmandos bonos. Ideoq; agens de vltionib. Dominus, nulla est, inquit, afflictio, nulla calamitas quæ à me non euenerit. Ex omnibus autem actionibus quas Magi sibi vindicant, vix insigniorem vllam inueneris quàm fulgura & tempestates prouocandi, vt eam lex pro explorata habuit[a]. Itaque in libro Inquisitorum quinq; dicitur ann. M. CCCC. LXXXVIII, in Constantiẽsi

[a] *l. 4. de maleficis.*

diœcesi procellas, grandines, fulmina, & tempestates exstitisse quæ prouentum terræ per milliaria quatuor afflixerunt. Rusticis autẽ omnibus in Magas inuehentib. comprehensæ fuerunt duæ, Anna de Mindelẽ & Agnes: quæ primò infitiatæ, cùm ad quæstionem raperentur confessæ sunt seorsim se vno die in agrum cum paucula aqua processisse, & quamuis altera consilium nesciret alterius, effodisse scrobem & sub meridiem aquam scrobi iniectã conturbasse adhibitis quibusdam verbis, quæ satius fuerit ignorari, diabolum inuocantes: his gestis, simulac reuertissent domum procellam exstitisse: hæ incendio perierunt viuæ. Potuit diabolus tẽpestatem venturã ex naturæ causis præuidens eas incitasse, vt sibi reuerentiam & metum conciliaret: Solet enim Satanas pestem, sterilitatem, luemve præuidẽs id Magis persuadere, ex potestate ipsius Magos pestem, calamitatem, aut famem & accersere & depellere, & re vera sæpe fit, sed non semper. Idem author aut iudicium à se in Sagam agri Constantiensis latam, quæ cùm videret omneis sui pagi incolas in nuptijs conuiuari & saltare, ægrè ferens quòd non fuisset eò vocata, se per diabolum clara luce spectantibusq; pastoribus curauit in collem exportari propinquum pago, & quia aquam non habebat quam in scrobem à se effossam injceret vt cieret tempestatem (nam hũc ritum fassa est obseruari) emisit lotium, & illud in scrobe mouẽs sermones quosdam pronũtiauit: mox cœlo quod sudum serenumq; fuerat obscurato, grando vehementissi-

mentissima solũmodò in pagum & in saltantes irruit, Saga verò in pagum reuersa est: ea itaque visa tempestatem ab ipsa accitam fuisse crediderunt omnes, eaq; capta Pastores pro testimonio dixerũt se vidisse cùm in aere transueheretur: quod illa accusata euictaque agnouit, & viua igni fuit tradita. Hic autem obseruandum est fruges non fuisse tactas, prout in Fornicario legimus Magũ quemdã confessum esse facile ipsis esse excire tempestatem per sacrificium vnum diabolo oblatum quod nihil opus est describere: verum hoc adiecisse, non posse ipsos tempestatib. nocere ex sententia animi sui, aut fruges vastare. Quãquam Sagæ, ac potiùs Satanas ipsis postulantib. & Deo permittente fruges interdum perdit, sed neq; omnes, neq; omniũ, vt pòst dicturi sumus. Exstat enim lex in xij. tabulis: *Qui fruges excantassit, pœnas dato*. Lex etiam prohibet nequis fertilitatem alienæ frugis ad suam attrahat his verbis, *Ne alienam segetem pellexeris incãtando*, & alibi, *Ne incantanto, ne agrum defraudanto*. Atq; hoc nomine Furnius à Sp. Albino fuit accusatus, qui cùm non abundaret probationib. cur suæ fruges tantopere alijs præstarent semper (licet hæc fortasse fuerit illusio) boues, plaustra, seruos in Senatum adduci iussit, & cùm ostendisset non alia sibi incantamenta esse, teste Liuio, fuit absolutus. Hopponem verò & Stadlinũ summos Germaniæ Magos gloriatos legimus apud Sprangerum se tertiã fructuũ ex agro vno in alterũ pellecturos: cùm tamen ex omnibus iudicijs sit compertissimum, numquam

quam quemquam Magum fuisse arte sua locupletatum & auctum obolo, vt pòst demõstrabimus. Apud Pontanum etiam libro v. memorabilem historiam legimus, Gallis Suessæ in regno Neapolitano ab Hispano obsessis, cùm siccitate æstuq; feruerent omnia, & penuria aquæ dulcis Galli in summo discrimine essent, aliquot Sacerdotes Magos crucifixum nocte per vicos traxisse, innumeris cõuitijs & blasphemijs proscidisse, atq; in mare proiecisse: deinde consecratam hostiam asino tradidisse, eumq; viuum ad portam templi inhumasse: tum post aliquot carmina & detestandas blasphemias (quas nihil attinet cognosci) imbrem vehementissimum diluuioq; pene similem accidisse, itaq; obsidionem ab Hispano solutam esse, & vulgo fuisse dictum.

Flectere si nequeo superos, Acheronta mouebo.

Hic autem mos trahendi crucifixos & imagines in profluentem ad impetrãdum pluuiam, apud Vascones etiam obseruatur: eumq; Tholosæ clara luce facientes vidi puerulos in media totius populi corona, qui istud *tiremasse* vocat, quasi trahemassam dixeris. Fuit etiam qui omneis imagines in Salini puteum iniecit anno M.D.LVII. deinde abundauit pluuia. Hoc verò scelus insigne est iniquè dissimulatum, ex Magorum regionis illius doctrina profectum, qui miseram plebem impietatem istam docuerunt cantionibus quibusdam enuntiatis, vt Suessani sacerdotes illi in regno Neapolitano fecerant. Pecudes autem plerumq; Sagæ pul-

ueribus

ueribus limini subiectis enecant: non quò pulueres illud possint (Sagas enim potiùs quæ gestant eos enecturi essent quàm supergredientia animalia, maximè cum eos Sagæ ad pedem vnum sub humo condant) sed solus Satanas est huius rei administer. Audiui trecentas pecudes ratione ista in q̃dam ouili Biturigum momento vno exstinctas esse. Nec solùm in tempestates, grandines, fulmina, fruges, & animalia has vires exercet Satanas, sed etiam in homines, in improbos tamen maximè. Sagas quæ Pictauij anno M.D.LXIV. crematę sunt diximus confessas in ijs cœtibus quò ad diabolũ figura hirci adorandum conuenerant, conclusionis loco fuisse maxima voce ab hirco pronuntiatum, vlciscimini vos, aut moriemini: à se autẽ multas pecudes & homines enectos esse, causantibus non aliam seruanda vitæ suæ rationem exstitisse. Proprium enim Satanæ à natura est perdere, destruere, atq; euertere, vt Deus apud Esaiam loquitur[a], Feci & formaui Satanam vt euertat, perdat, destruat: etsi hoc nũquam nisi ad supremam suam iustitiam exsequendam sinit. Ex omnibus autem animantibus sceleratissima est hominis, ex hominibus pueruli innocentis cædes, & Satanæ acceptissima, vt de Sagis obstetricantib. diximus, quæ liberos oblatos diabolo interimunt antequàm sistantur Deo: Sagis enim persuadet Satanas certã partem (quam nominari non est opus) inesse puerulis qua illæ res mirificas se effecturas putant. Vt itaq; impudentissimam diaboli fraudem ostenda-

[a] Esa.54.

mus, Niderus scribit iudiciũ à se de Staldino quodam diœcesis Lausanensis fuisse constitutum, qui fœtus septem à se in vtero matrum fuisse occisos fatebatur, & abortum toti pecori familię illius factũ: rogatum verò de modo respondisse bestiam quãdam cuius nomen reticebimus à se limini subiectã esse, qua sublata desiuit à tota domo abortio. Licèt ne his remedijs vti dicemus posteà: in præsentia satis est dixisse id à bestia quæ putris inuẽta est nõ fuisse præstitum, cùm alij pulueres solũ substernãt sibi à Satana datos. Præterea alij magi vtuntur bufonibus venenato quidem animali, sed cuius pluuis vel nudo pede aut manu tactus abortum aut mortẽ inferre nõ potest: verùm has opiniones praua humanæ menti obtrudit diabolus, vt hominẽ turpissimis ac fœtidissimis animantibus seruire cogat. Nam apud Magos bufones persæpe deprehẽdi est vulgatiss. quos alunt & ornant colorijs: hos Valesiorum ager Mirmilotos vocat. In Monstreleti historia legimus Compendiensem sagam cum duobus bufonib. à sacerdote baptizatis fuisse cõprehensam, quibus ad res magicas vtebatur: quod ridiculum existimarẽ nisi quotidiana eiusdem rei exempla existerent. Cùm dominus Ioannes Martinus vices præfecti Laodunensis gerens Sagam S. Probę condemnasset vt viua igni traderetur, qui exuebant bufones duos maximos in loculis illius inuenerunt. Dum hanc historiam scriberem, mulier bufonem ad Laodunum dicebatur peperisse: quod mirata obstetrix & quæ ipsi aderant,

rem

rem pro testimonio dixerunt, fuitque bufo alijs dissimilis, quem viderunt multi, delatus in præfecti ædes. Froissardi hostoria testis est Curionem quemdam apud Suessionas ad vlciscendum inimicum à saga consilium petiuisse: qua consulente vt bufonem baptizaret, nomen ei inderet, & consecratam hostiam edendam traderet, id à se factũ & alia permulta tacenda confessus est. Quinque Magarũ quæsitores narrant inter alia se quæstionem de Maga habuisse quæ fatebatur se consecratam hostiã quam oportuerat deglutiuisse, sudario exceptam in poculo vbi bufonẽ alebat condidisse, pulueresque sibi à diabolo datos adieciſſe vt certis vocib. (quas reticeri præstat) enũtiatis ad enecandas pecudes limini ouilis substerneret. Deprehensa itaq; & euicta viua concremata est. Arte n. procurat Satanas non solũ vt præstinguat oculos hominib. & veri Dei notitiã adimat, sed etiam vt ex humanis mentib. euellat omnẽ religionẽ, omnem conscientiam, & quicquid à singulis Deus verus esse creditur, itaq; sibi ipsi conciliet reuerentiam, aut eò saltẽ homines perducat vt id adorẽt q; Deũ nõ esse nouerũt, creatis reb. cõfidãt, eas reuereantur, & ab eis earumq; etiã turpissimis medicinã aut salutẽ exspectẽt. Verũ vt ampliùs constet neq; bufones, neq; hostias, neque pulueres diabolicos mortem animalibus importare, certo certius est Sagarum peritissimas flãdo in os nonnunquã enecare, quod in suo dialogo Danæus optimè obseruauit: quòd autẽ id veneno fieri q; in ore circumferant

idem existimat, probare nequeo. Nam ipsę primũ Sagæ morituræ essent, cui argumento non video quid responderi possit, & ad causam cuiusdam Itali (qui veneficorum princeps sua ætate fuit habitus) adhiberi potest: quamuis enim dicatur ille venena valentissima subministrasse multis, qui odorati ea breui occubuerint, non credo tamen, ęa ipse odoramentorum artifex occubuisset primus, nisi eos diabolus ipse occidisset de quib. iusta permissione Dei mandatum acceperat opera Magi istius (qui veneficus dicebatur) occidendis. Et in Sagarum quoque Valerianarum in Sabaudia iudicio quod prostat excusum, legitur iacto in plantas puluere eas repentè emori. Quamobrem non possum in Ioberti medici sententiam descendere, scribentis quædam venena tam subtilia esse vt qui conscendit equum moriatur si eis oblita fuerit stapia siue αἰναβολὰς. His enim pharmaceutas ipsos primùm oporteret mori, & stratores seruos, etiamǫ̀ eos qui propius equum accesserint. Quinetiam pecudes supergressas limen vbi pulueres aut serpentes Magi condiderint, videmus mori. Non igitur enecat pharmacum, non ossa, non pulueres, sed Sagarum precibus Satanas, Deo permittẽte. Quòd si ampliore demõstratione opus est, habeo penes me iudicialia acta à generoso Domino Pipemontensi missa, de Barba Doræa, quæ ex decreto Parlamenti xi. Ianuarij M. D. LXXVII. sententiam Præfecti S. Christophoro ad Sanlisium confirmãte fuit adiudicata igni, postquàm confessa est se tribus ho-

bus hominibus necem intuliſſe coniecto pauculo puluere charta inuoluto in eum locum quà erant tranſituri, idq; cum his verbis, In nomine Dei & diabolorum omnium, &c. quæ hic non placet adſcribere. A veneno qualecunq; ſit hoc non poſſe effici nemo neſcit, nedum à ſicco puluere: itaq; ſententia damnatoria dicit propter ſortilegia quibus vſa eſt damnatam eſſe. Nam etiam horrendæ fuit blaſphemiæ Deum in hac imprecatione rebus creatis coaptari: vt eadem' quoque adiecit ſicui vellet à ſortib. prę cauere ſe tum dixiſſe, In nomine Patris & Filij & Spiritus ſancti, ne illac tranſiens vllo occuperis malo. Vt autem diſcrimen inter naturaleis morbos & eos qui à ſortilegijs veniunt teneatur, videntur ſæpe homines ſortibus infeſti ex languore mori, interdum ferramenta, pilos, pannos, vitrum confractum eijcere. Scribit Anglus Palatinorum Principum medicus anno M. D. XXXIX. Vlrich ij fuiſſe infeſtum ſortibus agricolam Nenſſeſſervm nomine, à cuius pelle ferreus clauus auulſus eſt, & cuius interanea tantis doloribus erodebantur vt ſeſe deſperans iugulauerit. Eum in conſpectu ciuium omnium fuiſſe diſſectū, & in corpore eius baculum, cultros chalybeos quatuor, ferramenta duo, capillorúmque glomus comperta eſſe. Amplius ait Niderus qui de Sagis innumeris quæſtionē habuit, vnam à ſe viſam quę vnica ſolùm voce homines enecaret: alteram, quæ vicinæ mentum ſurſum deorſum vertit, horrendo ſpectaculo. Non eſt itaq; mirandum magnopere

si Thessala Saga Pamphila fecit vt mulieris venter sic intumesceret tanquam si tergeminos fuisset paritura, & octo menses circumferret onus. Eiusmodi fuit Martina Saga quę occidit Germanicū, non veneno (vt ait Tacitus) aut ouo galli gallinacei (q̄d idem autor est summo apud Gallos in pretio habitum ob eas virtutes quas de eo prædicabāt) sed vi diabolica: & illa in Constantiensi diœcesi Maga, q̄ efflādo totū hominis corpus ita affecit elephātiasi vt paulo pòst animam ageret. Hanc Sprāgerus & Quæsitores alij cremari curauerūnt viuam. Idem Sprangerus narrat se autore alteram in finib. Basileæ & Alsatiæ fuisse cōbustam, quæ fassa est se conuitium à viro bono agricola obiectum ferentē indignissimè, rogatā fuisse à diabolo quid eo homine fieri vellet qui dixerat conuitiū cui cùm respondisset cupere se vt semper facies illius turgeat, non multo pòst agricolam ex insanabili elephantiasi laborasse. Hæc tn̄ iudici confessa est se nō putasse id effecturum diabolum: quo argumento vincimus non à puluere, sed à diabolo hæc omnia effici, qui voluntati hominum ipso vtentiū ita se accōmodat vt si quis aduersarium suum curet per socium tolli. Verumtamen hoc agit Satanas, vt ipsum ad id efficiendum precentur serui, vt matium operi admoueant, hominem attingant, de pilo aut vnguib. illius habeant, certo'sve sumant pulueres ab ipso, includendos esse hominis, aut fornicibus subdendos aut cōpitis. Sinautē pactio cum Satana nō interuenerit, frustra omneis pulueres, characteras, &

Saga-

Sagarũ voces homo adhibuerit, neq; virũ neq; pecudem afficiet morte. Quamuis aũt Deo permittẽte possit diabolus morti animalia tradere, vult tamen in Magorũ causa vt ipsi suum consensum adiungant manumq; ad opus adhibeant. Exẽpli causa, ait Sprangerus quęstionẽ à se de Saga fuisse habitam quæ tres & viginti equos mercatoris Ratisbonensis affecit morte: dixit illa fossam tantummodò à se factam esse, in eam pulueres à diabolo sublimen ianuæ iniectos esse: sic illa manum admouerat. Similiter qui cereas inimicorũ faciũt imagines & defigunt eas, postquàm se ipsi vouentes Satanę Deo renuntiauerint, & horrenda quæ assolent fecerint sacrificia, itaq; si Deus siuerit inimicos afficiunt morte (etsi hoc nõ sæpe accidit, nã vix' è centenis binos fortè offendas quibus ista nocuerint, vt ex Magorũ confessionib. est manifestum) in eis homicidiũ est à diabolo effectũ, ab ipsis exoratũ. Sic Enguerrandi Marignij iudiciũ hac potissimũ causa niti legimus, & alterius in Alenconiorum vrbe tempore Francisci 1. regis, cuius factum probatũ in iudicio fuit, & copiosè in Nauarrenę Reginę heptamero, neq; tanquã fabula, sed velut historia vera cum forensibus gestis omnib. exponitur. Anno M.D.LXXIV. generosus vir quidam (vt in iudicio eius qd' excusum est legimus) q Lutetiæ fuit decollatus, imaginẽ cereã capite & corde trãsfixo & characteras alios habere compertus est: quæ fortasse non postrema causa fuerit cur addiceretur morti. Et quod recentius est, Septembri

men-

menſe vltimo M. D. LXXVIII. Legatus Angliæ & Galli multi per Galliam nuntiauerunt tres imagines cereas deprehenſas eſſe in fimo cum inſcriptis Reginæ Anglię & aliorum nominib. quas imagines Curio pagi Iſtinctonij ad dimidium miliare Londino diſtantis feciſſe dicebatur. Sed necdum iudicium fuerat cõſtitutum aut probata res, cùm nuntius fuit in Galliam perlatus. Ex iſtis autem omnibus hiſtoricis narrationib. nulla exſtat memorabilior quam illa Duffi Regis Scotiæ quæ in Scotica hiſtoria legitur[a]. Huic enim morbus dicitur accidiſſe, quo ita premebatur vt quamuis bellè ederet, biberet, ac corpore conſtitutus eſſet, tamen nocte ſomnum capere non poſſet, ſed alterius doloris expers areſceret totamq; noctem in ſudorem ſolutus contabeſceret. Tandem verò cùm rumor increbreſceret Sagas ad Regem Scotiæ enecandum à Morauis conductas eſſe (Morauos autem Scotiæ incolas intelligo, olim Scotorum hoſtes, & iamdiu Scotorum regno adunatos) Legati in Morauiam miſsi ſunt in Forenſem vicum, vbi ceream imaginem nomine Regis vocatam Sagæ torrebant & certo liquore perfundebant. Certior de hac re Douenaldus Prefectus loco à Legatis factus in re præſente deprehendit eas, quæ rem confeſſæ viuæq; crematæ ſunt, eodemq; momẽto Rex Scotiæ reſtitutus valetudini, prout dies fuerat obſeruatus. Sic videtur Meleager paulatim crematus eſſe cùm Althea Saga torrem fatalem incendiſſet: hæc enim deliria eſſe viderentur, niſi iam olim iſtæ

imagines

[a] Boet. lib. 2.

imagines fuissent vsurpatæ. Plato libro xi. de legibus narrationem hanc confirmat de imaginibus cereis quas faciebant Magi. Neq; verò magnopere mirari oportet q̃ potuerint ista innotescere: Magi enim per conuentus suos rerum à se gestarũ rationes reddunt, vt antè ostendimus, ac eorum etiã omnium quæ vbiuis terrarum fiunt, vt Aurelius ex Cleryano Magorum conuẽtu retectum est. Apud Sprãgerum quoq; legimus Pumberum quẽdam Magum Lendemburgi in Germania exstitisse, quem docuerat Satanas Crucifixum sagittis an tepschali die Veneris configere, qua ratione adhibitis nefandis quibusdam verbis iaculãs in aerem ternos homines quos vidisset cognouissetq; poterat quotidie occidere, quamuis in arcem munitissimam abditos, modò certum deliberatumq; consilium occidendi eos habuisset. Eum verò tandem rustici in frusta laniauerunt sine iuridica cognitione vlla, postquàm homicidia plurima perpetrasset: hęc gesta ann. M. C C C C. X X. cùm adhuc Germani Crucifixum colerent. Etenim æquæ propè impietatis est eum quem pro Deo habeas ac Deũ ipsum offendere, quia fit in contemptum Dei, qui cor animumq; tanquam actionum bonarum malarumq; (vt ait Aquinas) fundamentum introspicit. Omnino cõstat (vt loquamur propriè) Deum offendi non posse, & quemadmodum qui cœlum sputis appetunt, cœlum non conspuũt, sed seipsos reuertente sputo inquinant, ita offensionem quæ Deo putatur afferri in afferentis caput recidere. Il-

lud itaq; Magorũ genus qui Sagittariȷ̃ dicebant non ampliùs in Germania exstat, ex quo Sagittariȷ̃ Crucifixum neq; Deum esse neq; diuinitatis qc quam in se habere crediderunt: quod ante religionem mutatã crediderant. Iure porrò dubitari possit cur Magi memoria nostra non possint ea παραδείγματα factaq; prẹstare mirifica, quæ Simõ ille Magus, Apollonius Tyanẹus, Circe, Medea, & alȷ̃ insignes Magi præstiterunt. Sed duplex mihi quidẽ videtur esse ratio: vna, quam in iudicio quodam Sanlisiano legi, quòd ista geruntur pro ratione pacti cum Satana initi, puta si quis ei ministrare optimè horrendaq; malefacta velit committere: altera, quòd Deus tantas vires in populos sui cognitione prædítos non tribuit Satanẹ, quantas in Ethnicos tribuerat. Diximus libr. primo de diuinis, naturalibus, humanisq; modis, ijsq; licitis ad prænoscendas & præcipiendas res futuras: Secundo de modis illicitis & Dei lege vetitis egimus: Iam dicamus quibus modis liceat magicas sortes anteuertere, & mala cùm sunt cognita medicari.

IOAN.

IOANNIS BODINI

DAEMONOMANIAE MAGORVM

Liber tertius.

De modis licitis ad magicas sortes præuertendas. Cap. I.

SOrtilegia nouos morbos nõ esse docent historiæ, sed vt hodie multa sint, olim centuplo frequentiora exstitisse. Etenim in lege Dei, quæ ante ter mille centum quinquaginta annos fermè fuit promulgata, Chaldæam legimus, Ægyptum, Palęstinam ex eo laborauisse: & minorem Asiam, Græciam, Italiamq; vixdum parte dimidia habitatas hoc modo abũdauisse ex historijs priscis cognoscimus. Interdicta cernimus atrocesq; pœnas Lege Dei in Magos imperatas, horrendaq; scelera ex quib. ad exterminandos Cananęos exarsit Dei furor: q; nõ propter idololatrias cęteráve peccata q̃ cũ alijs populis tum fuerunt cõmunia, sed propter sortilegia abominãda in Lege disertis verbis factũ fuisse dicitur[a]. Videmus ante & post Troianum bellum (fuit autem quasi post

[a] Deut. 18.

ducentos annos à Dei lege promulgata) crudelissima Medeæ sortilegia, Circes Proteiq; trãsformationes, & Necromantias Thessalicas: etiamq; Romulum apud Liuium, Dionysium Halicarnasseũ, & Plutarchum legimus procelloso turbine sublatũ esse, & pleroscq; alios quos antè annotauimus. Et (quod amplius mireris) quos spiritu abripiebant dæmones (vt antè diximus) aut spiritu & corpore simul, quos diabolus obsidebat, & per quos loquebatur, ñ pro diuinis ab imperita plebe habebantur. Videmus & Hippocrates libro de morbo sacro abominatur Magos. Platonem inter Ethnicos animaduertimus optimam legem contra Magos ferre libro xi. de legibus, cùm Magos qui carminibus, verbis, ligaturis, cereisq; imaginibus incantauerint fascinauerint, aut homines pecudésve necauerint, morte iubet affici. Ex eo tempore omnes Philosophi vno ore damnauerũt Magiam, & cremari libros curauerunt, vt videre est in l. cæteræ, famil. herciscundæ. ff. Iamblichus, Porphyrius, Proclus, Academici, alíq; Ethnici philosophi cõsentiũt Magos & malignos spiritus (vt diximus) fugiendos esse: itaq; sortilegi cum sortilegíjs fuerunt damnati & iudicíjs infesti primùm Tyberio imperante, vt apud Tacitum legitur, pòst Domitiano longè acrius & diligentius quæstionem de eis habente, tum etiam Diocletiano[a]: sed omnium seueríssimè, cùm Imperatores fidei Christi sese adiunxerunt. Tunc euersa sunt templa & oracula, sacrificia gentium totaq; aruspicina illicita pronuntiata

[a] lib. 2. de malefic. C.

tiata & Auguralis scientia, earumq; interdictus vsus, indicta in aruspices mortis pœna, deportationis in eos qui augures & Aruspices consulerent[a]: etsi non tanta apud Christianos censebatur Augum improbitas quanta Magorum qui malefici dicebantur, & viui tunc temporis ex Lege tradebantur igni[b]: postea verò Aruspices ad pœnam istam, Magi verò ad bestias fuerunt damnati[c]. Videmus itaq; non solùm ex quo Lex Dei & religio Christiana fuerunt datæ cœpisse homines ab eo quod colebatur abhorrere, verumetiam ante promulgatam Legem sortes magicas & diuinationes horrori fuisse gentibus. Vlpianus enim, licet fuerit Ethnicus & infensissimus Christianorum hostis, qui libros septem composuit de Christianorũ supplicijs, magicus tamen fortes omnemq; diuinationem quam illicitam dicunt exhorruit, vt ipse declarat dicens[d], Si quis astrologus vel qui aliquam illicitam diuinationem pollicetur consultus aliquem furem dixisset qui non erat, iniuriarum cum eo agi non potest: sed constitutiones eum tenent iam cõtra diuinos factæ. Et quamuis Saga quædam nomine Martha Marij temporib. certissimam in hostes victoriam ijs modis quos se tenere aiebat polliceret, eam tamen Senatus (vt in Dione legimus) noluit adhiberi. Persæ quoq; hac peste inquinatissimi, supplicijs tandem atrocissimis vtentes in Magos, capita eorum (vt narrat Plutarchus) inter duos lapides eliserunt. Sed legis diuinę promulgatio vires Satanę plurimúm eneruauit: & quicunque

[a] l. nemo aruspicẽ, eo. C.

[b] l. nemo aruspex, eod. C.

[c] l. multi eodem. C,

[d] l. itẽ apud Labeo. §. si quis astrol. de iniur. ff.

populi manserunt diu infideles aut adhuc permanent, ñ grauissimè fuerunt infestati à spiritibus malignis & adhuc dies noctesq; infestantur: vt sit in Norvuegia, Finlandia, Pilapia & alijs regionibus ad Boream sitis, & in occidentalibus insulis, vt in Olai magni Indorumq; historia legitur. Inprimis verò in Bresiliæ regione & conterminis illius, vbi adhuc sacrificantur homines eduntur'q;, Mirũ est (inquit historia) quantum ab omni malignorũ spirituum genere infestentur. Germania quoq;, antequàm Paganismum ex ea Carolus magnus sustulisset, circumfluebat Magis, vt ex Salicis legibus, capitibus'q; de Carolo magno, & ex Cęsaris commentarijs constat. Denicq; si quis diligenter caput XLI. Iobi expenderit & allegorias discusserit earum proprietatũ quæ de Behemoth & Leuiathane prædicant̃ (hæc enim omnes de hostib. humani generis, corporis & animi interpretati sunt) is res multas abditas cõperiet ad proprietatẽ malignorum spirituũ pertinenteis. Primùm vires Behemoth dicuntur in lumbis ventre & cauda positæ, ad cupiditatẽ bestialem'q; partem denotãdam, vt prisci Hebræi dixerunt Satanæ in voluptates brutas potestatẽ esse. Deinde dicit̃ facere vt Deus ipsum gladio suo, id est, verbo cædat: tum in palustrib. volutari, vitijs puta & impuritate in qua deliciatur Satanas: præterea montes ipsi suppeditare escam, quibus in Scriptura Principes arrogantes & superbi homines designantur, vt istos reuera Satanas plerumq; aucupatur: item sub opacis arboribus

ribus & in salictis exultare: opacæ autem arbores in Scriptura hypocritas significant sola pietatis cõtentos vmbra, salices infrugiferos. Verumtamen dicitur idem visu obtuso esse, vt ostendatur non inesse Satanæ oraculis veram prophetiam: quamobrem Propheta Baleham populo Dei benedicens inquit, Beatum populum cui non sunt magi & incantatores, sed cui Deus cùm opus est res abditas visionibus reuelat certissimè. Postremò bestia hæc dicitur facilè naso infibulari posse, vt discamus nihil à Satana esse metuendum. De Leuiathane verò qui non contentus corporibus animas aggreditur, An cum eo pacisceris, inquit Dominus, vt semper vtaris eo? quod quidem ad eos spectat qui familiares spiritus sibi mancipatos putant. Quod autem dicitur Principes superbos & elatos homines Satanas appetere, iam olim exploratum est, & videmus memoria nostra eos Principes qui Deum deserunt se Magorum opera mancipandos miserè & rapiendos Satanæ exponere, ac multos quidem extare quos veterator ille deceperit, sciens quales principes tales ciues. Si enim Magiam princeps coluerit, primùm deliciæ principis aulici, deinde verò populares eodem, ac proinde in omnem impietatem pertrahuntur. Neronem quinque annos principem bonum fuisse ait Sueton. itaq; dicebat Troian. procul distare omnes Principes à Neronis quinquẽnio: sed ex quo se rebus magicis addixit, idẽ autor est famosiorẽ magũ neminem

neminem exſtitiſſe, turpiſsimã fuiſſe illius vitam, & miſeriorem finem quàm vllius ea tẽpeſtate Princeps. Nam Plinius res magicas permultas narrans & vires quæ de illis prædicantur, ait, Quæ omnia ætate noſtra Princeps Nero vana falſaq; comperit: primùm imperare dijs comcupiuit. Nemo vnquam vlli artium validiùs fauit. Deinde, Immenſum & indubitatum eſt exemplum falſæ artis, quã dereliquit Nero: & paulo pòſt, nam homines immolare etiam gratiſsimum illi fuit, de Magia & ſortilegio loquens. At nunquam Satanas ſuos abire ſine merita mercede ſinit, nec deſinit eos in omnẽ ſæuitiam, inceſtas libidines, & parricidia impellere, vt Nerone fecit. Hũc enim Magi & diaboli docebant multas cædes, atrocia facinora, & parricidia committere, vt ſecurior in ſua dignitate viueret; vt hodie quoq; Principibus autores ſunt Magi vt cædes & crudelitatem curẽt, & improbitati cuiuis dent veniam. Verumtamẽ à Principibus ipſorum conſultorib. plerumq; caſtigantur Magi, ſiue metuentibus vt plus effutiant, ſiue explorantibus an veræ ſint eorum diuinationes. Sic Domitianus cùm Aſcletarionem Magum, qui Imperatorẽ breui occiſum iri prædixerat, ſciſcitatus eſſet q̃ ipſum Aſcletarionem maneret exitus, & is affirmauiſſet fore vt breui laceraret̃ à canibus, Imperator eum interfici ſine mora iuſsit, & poſt funus diſcerpſerũt eum canes repentino caſu, quo Domitianus fuit commotus vehementiſsimè. Prudentior ille Tyberij, quem Tyberius in altum lubricumq; præcipitium

tium ducens rogauit an tempus quo ipsi moriendum erat cognosceret: ille respondit se in maiore quàm vnquam anteà versari discrimine: hũc enim, teste Suetonio, si secus respondisset, Tyberius instituerat dare præcipitem. Vtcunq; se res habeat, diem mortis suæ & genus à magis sæpe videmus fuisse prædictum atq; confirmatum. Extant huius rei exempla innumera: sed nullũ aut recentius noui aut propinquius quàm Nouiodunensis Magi, cui intercesserat cum Nouiodunensi Episcopo ex Hangestana domo familiaritas: hic quo die fore prædixerat Satanas vt occideretur, se in domũ recepit Episcopi, indicans ei fore vt eodem die occidatur: cùm autem prandisset ad mensam Episcopi, aliquis tandem superuenit eum conuentum cupiens: iubetur ille ascendere, ascendit, & colloquẽdo inter duas ianuas occidit Magum. Hanc historiã accepi à D. Ludouico Castellano Legato Nouiodunensi, & multi alij confirmarunt. Quamobrem vt mala hæc vitari possint, legem Dei sæpe oportet prædicari, metum eius summis, mediis, infimis inculcari, & ante omnia fidem in eum imprimi: nam si Dei maximi, terribilis, & omnipotentis nomen bona fide ab homine timente Dei pronuntiatum Diabolorum & Magorum propellit turbas (vt sæpenumerò vsu venisse antè demonstraui mus) quanto magis eum spes erit procul fugiturũ, si prædicari, legi, promulgari, & sermonem haberi de laudibus operibusq; Dei audiuerit? Hic ergo maximus, hic pulcherrimus, hic facillimus omni-

no modus eĳciendi è Repub. Magos, artes magicas, maleficia, & malignos ſpiritus: tantiſper enim dum hic blaſphemia illic ἀθεότης obtinet, nulla planè ſpes oſtenditur malignos ſpiritus, magos, peſtem, bella, famemq; depellendi. Non quò magi omnino poſsint eĳci, quin ſubſidãt ſemper ex ĳs quidã, vt buſones & angues in terra, in ædibus aranei, erucæ & muſcæ in aere, quæ corruptione generatæ venenũ è terra & ex aere corruptionẽ attrahũt: ſed bene culta terra, purgatus aer, putatæ arbores non ita his malis infeſtæ ſunt, quæ ſi multiplicari ſiueris, nõ attrahũt ſed gignũt corruptionẽ & inficiunt omnia. Sic beatus eſt populus cui ſapientes moderatores, boni magiſtratus, & boni paſtores præſunt, qui bene inſtituũt ipſum: non ſunt in eo populo maligni ſpũs diu habituri ſedẽ. Verũ optimè cauendũ eſt qui illuſionẽ eſſe prædicãt qcquid de Magis fertur, vt doctor ille Magus prędicabat, quẽ antè perſtrixinmus, put ſe à diabolo in hoc argumẽto informatũ fuiſſe cõfeſſus eſt. Quemadmodum aũt peſtilentiã, bella, famem, malignorũ ſpirituũ miniſterio (vt q executores ſunt iuſtitiæ eius) immittit Deus: ſic etiam Magorũ opera vtit̃, maximè verò cùm Dei nomẽ dei blaſphemat̃, vt hodie ſumma impunitate licẽtiaq; blaſphemat̃ paſsim, & impia blaſphemandi ars ex profeſſo ab ipſis quoque pueruli exercetur. Atqui ſcelera omnia, parricidia, inceſtus, veneficia, cædes, adulteria, neque tam magna ſunt, neque tantis digna ſupplicĳs ex conſtante Theologorum omnium conſen-

ſu ac

su ac sunt blasphemiæ. Cætera enim maleficia in homines primò committuntur, vt ait Samuel, blasphemiæ verò honori Dei directè aduersantur & pertinẽt ad contemptum eius: qua loquendi formula blasphemi ferè abutuntur. Cùm autẽ ista impietas regnante Carolo nono obtinuisset vt cùm maximè, Rex Henricus III. adueniẽs sanctissimũ edictum contra blasphemos promulgauit: sed neglecta illius executio est in maximã Dei contumeliã, & cõtinuata blasphemis impunitas, quorũ pleriscp nõ videt satis audacissimè Deũ abnegasse, nisi se optimo animo facere adiecerint, nõnulli etiã inter blasphemãdũ poetarũ numeros aucupãt, vt Cãpanus ille Trecẽsis, cui nomẽ fuit Bursario. Hic die Veneris antepaschali an. 1569. blasphemãs fuit cõprehensus, sentẽtiaq; in eũ lata vt labiũ eius candente ferro findereť, honorariã pœnitentiã profiteretur, & mulctã 500. librarũ solueret, puocauit ad curiã, & è vinculis euasit: verũ iterũ post dies 7. capt & in vincula retractus est: Placuit Curię prius iudiciũ imꝓbare & in hanc formã corrigere, vt indusiatus honorariã ꝓfitereť pœnitentiã, lingua cãdente ferro perfodereť, & laqueo fineret vitã. Ex eo tẽpore ne in decies quidẽ cẽtenis millib. supplicĩ vnus perpessus est: etsi lex Dei prẽcipit[a] vt quisquis contumeliosè Deũ nominauerit lapidibus obruatur, crudelissimo, (ait Moses Maymonis[b]) mortis genere. Hanc impietatem placuit attingere, vt quę in hoc regno grassatur latissimè & impunita permanet. In rebus omnibus gerendis olim maio-

[a] *Leuit. 24.*

[b] *lib. 3. More nebocim.*

res dixerunt, si Deo placet, confectis dixerunt, laudetur Deus: saluere aut valere iubentes, Seruet te Deus, pro eo quod χαῖρε dixerunt Græci, id est, lætare, Hebræi verò שלם לך pax tibi, quod salutationis genus apud Asiaticos & Afros obtinet, qui Turcico & Arabico sermõe ex Hebræo corruptione ducto pronuntiant *Schalama lec*. Itali & Hispani osculantur manus: sed omnium optima iudicio meo & maximi momenti est consuetudo nostra: prout tribus aut quatuor exemplis demonstrauimus eos qui imprudentes in sabbatha ab vxorib. perducti dixerunt, Deus mi, quid hoc rei est? vniuersum malignorum spirituũ magorumq; cœtum abegisse. Ante omnes autẽ nequissima est blasphemia cùm Deus inuocatur ad sortilegiũ: quod nunquam Magi faciunt, nisi aut rebus creatis adiungentes eum, aut ad scelus implorantes, aut Poetas imitati quæ in rebus turpib. pro interiectione pathetica Dei nomine abutunt blasphemia in dei nomen contumelioſissima. Atq; hic vniuersè modus est prœuertendis sortilegijs: sigillatim verò cuiusq; munus est vt familiã dóceat orare Deũ mane & vesperi, ante cibũ benedicere, à cibo gratias agere, & horam vnam aut alterã in legenda scriptura sacra die certo hebdomadis præsente familia tota cõsumere. Priscus erat Regũ nostrorũ mos quẽ S. Ludouicus à puero optimè obseruauit, vt Rex è lecto surgens in genua procideret veniã peccatorũ postulans, Deo gratias agens de nocturna sui custodia, & orãs vt porrò in sancta hac custodia pergat:

hoc

hoc facto, ex Bibliis, dū se vestiebat Rex, legebat. Hac si ineat ratio, maximū certè generatim Reipu. & sigillatim familię cuicp momentū est allatura. Sē per em̄ populus sequit affectionē principis, etiam exsecrāda quæcp periuria & blasphemias eius imitatur: cuiusmodi fuit Princeps, q ad iuramenta singula nomē diaboli adhibebat. Sceleratiss. multorum consuetudinē, accersi & iurari diabolū: quos propterea nonnuncp diabolus adhuc vitæ plenos spirātesq; tollit. vt an. 1551. in Germania Vvildstudiensi agro mulierē quę indesinēter iurabat diabolum toto populo spectāte sustulit[a]: similiterq; hospitē crumenam hospitis qui ad se diuerterat furatum, & se in iure dedentem diabolo si res ita esset assumpsit diabolus, necp ab eo tēpore visus est. De puero aliud narrat Fernelius[b] repētè sublato cùm diabolū accerseret. Hæc de familiis, vt non solùm oppidorū portæ, sed ædiū quoq; singularū Magis & sortib. eorū occludant. Alterū quoq; remedium est, puta vt necp à Satana necp à Sagis vlla ratione metuat. Vix em̄ expeditior modus est q̄ se homo dedat potestati Satanæ cp si eū metuerit: nam etiā Deo fit iniuria cū diabolus metuit: ideoq; in Lege Dei disertis verbis cauet sępius ne à diis gentium, qui necp bono possunt necp malo afficere, metuat quicquam. Itacp non rarò cōpertum est & quotidie cernimus non posse ei nocere Sagam qui accusat ipsam, aut proculcat pedibus, cùm Sagam esse nouerit. Alium prætereà modum confitentur Saga, cùm aiunt hominem in pauperes munificum

[a] *Vierius lib. de præstigijs*

[b] *lib. de abditis rer. caus.*

non posse à magicis sortib. offendi, quamuis alijs in rebus vitiosum. Scribit Vierius Sagarũ protector libro quarto capite decimo Vvertanas moniales in Hornensi Comitatu amplius tres annos à malignis spiritib. fuisse vexatas, atq; hãc occasionem inter alias fuisse obseruatam, quòd libram salis Sagæ cuidam vetulæ (quam Sagam nesciebant esse) hac lege commodauerant, vt libras tres post duos menses redderet, q̃d effecit Saga: tum micas salis à monialibus in monasterio inuentas esse, & ipsas eodem momẽto à spiritib. malignis obsessas. Neq; tamen hæc sola fuit occasio, sed cùm de vitijs permultis famosæ essent, hoc præterea fuisse compertum eas loco erogãdę eleemosynæ fœnus pauperibus imperasse. Atque hæc causa est cur Magi, quibus à Satana aut malefaciendi, occidendi, & veneno homines pecoráque tollendi imposita est necessitas, aut dira indesinenter patiendi si inimicis quos vlciscantur caruerint, mendicant eleemosynam, & siqui facultate præditus demagauerit periclitatur ab eis, si Magum esse nesciuerit. Non enim amplius Magus in quemquam potest, quàm in eum qui stipem erogat homini quem Magum esse nouerit. Quinetiam cauendum est ne ijs detur quæ vulgi sermone Sagæ feruntur esse: qui autem Magos esse ignorans stipem non dederit, is offendi periclitabitur, vt persæpe compertum est. Sic cùm in magnis conuentibus essem Pictauij anno M. D. LXVII. inter vicarios Procuratoris generalis meas partes agens, accepi duos Magos squallidos

squallidos egentesq; ad prædiuitem domum stipẽ postulauisse: ea recusata iniecerũt sortes, & domestici omnes in rabiem acti obiuerunt furiosi: non quòd hanc ob causam Deus illos potestati Satanæ Magorúmque administrorum eius illos tradiderit, sed quia (vt erant improbi & immisericordes erga egentes) Deus non ceperat de ipsis misericordiam. Scriptura enim eleemosynam appellat צדקה, id est iustitiam, & pro eo quod est date eleemosynam, ait date iustitiam, quia hæc præ cæteris ex improbo iustum facit: quò pertinet illud Scripturæ, Eleemosyna liberat à morte. Tobiæ xij. & alibi hilarem datorem diligit Deus, & Psalmo cxi. Disperfit, dedit pauperibus, iustitia eius manet in æternum, vbi vox צדקתו significat eleemosynam, q̃ LXX. iustitiam sunt interpretati. hoc consilio Daniel suadebat Regi Nabuchodonozori, vt animã suam redimeret eleemosynis, & alibi dicitur non tam citò frigida ignem extinguere quàm peccata extinguit eleemosyna: his denique documẽtis Scriptura plena est. Hoc igitur fortasse inter maxima & pulcherrima arcana fuerit obseruandũ quibus Satanæ Magisq; omnibus potestas nocẽdi adimitur: neq; id solùm à viris bonis quorum certa est custodia, sed ab improbis quoque & gentibus Deũ ignorantibus, vt in Actis Apostolorum[a] Cornelius fuisse dicitur. Verumtamẽ certissimus omnium præstantissimúsq; modus est, vt fidem in Deum habeamus, & de eo velut de celsa & inuicta arce confirmemur: hoc (inquit Philo) [a] Act. 10.

maximum

maximum & acceptiſsimum eſt Deo ſacrificium, ex quo Abraham tot benedictionibus fuit cumulatus, qui credidit Deo, & ad iuſtitiam imputatum eſt ei. Omnes itaq; Magi, qui curationes & excantationes pollicentur, hoc primùm ab eo quem curaturi ſunt poſtulant vt certò credat ſe curaturos eſſe fidemq; ſibi habeant. Frequentiſsimũ hoc quidem, ſed iniquiſsima tamen idololatria eſt, cùm fides ad Creatorem pertinens in rem creatam habeatur. Satanas etiam ſua medicamenta omnia & vires confert, vt cum qui ſibi aut rebus creatis fidit reſtituat: Quod Galenus de medicatione Homerica, & Ogerius Ferrerius Tholoſanus medicus vir doctus admirantes aiunt, quo plus fidei habetur verbis & ligaturis eo citius valetudinem inſtaurari. Sprangerus tamen de Sagis quæſtionem habens hoc in ijs demum accepit obtinere morbis qui ex ſortilegiis acciderunt, necq; Magos à naturalibus morbis poſſe ampliùs liberare quàm poſsint medici ſortibus exoluere. Fuit Lutetiæ veteramentarius ſutor Magus, qui ſolùm attingens manu febri quartana liberabat: ſed is minimè curabatur qui nolebat credere ſe curari poſſe. Alterum vidi Mirebellenſem in Andino agro qui ſic curabat dolorem dentium, & videns D. Carolum Carſium Lingonenſem Epiſcopum Parem Galliæ ex quartana laborare dixit hominem ſibi notũ eſſe à quo certiſsimè curari poſſet. Poſtridie hominem adduxit qui manum attingens illius petiit nomen ſibi indicari: cognito illius nomine dixit Epiſcopo, fidem

dem habeto in me te curatum esse. Eram autem in cubiculo illius. Cúmq; ego & Faber medicus doctissimus audito hoc nouo sancto miraculis affluẽte subrisissemus, Non (inquit ille) si qui volet, spõsione cum ipso certabo hunc curatũ esse. Homine profecto dixi Episcopo hanc Magorum rationem esse, vt fidem hominum pellicientes à fide in Deũ auocent ipsos, ne quicquid boni aut mali sibi euenerit ad laudem illius referant. Sed non destitit Episcopus totum biennium ex sua febri laborare. Ille autẽ videns subinde febrim accedere, dixit erubescendo se tantũ feciſſe causa Episcopi quantum vllius hominis: sed quid illud esset nõ exponebat. Sunt qui ab omni vetustate obseruauerint malignos spiritus in maleficia certo tempore magis incumbere, maximè verò de nocte potius quàm interdiu apparere, idq; ea nocte quæ inter diem veneris & Sabbathi interuenit potius quàm vlla alia, vt ex veteribus Lauaterus libro i. cap. viij. annotauit: quod ego quidem non animaduerteram: sed posteà obseruaui (vt idem autor annotat) legentes Grimorium quibus apparet Satanas, ea nocte inter veneris sabbathiq; diẽ legere: itemq; in libro qui cum priuilegio typis mandatus est diabolicũ documentum legi ad offendendum certis carminibus (quæ hic non placet adscribere neq; autoris nomen digni incendio) aut occidendum furem: atq; hoc die Sabbathi ante ortum Solis faciẽdum esse dicitur. In multis quoq; iudicijs comperi plurimum die Sabbathi sortes maleficas iniectas esse.

Cuius rei perquirẽs rationẽ, in Hebręis Abraham Aben Hesræ commentarijs in quartum caput Decalogi Deum indicta capitali pœna legi mandauisse[a], vt cessatione sacra dies Sabbathi sanctificetur & benedicatur præ omnibus: deinde affirmat Dei spiritibus malignis dedisse facultatem castigandi & nocendi quarta septimaq; nocte: proinde summopere cauendum esse ne quod opus fiat die Sabbathi. Sed Astrologicam rationem plus miror ab eo adductam, Martem & Saturnum quos Astrologi dicunt maleficos, duobus illis diebus præualere. Quòd si ita est, tertiam & septimã potius fuisset dicturus, nisi in numeris fuerit erratum: nã noctem die priorem esse omnes consentiunt (vt dictum est, Factum est vespere & mane dies vnus) eamq; noctem quæ inter diem Veneris & Sabbathi est posita noctem esse Sabbathi, vbi Saturnus planeta summus imponit primæ noctis horæ & diei sequenti nomen, qui planetes Hebręis dicitur Sabthai, id est, quiescens, à Sabbathi, quietis appellatione. Et lege Dei quoque præcipitur[b] festum quietis diem statim ab occasu Solis celebrari. Quibus ex rebus fuit concludendum eam tertiam esse noctem quæ inter diem Lunæ & Martis interuenit, quæ inter diem veneris sabbathique, septimam. Itaq; vidi acta forensia, in quibus dixerunt Magi se nocte inter diem Lunæ & Martis intercedente conueniisse. Sic fuit Logmanus Potezanarum cõuentus, in quo Sagæ se cum diabolis saltantes elatis sursum scopis fatebant dixisse, har har

[a] Gen. 2. Exod. 12. Deut. 5. Ezech. 22. & 23.

Secretum & tesseram vocat inter Deum & hominem.

[b] Leuit. 23. Exo. 21.

Sabbath

Sabbath ſabbath: ſic in altero cõuentu apud Biturigas. Sed an Magorum cœtus die quoq; Sabbathi habeantur, nõdum didici. vt autem die potiùs tertio quàm quarto nocendi & caſtigandi improbos facultatem ſpiritib. malignis à Deo tribui oſtendamus, in Leuitico ſcribitur Sacerdotes in ſua conſecratione purificari die tertio oportere, vt ſanctificent̃ ſeptimo: itẽ Num. xix. & xxxi. qui non fuerit purificatus die tertio, eum ſeptimo non ſanctificatum iri. Adde q̃ planeta Martis incipit poſt occaſum Solis hora prima à die Lunæ deſinẽte, vt etiam Saturnus poſt occaſum Solis hora prima noctis Sabbathi à veſpera diei Veneris deſinentis. Si enim à planeta omniũ digniſsimo Sole principiũ fiat, & prima hora inſtituatur creati mũdi à die (vt appellatur) Solis, ſubductis horis xxı̃ı̃. Luna hora prima ſequentis noctis die Lunæ obtinebit, & Mars nocte ſequentis Martis. Ex ijsdem commẽtarijs in Decalogum accepi Deum benedictiones ſuas eo præſertim die impertiri, quem notauit antiquitas amænum ferè ac ſerenum eſſe: vnde illud vulgo dictum, quod inter prouerbia popularia Iobertus medicus retulit, nunq̃ diẽ Sabbathi prẽterijſſe q̃n Sol fuerit cõſpicuus: q̃ ad rẽ ego nõ adieci animũ. Neq; verò ſciſcitari oportet curiosè cur diei 7. potius q̃ alijs Deus benedixerit eũq; ſanctificauerit: ſed quemadmodũ Iudæi feriant̃ die Sabbathi, & Mahometiſtę veneris, ita nos Chriſt. legẽ & priſcas Eccl. cõſtitutiones ſequuti ſãctificamus ac potius debemus ſanctificare diem Dominicũ:

qui tamen omni corruptionis dementiæq; genere quod homines comminiſci queunt inquinatur maxima in Deum contumelia, qui nihil tam ſeuerè imperauit quàm vt quiete ſancta dies quietis celebretur, idque indicta capitali pœna. Iam verò dicamus poſsintne Magi efficere (quod plericq; putant) vt homines incolumes, alacres, diuites, potentes, victores, & honorati ſint, ſuisque voluptatibus perfruantur.

An ſit penes Magos valetudinem incolumium hominum confirmare, & ægrotos inſtaurare. Cap. II.

NON debet cuiquam videri mirũ quòd multi in orbe terrarum ſunt Magi, cùm eis qui ſe vouerint & cultui ipſius addixerint magnificè promittat Satanas ſe eos diuites, potentes, & honoratos effecturum, & optata omnia datorum perfruenda. Quamuis enim prudentes viri fraudem vno momento retegant, & Magorum bona pars ſit egentiſsima, rudis, & imperita, atq; ab omnibus etiam contemnatur niſi bonis, honoribus, opibúſq; affluant: ſunt tamen quidam adeò miſeri vt ipſi ſibi certo deliberatoq; conſilio retia Satanę induãt, hi curioſa mente, alij vt magnificorum promiſſorum eius faciant periculum, præſumentes ſe inde cumprimùm volent euaſuros: ex quo autem illis fuerunt implicati, vix decimus quiſque fortè ſe poteſt ex-

test expedire, & eorum plericq; vbi se addixerunt Satanæ deserto Deo, exploratis fraudibus illius contemnunt quidem, sed non eo magis renuntiãt Satanæ & in gratiã Cum Deo redeunt. Quos homines lege optima tranquilleq; à Satana possideri nõ est dubium, licet ab eis cerni omnino nequeat. Et quoniã secundum animam nihil est præstãtius corporis valetudine, ægrotantes multi consuluerunt diabolum an possent reualescere, vt fecit Rex Ochozias, cuius legatis Elias factus obuiam dixit, abite renuntiate Domino vestro esse in cœlo Deũ quem oportet consuli, & ipsum quia Bahalis oraculum consulit moriturum. Alij doloribus pressi diabolose addixerunt ad recuperandam valetudinem, vt Parisiensis quidã causidicus, à me ἀνώνυμος, qui accusatus an. M. D. LXXI. dixit se cùm ægrotaret grauissimè, diabolo seipsum permisisse valetudinis ergo, & cautionem suo sanguine exaratam subscripsisse: quæ excusatio ad illud tempus, seu vera seu falsa fuerit, admissa est. Alij se non committunt diabolo, sed Magis se audent curandos committere, quorum vocem (ait Chrysost. in lib. de fato cap. vij.) vt pestiferam oportet fugere. Sunt autem in Hispania Magi artem medendi profitẽtes, quos illi *Salutadores* vocant: & fuit apud Andes vetula quædam Itala morbos curans anno M. D. LXXIII. quæ cùm ab interdicto Iudicis, ne morbos curaret amplius, Curiam Parlamenti appellasset, diserte pariter ac doctè ipsius causa à D. Ioanne Baltruo causidico Parlamenti Matratium do-

est pilis equorum, boum, & aliarum bestiarũ coloris cuiusq; plenus. Hic siquando sortem in equũ iniecerat consulebatur, & de pilo equi illius habẽs ita curabat illum vt sortem alteri traderet, sed pecuniam non accipiebat, si acciperet non curaturũ esse affirmabat: itaq; peruetere sago ex pamunculis mille sufferto amictus ambulabat. Sed cùm semel in equũ nobilis cuiusdam viri coniecisset sortes, rogatus curauit traductis in seruum eiusdẽ viri sortibus: accidentibus iterum ad curandum seruum respondit ex nobili cognoscendum esse vtrum mallet, seruumne an equum amittere: qua in re anxio hærente nobili & ad deliberandum cunctãte interijt seruus, & fuit comprehensus Magus. Illud autem obseruandum est à diabolo semper in commutationibus captari lucrum: itaq; si sortem equo adimat in meliorem equum transmissurus est eam: si mulierem à morbo liberet, recidet in virũ morbus: in adolescentem, si senem: Quòd si sortem aliò Magus non transferat, de vita periclitabitur: denique si diabolus corpus sanauerit, occidit animam. Huius rei duo exempla afferam. Vnũ à Domino Furnerio Aurelienſi consiliario audiui de Hulino Paruo Aureliẽsi Materiario. Hic sorte magica affectus lethaliter, accersi curauit hominẽ qui omnes morbos depulsurum se pollicèbatur, suspectum magicæ artis vt sanaret ipsum: is autem respondit se non posse sanitatẽ homini restituere, nisi morbum filio ipsius tum adhuc lactenti transdaret. Consensit parẽs in paricidium filij, rem obseruan-

seruandam vt eo meliùs Satanæ malitia videatur. Nutrix re cognita aufugit cum puero, dum Magus patrem sanaturus attingebat. Sanato ex tactu patre, puerum Magus afferri postulat: quo nõ inuento, repentè exclamauit, Actum est de me, puer vbinam est? & vixdum abiens pedem ianua extulerat cùm eum diabolus interemit subitò, & cadauer eius tam fuit atrum quàm si quis de industria colore atro infeciſſet. Audiui etiam in iudicio Sagæ apud Nannetas, quę sortilegij in vicinam iacti accusabatur, imperauisse ludices vt mulierem sorte affectam attingeret, quod à Germaniæ ludicib. etiam in Camera Imperiali fit sæpissime, recusauit, & se cogi videns, exclamauit, actum est de me. Simul atq; mulierem affectam sorte contigit, hæc reualuit, mortuaq; Saga corruit: cadauer igni damnatum. Historiam ab vno ludicum accepi, qui iudicio interfuit. Tholosæ quoq; audiui Burdegalẽsem quendam studiosum amico suo grauissimè ex quartana laboranti dixisse vt febrim vni suorum inimicorum traderet: respondente illo sibi neminẽ inimicum esse, dixisse, da igitur seruo tuo: tandem cùm hoc illi religio esset facere, Magum dixisse, da mihi eam, tum annuente ægroto Magum febri oppressum obijsse, & ægrotum reuixisse. Hoc autem minimè nouum & inauditum est: nam apud Gregorium Turonensem libro vi. cap. xxxv. legimus Childeberti Regis vxorẽ, vt filiolum suum ex maleficio audiuit obijsse, muliebri rabie ingentem Sagarum numerum iussisse comprehẽdi, cremari, &

rotis imponi: quæ Regis filium à se enectum fuisse agnouerunt vt Mummonem magnum Magistrũ seruarent incolumem. Captus itaque Mummo & equuleo impositus certas pinguedines sibi potionesq; à Sagis datas fuisse dixit ad conciliandam (vt putauit) Principum gratiam, & carnificem qui torquebat ipsum indicare iussit Regi nullum à se dolorem percipi. Tunc imperauit Rex eum distendi trochleis, stylosq; ferreos vnguibus pedum & manuum interseri: prout est in Oriente ratio torquendi, qua sine membrorũ fractura dolor fit intolerabilis. Post dies aliquot ad suos Burdegalenses deportatus obijt. Hoc placuit annotare vt ostendamus Satanam lucrũ facere commutationibus, cùm Sagæ Regis puerũ quem parentes adorabant pro Mummonis incolumitate à se enectum dixerint. Ferè fit autem, vt quod impensius amatur citius amittatur iusto iudicio Dei castigantis eos qui res amatas pro diis habuerint, & plus in eos Satanas quàm in alios possit. Morbum autem naturali modo, non maleficio obtingentem confirmatur non posse à Magis tolli. Exemplum Quæsitor Sprangerus affert; cùm de Sagis Insprugensibus in Germania cognosceret, figulum Magum extitisse, qui pauperem vicinam suam videns affligi grauissimè vt si intestina ipsius gladiis indesinenter peterentur, experiar (inquit) an sorte affecta sis & sanabo te. Tum liquatũ plumbũ disco infudit aquæ pleno & mulieri ægrotæ imposito, & certis vocibus enũciatis, quas reticere placet, imagines quasdam per-

cepit

cepit in durato plumbo ex quib. agnouit sorte affectam esse mulierẽ. Hoc facto, abducit virum illius mulieris, & respicientes vterq; sub limẽ ianuæ imaginem ceream in palmarẽ inuenerũt, cui acus duæ ad duo latera hærebant fixæ, cũ aliis pulueribus, grauis, serpentumq; ossib. quę omnia obiecit igni: mulier verò, cùm pignori dedisset animam suam Satanæ & Magis quos pro incolumitate sua adiuerat, fuit restituta. Idem autor est Magum hunc cum Saga quæ maleficium vicinę intulerat familiaritatem supra æquum & bonũ coluisse itaq; potuisse Magum ex ea rem totã cognoscere. Verũtamen an illius mali q; ex maleficio venit, aliò deriuari sortem semper oporteat, nõ possum statuere: Satanã quidem ea esse malitia puto vt bonum non patiat fieri nisi grauius sit euenturũ malũ: puta à Mago comperto & cognito petatur incolumitas, cum precib. eius communicet, superstitio aliqua seruet, dicantur verba, amuleta portentur, aut committantur alia quæ sine idololatria committi nequeunt, eoq; spectant omnia vt homo à fide quæ in Deum solũ, habenda est abducatur. Nam indubitatũ mihi videtur axioma istud, nunq; Satanã benefacere nisi vt grauius ex eo redundet malũ: adeò naturæ Dei aduersat, qui nullũ malũ permittit fieri nisi vt maius consequat bonũ. Scribit Hippo. lib. de morbo sacro, suo tempore fuisse Magos qui pollicebãtur se ab eo morbo certis precibus & sacrificijs curatu ros & sibi comparabant opinionem sanctimonię: sed eos ait detestabiles & improbos esse, Deũq; ab

istis blasphemari qui morbos istos à Dijs immitti doceant. Etsi Hippocrates apertè confiteri nolens nonnullos homines à Dæmonibus occupari, comitialem morbum esse dixit: cùm posteri omnes agnouerint epilepticorum alios esse qui remedijs curantur naturalibus, alios verò à Dæmonib. obsessos curari Magorum opera momento vno, aut conuentione facta cum satana, aut sacrificijs generibusq; certis idololatriæ à Satana imperatis. Magos itaq; statuimus ope Satanæ nocere posse non omnibus, sed ijs solùm quos Deus permittit secreto iudicio suo siue bonos siue malos, his castigandis, illis explorandis, vt electos suos quos stabiles constantesq; viderit augeat benedictionibus. Mõstraturi autem Sagas maledictis suis execrationibus & nefandis sacrifijs vindictæ diuinæ administras esse, cùm manum suam voluntatémq; cõmodauerunt Satanę, historiam admirabilem quę iam manauit in vulgus & recentis memoriæ exponemus, In Ducatu Cliuẽsi ad Eltanum vicum via publica verberabãtur equites peditésq;, & subuertebantur plaustra, nec tamen aliud præter manum videbatur, quam vocabant *Ekerken* Tandem verò cùm Saga quædã Sibylla Dinscops nomine in illo tractu habitans comprehensa & cremata fuisset nihil percerptum est. Hoc anno M. D. XXXV. gestum. Ex his ergo concludimus Sagas vtentes sua arte plurimũ mali ope Satanæ posse efficere, Deo iustè permittente & tanquam carnifices ad suum opus adhibente (semper enim sapientia & iusti-

tia

tia Dei bene illud facit quod homo facit malè) Verùm illud videri quoq; nõ posse Magos alijs morbis liberare quàm quos maleficio suo intulerint, nec vnquam eos tollere quin lædant animam, aut aliud malum perpetrent. Posteà dicemus an istos adire liceat ad consequendam valetudinem: Sed illud videamus primùm an fauorem adipisci suo facto possint, & exoptatam illam à deformibus mulierculis pulchritudinem, voluptates, honores, & diuitias, quorum causa plerique sese in miserrimos casus præcipitant.

An Magi arte sua gratiam hominum, pulchritudinem, voluptates, honores, diuitias & scientias comparare possint, & fertilitatem dare. Cap. III.

NIhil tantopere miseros in præcipitem & lubricam perditionis viam attrahit vt se voueant Satanæ quàm hæc opinio improbissima, dari à diabolo pauperibus diuitias, afflictis voluptates, infirmis vires, formam deformibus, scientiam ignorantibus, honorem abiectis & fauorem gratiamq; procerum: etsi hoc contrà est compertissimum (vt suprà ostendimus) homines miseriores Magis, egentiores, plus exosos, imperitiores, aut plus infestos malis nusquã existere. Reginam Olympiadẽ magni Alexandri matrem Plutarchus narrat de viro suo Philippo Rege Macedoniæ audientem, eũ

in sano amore nobilis cuiusdã adolescentulæ grauissimè conflagrare, illius conspectum cupiuisse: cúmq; mirandam illius formam, venustatẽ, & elegantiam contemplata esset (vt erat obstupefacta) nihil mali importasse, sed in hæc verba erupisse, Hæc illa est forma & gratia quæ virum meum fascinauit, & Deos quoq; fascinare posset. Certè quę cunq; pulchra conspiciuntur in toto hoc mũdo & singulis partibus illius, documenta sunt totidẽ ac velut radij diuinę pulchritudinis, nec aliũde quàm à Deo pulchritudo obuenit. At nunquã Saga cõperta est quæ carminibus alióue pacto sic fucare faciem suam potuerit, vt visa sit speciosior, sed cõtrà vulgo dici solet, deformis vt Saga: & Cardanus quoq; non postremus Magorum habitus nũquã Sagam à se testatur fuisse visam nisi deformẽ[a]: quod facilè crediderim. Nam etiam non negauit Cardanus sibi patrem fuisse Magum, & se cùm voluit agi ecstasin, qua ratione superior fuit parente artifex: addit præterea fætere malignos spiritus, & locum quem frequentauerint: qua ex re factum arbitror vt veteribus *fætentes*, & Vasconibus *fetilleres* Magæ dicerentur à fætore, quem illæ (opinor) ex consortio diabolorum contrahunt, suspensorum fortasse corpora aut eiusmodi alia ad Venereas & corporales actiones mutuantium: Vierius item fætere dæmoniacos annotauit: & Hippocrates (qui tamen dæmoniacos ex morbo sacro putauit laborare) eos fætere dicit: quibus ex rebus iudicari potest mulieres, quæ spirant suauius à natura

[a] *lib. de subtilit. 20.*

tura quàm viri, consortio Satanæ præter naturam horrẽtes, tetras, deformes, putidasq; effici. De expetita autem Sagarum amatorumq; voluptate, suprà demõstrauimus pleraſq; captas, euictas, & cõfessas Magas dixisse Satanam rem secum habuisse nec sine dolore, quia perfrigidum nescio quod semen ab eo susciperent sibi (vt aiebant) ingratum: & confessiones earum annotauimus. Sprangerus scribit quæstionem à se de Sagis quàm plurimis habitam, quæ omnes nec rogatæ fatebantur se cum Satana Venerem expertas esse. Eas, si darentur meliora, hæsuras istis amatoribus non est credibile, qui dies & noctes infestant ipsas, nisi in seruitute istius domini perstiterint. Quòd ad gratiam hominum quam isti ambiunt, vitari istos & in odio capitali esse vident omnes. Triscalanum Cenomannum memini artificio suo quod præsente Rege exercuit, animum Regis perculisse: nam orbes catenæ aureæ è longinquo eductos (vt videbatur) in manum suam accipiebat, sed catena tamen posteà integra comperta est: Rex itaque statim eum exire iussit, neque ex eo tempore sustinuit eum aspicere, adeò vt pro eo quod gratiam putabat promereri, iudicium fuerit constitutum, & ipse artis magicæ à Præfecto prætorio condemnatus, vt antè diximus. Honores autem & dignitates quod attinet, videmus nõ alios homines contẽni magis & abominatiõi esse: & apud Samuelẽ[a] legimus (q; Hebræi optimè annotarunt)[b] dixisse Deũ, honorantẽ me honorabo, & con-

[a] 1. Sam. 2.
[b] libris Pirke aboth.

& contemnentem me exponam contemptui. Nõ hominis vox sed Dei est illa, omnibus mundi demonstrationibus certior. O si ambitiosi homines istud arcanum agnoscerent: quantopere efferrent gloriam Dei vt laudem æternam compararent: quantum sibi à dedecore importando in Deũ metuerent, ne porrò exponerẽtur contemptui atque ludibrio: Neronem ait Suetonius Magorum facilè principem extitisse omnis religionis contemptorem: an verò quisquam tam contemptus, tam abiectus, tam crudeliter exagitatus est? Quem Deus non solùm florente ætate de honoris culmine deturbauit in quo antequam Magus fieret eum collocauerat, verumetiam fecit vt ab omnib. amicis, custodibus, & domesticis desertus ac dãnatus baculis nudus ad mortem vsq; cæderetur, & ad necẽ tam sæuam vitãdam ipse sibi violentas manus inferre cogeretur. Verùm qui cõtemptus, quod dedecus, quæ turpitudo magis horrenda cogitari potest, quàm illa Magorum, qui Satanam hirci fœtentis specie coguntur adorare, eaq; parte osculari quæ nec scribi nec dici honestè potest? Quod mihi quidem omnino incredibile videretur, nisi id legissem in confessionibus Magorum addictorum morti, & conuictionibus innumeris. Hic verò dixerit quispiam inde à Syluestri secundo ad Gregorium septimum inclusiuè Papas omneis fuisse Magos, vt in Nauclero Platinaq; legimus. Respõdeo Benonem Cardinalem, qui Papas Magos annotauit, quinq; solùm comperisse, Syluestrem secũdum bene-

Benedictum nonum, Ioannem vigesimum & vigesimum primum, Gregoriúmq; septimum. Quin etiã ex istis omnibus Augustinus Onophrius Papæ cubicularius (qui è Vaticano actisq; veteribus historiam Paparum cõposuit diligentissimè) duos refert solummodò, Syluestrem secũdum, & Benedictum nonum: quorum hic quidem sede (ad quã duorum Paparum, qui patrui erant, gratia peruenerat) posteà eiectus est: ille verò (cui prius fuit Gilberto nomẽ) Floriacensis monachus fuit ad Ligerim, qui tam nauiter operã dedit literis, vt Roberti Regis Francorum, Lotharñ Ducis, & Othonis tertñ Cæsaris Pædagogus effectus sit: quorũ operà, non autem Satanę (quod isti miseri arbitrãtur Magi) ad fastigium Papale euectus est. Resipuit verò Sylueſter tandem, & decessurus de vita postulauit linguã sibi & manus abscindi, quę diabolis sacrificauerant: se verò non antè diabolo fuisse addictum confessus est quàm Rhemorum fuisset Archiepiscopus. Quæ cùm ita sint, omnem potestatem, honorem dignitatemq; à Deo venire cõcludimus, veramq; illam voluptatem securitatem & tranquillitatem animi quam Deus suis fidelibus tribuit: cuius voluptatis ne mininiã quidẽ scintillã spiritus à Satana possessi perceperũt, adeò crudeliter assidueq; ipsorum animę tyrannide illius opprimũt. Quod aũt diuitias attinet, omnib. notũ est atq; certissimũ magnos in terrę sinu thesauros esse abditos, eorũq; sedes Satanę esse cognitas: sed nunquam Magus exstitit q arte ista aureum vnũ cõpa-

rauerit, vt fatentur omnes: Imò quicunque diuites se addicunt rebus magicis vt diuitijs augeãtur, ferè in paupertatem abeunt, egentes verò tota vita paupertatem perferunt. Bona enim dicuntur in Scriptura benedictiones, quia dãtur à Deo: vt Iacob munus de gregibus, quos sibi Deus iustè dederat, Esau fratri offerens, accipe, inquit, de benedictione quam mihi dedit Dominus. At cur thesauros humi conditos suis mancipijs non impertitur Satanas? cur fame sinit emori? cur panem mendicari miserè? Certè nec aliter vult Deus, nec diabolus potest: qui alioqui (vt videtur) in suas partes plurimos fuisset pertracturus. Ogerius Ferrerius medicus doctissimus, cùm Tholosæ essem, elegantes ædeis & bono loco ad Bursam sitas minimo conduxit anno M.D.LVIII. quia malignus spiritus inquilinos earũ infestabat: quod ipse non amplius curabat quàm Athenodorus philosophus,[a] qui desertam Athenis domum incolisq; propter spiritum vacuam ausus est habitare. Sed cùm illud audiuisset quod nunquam crediderat, non posse tutò adiri cellam, nec quietem interdũ capi: monitus Lusitanum quemdam studiosum in vrbe esse qui res occultas in vngue pueruli videndas exhibebat, fecit vt studiosus ille sua arte vteretur: puella verò consulta dixit mulierem à se videri ornatam accuratissimè pretiosissimis catenis & auro, quæ ad columnam quamdam manu gestabat tædam: itaque Lusitanus respondit medico vt in cella ad columnam humi curaret fodi, thesaurum ab ipso

[a] *Plin. iun. in epist.*

ab ipso inuentum iri. Gaudẽs medicus fodi iussit: sed cùm thesaurum inuentum propè cogitaret, exsurgens turbo exstinxit lucẽ, & spiraculo cellę exiens, ad 14. pedes pinnarum fregit in propinquis ædibus, quarum pars in prothyrum corruit, pars in cellæ spiraculum, pars in mulierem ferentem aquam cuius hydria effracta est. Nihil posteà à spiritu auditum vnquã. Lusitanus postridie factus de re tota certior, thesaurum dixit à spiritu exportatũ esse, mirari sese ꝙ medicũ non offenderit, qui post biduum mihi narrauit historiam. hæc die xv. Decembris anno M. D. L VIII. gesta sunt claro & sereno cælo, vt esse solet diebus Halcyonĩs: & nos eodem tempore deiectas domus propinquæ pinnas prothyrumꝙ ad tabernam fractum inuisimus. Putauerunt Hebræi prisci, qui thesauros præsertim malè partos in terra defodiunt eos damnationem iustamꝙ suæ impietatis pœnam ad suos thesauros sustinere, & carere conspectu Dei, ac propterea in Ecclesiastico maledictionem exstare contra eos qui in ruina thesauros addunt. Affert Melanchthon historiam persimilem, homines decem Magdeburgi ruina turris oppressos esse cùm ad thesauros quos docuerat Satanas, reperiendos effoderent. Georgius Agricola in libro de spiritib. subterraneis scribit Annebergæ in ea fodina quæ dicitur Corona rosæ spiritum specie equi duodecim homines occidisse, & fecisse vt fodina plena argenti cederent quam Magi ope Satanæ reperierant. A' quodam Lugdunensi accepi, qui posteà

in ęde S. Mariæ virginis Lutetię Capellanus fuit, se cum socijs magica arte Arcolii prope Lutetiam thesaurum retexisse: sed cùm cistam in qua erat cõditus habere cogitarent, eam fuisse exportatã turbine, in ipsum verò muri labem corruisse, ex qua toto vitæ spatio claudicaturus est. Et sacerdos Noribergẽsis nuper cum ope Satanę thesaurũ inuenisset, & iamiam scrimnium aperturus esset, ruina domus extinctus est. Non est autem nouum thesauros magicis artibus perquiri; nam etiam Lex ait[a] thesauros eorum non esse qui puniendis sacrificijs aut alia quauis arte prohibita scrutãtur, & ob eandem causam literas permissionemq; vetat à principe exorari ad effodiẽdum alienũ agrum. Ex Lugdunensi quoq; pragmatico (quem etsi magna voce in frequẽtia magna recitauit, nominare nolim) audiui ipsum de nocte cum socijs abiuisse, vt enuntiatis coniurationibus thesaurum perueſtigarent: cumq; cœpissent fodere, velut hominis, qui rotæ impositus in propinquo fuerat, vocem audiuisse, horribiliter inclamãtem, ad fures: sic in fugam fuisse versos, malignos verò spiritus eodem momento persequentes cæcidisse ipsos ad eam vsq; domũ vnde prodierant, & tanto strepitu eam ingressos esse vt tonare hospes cogitauerit: atq; ex eo tempore iurauit se thesauros nunquam perueſtigaturum esse. Ita malignos spiritus videmus nolle, ac potiùs Deum nõ ferre vt his rationibus ditescat quisquã. Hebræi dicunt eos qui suo ipsorum amore furentes de vita inuiti cedunt, infernum suum (vt ita dicamus)

[a] *l. vnica de thesau. C.*

camus)in ſepulchro pati cadauerumq; ſuorum ambitu,vt per æternam Dei iuſtitiam in eo ipſo quo offenderunt pœnas luant. Flatores etiam Chymici plericq; animaduertentes ſe ad lapidem philoſophalem(quem vocant)peruenire non poſſe, familiareis ſpiritus ſolent conſulere. Sed ex Conſtantino (qui inter peritiſsimos Pyrotechnię & artis metallicæ in Gallia numeratur, eſtq; in toto regno celeberrimus) audiui ſocios ipſius, cùm perdiu flantibus nulla ſpes ſpeciesúe boni oſtenderetur, conſilium à diabolo petiuiſſe recténe facerẽt, & rem optatã cõfecturi eſſent:illũ verò vnico verbo reſpõdiſſe, *trauaillez*, laborate: hoc exhilaratos flatores perrexiſſe & flauiſſe adeò ſtrenuè vt omnia in nihilum multiplicauerint, etiamq; porrò flaturos fuiſſe niſi Conſtantinus dixiſſet ipſis hunc eſſe morẽ Satanæ vt ambigua reſponſa edat,illud autem verbũ *laborate* innuere abñciendam eſſe Alchymiam, & in laborem aliquem ac honeſtã artem vtilis ad vitam ſcientiæ incumbendum:hominis purè demẽtis eſſe,ſiquis cogitauerit tam breui temporis ſpatio aurum effingere,in quo efficiẽdo natura annos amplius mille ſolet conſumere. Itaq; illis hominib. qui ſcientias arte diabolica ſtudent comparare ſimiliter oportet dici,*trauaillez*, laborate,ſiue (vt maiores noſtri pronuntiabant) *treſueillez*, vt in verſu Lucilij. *noctes vigilate ſerenas*: & orandus Deus vt labori noſtro (quod rei totius eſt caput) ſucceſſum felicem tribuat. Quod in principio Sapientiæ Salomo admonet ſingulos inuitãs, arcanumq;

maximum & germanū ſapientiæ acquirendæ modum explicans, nēpe vt ex animo petaṫ à Deo, in ipſum habeaṫ fides, ac non tenteṫ Dominus[a] quā-obrem orationem adĥcit quam apud Deū habuerat[b], Moſes quoq; Maymonides hanc demonſtrationem ſtatuit eſſe certiſsimam, nūquam hominē ſapientiam Dei coniunctam ſcientia virtutibusq; moralibus (vt ait Salomo ca. viĥ. Sapientię) adepturū eſſe niſi ſe αὐτουρκείτως abĥciat humilietq; corā Deo. Nos aūt ſuprà oſtendimus Magos eſſe omnium hominū imperitiſsimos, q rabie furĥsq; plurimùm in morte agitanṫ, nec vllo tēpore plus mente capti ſunt q̄ cùm à Satana poſsidentur. Si quis autem cum Auguſtino dixerit Satanā ſcientiſsimū eſſe, eò q vixerit diutiſsimè (vt certè diaboli quæcunq; hic geruntur explorant & recognoſcunt ſingula, noruntq; ſanctorum vitam ad minima peccata vſq; nō ſolùm obſeruare, ſed etiā calumniari) vt demus à diabolis teneri vires plantarū, metallorū, lapidum, animaliū, motumq; & facultatē aſtrorū, omnino tñ eorū finis eſt & conſilium propoſitū vt homines in errore fonte malorū omniū & ignorātia ſumma educenṫ: quamobrē ſeruos ſuos aut mē dacĥs paſcit ſemper, aut ambiguis vocib. Hic tyrānorū modus, vt in ſumma ignorātia & cæcitate alāt populareis, ne apertis oculis rationē videāt qua ſe ipſi explicēt à dominatu eiuſmodi. Quas ob res ſi hæc ita ſe habēt (vt profectò ſe habēt) ſi inquam diabolus neq; ditare pōt, neq; theſauros abditos, neq; hominū gratiā, neq; voluptatū fructum, neq; ſcien-

[a] Sapien. 8.
[b] Sapient. 9.

ſcientiã p̃ſtare, ſed vltionẽ ſolũ inimicorum, nec tñ omniũ, efficere: q̃ malũ, obſecro, grauius dici põt q̃ pro tantilla remuneratiõe in hac vita incerta hominem ſeſe mancipare Satanæ, & damnationẽ æternã in vita altera cõparare? Anteq̃ finem huius capitis facio, recentẽ hiſtoriã & memorabilẽ hoc loco placet apponere. Fuit Bleſis inſignis Magus natione Allobrox, menſe Ianuar. ann. 1577. qui nomen Comitis ſibi arrogabat, licet neq̃ ſeruũ neq̃ ancillam haberet comitẽ. Hic libellum ſupplicem (qui in priuatũ conſilium relatus eſt) exhibuit Regi, promittens ſe effecturum vt terra fructus cẽtenos ederet (cùm tñ optimus ager Galliæ non plus duodenis afferat) oblitis ſeminib. oleo q̃ erat demonſtraturus, hac lege vt Rex ipſi decimam traderet, alteram ſibi haberet, quæ domanio Regis (vt vocant) ita accenſeretur vt nunquam alienari poſſet. Idem ſe Arithmeticã perbreui ſpatio docturũ pollicebat. Ego tum illic conuentib. maximis interfui. Poſtulatũ in priuato cõſilio acceptũ ad Curias cũ literis publicis fuit tranſmiſſum, vt res promulgaretur atq̃ in acta referret. Exemplum Laodunum attuli, & exhibui multis. Curia Pariſienſis non maioris q̃ cæteræ Curię rem totã æſtimauit. At potiùs, iudicio meo, fuit cõprehendẽdus Magus, & de eo ex iure cognoſcendũ: fuit em̃ re uera Magus, vt Phiſezius cõſilij Regij Secretarius vnus ex delegatis aperuit, quẽ ille rationẽ cognoſcendi chartas luſorias etiã non viſas docere voluerat: nã rogatus parietẽ verſus obuertebat ſe nebulo, & cũ diabolo

diabolo musitabat vt chartarum puncta exponeret. Non est autem omittendum istud, Satanam sua compendia quæsiuisse ex fertilitate & abundantia quę anno M. D. LXXVIII. obtigit (nã ex toto decennio vberior annus non exstitit) vt fidẽ in Deum fertilitatis & sterilitatis autorem hominibus adimeret. Quo argumento etiam adducor vt credam diabolos ex præuisis procellis & sterilitate posse iisdem artibus persuadere Magis, procellas famemq; per ipsos aduocari. Quapropter inquit Ouidius,

Carmina læsa Ceres sterilem vanescit in herbam.
Ilicibus glandes, cantataq; vitibus vua
Decidit, & nullo poma mouente fluunt.

Dixerit quispiam, at forẽt diuites qui ludo primæ & fluxus (vt vocant) ludunt, si ea quæ in chartis lusorijs latent peruiderent. Respondeo, quicunque scripserunt & quæstionem de Magis habuerunt, hoc indubitatum esse axioma tradunt, non posse Magos augeri vnico aureo ex artibus & agyrmatis omnib. quæ à Satana didicerunt: imò plerumque ex confessione ipsorum compertum esse in crumena gramen, cùm plenam auri & argẽti manũ à Satana accepti eò intulissent. Risum quidem Magi, nec omnes tamen, commouent & spectatores efficiũt attonitos: vt Triscalanus ille Magus de Curione quodam præsentibus parochis dixit, Videte istum hypocritam, qui fingens se breuiarum ferre fert chartas lusorias. Tum Curio

volens

volens ostendere vt ferret breuiarium, visus est sibi habere chartas lusorias, & quicunque aderant chartas sibi videre visi sunt, adeò vt Curio breuiarium suum abiecerit & pudibundus abiuerit. Superuenientes verò paulo pòst alij breuiarium collegerunt nudatum illa chartarum similitudine: qua ex re fuit manifestum multis in rebus Satanam illudere, nec tamen singulorum oculos præstringere. Nam qui priori actioni non interfuerant cùm præstigias Magus adstantium oculis offudisset, merum videbant breuiarium, cùm alij contrà speciem chartarum cernerent: quemadmodum etiam accidit vt viro bono timenti Dei & fidem in eum habenti Magus non possit fraudē in discernendis punctis facere, aut præsenti illudere. Postremò autem vt ostendamus quem exitū sperare Magi teneantur, exitum solùm Magorū qui vnquam exstiterūt principum oportet obseruari: vt Simonis Magi, quem elatum in aere præcipitauit Satanas, Neronis & Maxentij, qui duo summi Magi inter Cæsares ille damnatus interfecit, hic demersit sese: Iezabel Regina insignis Maga à canibus vorata est, Methotis maximus sui temporis Magus in Nouergia discerptus à populo, vt scribit Olaus: Matisconensis Comes à Satana spectante populo exportatus, Raziorum Baro crematus, vt alij quoque innumeri viui perierunt igne. Ex his itaq; statuit Satanam per se nihil magnum præstare, permittente verò Domino nocere, offendere, cędere, & homines ac pecudes ene-

care posse: denique solam vindictam, idq; in certos homines, penes ipsum esse: quemadmodum suprà de Pragmatico quodam (vt vocant) annotauimus, cuius vestigijs diabolus insistebat & ab omni quiete animum auertebat: eum disertè apud me fuisse confessum, neque scientiam rei vllius sibi à diabolo datam, neque aurei vnius accessionem factam, sed animum solùm ad vltionem inflammatum. Iam verò dicamus possint'ne Magi omnibus promiscuè, & his amplius quàm alijs afferre damnum: nam hoc argumentum, sententia mea, nondũ fuit satis illustratũ ad iustã ipsius intelligẽtiam.

An his plus quàm illis Magi nocere possint. Cap. IIII.

MVltas quidem Theologi quæstiones nectũt, sed tres ante alias extãt in Magorũ causa: Prima, cur sua arte ditari non possint Magi: Secũda, cur Principes Magis q̃s habent comites non vtantur ad cædendos & fundẽdos hostes: Tertia, cur iis nocere nequeant qui ipsos persequuntur. Primam proximè precedente capite exposuimus. Secundam quod attinet, Theologi dicunt Angelos quos Deus elegit ad regum regnorum'q; conseruationem conatus maleficorum abrumpere, & victorias per Deum esse, qui magnus Deus Sebaoth vel exercituum appellatur, non ob eam potestatẽ solùm qua in astra & cœlestes Angelos vtit̃ (hos enim

enim Scriptura vocat exercitus) sed etiam in Principum copias. Imò tantum abest vt Principes opera Magorum abutentes superiores hostibus esse possint, vt illud veteres contrà pro indubitato annotauerint, Ex duobus Principibus inter se dimicantibus eũ cadere qui Magos adhibet, & qui diabolum de sua suorumq; dignitate consulit, eũ cum suis periturum misere, videt enim Deus & vindicaturus est. Neq; dicendum vt ille interpres Psalmi primi,

Cúmq; viri nunquam Domino sit cura scelesti,

sed ita potius sententia mea,

Cumq; viro nunquam Domino sit cura scelesto,
Impia mens, greßúsq;, atq; improba facta peribunt.

Cui translationi optimè cum Psalmo xxxiiij. conuenit, vbi ait Psaltes,

Clara Deus semper defigit lumina cœlo
In scelus, vt nomen tollat ab orbe mali.

Sexcenta quidẽ possemus exempla adducere, sed duo in præsentia triáve sufficerint. A Cn. Põpeio magno stabant Romanum imperium, Principes & Reges quiq; potẽtissimi cum legionib. triginta aduersus Cæsarianas legiones quinq; aut sex, eò angustiæ adductas vt interirent fame, & mari infesto atq; oppidis circumcluse essent quando prælium consertũ est: verũtamen placuit Pompeio antè accersi Magos, & Arcas illa Erichtho peritissima illius ætatis Saga (vt apud Lucanum legimus) ad ipsum adducta est. Funestum verò illius qui statim obuenit exitum nemo nescit, cùm idem semper

victor in Europa, Asia, Africa, & in mari præcipuè mediterraneo prius exstitisset. Ariouistus imperator Theutonum (quorum copiæ ex quadringentis fermè hominum millibus erant constitutæ, Sagas Germaniæ consuluit (nam eis semper Germania abūdauit) & à Cæsare funditus euersus est qui ridebat Sagas. Neronem, Domitianum taceo, & alios innumeros, quib. hanc ob causam exitus obuenit infelicissimus. Nequeo amplissimum seculi nostri principem silentio inuoluere, qui cùm expetiuisset modis illicitis videre castra hostium, exitumq; prælij ex Mago cognoscere, anceps à Satana oraculū reportauit, quo fretus miserè fusus est. Acerto etiam homine didici, cùm paruulus eiusdē puer decūberet grauissimè, Magum de morbi euē tu consultum esse: qui respōdit magistros peritiores è Germania accersendos esse vt euētus cognoscatur: nam inter diabolos & Magos alios alijs aptiores ad eā rem esse: paulo pòst aduentasse Magos, sed vtcunq; spem boni facerēt puerū tñ obijsse. Omnes denicq; qui Magis vsi sunt, nō eo minus calamitosè periuerūt. Quòd si magis eorumq; domino facultas esset omnib. nocendi promiscuè, ludibūdi profectò Reges aut cereis imaginib. aut sagittis in aera missis, aut simplice verbo, aut vento gladijs sui hostes cōficerent. Cōtrà verò oēs docti totius vetustatis experiētia vno ore tradūt nō esse penes Principē, licet ex toto terrarū orbe Magos adhibuerit, vt prīcipes exteros aut hostes suos, siue bonos siue malos, sic afficiat morte. Amplius dicam,

cam, hominib. ipsos persequentib. nocere non possunt Magi[a]. Ita Sprangerus & Niderus, qui Sagas innumeras iusserũt cõcremari, testant vno consensu Sagas nocere non posse iudicib. vel improbissimis: & interrogatas de hac re dixisse omnia quidẽ à se fuisse tentata vt Iudicib. afferrent mortẽ, sed nihil effeciisse. Sunt apud me quæstiones propositæ Ioannæ Heruilleriæ, vt qui iudicio illius interfui: quarũ vi. cap. fatet illa ex quo tẽpore venit in manus Iudicũ nihil in ipsam diabolũ potuisse, neq; ad liberandũ ipsam è vinculis, neq; ad vitam ipsius cõseruandam. Sprangerus tñ & Danęus scribũt diabolum in colloquio & cõmunicatione cum Magis pergere, & consilium dare vt obmutescant coram iudice, adeoq; manus & pedes numellis eximere. Quod de Apollonio Tyanæo legeram apud Philostratũ principe Magorũ sua ætate habito, eũ Romæ in carcere spectantibus alijs captiuis cippum artubus exuisse, ac propterea mandasse Domitianũ Cæsarem vt omni ex parte raderetur (vt hodie facit Germania) & in iudicium adduceretur nudus: Sed non poteram satis videre qui Magum diabolus cippo exuere posset, nec carcere posset eximere, nisi D. Ioannes Martinus vices Præfecti Laodunensis agens confirmasset, dum quæstio de Saga S. Probæ (quæ viua ex iudicio illius concremata est) haberetur, quærenti sibi cur non euaderet, respondisse illam se è cippo quidem, at non è carcere exire posse: eodémque tempore, cũ aliorsum ipse respiceret, ipsam sibi manicas exuisse,

[a] *Augusti. li. 10. de ciuit. Dei. Thom. in secũda secũdæ. q. 95. art. 5. & tit. de mira.*

quod nulla ars humana potuisset. Quapropter Danæus scribit in dialogo Sagam in vinculis relinqui non oportere solam, ne cum diabolo cõmunicet, aut silentij fascinũ accipiat à Satana, quo fascino permulti Magi homicidiorũ aliorumq; criminum accusati ne quid faterentur abusi sunt. Execrandi huius fascini exemplum legi excusum typis cum priuilegio: sed hoc loco non placet apponere, ne cui occasio præberi vel minima videatur hoc argumento nostro abutendi. Mirabilius verò illud, non posse Magos, quocunq; tandem dolore opprimantur, lachrymam vnicam oculis emittere: quo signo Germani Iudices, velut præsumptione certissima, mulierem Sagam esse arguunt. Nã procliues ad lachrymãdum esse mulieres nemo nescit: verumtamen Sagas cõpertum est nunquã lachrymari, vtcunq; oculos sputis conentur madefacere. Ante omnia verò mirabile est q; Sprãgerus Quæsitor annotauit, Sagã, licet captiuã, Iudicis animũ ad misericordiã posse inflectere si prior oculos potuerit in Iudicẽ defigere. Idemq; autor est nihil tantopere Sagas, de quib. ipse cognoscebat, à custodibus in carcere flagitasse, q; vt suos iudices ante cõgressum videre possent: itaq; omneis iudices qui priores visi à Sagis fuerant, quamuis iam antè plurimas longè minorum criminum affines condemnauissent, tum repentè à condemnatione earum abhorruisse. Constantissimus autem est consensus omnium, Magos administris iuris nocere non posse: quamquam lictores multi ponè adorsi attollunt

tollunt è terra Sagas, alij verò intrepidè ad intimas vsq; ipsarum specus persequunt. Arcanum Dei mirabile, & à iudicib. optimè recolendum ipsos non aduersus humanas potestates solùm, sed etiam cõtra spirituũ malignorum vires à Deo protegi. Ac propterea à in Lege dicit, Cùm iudicabitis ne metuatis ab vllo: nã iudiciũ est Dei: & Iosaphat Rex Iudæ cõmendans Iudicib. officium suũ[a], videte, ait, quid sitis facturi, & mementote à vobis exerceri iudicium, Dei. Et in Orientis partib. actores sine viatorum opera prehendentes oram vestimenti eorum quibuscum iure experturi sunt, dicere solent, adeamus iustitiam Dei. Hebræi veteres affirmabant Angelos Dei interesse iudicijs, & Franciscus Aluarezius scribit Iudices in Æthiopia insidẽtes subsellijs relinquere vacuas in editiore loco cathedras 12. & dicere has sedes Angelorũ esse. Dixerit fortasse quispiã, captiuas Sagas in ecstasin rapi (vt antè ostẽdimus) exortesq; sensus fieri posse: ego verò nõ posse cõfirmo, cũ suppliciũ non possint effugere. Exẽplum vnũ adhibebo: Fuit Cazereis ad Tholosam Saga, quę benedicto pane altari oblato ad submergendũ se abijt: cumq; retracta esset, benedictũ panẽ fassa est se veneno infeciisse: canibus proijcit panis, moriuntur illi. Hæc in vinculis ecstasin horas ampliùs sex passa est omnis sensus expers, deinde exsurgens clamauit se valde defessam esse, & nuntios à multis locis retulit cum certis indicijs. Cùm autẽ damnata illa propè esset vt iudicatum fieret, diabolum aduocauit dicens

[a] Deut. 1.

eum

eum ſpopondiſſe tam vehemẽtes futuros imbres vt non eſſet ignem expertura: ſed ea nihilo magis defenſa eſt ab ignis violentia. Itaq; non eſt cur metuant iudices à conficiendis liberè ſagarum iudicijs: prout ſunt qui fugiunt trepidi, & Magos non audent in os reſpicere. Quamquam ne decimam quidem eorum quos vellent morte afficiunt Magi: vt Niderus ſcribit Magũ quemdã in confeſsionibus dixiſſe, rogatum quidem ſe fuiſſe vt inimicũ occideret, ſed omnib. diabolicis facultatibus conſumptis Satanam dixiſſe homini iſti noceri non poſſe. Videmus itaq; ne improbos quidem à Magis offendi poſſe, niſi Deus permiſerit: ecqui igitur ei nocere poſsint.

[2] Pſal. 91.

Qui ſedet in latebris & celſi numinis vmbra?
Arx & perfugium, ſtatuit mens conſcia recti,
Et ſpes certa Deus: hoc vno freta quieſcit, &c.
Nil metues vnquam, terrores nocte ruentes
Vt frendant, ſtridant volitantes luce ſagittæ,
Lethiferum tenebris vt peſtis virus oberret,
Vt clara de luce lues mortalia tundat
Corpora, mille ruant dextris & mille ſiniſtris
Tela, nec attingent vnquam minitantia mortem, &c.
Cùm tibi perfugium Deus eſt tectumq; réceptus,
Non te mica mali attinget, non vulnera tectum:
Angelicas etenim præcepit ſtare cohortes,
Sollicitáq; vijs te ſemper mente tueri.

Hebræorum Theologus Salomo, pro his vocib. *peſtis virus* & *lues*, voces חטב & דבר interpretans, voce

Deber

Deber tradit significari dæmonem qui offendit noctu: eum verò qui interdiu potest offẽdere, *Cheteb*. Verumtamen dies & noctes speculatur Satanas, æquè interdiu ac noctu offendit: licet eum Veteres omnes consentiant plus de nocte posse: quẽadmodum in Ægypto primogenita hominum pecudumq; noctu è medio sustulit. Hoc innuit Psalmus CIIII. cùm leo & agrestes feræ dicuntur nocte ad prædã ex antris procedere, & die illucescente latebras repetere: & Zoroastes prouerbio suo, Ne exito cùm præterit carnifex. Non quòd ab affligendis electis suis abstineat Deus, affligit enim sæpenumero: sed hoc fructuosum est ipsis, vtile & honorificum, prout de Iobo diximus, nec vnquam fidem in se habentes deserit: quemadmodum dicebat Iob, vt morte me afficiat Deus, semper tamen sperabo in ipso: & Salomo in libro Sapientiæ agens de improbis qui occidũt bonos vt videãt sit ne eos seruaturus Deus, iustos ait paulo dolore ex hoc mundo liberatos vita æterna perfrui. Hęc annotare visum est, qa Moyses Maymonis[a] afflictionem nisi ex peccato negat accere, pœnamq; nisi ex culpa: quam sententiam Baldad & Eliphaz in libro Iobi defenderũt, Deus improbauit iudicio & facto (qui Iobum illum quem virum rectum & integrum esse prędicauerat, affecit malis) & ipse Eliphaz in libro Iobi damnauit: qd probè intelligi omnino necesse est. Sunt quidem raræ afflictiões iustorum: nam quotusquisq; est Iobo similis? quis iustus possit appellari? atq;

[a] *lib. 3. more nebocim.*

hæ afflictiones amoris virgæ appellant. Nam etsi docet Ambrosius Deum peccata in hoc mũdo impunita nõ planè relinquere, ne quis aut Deum nõ esse aut fauere improbis putauerit, neq; omnium pœnas exigere, ne quis post hanc vitam non credat esse alteram: hæc tamen ratio Hebræis[a] non satisfacit, qui axioma istud certissimum & indubitatum esse volunt, afflictionum quę bonis accidũt vsum esse, vt probetur ipsorum constantia, felicitas q; geminet & benedictio, aut etiã vt in hoc mũdo purgentur ab ijs peccatis quæ vel sanctissimus quisque solet cõmittere, vt post hãc vitã felicitate perfecta frui possint: quod aũt voluptates improbis & diuitias interdũ largit Deus, id boni prę miũ esse quod in hac vita fecerint (nemo enim est tã improbus quin Deus perficiat ex ipso gloriã suã, & ipse aliquid faciat boni) vt post hanc vitã luãt pœnas meritas: atq; eo pacto & offẽsæ puniant, & benefacta recipiant mercedẽ iustã: hoc illud amplissimum sacræ Scripturæ documentũ esse, cùm dicitur Deus iustitiã, iudiciũ, & misericordiam exercere: Iustitiã, cũ verã mercedẽ tribuit bonis operibus: Iudiciũ, cùm discernit pœnã ex iusto maleficij merito: & misericordiã, cùm prę miũ virtute maius aut pœnã minorẽ peccato infert. Bonorũ igit afflictionem ipsis in bonũ permagnum cedere certo certius esse statuimus, improborum verò præmia in ruinam grauissimam; quod Stoici vno verbo dixerũt, nihil boni posse improbis accidere, nihil mali bonis. Interdũ eũ ad honores im pbus tollitur ad

[a] lib. Pirke aboth.

tur ad eum duntaxat finem, vt gloriæ Dei (quod ait Salomo) in die vindictæ seruiat. Nunc postẽ de modis licitis ad prçuertenda & impedienda maleficia Magorum diximus, agedum videamus de modis illicitis, qui anticipandis maleficijs, aut si illata fuerint amoliendis adhibentur.

De modis illicitis, qui ad præuertenda maleficia adhibentur, morbósque & fascinationes auertendas.

CAP. V.

HÆC quæstio difficillima est omnium quæ in hanc causam afferri possunt, de qua nondum inter Theologos, Canonistas, & Iurisconsultos conuenit. Horum enim est sententia, licere maleficia superstitiosis modis depellere: sic Canonistæ sentiunt[a], nominatim verò Hostiensis, Panormitanus, Goffredus Humbertinus, & alij nonnulli etiam Theologi, vt Scotus subtilis Theologus libro quarto distinctione tricesimaquarta superstitionis esse dicens siquis statuat non esse maleficium superstitione depellendum. Cęteri verò Theologi ac pitissimi, ad idololatriã & apostasiã tradũt ptinere, si qs diabolorũ & Magorũ vtat ope ad impediẽda depellẽdáue maleficia (sic decidit hęc quęstio lib. ij. sentẽtiarũ distinct. vij. sic Aquinas in eandẽ distinctionẽ, sic Bonauentura, Petrus Albertus, & Durandus) siue maleficiũ per Magi

[a] *l. eorũ. de malefic. C. Raymundus de villa noua scripsit remedia cõtra maleficia.*

operam tollatur maleficio, siue is qui non est Magus superstitiosis modis eximat à maleficio & illud in alterum transferat, siue expressè aut tacitè diabolus inuocètur: omnesq; honestam mortem anteponendam sentiunt. Atque hæc quidem sanctissima opinio est, altera damnanda & Lege Dei vetita, vt posteà demonstrabimus. Itaque D. Basilius in Psalmum XLV. eos detestatur vehementissimè qui Satanã vel Magos adeunt, & istis præstigijs valetudinis ergò abutuntur: & Chrysostomus homil. viij. in epistolam ad Colossenses, Citiùs, inquit, mors homini Christiano subeunda, quàm vita ligaturis redimenda. Sed hæc breuiùs secant Theologi quàm sit opus, iudicio meo. Nam summa tantùm attingunt artium magicarum capita, cùm tamen omnes viæ præcludendis malis, pesti, bello, fami, morbo, calamitatibus, siue vniuersè siue ex parte coniunctæ superstitione pro illicitis habendæ sint. Superstitionem dico; quia naturales & diuini modi quos ad præuertenda pellendaq; mala nos docuit Deus, sunt fuerunt q; semper concessi atque laudabiles. Quoniam verò in Iobo legimus nullam esse in terris potentiam quam formidet Satanas, superstitiosum est superliminari ianuæ appendi squillam ad impediẽdum fascinum: sed res creatæ cum precibus sanctis adhiberi possunt, vt Deus qui solus est in mundo omnipotens exoretur: quemadmodum legimus Angelum hepate piscis & suffimentis vti, precibusq; malignum spiritum depellere qui septem illius puellæ viros

quam

quam Thobias duxit occiderat[a]. Et quãuis ſalem perhorreſcãt diaboli velut ęternitatis ſymbolũ, & Deus ſalẽ omnib. ſacrificijs imperet adhiberi[b], vt populum fortaſſe auocet ne diabolis ſacrificet: quicunque tamen ſalem circunferunt non propterea ſunt exortes inſidiarum Satanæ, niſi fidem in Deũ habuerint: alioqui ſalem ferri aut politum dactyli nucleũ (quod eſt apud Plinium lib. xiij. cap. iij.) vt ſine precibus impediantur aut abigantur maligni ſpiritus, illud eſt idololatriæ. Latini quæ ad amoliendum & præuertendum malum pertinent, amuleta vocant: quæ ad medicandum depellendumq́, remedia. Verùm & horum amuletorum & προβασκανίων adminiſtrum, autorem & inuentorem Satanam eſſe demõſtremus, itémq́ remediorum quibus ſortes & maleficia depelluntur: veteres ac Romani ipſi puerorũ collo ſolebãt pudendi membri ſpeciẽ appẽdere q̃ appellabãt faſcinũ, vt eſſet (prout aiebãt) præfiſcine, & ſortilegia auerteret, idq́ ex electro maximè, q̃d Plinius innuit lib. xxxvij. cap. iij. turpẽ omnino modũ & diabolicum animis ad libidinem inflammandis. Cúmq́ ab Hiſpanis Occidentales inſulæ ſubigerent, compertum eſt Pæderaſtiæ imaginem, Pædiconis inquam, & Cinædi, ab Inſulanis ſuſpenſam collo geſtari pro amuleto, turpiſsimo inſtituto. Etenim circumfluebant gentes illæ Sodomia, turpiſsimis & deteſtandis ſceleribus, magicisq́ artib. omnis generis: ideóq́ omnes ferè ſunt ab Hiſpano profligati. Hoc diabolicum inuentum eſſe nemo ſanus

[a] Tobiæ. 8.

[b] Leuit. 1.

infitiabitur. Alia quoque amuleta exstant non æquè turpia quidem illa, sed æquè illicita, vt cùm illigatę scripturæ chartulęq; gestantur εἰς προφύλαξιν, de quibus Augustinus libro de doctrina Christiana, Ad hoc genus, inquit, pertinent ligaturæ execrabilium remediorum, siue votis siue quibusuis alijs rebus suspendendis & ligandis: quibus quãdo adhibetur fides, illicita est idololatria. Barbara Dorea (quæ decreto Curiæ sententiam Præfecti S. Christophoro ad Sanlisium confirmante cremata fuit xix. Ianuarij M.D.LXXVII.) fatebatur se ijs quos fascinauerat medicinã feciſſe diffissa columba & ęgroti stomacho imposita cum his verbis, In nomine Patris, filij, & Spiritus sancti, D. S. Antonij, & D. S. Michaelis Angeli curari possis ab hoc malo, & mãdauisse vt nouẽ dieb. missã in templo illius vici curarẽt celebrari. Nemo tã catholicus est cui hęc ratio non probẽt summopere: Ego verò (licet per se bona verba essent) confirmo id blasphemum esse cõtra maiestatẽ Dei, cùm à Satana aut Mago discipulo Satanę fuerit traditum: prętereà officium esse omnium vt orationes istas à Satana profectas perhorrescãt: hęc enim remedium se fatebatur à Satana didiciſſe, vt apparet ex quęstionibus illius quarum exemplum misit ad me generosus Dominus Pipemontensis. Similiter cùm nuptę annulus accipitur ad nodationem soluendam, & per eum fit illud quod horreo dicere, res illicita est: nã in hac re vir auersus à Deo auxilium esse statuit, nec dubiũ est quin diabolus ad

eam

eam manum porrigat. Sunt etiam qui nuptias eodem ritu repetunt quo antè celebrauerant, cùm alligati sunt, atq; hoc pacto exsoluuntur. In Germania quoque sunt homines qui in olla feruefaciunt lac illius vaccæ quam Saga exhauserit, & certis vocibus (quas reticere placuit) enuntiatis ollam ictibus baculi feriunt, eodemq; momento dicant diabolum Sagam dorso tot ictib. petiturum esse: & hoc illicitum. Sic enim mos consilio Satanæ geritur, qui eam quę Saga non est hac via ad idem facinus allicit, dum rem animaduertit adeò mirabilem. De antidotis Apuleij ad speciem asini amittẽdam idem iudicium, recentes rosas, anisum, aut folia laurina ex aqua fontana comedi oportere. Sprãgerus ipse in hoc errore est, hominem in bestiam transformatum, si aqua peromni lauetur, figuram recipere. Naamanem quidem Syrum Elisęus curans septies iussit in Iordane profluente lauari: at eum non aqua purgauit, sed Dei gratia. Non dissimili remedio cogniturí Germani q̃ Saga impotentem equũ & languentẽ effecerit, ad certas ędes vsq; trahunt alterius equi viscera, in non ianua sed cella ingressi aut specu subterranea, viscera illa consumunt igne. Tum malefica quę commisit malum, dolorem colicum in intestinis sentiens ad ędes cõtendit rectà vbi cremantur viscera, vt prunam candentem postulet, & dolor illius desinit: Quòd si non aperiantur fores, ędes offunduntur tenebris, tonitru personant horrendo, ruinámque minitantur nisi qui intus sunt aperiant: quod Sprangerus

scribit

scribit in Germania obseruatum, & à se visum. A D. Antonio Lonanio generali Regis legato apud Ribemontẽses accepi fuisse Magũ qui cribro Magum alterum pronuntiatis quibusdã vocibus retexerit. Proferebantur nomina omnium qui in suspicione erant, cumq; viri illius nomen cui culpa inerat efferretur, indesinenter mouebatur cribrũ, & Magus affinis culpæ eodem aduentabat: quod vbi compertum est, fuit damnatus Magus. At illius quoq; κοσκινομαντεῖον constituendum erat iudicium. Hæc omnia ex arte sunt diabolica, vt quicũque isthæc viderint miracula audacius ad peruestigandas omneis Magiæ artes prouehantur: nam Magum iam nouit Satanas esse suum, venatur alios. Memini aliquãdo mihi narrare D. Bordinũ generalem procuratorem regis, cùm totum ipsius pecus in villa apud Meldenses moreretur, fuisse vxori dictum bestiam quandam occidendam esse quam hic non placet exponere, eamq; pedibus sursumuersus sub limine stabuli suspendere oportere enunciando certas voces quas hic apponi nõ est opus: hoc facto, nullam ex pecudibus suis periisse: Qua in re hoc lucri faciebat Satanas, quòd sacrificium fiebat ad placandum ipsum detestanda idololatria. Sprangerus ait vt Sagæ templum ingressæ prohibeantur egredi, moris in Germania esse vt puerorum aliquot calcei axungia suilla oblinantur: hoc facto, dum in æde morantur pueri nõ posse Sagas sine illorum venia excedere: idémq; certis verbis quæ hic reticebo scribit præstari posse. Non-

se. Nónne verò, dixerit quispiam, optimum institutum est Magos, qui pœnas luunt maleficiorum, reuelari? fateor illud quidem, etiam fures latronésque reuelari optimum: sed nunquam faciendum malum (inquit Paulus) vt eueniat bonum: idq; in reb. magicis minimè omnium. Atqui hac in re duplex Satanę fit accessio, tum quòd Sagæ ab eorum locorum accessu auertunt vbi Dei verbum audituræ essent, tum q; his technis iuuētus ad diabolū de rerū occultarū veritate consulendū pertrahit. Plurima antidota cuiusmodi sunt hæc ridiculáque amuleta in Plinio legimus,[a] vt nouas nuptas cum viris primùm congressuras postes lupino adipe solitas perungere, ne quid mali medicamenti inferretur. Sic libro xxxvij. ca. ix. Sapphirū albam si Lunæ nomen ac solis scribatur in ijs atq; ita suspendantur è collo capillis cynocephali, resistere veneficijs & adesse reges adituris: sed Cynocephalos, qui nusquam extāt, oportet inueniri: & cap. sequente eiusdem libri, Antipathen coctā in lacte contra effascinationes auxiliari, sed eam nigram nec translucentem, in quo altera fraus est ineptissima. Antirrhinon quoque herbam[b] perunctos venustiores efficere, nec vllo malo medicamento lædi posse aut veneno qui eam in brachiali habeat: Euplea perūctos commendatioris esse famæ: Artemisiam aduersus mala medicamēta prodesse: omneis fabulas certissimas. Sed non mediocriter miratus sum qua specie Christiani Cæsares legibus promulgauerint licere istis superstitioni-

[a] lib. 28. cap. 19.

[b] lib. 25. cap. 10.

bus tempestates & morbos propellere, cùm Romani eos capitali supplicio affecerint qui furem solùm magicis artibus retexerant, dum adhuc à fide Christi alieni essent, nec fidē istis artib. haberi voluerint. Extat l. item apud Labeonē. §. si quis astrologus, de iniurijs. ff. Hoc etiã insuper addimus, nefas esse in liminibus ianuarum perquiri ad tollendum cereas imagines, semina, ossáve quæ apposuerint Magi hominib. vt putant, & pecoribus enecandis (In hoc enim incumbit Satanas vt credatur has ab ipso vires indi cerę atq; pulueribus) sed Deum solummodò adiri oportere, & pro certo haberi quod in Cantico Mosi dato dicitur, ab eo solo mortem & morbos immitti, neq; malum aut afflictionem vllam nisi ab ipso obtingere. Cum itaq; hoc malo Satanas abutatur & delectetur plurimū sapienter eos Sorbona damnat hæreseos qui ab istis pulueribus venire putant maleficium: & D. Hieronymus de vita S. Hilarionis agens narrat Satanam in puella demoniaca quam obsidebat loquutum esse, dicendo se non exiturum nisi lamina ærea quam amator puellæ subdiderat ianuæ auferretur: hoc noluisse Hilarionem facere, & precibus apud Deū puellam liberauisse. Alij per flammam transmittunt puerulos præseruandos à malo, & traducunt igne, quam Amorrhæorum abominationem notauit Scriptura sacra: & huic persimilem stolidioribus mulierculis imperant Sagæ, vt liberos inter duas cruces gestent, sic eos beatos fore: quod nos in supplicationib. vidimus.

Opor-

Oportet igitur ad Deum solum cõfugere: ac propterea Sorbona definiuit hæresin esse planè, si quis maleficia maleficijs depulerit: idq; in determinatione facta die xix. Septembris M. CCCC. XCVIII. vbi non illud dicitur, non posse Satanam & administros ipsius maleficiũ maleficio pellere, sed hoc impietatis esse si quis remedia ista quæsiuerit. Nã si corporis malum Satanas curauerit, semper animæ infligit vulnus. Exemplum producam, quod Ioannes Martinus vices Præfecti Laodunensis agens mihi exposuit: non enim aliundè veritas melius cognosci potest quàm ex iudicibus in hac causa versatis & frequentibus quæstionibus habitis certissimam adeptis exercitationem. Cùm igitur ille de Saga S. Probæ in iure cogniturus esset (hęc autem cæmentarium tanta affecerat inualetudine vt ipsius caput inter crura ferè propenderet incuruo corpore, quod malum ipse à saga sibi suspicabatur importatũ) vt consyderatus iudex, sagæ renũtiari iussit ipsam non alia ratione posse vitæ suæ consulere q̃ si cæmẽtarium sanauerit. Fasciculum itaq; à filia sua domo afferri iubet, diabolum inuocat, deiecto in terram vultu carmina quædam coram omnibus musitat, & fasciculum tradens cæmentario lauari eum in balineo præcipit & illud quod fasciculo inclusum erat in balneum indere cum his verbis, abi per diabolum, hunc ait, non alium esse reualescendi modum. His factis curatus fuit cæmentarius. Verũtamen antequàm ea inderent balneo volẽtes nõnulli cognoscere qd in

fascículo esset (quod illa fieri vetuerat) tres paruulos in eo lacertos deprehẽderunt: Cęmẽtarius verò dum in balneo esset, quasi tres grandos carpiones sentiebat in eo: cùm excessisset ex eo, quamuis perueſtigarentur diligentissimè, nec carpio nec lacertas inuentus est. Saga viua fuit concremata & & permansit ἀμεταμέλητος. Hic verò manifesta est idololatria blasphemiaq; pariter, quãdo res vlla in nomine diaboli & cum inuocatione illius perficitur. Astutiores & improbiores alij, nec ita impudentes Magi, qui loquuntur sanctè & ieiunia indicunt hominibus, vt nobilis ille Nortmannus fecit anno M. D. LXXII. Aliud legimus in horto Antonij de Turquamedia, lib. iij. de Mago quodam, qui homini rustico quem videbat à cane rabido fuisse morsum dixit se esse *Salutador*, seruatorem, *pero que no perdais la vita*, vt (inquit) non amittas vitam: cumq; ter illius nasum ad missionem vsq; sanguinis pupugisset, ille sanatus est. Videmus vt iste impostor se seruatorẽ dicat, qua blasphemia fides in Deum non minus abominanda voce eripitur quàm si inuocetur Satanas. Deus autem apud Esaiam, ego sum, inquit, maximus Deus æternus immittens vitam & mortem, sanitatem & morbum: neq; alibi quàm in me vno est salus. Dum hęc à me conscriberentẽ, Carolus Martinus Præfectus Laodunensis factus certior mulierem pauperẽ in valle (id suburbij Laodunensis nomen) fuisse à Saga vicina fascinatam, misertusq; illius, necem interminatus est Sagæ nisi morbum vicinæ adimeret.

Metuens

Metuens illa promisit se curaturam: itaq; ad pedes cubilis venit, vultum in terram demittit, manus iũgit, diabolum maximũ magna voce appellat, subinde preces renouat voces incognitas aliquot repetens, & frustum panis ægrotæ tradit, quæ eodẽ momento cœpit reualescere. Hoc facto Præfectus reuertens domum statuebat eam comprehendere, & igni quamprimùm tradere: sed illa in his partibus ex eo tempore non fuit conspecta. Quo in facto illud est euidens, diabolum æquè ab ægrota atq; à saga inuocatum & adoratum esse: præstat autẽ mori millies quàm detestandum remedium corpus seruans animamq; occidens experiri. Gestum quoq; sagę vultum applicantis in terram animaduertimus ritum imitari prophetarum veterũ, Mosis, Iosuę, Elię, de ira Dei sedanda laborãtium. omnium autem sceleratissimę sagę & summè execrabiles in fossulas quas fecerunt capita inferũt, vt testificentur satanam à se non Deum inuocari, & clara voce aduocant satanã. Quò spectat illud Apuleij de Pamphila saga Lariſſana in horribileis suas coniurationes incumbente, cùm ait, Deuotionib. in scrobem procuratis. Alijs neq; inuocare libet, neq; diabolicis inuocationib. interesse, at non dubitant adire Magos vt valetudinem cõsequantur. Exemplum recens pròducemus, acceptum à Præside Vitriaci Franci honorato viro, qui ad conuentus maximos Blesis fuerat allegatus anno milleſimo quingẽtesimo septuagesimoseptimo. Cùm indigeremus opera illius vt alij alios in communi

onere iuuaremus, instiri acerrimè ne antè loco excederet quàm Ordines dimissi essent: respondit sibi amicum esse quemdam qui ad mortem decumberet, ab eo se accersi & hæredem institutum esse: hunc inde ab annis quinq; aut sex ægrotum fuisse & membris factum: ideoq; parentem admonitum in Flandria esse hominem à quo filius curari posit eò statim abiuisse: Magum parenti morbum filij quem nunquam viderat explicasse, & in Lusitaniã vsq; ad Magum alterum (cuius indicauit nomen) in comitatu regio versantem ablegasse: Hoc ferentem æquo animo patrem in Lusitaniam abiuisse, vbi Magus parẽti, antequàm solùm hiscerẽt, Amice, inquit, filius tuus breui sanabit, abi in Galliam, inuenies Nouiodunum versus ad vigesimum milliare à domo tua quemdam M. Benedictum (sunt autem multi hoc nomine) hic filium tuum curaturus est: Miratum itaq; parentem peregrinationem tantam susceptam esse vt peruestigaret procul q̃d propè aderat, sumpsisse animum, & ad M. Benedictum iuisse: hunc autem parenti dixisse, plurimum laboris consumpsisti in Flandriam Lusitaniamq; proficiscens vt restituatur filius tuus, abi, iube ipsum venire ad me, ego is sum qui curabo eum: ad hæc parentem respondisse iam ex annis amplius quinque cum lecto non exiuisse, ac ne tantillum quidem mouendi facultatem inesse ei: tandem verò maxima molestia ægrotum eò fuisse perductum, & ex parte quidem fuisse subleuatum, verumtamen non diu bene habuisse.

Non

Non debet autem videri mirum si aliquando imperiti remedia hæc conquirunt, cùm publicè permissa sint certarum legum specie & depraua-tis Canonistarum opinionibus, quæ ex diametro cum lege Dei, sed non nouo instituto, pugnant. Etenim apud Suidam legimus inde à Minois temporibus homines exstitisse qui verbis & sacrificijs curabant morbos, & apud Homerum à profluuio sanguinis Autolycum liberari verbis. Scribit etiam Hippocrates libro de morbo sacro, multos fuisse planos qui se pollicebantur comitialem morbum curaturos potestate (vt inquiebant) dæmonum, infodiendo humi sortem expiationis aut in mare immittendo, horum plerosque nebulones esse: tandem itaque hæc verba subijcit, Sed Deus, qui sceleratissima quæque purgat, nostra est liberatio. Ethnici huius hominis (vt appellamus) verba placuit apponere, vt nos doceat quantopere teneamur hæc impietatis genera perhorrescere. Eodem argumento Iacob. Sprangerus Magorum Quæsitor scribit Episcopũ à se in Germania visum q̃ aduersa vtens valetudine ex Saga vetula cognouit sc ex maleficio ægrotare, nec aliam valetudinis recuperandæ viam esse quàm vt eadem Saga sortilegio pereat quæ sortem in ipsum coniecerat. Miratum Episcopum celeribus equis misisse Romam ad Nicolaum V. Papam vt veniam indulgeret huius curationis adhibendæ: Papã qui Episcopum deamabat vnicè, indulsisse hac clausula dispensa-

ſpenſationi adiecta, *vt ex duobus malis fugiatur maius*: Sagam diplomate allato dixiſſe, cùm Papę & Epiſcopo placeat ſe illud effecturam: Sic media nocte reſtitutum fuiſſe Epiſcopum, Sagam verò quæ eũ faſcinauerat in morbũ ex quo obĳt incidiſſe. Sic à Satana videmus procuratũ vt Papa, Epiſcopus, & Saga in eodem facto homicidæ eſſent, quibus ſimul perſuaſit vt ſibi ſeruirent & obſequerentur mandatis ſuis. Interea verò Saga illa quæ vita defuncta eſt nunquam voluit reſipiſcere, ſed ad recuperandam valetudinẽ ſe indeſinenter Satanæ cõmendauit. Hic verò horrendum videre eſt & ineuitabile iudicium Dei inimicos ſuos (quod ait in Ieremia) per inimicos vlciſcentis: Magi enim plerumq; retegũt maleficia, & alĳ necem aliĳs inferũt: quandoquidem non curat Satanas quo pacto efficiat conſilia ſua, modò genus humanum perdat, conficiẽs corpus, animámue, aut vtrumq; ſimul. Huius rei exemplum accidit in Pictonũ agro anno M.D.LXXI. Carolus IX. Rex à prandio Triſcalanum (cui veniam indulſerat vt affines criminis deferret) ad ſe adduci iuſsit. Hic apud regem & frequentem procerum coronam confeſſus eſt modum quo exportantur Magi, ſaltationes, ſacrificia Satanæ oblata, nefarios concubitus cum diabolis virilem & muliebrem formam habentibus: addebat à ſingulis pulueres acceptos eſſe quibus homines, pecora, fructúſq; enecarent. Hæc illius dicta ſingulis mirãtibus Gaſpar Collignius Galliæ Amiralius (nam hic fortè intererat) dixit adoleſcentem

leſcentem in Pictonum agro ante aliquot menſes fuiſſe comprehenſum, de nobilibus duobus enectis accuſatum: hũc fuiſſe confeſſum vt ſeruus eorum fuerit, eoſq; viderit pulueribus in domos segetésque iniectis dicentes hæc verba, Maledictio in iſtos fructus, in domum, in regionem iſtam: ſe itaq; hos pulueres nactum cepiſſe & in cubile inieciſſe vbi duo illi nobiles recumbebant, ſic vtrũque mortuum in cubili fuiſſe compertum, ſed tumentes & atros valde. Puerum Iudices abſoluerunt. Tum audiens Triſcalanus iſtud permulta etiam narrauit eiuſmodi. Credibile eſt autẽ ſi Rex (cuius alioqui corpus optima fuit compage & cõſtitutione) hunc Magorum principem & alios aſſeclas iuſsiſſet concremari, Deum pro iſtis iudicijs fuiſſe ipſi diuturniorem vitam & beatiorem conceſſurum. Nam Dei verbum ſibi ſemper conſtat, qui virum morte dignum abſoluerit, hunc in ſeipſum meritam illius pœnam refundere: vt Propheta regi Achabo dixit ipſum, quia gratiam viro morte digno fecerat, moriturum. Id verò inauditum eſt ab omni ſeculo, Magis gratiam indulgeri. Factum quidem dicetur iſtud, vt ab illo indicarentur conſcij: ſed omnes nihilominus effugerũt. Verùm vt eò vnde diſceſſerat reuertaẽ oratio, Sprangerus (qui Sagas innumeras adiudicauit morti, earumq; ſecreta peruidit) maleficiorum ſcribit alia eſſe incurabilia, alia curari nõ aliter poſſe quàm ſi in alterum ſors tranſmittatur: alios curare in eũ reiecta ſorte qui prior iniecerit, alios ab vnico ſa-

nare morbo, alios à plurib. alios nõ curare niſi ad miliaria 2. in ambitũ dom⁹ ſuę, idq; hoïes certos, aliosnunq; ſortẽ niſi ex illi⁹ cõſẽſu q; īmiſit eximere. Ipſi aũt ex Magis ſciſcitãti cauſam reſpõdiſſe, pratiõe cõtractus cũ Satana initi cõuentionũq; ab ïjs expreſſarũ q; ſeſe mancipant fieri oñia. Atq; hoc in Germania tã fuit frequẽs illius tẽpore (vt omnib. ſeculis fuerat) vt idẽ ſcribat dñm vici Richtig haſſen in Conſtãtienſi agro canonẽ ab ïjs exegiſſe qui effaſcinatiõis cauſa Sagã vici ſui accedebãt: ſic cõueniebat optimè & reciproca erat obligatio inter dñm illius vici & ſatanã: imperitũ aũt vulgus deludebaṫ à diabolo, cũ loco deiquẽ (vt magnus ille Elias aiebat Regi Ochozię) debuerãt accedere, adirẽt diabolũ cõſulturi. Idẽ autor eſt multos nobiles viros nundinationẽ iſtã in Germania factitaſſe, cuius tñ reos fuiſſe Magos nõ exiſtimo. Cõſtat apud oẽs Rupellæ hominẽ lethali vulnere affectũ, de cuius ſalute Chirurgi oẽs deſperabãt, Magi cuiuſdã opera ſic fuiſſe inſtitutũ vt incederet & dieb. aliq̃t loquereṫ: nẽpe geſtabat illũ Satanas ac nõ alius, vt Magis ſuis autoritatẽ cõpararet. Illud verò in primis admirandũ q; ſcribit Petrus Mamorius, oſſa eq; fracta impedimẽto eſſe ne tollãṫ ſortes, nec magnam habet veritatis ſpeciẽ: nec illud ſimiliter q; ait Albert. magnus lib. de animal. eſſe volucres ad effaſcinandũ vtiles: qua ratiõe homines ad Ethnicorũ auguria facilè reuocarẽṫ. Sed hoc totũ nefas eſſe cõfirmo, atq; hoc pacto ad idololatriã & cultũ lapidũ hoïes adduci. Certiſsimus, n. eſt ſermo Dei

dicen-

dicẽtis nõ esse potestatẽ in terra q̃ virib. Satanę possit obsistere, vt est in lobo[a]: q̊ sermone Deus propterea vtiť vt ad ipsũ solũ ac nõ aliũ recurrať, vtq̃ res creatę & remedia ab ipso instituta in bonis reb. adiũctis precib. (vt fecit Tobias) ac nõ aliter occupẽť. Amplius dicit Aquinas[b], oĩa remedia & πε᷑φυλακτικὰς medicinas q̃ verisimili ratiõe malũ curare, depellere, aut impedire nõ possunt, p illicitis habẽdas esse: & August. lib. x. de ciuit. Dei contra Porphyr. & Iamblich. differẽs (q cœlestes virtutes reb. elemẽtarib. conabãť attrahere) oĩa remedia amuletaq̃ ad uersus diabolũ, phibet pter orationẽ & pœnit. & medicamẽta q̃libet in verbis, character. ligaturis, aliisq̃ reb. vanis posita Satanę retia cõfirmat esse. Eãdẽ q̊q̃ sentẽtiã textus ipse canon. ostẽdit, ne qs Scoti opiniõe aut Hostiẽsis fallať[c], cũ ait, Vana vanis cõtundere licet, aut ipsius glossæ *vana* interpretãtis ea q̃ nõ fuerint illicita: id. n. fieri nunq̃ potest. Dãnandus est itaq̃, velut impietatis plenus, superstitiosus ille Ethnicorũ ritus, cũ spũs abigerent certo legumine (q̃ indicare nõ placet) in os indito & retrorsum iacto, nudis pedib. certaq̃ precũ formula nouies repetita: sic. n. adorať omo Satanas, ne q̃d importet mali. Id prisci latini mẽse Maio p triduũ faciebant placandis (vt aiebant) Lemuribus siue Remuribus: quam institutionem à cæde Remi dicebant ortam, quòd spiritus eo mortuo incolas loci infestarẽt. Hęc aũt vana esse atq̃ illicita demonstrãt tũ ea q̃ antè diximus, tum seuerum illũd interdictũ legis, ne per ignẽ liberi traducanť.

[a] Iob. 41. & c. si quis per sortiarias. 23. q. 1. & 26. q. 7. ca. admoneant.

[b] in secunda secundæ, q. 96. artic. 2.

[c] can. admoneant. 26. q. 7. & d. can. si quis per sortiarrias. 23. q. 1.

Moſes Maymonis, Hebræorum Theologorũ habitus præſtantiſsimus, Amorrhæos ſcribit inter alia ſolitos per flãmam recẽtes ex vtero fœtus trãſmittere[a], & credidiſſe liberos à calamitatib. pluribus vindicari: eandemq; ſuperſtitionem nutrices adhuc obſeruantes à ſe in Ægypto viſas. Quòd ſi ab hac ſuperſtitione tãtopere abhorret Dominus, quanta deteſtatione putandum eſt ipſum ea carmina & remedia proſequi quæ aduerſus maleficia adhibentur? De hoc argumento poteſt Moſem Maymonis lector conſulere, qui plurimas ſuperſtitiones deſcribit ab Amorrhæis frequentatas vt ex veteribus libris didicerat: quæ ſuperſtitiones in lege Dei nec reticentur planè, nec minutatim explicantur, ne id doceri videretur quod ſepeliri opus eſt obliuione ſempiterna. Verumtamen exẽpla quædam afferemus, vt neq; improbi occaſionem habeant, neq; Iudices ſeipſos excuſandi ignorãtiæ nomine. Fertur hæc ſuperſtitio & videtur paſsim, q̃ pueri imponuntur vrſis vt aduerſus pauores confirmentur, q̃ arborib. alligatur ſtramen vt ſeruentur fructus, prout fit in Valeſiorũ agro: hæ perniciosę ſuperſtitiões ſunt, quib. ſemp ineſt auerſio à Creatore, & in res creatas fides. Quãobrẽ Mahomed Aben Thaulon Sãgiach Ægypti nup cremari iuſsit crocodilũ plũbeũ portę cuiuſdã ædis in Ægypto ſubditũ, qa ſe hoc pacti incolæ à crocodilis tutos eſſe cogitabãt. Hęc de illicitis modis p q̃s ſortileg. occurrit: Nũc etiã videamꝰ an aliqs extet modus malignos ſpiritꝰ ab hoĩnib. obſeſsis depellẽdi.

[a] 2. Reg. 21. & 23. 2. Par. 28. & 33. lib. 3. More nebocim.

De

De ijs qui obsidentur & vim patiuntur à malignis spiritibus, & an sit modus spiritus istos depellendi. Cap. VI.

DIximus de ijs qui volũtariè tacitis aut expressis conuentionibus cum spiritib. malignis cõmunicãt: iam dicamus de obsessis hominibus qui vim ab eis patiuntur, & an sit vllus eos depellendi modus. Hic verò non disputo an sint homines q̃s maligni spiritus obsideant, quibus plenæ sunt diuinæ atq; humanæ historiæ, & Euangeliorum maximè. Sic in Actis Apostolorum capite xvi. ancilla fuisse legitur adolescentula spiritum in se habens quem Scriptura vocat ἐγγαστρίμυθον, res occultas euẽ taq; prędicentem multis, denaq; mendacia verò vni dicto connectentem (prout salutis viam à S. Petro & Paulo dixit prædicari) quæ ita lucro nõ mediocri augebat herum, diabolus verò homines ita perducebat vt se autorem mendacij de veritate cõ fulerent. Monasterij in Vvestphalia narrat Sleidanus, cùm Anabaptistæ rerum potirentur, lege de communione bonorum promulgata, necessitatem singulis fuisse impositam vt conferrentur in commune bona: cumq; numos suos dissimularent & celarent multi, puellas duas exstitisse quæ reuelabant omnia. Certissimũ aũt eorum quos diabolus obsidet argumentũ est, q̃ varijs linguis loquũtur quas nunquam didicerint. Huius generis sunt pauci in Gallia, videnť tamen. Fuit ante annũ puer

nomine Samuel annos duodecim natus in pago Vuanteleti ad Laodunum, filius nobilis viri Landarum domini, qui post mensem à matris obitu occupatus à spiritu, infestatus plurimùm, colaphisq; cęsus est: etiam in corpus illius ingrediebatur spiritus, & si quis puerum volebat subducere, ille retrahebat violętia. Eum exorcizari pater noluit religionis quam profitetur nomine: an fuerit ab eo tempore liberatus nescio. Annus quoq; duodecimus vel decimus tertius agitur ex quo Veruinensis fœmina à maligno spiritu possessa hic Laoduni exorcizata est, quam historiam quia excusis compluribus libris fuit exposita præteribo. Iis abundant Italia atque Hispania, quos nunc illis opus est constringi: atq; hi Græcè, Latinè, & linguis alijs quas non didicerunt vnquam, nouerunt loqui, ac potiùs spiritus in ipsis loquit: nam si quando Veruinensis illa linguam valde protruderet, spiritus disertè loquebat. Mulierē dęmoniacā Melanchthon scribit à se in Saxonia visā, nesciētē legere aut scribere, q̄ Grękè tn̄ & Latinè loquebat, & sęuū illud Saxonię bellū prędixit his verbis, ἴσως, ἀνάγκη ἔσται τὴν γῆν ὑφ' ἑρμικοῦ ζυγοῦ λάῳ τούτῳ. Narrat Fernelius in lib. de abditis rerū causis se puerū vidisse dęmoniacū loquētē Grękè, cū tn̄ literas nesciret. Hippocrates libro de morbo sacro comitialē morbū putauitesse: di scrimen verò posteri optimè annotauerūt etiā in Grę cia, cùm obsessi auditi sunt varias linguas & diuinatiōes proloqui, q̄d in comitialib. nō potest percipi. Signa em̄ atq; symptomata videnť differētia;

& Ma-

& Magi ipsi, cũ periculũ facturi sunt, in aurem hominis affecti dicunt, Exi dæmon, quia Ephimolei tibi præcipiũt: statim dæmoniacus ruit in terram quasi ἀφιπποθυμῶν, deinde post tempus aliquod resurgens nũtios veros & ignotos è longinquo affert, atq; hoc facto à dæmone liberat: in morbo autem comitiali secus. Alij verò quorũ corporib. diabolus inest, sunt Magi, quos ab eo vexari nõ animaduerteris: itemq; illi qui religiõe ducti & putantes benefacere, à dæmonibus ad tempus occupãt, vt fuerũt in Græcia Pythiæ, quas possidere credebat deus ac propterea ἐνθουσιασμὸς dicebat, cũ Sibyllę aut Pythiæ, q̃ in Delphica Deliáue specu iacuerãt sic occupabant & per eas diabolus (quẽ vocabãt Deũ Apollinem) responsa dabat, quo facto ab eis supersedebat Dęmon. Veri autem dæmoniaci nonnunquam certis superstitionibus liberabant, quarum Hippocrates in libro de morbo sacro meminit: Sed non raro Magi (vt adhuc faciunt) dæmonas depellebãt. In primitiua Ecclesia Christiani precibus vtebantur, deinde catechumenos & energumenos coniurationibus ac exorcismis obstringebãt, licet is qui se baptismi causa sistebat matura ætate sapientia prudentiaq; instructus esset, nec vlla maligni spiritus in eo cerneretur species: qui ritus semper fuit obseruatus & adhuc obseruatur, cùm infantes in ea religione quæ dicitur catholica baptizantur. Hic enim de ijs solùm agitur qui Magi non sunt, & à maligno spiritu obsidentur. Contrà autem ex infinitis

iudi-

iudicijs inter Magos cõuenire cõstat, si qs ex professo. Magus & conuentione cum diabolo expressa obstrictos in perpetuum seruituti eius renuntiet ipsumq; pœnituerit facti sui non inuocato Domino, eum malè multari, vexari, & cædi, nisi Deus singulari gratia ipsum conseruauerit. Hominem à nobis visum fuisse antè meminimus quem malignus spiritus ita persequebatur vbiq; vt eo non posset liberari, dormientem suauissimè vellicãdo nasum & aureis excitabat, & sciscitabat numquid ab ipso flagitare vellet. Sprangerus cõplureis Sagas à se condemnatas fuisse dicit quę sibiipsis gratulabantur mortem, dicentes se à diabolo cędi nisi mores mandatis ipsius gerant, nec alia vnquam ratione quiescere. Virum quoque nobilem ad Vellerios Coteretanos fuisse notauimus, cui Hispanus miles spiritum malignum cum annulo vendiderat, cumq; ille nobili, prout exspectauerat, non obsequeretur, annulum in ignem fuisse à nobili cõiectum, ex eo tempore à spiritu nobilem non requieuisse. Sunt etiam qui cùm fuerint Magi, Deo renuntiauerint, & cum Satana in fœdus iurauerint, technis eius cognitis contemnunt quidẽ, sed à Satana tamen minimè infestantur, quia suos esse nouit eoq; contentos est. Sunt etiam alij qui videntur stulti, intempestiuè ridentes & exultantes, vt ille apud Philostratum quem Apollonius Tyanæus Magorum princeps demonstrauit obsideri à maligno spiritu atque liberauit: etenim ita res habet, nisi hominis stultitia ex morbo nascatur,

scatur, indicio est eum à maligno spiritu possideri. Sunt etiam qui non desipiunt quidem, sed ita dormientes incedunt ac si vigilarent: sed hic lethargus est, aut aliud malum cerebri quo etiam viri sapientissimi nonnunq; opprimunt. Non treis ex isto malo & sine dolore laborantes vidimus, & se Galenus semel ex eo morbo fatet laborasse cùm milliaris octauam obiret dormiens, donec in lapidem incurrens corruisset, eo que casu expergefieret. Verumtamen sunt qui sæpe clausis oculis de nocte ambulant, domos, templa, celsáque & inaccessa loca conscendunt, quò nemo peruigil, quantūuis saperet, ascēsurus esset: quòd si de nomine suo vocentur, repentè concidunt. Sprangerus hominem ita corruentem à se visum fuisse narrat Aurelijs. Fuit etiã vir hoc modo agitatus nocte, quem socius qui cum ipso cubabat prosequens cùm in profluentem ire animaduerteret nõ processit quidem vlterius, sed ne ille procederet nomine appellauit: sic ille repentè corruit dormiens & submersus est. Hunc præsumptio est à maligno spiritu fuisse actũ, verumtamen nõ possum confirmare: nam fieri potest vt quis audito suo nomine ex improuiso excitetur eoq; pacto corruat: vt verò inaccessa loca conscendat dormiens & periculosa præcipitia, & inoffenso pede per se reuertatur, nõ est probabile. Vtcunque sit, hominem obsessum & vexatum à maligno spiritu non abesse à salutis via credibile est, vt sancti homines putauerunt. Itaq; Paulus priore epistola ad Corinthios de eo loquens

quirem cuni ſocru habuerat, Expedit, inquit, hominem illum tradi Satanæ, vt ſpiritus ſaluus ſit in in die iudicij: quibus verbis excõmunicationem, quæ hodie quoq; eſt in vſu, credibile eſt intelligi. Reſtat vt modos depellendi malignos ſpiritus ex hominibus, beſtijs, ædibusq; videamus. Aſſentitur enim Thomas[a] Aquinas beſtiam quoq; rationis expertem cogi adiuratione poſſe, velut à Satana hominibus offendendis actum, ac proinde malignos ſpiritus abigi. Quod autem modos eijciendi dæmonas attinet, Alexander primus Papa inſtituit aquam benedictam, Notæ ſunt coniurationes[b], Exorcizo te N. per Deum viuum, &c. tum oratio, Deus miſericordiæ, &c. pòſt execratio, Ergo maledicte diabole, &c. deinde oratio altera, poſtremò execratio (tres enim adiurationes adhibẽtur) ac tum demum quæcunq; ſortes maleficíve pulueres in domo viri à dæmone obſeſsi deprehenſi fuerint tradunt igni: q̃d S. Hilarionis & Hieronymi iudicio (vt antè diximus) planè aduerſat. Cõfeſsiones etiã, Sacramenta, ſtolas, aliaq; adijciunt pluri ma: etſi non ſæpe maligni ſpiritus his omnib. procuratis & effectis exeunt. Mulieris à maligno ſpiritu poſſeſſę Menilij ad Dãmartinum cõmmorantis ſuprà meminimus, quæ per ſpiritũ inde à 18. ætatis anno ligabatur, nec alio afficiebat malo. Hanc Picardus Doctor & cõplures alij exorcizauerũt Lutetiæ (vt diximus) an. 1552. ſed tentatum fruſtrà. Alios verò audiui, cùm Diabolũ vellent exorcizare, ipſos fuiſſe occupatos: prout in Actis Apoſtolorũ legi-

[a] *in ſecunda ſecũdæ q. 90*

[b] *lib. de cere monijs Eccleſiæ Rom.*

legimus duos fuisse discipulos qui malignum spiritum ex humanis corporibus tentabant ejicere dicentes hæc verba, Adiuro vos per Iesum quẽ Paulus prædicat, &c. respondẽs autẽ spiritus nequam dixit eis, Iesum noui & Paulum scio: vos aũt qui estis? & statim diabolus vtrumq; inuasit, eo dimisso quem antè vexabat. Similem historiam in primo Greg. dialogo legimus, Sacerdotẽ quendã qui mulierem à diabolo occupatam animaduertebat, stolam accepisse & imposuisse mulieri, statimq; diabolum relicta muliere in Sacerdotem irruisse. Ait etiã Niderus Monachũ fuisse Colonię facetũ Magum quem opinio erat malignos spiritus abigere. Hic rogãti diabolo quò iturus esset, abi, inquit, in latrinas meas: quod fecit diabolus, sed eum nocte latrinas adeuntẽ sic contudit plagis vt proximè à morte abfuerit. Interdum verò diaboli ex Magorũ mãdato abeunt, vt Apollonius Tyanæus dicitur eos abegisse, ac potiùs diaboli paruisse illi, vt opinionem deitatis (quam affectabat) cõciliarent ei: quo instituto discipulos tam multos adeptus est qui portentum istud anteponebant Christo, vt Eusebius octo libros contra Philostratum Apollonij Euangelistam coactus fuerit conscribere. Idem quoque Simon Magus fecerat: nulla enim fraus tam subtilis est quam nõ cõminiscatur Satanas vt detrudat homines in idololatriã: quo non euertit, sed stabilit potentia eius. Exẽplum Bohemi Sacerdotis Sprangerus Quæsitor narrat, Dachonis nomine, q diu possessus à diabolo Rom. deductus est

dicebat autem ea sibi odio capitali esse quæ Satanas diligit maximè. Magdeburgi quoque fuisse sacerdotem alterũ quem Diabolus possedit annos septem, qui rogatus cur sacerdotem illum inde à tribus mensibus cœpisset agitare dixit se iam antè in corpore illius consedisse: quærenti autẽ exorcistæ vbi lateret cùm hostiam sacram Sacerdos sumeret, suberam, ait ille, linguę: cumq; inueheretur in eum exorcista dicens, cur non fugis à præsentia Creatoris tui? respondit diabolus, at dum vir bonus super pontem ambulat, quid obstat quo minus sub pontem illum transeat improbus? Hæc Sprangeri. Quæsitoris verba. Queritatur etiã interdum diabolus tanquã si grauissimo dolore premeretur, dicens se huius animam aut illius esse, vt in errore homines detineantur. Historiæ hoc argumento exstãt quámplurimę. Petrus Mamorius in Gallia narrat Confollenti ad Viennam fluuiũ historiam accidisse in Caplandi cuiusdam ædib. anno M. CCCC. LVIII. diabolum, qui animam defunctę se esse prædicabat, gemitibus, clamorib. & querimonijs omnia compleuisse, monẽtem habendas preces peregrinationesq; obeundas, & res veras plurimas reuelantem: sed dicente ei quodã, si tibi vis haberi fidem, dic Miserere mei Deus secundum, &c. respondisse hoc à se fieri non posse. Tunc ludificantibus ipsum ijs qui adstabãt fremebundum aufugisse. Idem Nicolaæ Alberiæ Veruinensi accidisse narrat D. Bartholomæus Fayus Consiliarius Parisiensis Curię, Satanã huic ad fos-

sam

sam patris oranti apparuisse tanquam è sepulchro prodeuntem, qui missas plurimas celebrari, certásque peregrinationes suscipi iussit, nec propterea miserã exagitare destitit: & quamuis seipsum priùs auum illius esse respondisset, tandem Beelzebubum esse confessus est. Diximus sæpenumerò q̃d est in Iobo, non esse potestatem in terris à qua metuat Satanas. Itaq; perniciosa est Iosephi historici Hebræi sententia quam anteà perstrinximus, cùm Iudæum è sua gẽte scribit à se fuisse visum, quo annulum indẽte ad nasum hominis obsessi fugiebat diabolus illicò: sic enim homines ad reuerentiam rerum creatarum, lapidis, annuli inflectuntur. Neque tamen ait adamantem in annulo fuisse, etsi fuerunt in hac sententia quidam tantas esse adamanti vires & vana somnia & malignos spiritus amoliatur (quod obscuras quidam poeta dixit,

Et noctis lemures, & somnia vana repellit)

sed non definiũt quódnam sit illud adamantis genus. Sunt enim sex[a] illius genera diuersa maximè, in quibus numeratur sextus adamas Arabicus aceruis magnis compertus in Pyrenæis montibus, sic tritus viatorum pedibus vt centum põdo in loco tribus solùm aureis venale habeatur. Hic à natura tam bellè formatus & expolitus est vt omnia opificum mangonia & omneis artes dignitate superet, sex angulis æqualibus, duabus extremitatibus acuminatis, figura conoîde, multis etiã colore variantibus. Apud veteres credebatur gladiorum aciem à diabolis timeri vehementissimè: Pla-

[a] *Plin lib. 37. cap. 4.*

to enim & cõplures Academici ſpiritus poſſe diui di arbitrantur. Memini anno M. D. LVII. malignum ſpiritum cum fulmine irruentem Tholoſæ in ſutoris ædes Pudentinomine Salino adiacentes, vibrare lapides per ſingulas partes cubiculi, vnde tam magnus lapidũ aceruus collectus eſt vt domina ædium ingens ſcrimniũ quod obſerabat claue lapidibus plenum habuerit: & quãuis ianuis feneſtriſq; obditis, nihilominus tamen ſpiritũ ſine cuiuſquam damno alios lapides apportare. Quid rei eſſet inuiſit Latomius tum Præſes quartus: ſed ille ſpiritus decuſsit pileum eius lapide, & in fugã vertit præcipitem. Iamq; dies ſextus agebat, cùm D. Ioannes Morquæus Præſidialis Iudicis Conſiliarius monuit me vt miraculum iſtud inuiſerem, vbi duabus tribúſve horis conſumptis non percepi quidquam. Me autem ingrediẽte dixerat quidam, Deus ſit in his ædib. deinde cognita hiſtoria indixit domino ædium vt ſeriò ex animo oraret Deũ, & gladium in cubiculi totius ambitum agitaret: fecit, poſtero die mulier dixit nihil à ſe ex eo tẽpore fuiſſe auditum, & dies ſeptem ſine quiete vlla tranſegiſſe. Horum ſpirituum λιθοβολίας plenæ ſunt veteres hiſtoriæ: qualem Gulielmus Parienſis ſcribit fuiſſe Pictauñ in parochia S. Pauli an. M. CCCC. XLVII. qui cyathos & vitreamina frangebat iniectis lapidibus, offendebat neminem. Dicitur præterea à malignos ſpiritus, cùm eiiciuntur, in certum aliquem locum ablegandos eſſe. Sic Chriſtus in Euangelio dicitur ad porcorum greges diabolos

tranſmi-

transmittisse, & in Tobia Angelus abactum malignum spiritū vinxit in superiore Ægypto: ex quibus videtur Deus non potestatem modò, sed etiã loca circũscripsisse quibus maligni spiritus includuntur. Scribit in dialogo Cæsarius Colonienſis Sacerdotis filiam ab Incubo spiritu maligno agitatam ex phrenesi laborasse: monitum autem patrẽ illius effecisse vt filia trans Rhenũ deportata migraret; sic diabolum à filia discessisse, verùm parentem adeò contudisse vt post triduum vitam amitteret. Illud quoque legimus, malignos spiritus frequentiores esse in pagis quàm in oppidis, & in desertis & aquosis locis quàm in pagis, vt in Iobo est XLI. capite: Quapropter maligni spiritus de nocte flammantes (stultos ignes appellant nostri) secundum aquas spectantur plurimùm & ad submersionem homines prouocant. Ac isti quidẽ spiritus vt propulsentur, credo res creatas cum timore & verbo Dei coniunctas posse cõducere, sed nihil planè sine timore Dei efficere. Exẽplo sit Musica, quę ante alia plurimũ contra spiritus malignos potest, vt à Saule infestando scribitur malignus spiritus destitisse cùm Dauid pulsaret fides. Erat quidem tunc temporis Spiritus sanctus in Dauide, verumtamen Saulis cruciatus pulsatis demum fidibus desinebat: siue eo quòd Musica res diuina quædam est, diabolus verò nihil tantopere cũ discordias diligit, siue cũ harmonia cõspirans cũ anima effugiẽtẽ rationẽ ad sua principia reuocat: pro vt annotabãt veteres à Musica interuentu animæ

sic cu-

sic curari corpus, vt interuẽtu corporis curaẽ medicamentis anima. Sic in Germania quoddam hominum furiosum genus instrumentis solùm musicis curaẽ, cũ modulos suos Musicus choreę furiosum accõmodat, & paulatim efficit vt furiosus sese pro cantione Musici leniter temperet: sic tandẽ quiete allata sanatur furiosus: hunc S. Viti morbo Germani dicũt laborare. Prophetam quoq; Michęam legimus ab Achabo Rege Samarię accersitum antequàm prælij exitum prædiceret iussisse coram Rege vt instrumentum musicum pulsaretur, eoq; pacto occupatum à Dei spiritu prophetasse: Samuel item cõsecrato Saule, abi illuc, inquit, vbi inuenies Prophetarum turbam descendentium de monte qui pulsant instrumenta, tum Spiritus Dei incesset te: itaq; simulatq; ad Prophetas ludẽtes instrumẽtis accessit Saul, irruit in eum Dei spiritus, quo se mutari sensit. Etsi credibile est Spiritum illum Dei quo plena erat Prophetarum turba non Saulem modò igne diuino inflammasse, sed etiam omni ex parte malignos spiritus depulisse. Itaque dum Saul à Deo & Angelo ipsius relictus, & occupatus à maligno spiritu Dauidis necem quæreret, sicarios quidem bis in comitatum Samuelis misit qui illum interficerent: sed vt primùm accesserant, occupati à spiritu Dei benedicebant & laudabant Deum qui Dauidem occisuri venerant: q̃d Saul audiens aduenit ipse, & in alium repentè conuersus prophetauit & laudauit Deum. Non Hebræi prisci docuerunt, certissimamq; ἀπόδειξιν & indubi-

[tatam

tatam esse statuerunt, nihil tantopere Deo acceptũ esse quàm laudes ipsius integro animo atq; hilari decantatas, quod ait Psaltes[a],

[a] Psal. 32.

Recti labra decet summum laudare parentem:

nec exstare quicquã abigẽdis spiritibus malignis tam aptum, aut potens cogendis: quod tamen nõ res creatę, sed laus Creatoris efficit. Qui ergo dixerit quispiam, Apollonius Tyaneus Magus ille potuit Dæmonas eiicere: quomodo nunc etiam Magi momento possunt malignos spiritus depellere? Respondeo quod anno M. CCC. XCVIII. Sorbona definiuit, Hęretici sunt qui putant dęmones maleficijs cogi posse, qui se cogi fingunt. Cùm itaque à Magis cernimus spiritus malignos extrudi, neq; extrudunt ipsi neque exire cogunt, sed colludunt inter se: vt apud Leonem Africanum legimus à Magis (quos illi vocant Muhazimim) post ductos aliquot circulos & characteras in fronte dęmoniaci interrogatumq; dæmonem, dari mandatum ei vt exeat, & statim exire illum (quod item scribit Sprangerus de Germaniæ sortilegis) quo facto Satanas q nihil nisi corpus tenebat antè violentia, in tranquillam animæ possessionem mittit. Item si quando superstitiosi ritus idololatriaq; adhibentur, malignus spiritus abscedit & cogi se fingit, vt imperitos protrudat in constantem & obfirmatam idololatriam. In Germania siquis dæmoniacus aut sortibus affectus suspicetur per Sagam aliquam malignum spiritum sibi maleficiúmue importatum, Iudices ipsáq; Imperij Camera coram

homine affecto hæc verba à saga pronuntiari iubent. Benedico tibi in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti in tuis bonis sanguine & armento: & momento affecti homines restituuntur valetudini. At hoc si vir Germaniæ optimus eadem verba pronuntiauerit non effecturus est: vnde eruitur inter diabolum & Magum optimè conuenire, qua lege olim Magi è corporibus hominum diabolos leguñt exegisse dum Hippocrates viueret, vt idem in libro de morbo sacro testis est. Dæmoniaci aũtem inueniuntur quàm plurimi in Hispania, Italia, & Germania maximè, qui decem aut viginti annos sic à dæmonibus possidentur vt arceri nequeant. Sic Amsterodami pueri dęmoniaci triginta anno M.D.LVI. comperti sunt, à quibus nullo exorcismo dæmones potuere propulsari: id autem sortibus & maleficijs contigisse iudiciũ fuit, quia ferramenta, vitrea fragmenta, capillos, acus, pannos, & similia excernebant, quæ solent ex sortilegijs homines affecti eijcere. Puellas dæmoniacas & mulieres lxxx. antè diximus Romæ à Benedictino monacho, quem Cardinalis Gondius Parisiensis Episcopus eò abduxerat, exorcizatus fuisse anno M.D.LIIII. sed nihil opera illius totis sex mensibus fuisse confectum. Huic percontanti à Satana cur miseras istas puellas occupasset, respõdit dit se fuisse à Iudęis missum indignè ferentibus ꝙ istę quarum pars maxima ad Iudęam gentem pertinebat fuerint baptizatæ: quod à Satana credebatur dici, ꝙa Theatinũ Papã cogitabat ꝓcuraturum

Iudæo-

Iudæorum necem quibus erat infensissimus: sed Iesuita quidam coram Papa defendit non esse penes homines facultatem istam, ac ne penes Satanã quidem: hoc posse fieri si his aut illis Deus permiserit, consilium autem Dei à perueſtigantibus non posse comprehendi. Quamquam non puto fuisse Satanam à Iudæis missum, qui homines potius religione fuisset possessurus, quàm eos qui participato baptismo legi illorum renuntiãt. In Kendorpiẽsi autem monasterio ad Marchiam Germanię, vbi monialeis maligni spiritus anno M. D. L H. mirificis tormentis cruciarunt, interrogati Magi & moniales Sagæ responderunt fuisse istud ab Elisabetha Kama coqua monasterij procuratum, quæ Sagam se agnouit esse, Satanam rogauisse, & sortilegia ad hanc rem exercuisse. Hæc viua cum matre incendio periit. Efferebantur autem dæmoniacæ in aerem vnoquoque die, interdum horis singulis, & sine dolore in terram recidebant, tum planta pedum titillatæ sine intermissione ridebant: aliquando etiam inter se percutiebant ictibus. Quod si quis vir bonus aderat orationem habens serioue de Deo proloquens, vexãbatur illæ: sin horas Latinè legerent aut ritus suos pronuntiarent, aut de ludis & ineptijs sermo haberetur, dolore carebant aut leuabantur plurimùm: omnes halitu erant fœtidissimo. Eodem tempore in propinquis oppidis & pagis dæmoniaci complures fuerunt deprehensi; qua ex causa plurimæ Sagæ comprehẽsę & supplicio vltimo affectæ sunt. Similiter

in monasterio Nazareth Colonienſis diœceſis o-pera adoleſcentis cuiuſdam Sagæ Gertrudis nomine (quam ſingulis noctibus dæmon iniuerat ex quo nata fuerat annos xij) moniales omnes à ſpiritibus malignis fuerunt obſeſſæ. Apud Fernelium in libro de abditis rerũ cauſis legimus ipſum ad inuiſendum quemdam nobilem adoleſcentem dæmoniacum fuiſſe ductum qui literarum expers Græcè loquebat tamen: hunc dixiſſe patri vt torquem ordinis equeſtris collo eximeret: rogatum autem ſpiritum quiſnam eſſet, reſpondiſſe per hominem (cuius nomen nolebat exponere) fuiſſe factum vt in corpus veniret pueri. Hunc hominẽ fuiſſe ſtudioſiſsimum Satanæ clientem eſt veriſimile: quamuis nec Satanæ nec Magis omnib. hæc poteſtas inſit aduerſum homines, niſi prout Deus permiſerit: vt nuper in Flandria res admirabilis cõtigit quæ ab eo tempore toti Chriſtiano orbi innotuit. Antonio Suqueto Eqti ordinis Vellerei Cõſiliario in priuato conſilio Brabantię filius erat nothus, qui antequàm vxorem duceret familiaritatẽ cum altera quæ Saga credebat eſſe coluerat. Hæc puellæ nobili quæ amatori nupſit inuidens, ita cũ Satana egit vt mulier iuuenis inceſſeretur à maligno ſpiritu, vexaret in maxima frequẽtia & quamuis obnitentibus viris in altum attolleret & huc illuc proĩcereretur. Inſtante partu dum accerſeretur obſtetrix, Saga quam metuebat oderatq; mulier grauiſsimè ingreditur, mulier defecta animo & ſoporata corruit, fœtumq; paulo pòſt eiectum ſentit.

Diſce-

Discedit Saga, accedit obstetrix, puerperam solã offendit, partus nunquam ex eo tempore visus est. Creditum est vulgo Satanam in corpus fœminæ ab inuidẽte Saga immissum esse: verùm hoc nõ aliter quàm secreto Dei iudicio affectum est. Persimilis huic historia dicitur in Lotharingia fuisse gesta, de muliere quam Satanas ad fœtum habendũ extulit: sed patrem affirmatur fuisse Magum, & Satanę vouisse fœtum. Nonnũquam verò bruta mulierum cupido efficit vt dæmon esse videatur qui in turpes actiones incumbit: quemadmodum in diœcesi Colonienſi anno M. D. LXVI. canis qui dæmon esse dicebatur, in monasterio fuit deprehensus qui monialium vestes attollebat vt abuteteretur ipsis. Hic naturalis fuit (opinor) canis, nõ autem dæmon. Comperta est Tholosæ mulier sic abuti cane, cui vim palàm canis afferre voluit: hęc rem confessa igni fuit tradita. Alia eiusdem criminis euicta anno M. D. XL. in vincula Lutetiã abducta est. Videtur autem in Lege Deo non fuisse satis vt istud propter abominandum malum, indicta nece caueretur, nisi etiam eodem in capite mercedem meretricis offerri Deo & pretiũ canis prohiberet. Illud etiam potest fieri vt Satanas mittatur à Deo, prout omnes pœnas constat ab eo siue ordinarijs modis siue præter modos ad vlciscendum hoc turpe facinus proficiſci. Sic in Monasterio montis Hessi in Germania erant moniales dæmoniacæ, & super earum cubilia videbant canes tentantes impudicè eas quæ in suspicione erant i-

stius sceleris & mutum (vt vocant) peccatum cõ miserant. Cuius rei lectorem placuit commonefacere, vt caueant omnes ne qua vis voluntati puellarum quæ à castitatis voto alienæ fuerint afferat. Exorcismos autem à multis adhiberi miru m, quibus nunquam sancti Prophetæ vsi sun t. Etenim horruissent illi Satanam interrogare, aut de re vlla consulere, aut imperata illius facere, sed præsentes sancti viri ad Dei vnius laudem malignos spiritus propulsabant. Itaq; in prisca Ecclesia dæmoniaci in cœtum adducebantur, & populus totus orabat Deum, vt apud Chrysostomũ[a], Clementem[b] (qui orationem tradit elegantissimam) & Theodorũ anagnostem legimus[c]. Persarum Regem in prisca Ecclesia imperauisse legimus vt abigerẽtur dæmones, & precibus in Ecclesia habitis dęmonas fugatos esse. Apameensem Episcopum in Theodoreto[d] legimus vultu in terram demisso Deum interpellasse preeib. & Dęmonẽ ex æde Iouis eiecisse. Ac propterea à diserte Lex Dei imperat deleri templa vbi Gentiles dijs suis supplicabant, ne vllo pacto in eis pollueretur, contaminaretur, aut inuocaretur Dei nomen[e]. Augustinus[f] quoque & Sozomenus[g] scribũt nihil aliud Dæmonibus pellendis olim fuisse vsurpatũ quàm preces corã Deo, nullũ familiare colloquiũ, nullas facetias, nullus interrogationes Satanæ fuisse ꝓpositas: prout in Germania quibusdã accidit, quorũ alij Satanæ verbis habuerunt fidem, alij mandatis paruerunt damnanda impietate & detestabili. S. Dionysius in Hierarchia

[a] Lib. de incõprehẽsib. Dei natiuitate
[b] Lib. 8. ca. 32.
[c] Lib. 2.
[d] Lib. 5.
[e] Deut. 12.
[f] Lib. 22. de ciuit. Dei.
[g] Lib. 6. ca. 28.

rarchia, & Theo. de sacra Synaxi, testantur dæmoniacis hostiam nunquam fuisse datam. Hieronymus in vita S. Hilarionis scribit iuuenem Magum qui puellę animum non potuerat pellicere, laminā ęream ianuæ subdidisse insculptis in ea quibusdā notis, itaq; paulo pòst obsessam à dæmone puellam furore agere cœpisse & loqui, dæmonem dixisse à puellæ corpore se non extiturum donec lamina adempta esset: Hilarionem verò vetuisse vt adimeret, & solis precibus sine hostia, adiuratiõe, aut quæstione vlla Diabolis proposita (nam à rebus istis abhorrebat) puellam eo liberauisse. Ioannes Vierius[a] narrat puellam dæmoniacam à se in Germania visam, & roganti exorcistæ Satanam respondisse fore opus vt puella Marcodurum Germaniæ oppidum religionis ergò petat terno quoque passu in genua procidens, & missam in altari S. Annæ celebrari curet, sic futurum vt puella liberetur: adeoque signum liberationis sub finem Missæ venturum prędixisse. Hoc facto sub finem Missę puella & Sacrificus albam quandam viderunt imaginem, & illa dæmone soluta est. Similiter in Loenensi pago Iuliacensis Comitatus anno M. D. LIX. die XVII. Decembris Dęmonem, à quo obsidebatur puella quędam, rogare ausus est Curio an bona esset Missa, & quare simulac datum fuerat signum puellam repentè ad missam cogeret, Satanas respondit sibi consilium de hac re capiendum esse: Ita reuocabat ille in dubium religionis suę fundamẽtum, cuius Satanam

[a] lib. 5. ca. 14.

consti-

constituebat iudicem. De his quæstionibus ait Pylocrates [a], Mali dæmones faciunt sponte quod inuiti videntur facere, & simulant se coactos vi exorcismorum quos fingunt in nomine Trinitatis, eósque tradunt hominibus, donec eos crimine sacrilegij & pœna damnationis inuoluant. Extat exemplum aliud Philippi Vvosolichij Colonienſis religiosi in Kuectana Abbatia, obsessi à Dæmone anno M. D. L. qui dæmon interroganti respondit se Matthiæ Durensis Abbatis præcedentis animam esse: eum pictori, qui Mariæ virginis tam accuratam pinxerat imaginem, non soluisse mercedem, monachum verò liberationem consequi non posse nisi religiosam profectionem Treuiros & Aquisgranum versus obiuerit: dictum factum, religiosus morem gerens liberatus est. Hæc historia Coloniæ typis excusa est. D. Bartholomæus Fayus libellorum supplicum in Parlamento Præses scribit cum Nicolaa Alberia Veruinẽsis ad aui sui sepulchrum haberet preces, emersisse è terra hominem inuolutum linteo, qui mulieri dixit se auum ipsius esse, atq; vt à pœnis Purgatorij liber esset Missas canì plurimas, & profectionem in ædẽ virginis Mariæ à Lætitia dictæ suscipi oportere, tum seipsum retegens auus esse visus est: hunc ingentem millarum numerũ procurauisse, cùm desinebatur ab earum celebratione mulierem exagitatã fuisse grauissimè, sed eũ dixisse tandẽ se Beelzebubum esse. Sed hæc historia cùm per totã Galliam innotuerit, nihil dicam amplius. Ecce autem

[a] lib. 2. cap. 24.

recen-

recentiorem aliam, notam Parisiensibus necdum mandatam typis, quæ Lutetiæ ad insigne equi rubri in vico S. Honorati accidit. Quidam metaxarius neptim suam quã esse videbat orphanam ad se receperat: hæc cùm propter Geruasij ad sepulchrum patris haberet preces, Satanas se illi soli proceri hominis & atri figura obtulit, eamq; prehendens manu dixit, Amica ne timeto, pater tuus & mater bono loco sunt, verùm Missę aliquot dicendæ sunt, eundum peregrinatione suscepta ad nostram dominã virtutũ, sic in Paradisum rectà ituri sunt: scilicet humanę salutis studiosus est Satanas. Roganti puellæ quis esset respõdit se Satanã esse, & ne consternaret monuit. Puella imperatũ fecit: quo facto eã iussit satanas peregrinationẽ Cõpostellas ad S. Iacob. suscipere, cui illa, nõ possum ait, tam longinquũ iter cõficere. Ex eo tempore non desiuit Satanas importunè vrgere illã, & vacantẽ operi cũ sola esset familiariter cõpellauit dicẽdo, q̃ crudelis es? nollet ista ꝓpter me forfices in sinum indere: quod illa cũ effeciſſet vt ei satisfaceret atq; ab eius importunitate expedirct sese, rogabat ille vt sibi aliqd daret ꝓuectusq; tandẽ eò est vt de capillis peteret illius, illa crinẽ rogãti dedit. Nonnũquam etiã tentauit ꝓsuadere vt illa se in aquã daret præcipitẽ, nonnunq; etiã vt se strangularet, & ipse indita in collũ reste eã fuit strangulatur⁹ nisi exclamasset: etsi auũculus aliquãdo volẽs illã defendere verberib. ita exceptus est, vt dies amplius xv. ęgrotus decubuerit. Semel etiã tentauit Satanas cũ ea

concumbere & vim afferre illius pudicitiæ, illa verò fortiter obsistẽs ita fuit affecta plagis vt sanguis ex illius corpore manauerit. Inter eos qui viderũt puellã, quidã Episcopi Valẽtini Secretarius nomine Choinius puellę dixit modũ pellẽdo dæmonio esse aptissimũ ne qd respõdeat ad dicta illius, quãuis Deũ orari præciperet: qd nunqꝫ nisi blasphemans facit, aut ludificans nomen illius creatis reb. coaptatũ. Vidẽs itaqꝫ Satanas nihil à puella sibi respõderi cauſáue sua fieri, prehẽsam prostrauit in terrã: ab eo tẽpore nõ est puellæ oblatũ visũ. Huic D. Amiotus Altissiodorẽsis Episcopus & Curio parochię in qua puella habitabat mederi nequiuerant. Hoc remediũ mihi probat valde: nã Satanas (vt habet articulo xij. determinatiõis Sorbonę cõtra Magos factę an. M. C C C. X C V I I I.) ieiunia, preces, & orationes imperat, etiamꝫ hostia abutitur vt imperitos decipiat. Historiã Petri Mamorij antè notauimus ex lib. de Sortilegis quẽ ante cxx. annos in lucẽ edidit, Satanãin domo cuiusdã Caplãti an. M. C C C C. L. V I I I. Cõfollemi ad Viennã dixisse animã defũcti se esse, ingemuisse tanqꝫ si dolores maximos perferret, monuisse vt missę quàm plurimæ canerent, peregrinationesqꝫ obirentur, & non paucas res occultas vt erant reuelasse: Cùm autem ei dixisset quispiam, si tibi vis haberi fidem, dic Miserere mei Deus secundum magnam misericordiam tuam, renuisse illum, & frementem indignéqꝫ ferentem sibi hac ratione illudi aufugisse.

IOAN-

IOANNIS BODINI

DAEMONOMANIAE MAGORVM

Liber quartus.

De quæstione aduersus Magos. Cap. I.

Hactenus de modis abigendorum spirituum malignorum diximus: sed frustrà, si Magi reuocent cùm eos expuleris. Semper enim obseruat Satanas, vt vocatus veniat, & non vocatus accurrit sæpenumerò. Suaues igitur modos medicinasq; faciles exposumius, nempe vt populus instituatur in Lege Dei, & ad cultũ ipsius perducatur. Quòd si neque improbi his rebus contineri in timore Dei, neq; Sagę à detestabili vitæ instituto reuocari possunt, tum cauteria oportet adhiberi candentesq; laminas, & putrefactas partes resecari. Etsi reuera quocũq; tandem animaduersionis genere torreantur ad ignem lentum & crementur Magi, plurimum tamẽ abest hæc pœna ab illius pœnæ grauitate quam in hoc mũdo ipsis importat Satanas, vt pœnas æternas taceamus quæ ipsis comparatæ sunt. Ignis eñ ne dimidium qui-

dem horæ, nedum horam perdurat quin absumãtur Magi: sed ex omnibus maleficijs quibus pœnæ contrahuntur, vt sunt auaritia, inuidia, ebrietas, adulterium, & si qua sunt eiusmodi, sola Magia virum suum vlciscitur crudelissimè & diutissimè, corpus & animam conficiens pœnis. Quod enim Mediolanensis quidam inimicum vlturus quem in manu habebat fecit (hic pugione faucib. admoto se iugulaturum esse minatus eum nisi renuntiaret Deo, ad renuntiandum compulit, nec semel fecisse contentus renuntiare iussit ex animo idemq; sæpius repetere: quo facto eum, iugulauit dicens, Ecce vt de corpore animoq; vindictam sumimus) id igitur facit diabolus subditis. Magos docuimus nec opes suis artibus, nec voluptates, nec honorẽ, nec scientiam adipisci, sed modos solùm faciẽdi res turpes nefariasq; ad quas eos Satanas perducit, inuenire: Atq; hanc illam mercedem esse quam reportant in hoc mundo, quòd Diabolus cogit eos vt Deo renuntient, se adorent, & posteriora sibi figura hirci aut turpis alterius animalis osculentur, & q; quietis loco mancipia sua exportat noctu ad ea scelera perpetranda q̃ antè explicauimus. Quãobrem quod supplicium capitale in Magos decernitur, non eo fit quòd res grauiores in supplicijs perferre possint quàm priùs tulerint, sed vt ira Dei impendens toti populo sedetur, tum etiam vt sanentur affecti resipiscentia, aut saltem si noluerint pœnitere, vt numerus eorum minuatur, improbi consternentur, & electi conseruentur. Itaq;

ad sa-

ad ſalutem pertinet totius Reipub. vt diligentia maxima perueſtigentur & ſummo iure puniantur Magi: alioqui periculũ eſt vt Magiſtratus & Magi à populo lapidibus obruantur. Sic Haguenonę ad Laodunum noſtrum, cùm Sagę duæ ante annũ ex iure mortem promeritæ, fuiſſent damnatę vnà vt cæderetur flagris, altera vt interflagellandum aſsiſteret, populus p̃henſas Sagas magiſtratu eiecto lapidauit. Alia famoſa Saga Verignỹ habitãs (quę poſtremo Aprili vita defuncta eſt) obſtetrix, cùm ſortilegiorum aliquot accuſata fuiſſet, fuit abſoluta: ſed poſteà tam atrociter vindicauit factum, vt innumeros homines pecoráque nece affecerit, prout ex incolis audiuimus. Equidem ſæpe miratus ſum cur à multis Principibus quæſtiones inſtitutæ & iudices extra ordinem dati delegatiq; fuerint in fures, quæſtores ærarios, fœneratores, & viarum obſeſſores, per quos tamen turpiſsima & ſummè horrenda impiaq; Magorum facta manſerunt impunita. Hoc quidem iam olim compertũ eſt, fuiſſe Principum alios magos, alios abutentes Magis, per quos ex honorum faſtigio ſemper in barathrum calamitatum & ærumnarum omnium dati fuere præcipites. Nam ſi Magos de victoria conſulunt, Deus facit vt victi abeant: ſi indicari à Satana ſucceſſorem petunt, hoſtib. ſucceſsionem largitur Deus: ſi Magos rogent an ſint reuelaturi à morbis ſuis, Deus ipſos enecat, vt infinitis hiſtoriarum exemplis oſtendimus. Sic Deus animaduertit in Magos Principes, in quos nihil magiſtra

tus possunt. Aliquando etiam autor est Dominus vt in Magos Principes rebellent subditi: plerunq; punit ipsorum Magorum opera, eo quòd Satanas sacra sua opertanea de nocte exercet cum Magis, quorum signa in abdito latent, quorum facta digito monstrari nequeunt oculis ue cerni, de quibus ardua est quæstio & probatio difficilis: hæc autem res inprimis Iudices impedit quominus sententiam ferant, aut homines esse euictos putẽt tam horrendi sceleris quod maleficia omnia (quęcunque tandem excogitari possint) comitantur, vt supra demonstrauimus. In causis igitur huiusmodi, cùm tam execranda crimina sic fiunt abditè, vt per viros bonos nequeant retegi, per conscios & reos eiusdem criminis maleficos opus est reuelari, vt fit latronibus; & vnicus ad innumeros accusandos est satis. Demonstrauit modò illud factum Caroli ix. Regis, cùm Triscalanus conuictus ea fecisse quæ humana facultas non potest, nec speciosam vllam rerum à se gestarum rationem valens afferre, omnia ope Satanę fieri confessus est, veniamq; sibi à rege dare postulauit, plurimos se indicaturũ pollicens. Rex ea lege indulsit postulanti veniam, vt conscios deferret affines q; eiusdem criminis: fecit, multorumq; nomina & cognomina quos nouerat protulit: quos autem in cœtibus visos de facie solùm cognouerat, eos vt agnosceret, iubebat se in publicos conuentus duci, huiusmodi aut aliã corporis partem in ijs qui Magicam coluerant curabat inspici, vt deprehẽderetur signum: eos verò

ex medio oculorũ interuallo noscebat quib. signũ deerat, & quib. Diabolus tanq̃ fidelissimis subdi tis summopere cõfidebat. Verumtamẽ istorũ hominũ persecutio delatioq̃ statim suppressa est siue fauore & cõcussione, siue insano studio tegẽdi certos homines affines istius criminis de quibus nulla fortè vnquam fuisset orta suspicio, siue propter immanem istorum numerũ: & effugit index. Non secus etiã accidit, cùm cæcus ille è trecentorũ æde & alij criminis eiusdem rei fuerunt suspensi Lutetiæ, & rei centum quinquaginta fermè delati sunt: sed qui ex eis vitã laqueo finiuerunt hostiã sacratam ad suas sortes conuicti sunt nõ rarò adhibuisse. Ex eo tempore paulatim cœptũ est ad rem hanc attẽdi: maximè verò ab obitu Caroli ix. Regis nõ ita hæserunt in difficultatib. Iudices, vt eo regnãte fecerant, quas difficultates Henrico ij. regnãte nõ fuisse auditas cõstat: qua de re D. Bartholomæus Fayus Præses libellorũ supplicũ in operibus suis expostulat. Multæ sunt aũt de Magis cognoscẽdi viq̃, vt pœnas luãt, siue per ordinarios iudices, siue per Commissarios (vt vocant) extra ordinem datos. Etẽm præter Iudices ordinarios vnũ duo'ue minimũ extra ordinẽ dari in prefecturas singulas necesse est: etsi nõ propterea cognoscẽdi ius ordinarijs iudicib. velim adimi, siue præueniãt siue cõcurrant in eandẽ cognitionẽ, vt alij ad rẽ tam sanctam alijs sint adiumẽto. Olim ad Ecclesiasticos iudices, nõ aũt ad laicos hæc cognitio pertinebat: q̃ in sententiã psequẽte Episcopo Parisiensi decretũ

Parla

Parlamenti factum est anno M. CC. LXXXII. Postea verò ludicib. laicis cognitio attributa, Ecclesiasticis adempta est sancto Parlamenti eiusdē decreto, anno M. CCC. XC. Deinde Pullallerius Laodunensis Tribunus militū captis complurib. Magis cùm de ijs vellet cognoscere, impeditus est decreto Curiæ, quo tēpore sic architectabat Satanas vt quicquid de Magis prædicabat pro fabulis haberetur. Verùm ne fortè expectēt ludices dum fiat expostulatio aut instent Procuratores Regis, tenentur ex officio de suspectis inquirere[a]: quę ratio magis occulta est, atq; haud scio an omnium sit tutissima. Sed quoniā metuūt alij, & eò se alij inferre dubitant vt inquirant ipsi, Regios certè Procuratores & vicarios actionē opus est intēdere: atq; hæc secunda ratio. Horum enim propriū munus est, vt ante omnia in persequutionē maleficiorum incumbant studiosissimè. Cumq; non raro ludicibus ipsis Regij Procuratores negligentiores sint in suo munere, expedit vnumquemq; in hoc crimine ad accusandum admitti iuncto Procuratore Regis: quòd si renuat, à priuatis tamē hominibus audiri accusationem ad publicā vindictam istius criminis, ac nō quid huius interfit obseruari, prout in hoc regno ad omneis criminales causas fieri necesse est: si modò ea quę ex cōmuni iure solennia sunt, retineant, sicut scripta sunt l. qui accusare. de publicis iudicijs. ff. quæ tertia est nec incommoda quærendi via. Quarta ratio delationum est, cùm Regij Procuratores indicum nomina nō cogunt

[a] Bar. in l. 2. §. fi public. de adult. l. nullū. de test. ff. l. si quis in hoc. de Epis. & cler. C.

edere,

edere, nisi aut calumnia sit euidentissima, aut accusatus in totum absoluatur, vt Molinnarum edicto cautum est: nam si reus conditione purgandi sui quousque reuocetur vinculis exeat, aut amplius fuerit pronuntiatum, ratio diuersa est, puta si indicia aut præsumptiones extent. Quia autem istud Magorum scelus in pagis & suburbijs frequentius est quàm in oppidis, itaq; imperitum vulgus plus sibi à Magis quàm à Deo & Magistratibus metuens neq; accusare audet neq; deferre illos, ad inquirendum tam horrendum crimen oportet laudabilem illam Scotorum consuetudinẽ quæ Mediolani est recepta (Indictum vocant) vsurpari: nempe cauum truncum in Ecclesia esse, quò liceat cuiq; chartulam iniicere, nomen Magi, rem gestã, locum, tempus, & testes exponentem, eumq; truncum præsente Iudice, Procuratore Regis aut fisci (quibus singulis vna clauis trunci bina sera occlusi futura est) quindeno quoq; die reserari, vt clàm de ijs inquiratur quorum deprehensa fuerint nomina: atq; hæc quinta est certissimaq; agendi ratio. Sextam fieri oportet monitorijs, quæ via est perneccssaria ad cogendum eos qui accusare, deferre, aut expostulare non audent, nec volunt. Septima est vt consortes istius criminis ad accusandũ alios eiusdem reos admittantur, impunitate accusatori promissa atq; præstita, si ipsum pœnituerit & Satanæ renuntiauerit. Hæc Ioannis Durandi Iurecoss. sua ætate præstantissimi[a] opinio in tit. de accusation. qui hoc priuilegium consortibus Magicę ar-

[a] *in speculo.*

Parlamenti factum est anno M. CC. LXXXII. Postea verò ludicib. laicis cognitio attributa, Ecclesiasticis adempta est sancto Parlamenti eiusdē decreto, anno M. CCC. XC. Deinde Pullallerius Laodunensis Tribunus militū captis complurib. Magis cùm de ijs vellet cognoscere, impeditus est decreto Curiæ, quo tēpore sic architectabat Satanas vt quicquid de Magis prædicabat pro fabulis haberetur. Verùm ne fortè expectēt ludices dum fiat expostulatio aut instent Procuratores Regis, tenentur ex officio de suspectis inquirere[a]: quę ratio magis occulta est, atq; haud scio an omnium sit tutissima. Sed quoniā metuūt alij, & eò se alij inferre dubitant vt inquirant ipsi, Regios certè Procuratores & vicarios actionē opus est intēdere: atq; hæc secunda ratio. Horum enim propriū munus est, vt ante omnia in persequutionē maleficiorum incumbant studiosissimè. Cumq; non raro ludicibus ipsis Regij Procuratores negligentiores sint in suo munere, expedit vnumquemq; in hoc crimine ad accusandum admitti iuncto Procuratore Regis: quòd si renuat, à priuatis tamē hominibus audiri accusationem ad publicā vindictam istius criminis, ac nō quid huius interfit obseruari, prout in hoc regno ad omneis criminales causas fieri necesse est: si modò ea quę ex cōmuni iure solennia sunt, retineant, sicut scripta sunt l. qui accusare. de publicis iudicijs, ff. quæ tertia est nec incommoda quærendi via. Quarta ratio delationum est, cùm Regij Procuratores indicum nomina nō cogunt edere,

[a] Bar. in l. 2. §. fi public. de adult. l. nullū. de test. ff. l. si quis in hoc. de Epis. & cler. C.

edere, nisi aut calumnia sit euidentissima, aut accusatus in totum absoluatur, vt Molinnarum edicto cautum est: nam si reus conditione purgandi sui quousque reuocetur vinculis exeat, aut amplius fuerit pronuntiatum, ratio diuersa est, puta si indicia aut præsumptiones extent. Quia autem istud Magorum scelus in pagis & suburbijs frequentius est quàm in oppidis, itaq; imperitum vulgus plus sibi à Magis quàm à Deo & Magistratibus metuens neq; accusare audet neq; deferre illos, ad inquirendum tam horrendum crimen oportet laudabilem illam Scotorum consuetudinẽ quæ Mediolani est recepta (Indictum vocant) vsurpari: nempe cauum truncum in Ecclesia esse, quò liceat cuiq; chartulam iniicere, nomen Magi, rem gestã, locum, tempus, & testes exponentem, eumq; truncum præsente Iudice, Procuratore Regis aut fisci (quibus singulis vna clauis trunci bina sera occlusi futura est) quindeno quoq; die reserari, vt clàm de ijs inquiratur quorum deprehensa fuerint nomina: atq; hæc quinta est certissimaq; agendi ratio. Sextam fieri oportet monitorijs, quæ via est perneccssaria ad cogendum eos qui accusare, deferre, aut expostulare non audent, nec volunt. Septima est vt consortes istius criminis ad accusandũ alios eiusdem reos admittantur, impunitate accusatori promissa atq; præstita, si ipsum pœnituerit & Satanæ renuntiauerit. Hæc Ioannis Durandi Iurecoss. sua ætate præstantissimi[a] opinio in tit. de accusation. qui hoc priuilegium consortibus Magicę ar-

[a] *in speculo.*

tis irrogandum putat : quamuis communi iure non posſint conſortes accuſare. Niſi illud fortè legis Tulliæ de ambitu adducitur, competitoribus prærogatiuam eamdem tribui, ſi ad honores conſequendos alter corruptionis alterum euicerit, cuius rei pretium dabatur victori, impunitas, & competitoris ſtatus qui cecidiſſet cauſa. Licet autẽ fuerit comprehẽſus antequàm accuſatus Magus, ſemper tamen & impunitas promittenda, & pœna eorum minuenda eſt qui ſine quæſtionis tormento fatebuntur & affines criminis accuſabunt : quæratio certa & expedita eſt vt innoteſcant alij. Nihil enim tantopere veram criminis confeſsionem impedit quàm metus mortis : quod in hac cauſa manifeſtò vidimus, quando Rex Carolus ix. Triſcalano morti ob res magicas addicto veniam hac lege dedit, vt conſortes criminis accuſaret, quorum (vt antè diximus) infinitum numerum indicauit. Quòd ſi hęc via non ſucceſſerit, Sagarum puellas opus eſt comprehendi. Etenim non rarò compertum eſt illas à matribus informatas & in conuentus fuiſſe perductas: itaq; tenella adhuc ętate facilè perſuaderi poterunt & promiſsione erigi impunitatis, quam ab ætate & matrum ſollicitatione ipſis iuſtum ſit exorari : ſic homines, tempus, locũ frequentatum conuentibus, & res quæ illic geruntur indicabunt. Hac via Boninus Caſtelli ruſsi prę fectus reſciuit omnia quæ geſta fuerant, ex puella adoleſcentula quam mater ſeduxerat: & apud Potezanos Lognianæ Sagæ (quarum anteà memi-

nimus

nimus) puellæ operâ delatæ sunt. Quòd si rem ex veritate coram multis dubitabunt proloqui, Iudicis officium est vt duos aut tres certos homines post aulæum stare iubeat, qui dicta auribus non scripto excipiant, vt decerptæ confessiones deinde mandentur scriptis. Sed quia res grauis Iudicibus illis futura est qui nunquam de Sagis cognouerint, qui eas non viderint, qui nunquam earum causam tenuerint: debet Iudex simulatque potuerit prima occasione interrogare Sagã: quod ad omnia crimina est inprimis vtile, in hoc per necessarium. Hoc enim semper compertum est, sentire Sagam cum primùm prehensa fuerit se à Satana deseri, velut attonitam animo consternari, actum fateri vltrò quod nulla vis vnquam quæstió ue expresserit: sin autem aliquandiu in vinculis sinitur torpescere, non esse dubium quin eam Satanas informaturus sit. Quamobrem initia duci oportet à rebus leuioribus atque ridiculis, vt sunt agyrmata, idque sine actuario, & dissimulari cautè iudicij constituendi studium (quod istis mulieribus allubescit maximè) denique sensim ad quæstionem prolabi de parentibus, an artem istam coluerint. Sic de matre Ioannæ Haruilleriæ diligenter inquirendum esse iudicaui, cuius historiam suprà explicauimus: & certo homine Verberium in natalem vicum illius misso, compertum est matrem ante annos xxx. fuisse adiudicatam igni, filiam verò Ioannam adolescentulam ad flagra damnatam: Id enim est frequentissi-

mum filius à matribus seduci, & dicari Satanæ, idque sæpe cum primùm natę sunt. Sic Ioannæ Haruilleriæ filia, quę effugit vt matrem prehensam vidit, eiusdem criminis postea comperta est: Barbaræ item Dorcæ filiæ statim effugerunt, cùm mater fuisset capta artium magicarum nomine, nulla accusatione aut quæstiõe pressę: Magus autem quidam familiaritatem cum Dorea colens, pòst in iudicio dixit totum genus teneri isto crimine. Secundum caput esto de patria Sagę, & annon solũ verterit. De Sagis enim ferè comperies eas de loco in locum, de pago in pagum migrare, nisi bona certo in loco remorentur ipsas: quod retectæ solent facere metuentes ab accusatione. Cognoscenda itaque est occasio cur sedem mutauerint, & oculi studiosè in vultum earum configẽdi (non enim gẽs ista homines audent in os aspicere) omnes deniq; actiones, gestus, & sermones in acta diligẽtissimè inserendi. Exploratum autem illud est, nunquam lachrymari Sagas: prę sumptio validissima, quia fœmina tempestiuè & intempestiuè lachrymas & suspiria iaculatur. Paulus verò Grillãdus & Spranger us Quæsitores scribunt se ne à Saga quidem vnica potuisse lachrymas exprimere. Dicta quoq; variãtia optimè animaduerti opus est, & per intervalla eadem quæstiones subinde proponi. Necessarium etiam videtur illud, vt de criminibus singulis, si fieri potest, vno tenore inquiratur, ne eas deinde Satanas à vero dicendo auocet. Optimè itaq; Danæus in dialogo nunquam esse ferendum

scribit

scribit vt Saga in vinculis sit solitaria, quia sermonem habet cum diabolo, qui aut à dicẽdo vero abducit eã, aut à rebus confessis iubet discedere, eámque semper non esse morituram pollicetur, vnde multa accedunt incommoda: fuerunt enim quæ putantes se in carcere (vt extra carcerem fecerant) volaturas esse, sibi ipsi ceruices diffregerunt. Ex D. Adamo Martino Procuratore Laoduni audiui Biebranam Sagam (quam adiudicauit & affici curauit morte) sibi dixisse vt ad mortem damnata esset, & fore vt concremaretur viua: quod nemo præterquàm Satanas ipsi indixerat. Hoc enim Iudices maximè sunt admirati, quòd eam strangulationi primùm, deinde igni iudicio ipsorũ addictam carnifex viuam concremauit, quia sententiã ritè nõ potuerat exequi. Sunt etiam quas post hãc vitam Satanas fore beatas pollicetur, itaq; efficit vt non pœniteat ipsas, sed in suo scelere obstinatæ moriantur. Sunt quę sibi violentas manus afferũt postquam damnatæ sunt, vt persępe accidit: sunt quę res in quæstione equuleóue confessas pernegant, suosq; Iudices in eas cogũt angustias vt probatione competente defecti cogantur carcere eas eximere. Sin autem infitietur is qui sine tormento scelera confessus est, eũm nihilominus oportet dãnari, si confessionem præsumptiones aliæ indiciáque adiuuerint. Sed quandoquidem aduersus inimicos scelera sua exercent Magi, diligenter perue-stigandus est an is qui occisus aut fascinatus præsumitur odium contra Sagam suspectam gesserit,

singulaq; ex Saga capita inimicitiarum inquirenda sedulò. Pręterea vt ab accusatis aut suspectis Sagis exprimat veritas, Iudices oportet commiserantiũ speciem induere, nõ ipsas dicere, sed diabolum autorem esse & compulisse vt necem hominib. quęrerent, proinde ipsas videri innocentes. Quòd si nihil fateantur Magi, tum mutãdæ vestes & pilus omnis radendus est: ita ad interrogationẽ veniendum: Sin probationis aliquid, aut violentæ præsumptiões habebunt, adhibẽdus equuleus. Nam inter omneis cõuenit Magis pharmaca taciturnitatis esse: & quãuis diabolus eos cõfirmet solus & animos addat, isti tamen amisso pharmaco quæstionem à se ferri non posse putant, qua desperatione plurim m ad dicendam veritatẽ sine tormẽto adducũtur. Sic Inquisitorẽ Cumanum legimus in Varniserano agro finium Mediolanensium, vnam & 40 Sagas anno M. CCCC. LXXXV. ad ignem damnauisse, quæ omnes sine quęstione fuerant confessæ abraso pilo & mutatis vestibus: qd olim Domitianus Imperator Apollonio Tyaneo Mago feciſſe apud Philostratũ Lemniũ legit, eum nudari planè & abradi iubens: nã inquisitor Sprãgerus ait si Magus penes se silẽtij sortẽ habuerit, eũ ad tormẽta nihil doloris experturũ, nec veritatem confessurũ vnquã. Huc pertinet quod Gregorius Turonensis scribit Mummonẽ magnũ præfectũ prætorio (de quo antè diximus) in tortura versantem iussisse nũtiari Childeberto Regi se omnis doloris expertẽ esse; tunc mandasse Regẽ vt distendere-

retur trochleis, & aculeis inter vngues pedum manuũq; positis ita in diuersũ traheret vt defetiscerẽt ex labore carnifices, quod genus quæstionis omnium valentissimũ apud Turcos obseruat: Nõ eñ disrumpunt mẽbra, sed nullo negotio ob dolores grauissimos citò extorquetur veritas. Paulus Grillandus in tractatu de quæstionib. q. 4. num. 14. & Hippolytus Marsilius scribũt sępe sortẽ silẽtij in Magorũ crinib. inuentã esse, qui alioqui in tormẽtis dormire, velut expertes omis doloris videbãt: itaq; Paulus Grillandus, qui multos viderat, monitus est vt diceret, Domine labia mea aperies, &c. sic dolores sentiri & veritatẽ pronũtiari: quod ego quidem nõ essem facturus, nec rei veritatẽ perquisiturus carmine. Antequàm aũt ad quæstionẽ veniatur, sic oportet agi tanq; si magnus instrumentorum numer⁹ & funiũ prępareẽ & tortores serui instituãt, eaq; ratiõe Magos aliquãtisper terreface re. Expedit etiã si anteq; reus introducat in torturęlocũ, subornet aliqs qui horribili exclamet voce tanq; si in tormẽto esset, tum reo dicat hominẽ torqueri, & à cõsternato hac via exprimat veritas. Iudicẽ videre memini tã atroce vtentẽ vultu & laqueum voce adeò terribili minitantẽ nisi proderet veritas, vt reos grauissimè ita pcelleret, animoq; abiecto omnia fateri compelleret. Hæc ratio aduersus meticulosos, non autem pręfractos vtilis futura est. Exploratores etiã versutos prudẽtesq; submitti opus est, qui se ex eadem causa contineri dicant carcere ex qua Magus fuit comprehensus, vt

veri-

veritatem hoc modo eruant: ſin fateri abnuat, vtile erit perſuaderi ipſum à ſocijs criminis accuſatũ eſſe, licet nihil tale fuerit cogitatũ: ſic fortaſſe vlcicẽdi animo par pari referet. Hęc oĩa licẽt diuino & humano iure: quicquid Auguſt. in lib. de mendacio & Aquinas ſentiant ab octo mendacij generib. quæ exponũt copioſè[a], abſtinẽdum eſſe. Has opiniones nõ amplectũt̃ Iudices[b]: & Ægypti quoque obſtetrices meretricemq; Rachabã legimus eo q; mentitæ eſſent mercedẽ à Deo accepiſſe. Nã cõtrà quidã ob enuntiatã veritatẽ digni ſunt laqueo, vt ſi perueſtigãti & ſciſcitãti graſſatori indicabit̃ innocens. Quod aũt Çanoniſtę negãt Abrahamũ vxori autorẽ fuiſſe mẽtiendi vt cędem ipſius auerteret, ſed tantũ hoc voluiſſe vt reticeret verum, friuolæ excuſatiõis eſt: mentiri em̃ (vt ait Nigidius Figulus) eſt cõtra mentẽ ire, & qſquis alius dicit q; cogitat hũc mentiri cõſtat, q̃d fecit Abrahã, Iſaac, Sara, & alij innumerabiles. Quas ob res fateamur iſtud neceſſe eſt, bonũ eſſe, laudabile & neceſſariũ, ſi ad ſeruandã hominis innocẽtis vitã mẽtiare, dãnandũ ſi veritatẽ dixeris vt gladio exponat̃. Itaq; Plato & Xenophon magiſtratib. permiſerũt vt ad Reipub. adminiſtrationẽ ſic mendacia ꝓferant vt erga ægrotos & puerulos adhibentur. Sic ergo in iure faciendum, vt occultorũ ſcelerum perueſtiget̃ veritas. Ex oĩbus autẽ ſcelerib. quæ in orbe terrarum extant nullũ inſignius eſſe aut deteſtabilius maleficio antè oſtẽdimus. Dicamus ergo de probationibus ad euincenda hęc ſcelera neceſſarijs.

[a] *cap. omne genus & ca. ſiquis ad te. diſt. 22. q. 2. & c. quæritur eod.*

[b] *Can. vtilem. 22. q. 2.*

DE

De probationibus ad euincendum crimen Magiæ necessarijs. Cap. II.

PRobationum ex quibus legitimum est iudicia ferri, tres necessariæ planè dici & indubitatæ possunt: prima est veritas notorij & permanentis facti: secunda confessio eius voluntaria qui reus factus atq; peractus est: tertia certorum testium firmorumq; testimonium. Nam rumores publici, vi extorta confessio, præsumptiones iuris, & si qua sunt eiusmodi, sunt quidem hæ præsumptiones aliæ alijs grauiores, non indubitatæ probationes appellandæ. Ac veritas quidem notorij & permanentis facti omnium est euidentissima [a], Nam est quidem notitia euidens facti, est notitia iuris, est etiam præsumptionis violentæ: sed euidens notitia permanentis facti solùm ac propriè omniū est valentissima, omneis totius orbis testes, & voluntarias reorum confessiones superans. Verbi gratia, si testes quinquaginta exhibeantur Iudici, qui omnes vno ore pro testimonio dicant facto illius qui accusatur homicidij Petrum mortuum & fascinatum esse, Petrus verò coram Iudice viuus & incolumis compareat: tum nullam testium testimoniorumq; habebit rationem Iudex, licet reus non infirmauerit eos, sed eorum dicto sese permiserit: nam hi ex iure infirmantur, quod ius tenetur supplere Iudicis autoritas. Similiter plus valet hæc probatio quàm voluntaria ipsa accusati hominis in iure

[a] *Bald. in l. Deo nobis. de epis. & cler. C. coll. 3. per cap. quod aũt. 27. q. & Inno. c. proposuisti. de probat.*

confeſsio. Exemplum eſto ex Valerij Maximi lib. viij. ſeruus vltrò confeſſus hominem qui aberat à ſe fuiſſe interfectum, ſupplicio vltimo affectus eſt: ille verò poſteà domum rediit incolumis. Ideóque Piſo Conſul non leuem ſubijt permagnæ crudelitatis notam ſeueritatis militaris ſpecie. Nam cùm militem in caſtra ſine contubernali reuertentem vt cędis illius reum adiudicauiſſet morti, quamuis eum ſequi & mox venturum eſſe miles exponeret, Centurioni Proconſul mandat, vt eum damnatum necet. Cùm iam propè eſſet vt plecteretur morte, contubernalis aduenit incolumis. Tum Centurio à ſententiæ executione ſuperſedens vtrumq; militem ſiſtit Proconſuli: hic autem indignè ferēs quòd adeò temere hominem ad mortem damnaſſet, ſimul enecari iuſsit & Centurionem eò quòd non paruiſſet, & damnatum militem quòd eſſet damnatus, & militem alterum quòd neci vtriuſq; cauſam attuliſſet: ita ob vnius innocentiam tres viri damnati & trucidati ſunt, vt narrat Seneca[a]. Standum igitur eſt veritati permanentis facti, quam videt, agnoſcit, tãgit, aut percipit vno è ſenſibus Iudex[b]. Etenim hæc probatio nec edictis, nec ſententia, nec conſuetudine excluditur[c]: & quamuis nemo ad probationes afferendas admittatur poſtquàm commiſſa eſt iudicio publico inquiſitio, huic tamē probationi locus eſt quæ facto

[a] *in lib. de ira.*
[b] *l. ſi irrupti. §. ad officiū. fini. regund. ff. Bal. in l. 1. ſi aduerſ. libert. & in l. penult. fin. de peric. tut. C.*
[c] *Bal. in l. cõtra negantem, ad l. Aqu. C. & rub. de prob. C. Barbatia in c. euidẽtia, de accuſat. excu. & in c. 1. de officio ordinarij, & cõſ. 7. lib. coll. 4. Alexan. in l. eũ qui §. vlt. col. pen. lib. 4. & conſ. 61. col. pen. lib. 4. Curſius Senior in repet. l. admonendi. coll. 89. de iureiurando. Carol. Ruinus conſil. 138. lib. 5.*

de iureiur. & conſ. 116. fine li. 1. & conſ. 186. coll. 4. lib. 2. & conſ. 137. col. 4.

perma-

permanente nititur, vt doctores aiunt[a], Quòd si edicto aut consuetudine vlla cauebitur ne qua admittatur exceptio, omnino tamen accipienda ac non repudianda est euidentis facti exceptio, vt ait glossa in l. 1. §. hoc interdictum, verbo imperfectum, de tabul. exhib. ff. & Baldus in l. ex prædijs, de euictionibus C. Multo magis igitur in causis criminalibus, in quibus probationes nunquam excluduntur, semper accipietur euidẽtis facti probatio. Si ergo penes Sagam venena aut sortilegia fuerint deprehensa, si in conclaui aut cista illius, si limẽ effodiens stabuli, si venena submittẽs videbit, si ea submissa, si pecudes mortuæ cõperient, factũ in hac causa euidẽs & permanẽs dici potest: Itẽ si ea q̃ Saga dicit reperit instructa bufonibus, hostijs, membris humanis, imaginib. cereis quæ acubus transfixę sint, ea in hoc crimine facta sunt permanentia: Si deprehendat Saga suspectaue sortilegij infantẽ occidẽs (vt quædã nõ furiosa Saga die 2. Febr. M. D. LXXVII. Coparis duas puellas iugulans fuit deprehẽsa) hoc factũ dici potest euidens ad conuincendã Sagam cũ furore vacet, quãuis non fateat (quod illa fecit) se eò furoris à diabolo perductã esse: nihil. n. Sagæ tam habent in more quàm infantũ cædes. Illi fuit Catharinæ Areæ nomen. Si audiet Saga inimico incolumi minitãs, si tangens animaduertet, & ille repentè mortuus cõcidat, aut afficiat elephantiasi, membrorũ distortione, apoplexia, subitoue morbo, vt cõplurib. exemplis antè ostẽdimus, euidẽs factũ est & pmanẽs,

[a] *Baldus in l. si quis testibus, ad fin. de testib. C. & ibidem Salicet. coll. vlt. de testib. c. Roma. in repet. l. si verò. §. de viro. solu. matr. ff. Stephanus Bertrandi cõst. 337. de arbitrijs col. 9. Alex. cõs. 63. l. 3. Iason. cons. 21. coll. 2. lib. 1.*

quando rumor de arte illius in vulgus manauerit. Si Iudex sortē fascinumq; per Sagam diabolo voce clara supplicantē viderit eximi, factū euidens & notorium est: quod si Iudice præsente gestū est, is sine alia quæstione ad condemnationē mortis tenetur procedere: sin eo absente, sed corā testibus, recognitis ille testimoniis debet cū infitiante Saga testes cōmittere. Si instrumētū obligatiōis mutuiq; inter Magum & diabolū pacti ab eo subsignatum reperiat in scrimnio eius (vt antè annotauimus) factū est permanēs, cùm manū suā agnoscit Magus. Hęc ergo euidētissima est firmissimaq; probatio, quæ veritatē ἐν τῷ αὐτῷ perquisitā oculis exhibet[a]. Illud etiā euidētis facti exemplū afferri potest, si cū diabolo Saga sermonē habet, & ille quāuis nō cernat respōdeat, non eī auditus incertior visu, sed longè certior est, ac eo quidē certior quòd minus auditus fallit, visus frequētissimè. Euidens quoq; factū est, si cubili domoq; Saga momento aberit forib. occlusis, quę vesperi incubuerat lecto suo, ac posteà in idē cubile reuertat, cuius rei satis multa exempla suprà congessimus. In omnibus istis factis euidentibus & consimilibus quæ sunt Iudici exposita, Iudex pro varietate facti iudicium ferre condemnationis potest (vt posteà demonstrabimus) quamuis omnia infitiante Saga: quanto magis si cum euidente facto confessio Magi cōcurrerit? eoq; amplius si testimonia ἀπαράδεκτα habebuntur? Euidens item certaq; probatio est, si Magus oculos fascinat incātat'ue carmine: q; lex

[a] *l. si irruptiōe. §. ad officium. fin. regund. ff. Bald. in l. si quis testibus, de testib. C. & in l. 1. si aduer. lib. Azo in summa ad l. Aquil. C. Alex. in l. eū qui. §. vlt. coll. penult. de iureiur. & consil. 116. lib. 1. & cons. 186. lib. 2. & cons. 35. l. 4. & cons. 39. lib. 9. Carolus Ruinus cōs. 138. lib. 5.*

lex Dei verbis expressis notauit dicens[a], quæ prę-
stigias oculis fecerit plectatur morte, & vtens pro-
pria voce *Mecasspha*. Hanc enim probationem lege
definit Deus tanquam certissimam, qua pacti cum
Satana expressi Magus abundè conuinci possit.
Ac proinde si quis homines, pecora, fruges incan-
tauerit, in aerem ascenderit, cani sermonem indide
rit, exectis membris sanguinem eiecerit eademq;
denuò adunauerit, euidens probatio est. Secun-
dus claræ & certæ probationis modus est, si com-
plures testes ἀξιόπιστοι res quidem αὐτοπτὰς ex sensibus,
quæ verò in sensus non cadunt ex certis argumen
tationibus rationibusq; pro testimonio dixerint.
Notorij enim facti euidentiam oportet Iudicibus
alijsq; præsentibus apparere, neq; Iudici aut alijs
solùm eam apparere satis est: [b] probatio autem
ἀπαραιτήτως testium in transeuntibus actionibus,
ex facto permanente notoria non est. Exempli cau
sa, si testes dixerint Sagam à se fuisse visam vnum
pluráve Necromantiæ acta committẽtem, aut in-
uocantem Satanam, aut ratione occulta disceden-
tem & redeuntem foribus obditis, hæ transeuntes
sunt actiones quibus haud sæpe Iudices possunt
adsistere. Eo autem firmior probatio futura est, si
testes actiones complures testificati, de tempore,
loco, hominibus, & alijs circumstantijs consense-
rint, qui Doctoribus Contestes appellantur [c]: fir-
mior etiam, si coram iudice & alijs diabolum Sa-
ga inuocauerit, quæ notoria est probatio facti &
validissima vt ad condemnationem procedatur:

[a] Exod. 22.

[b] *l. rescripto. §. si quis accusato rẽ. de munerib. & honor. ff.*

[c] *Bald. in l. super. col. 5. de bo no. posse. Inno. c. qualiter, de ac cus. Decius in l. quæ extrinsecus de verb. oblig. Alex. cons. 47. lib. 2. num. 6.*

harum verò omniũ probatio est certissima, si cũ accusatæ confessione sermoni testiũ conuenerit[a]. Quamquam nihilominus certa est probatio hæc, si eas res quas antè diximus aut cõsimiles alias Saga infitiabitur. Non enim satis futurum esset, si testes cõplures dicerent post aliquod tempus quàm rea inimico interminata fuerat eum morbo correptum esse: hæc demum foret præsumptio iuuandis probatiõibus, quando quidẽ siquis illicò mortuus conciderit postquam à Saga minis tactúve exceptus est, Iudices Sagam damnare dubitant, ni si qua alia probatio, præsumptio, aut confessio accesserit. Equidem in hoc casu ad alias corporales pœnas damnare ausim, ad mortem minimè: nam communi omnium populorum consensu receptũ est prout fuerint probationes ita grauari aut leuari pœnas oportere, & antiquatam esse maiorum formam reum absoluentium, nisi clara planè integráque extaret probatio[b]. Sed de pœnis posteà dicturi sumus. Quod autem complures testes ἀξιοπίστους dixi, Lex duos minimùm postulat[c]. Certè in tam detestandis rebus, & quę noctu in antris & locis abditis perpetrantur, iniquè magnum testiũ numerum desyderaueris. Quid ergo si tres testes tria diuersa facta pro testimonio dixerint? puta si hic dixerit se vidisse Magum sub limen ianuæ aut in compito fodientem (nam in hæc ferè loca iaciuntur sortes) deinde homines aut pecora moriantur, alter quemdam à Mago eodem tactum subitò morte oppressum esse, tertius vicinum elanguisse

[a] Gemeus cons. 149. lib. 2. 2. q. 1. c. prohibentur. cap. peruenit. cap. consuluit. cap. cũ speciali. de appel. l. qui sententiã. de pœnis C.

[b] l. qui accusare. de accus. C. l. si autem. de probat. ff.

[c] l. vbi numerus. de testib. ff.

guisse, ex quo idem fuerat comminatus. Ego tres istos ἀξιοπίστους testes adiuncta aliqua præsumptione alia satis esse iudico ad ferendam mortis sententiam: nec etsi horum singularia sunt de singulis factis testimonia, vniuersè tamen in sortilegij crimine consentiunt: inter Doctores autem conuenit[a] probationem istam sufficere in occultis criminibus, vt sunt concussio, grassatio, fœnus, adulterium, adeoq; sortilegia, & alia crimina, quæ semper qad eius fieri potest clanculùm perpetrantur. Quòd si in hoc genere ad probandum fœnus, concussionem, aut adulterium tres testes dicuntur sufficere, quanto æquius est ijs haberi satis ad probandum scelus turpissimum, & omnium quæ excogitari vnquam potuerint criminum occultissimum? Neque hęc solùm probatio sufficit ex Doctorum omnium consensu, verumetiam Bartolus amplius asserit: nam in criminibus adeò abstrusis præsumptionem & coniecturalem probationem iudicat sufficere, quam in sententiã alij quoq; descenderunt. Atque hoc quidem ad iudicium mortis ferendũ non esset satis, sed ad quaslibet alias pœnas excepta morte irrogandas sufficeret. In hac opinione sunt non modò iuris ciuilis Doctores, sed etiam Canonici, & ipse Innocentius quartus iuris inter Papas consultissimus[b]. Huius autem sententiæ manifesta est ratio, quia de vniuerso capite & generali crimine inter testes omnino conuenit: quod itaque in hac causa singulare est alterum ab altero non euertitur,

[a] Accurs. in l. ob carmen. §. vlt. de test. Specula. de inquisitio. §. 1. Iacob. Butrigarius in l. Arriani. de hære. C. Baldus in l. actor. de probat. C. & in l. 1. de testã. Doc. in l. inter pares. de re iudic. ff. Alex. lib. 7. cons. 13. num. 24. & cõs. 72. li. 19. in l. de pupillo. §. si quis ipsi. de ope. nouun. q. 8. Alex. in d. §. si quis ipsi. n. 22. & Ias. nu. 10. & Bart. in l. si quis ex argentarijs, §. an verò. num. 3. de eden. & ibi Ias. sub §. prætor. n. 18. Alex. cõs. 89. visa, per totũ lib. 2. Dec. cons. 577. viso. nu. 12 Soci. cons. 32. Hippol. cõs. 61. post reditũ. nu. 31.

[b] Inno. in c. qualiter. de accusa. Immo. in c. cùm oporteat. de accusationib.

nec

nec obest alterum alteri, sed probationem adiuuat & firmiorem facit. Hoc probationis genus singularitatem adminiculatiuam vocauit Baldus[a], plurimùm differentem à singularitate contradictoria & sibi ipsi repugnãte quam obstatiuam nominat, cùm videlicet testis vnus probationem euertit alterius loco, tempore, similibúsve circumstãtijs ab eo dissidens: tum enim probatio est insufficiens, maximè vbi vita pœnaue corporalis agit̃, quo in genere firmior probatio opus est quam in causis ciuilibus. Quamobrem in causis criminalibus iusiurandum non admittitur, quo tamen in ciuilibus suppletur probatio minoribusq; litibus; & consimiliter repudiatur conuentio qua se testis vnius dicto permittit reus, quoties de honore aut vita iudicium oportet fieri, quod in ciuili tamen controuersia ex partium consensu frequentatur[b]. Cùm itaq; imperfecta vna probatio dicitur cum altera imperfecta cõiungi non posse[c], id de probationibus, testibus, præsumptionibus, aut criminibus differentibus intelligat̃ necesse est: veluti si testis vnus de homicidio, alter de adulterio, tertius de furto dixerit, hæc hominẽ quidem sceleros̃um esse probant, adulterum verò, homicidam, aut furem non ita probãt vt corporalem pœnam ex eis imperes. Nam neq; lex Dei testimonium vnius satis esse voluit vt iudicio condemnetur reus[d], neq; ciuilia iura ex ea pecuniariam condemnationem vel minimã fieri permittunt. Hac in re Doctores omnes tam ciuilis iuris quàm Canonici consentiunt, quacunque

[a] Bal. rubric. de contrau. inuestitura. de vsibus feud. & in authen. rogati. C. de testib. & in l. de quibus. coll. antepen. Curt. in tract. de test. conclu. 46.

[b] Bar. in l. Theopompus de dote præleg. fin. Roma. & Alex. in l. 1. §. vlt. de verbo. obl. Bald in l. Iudices. de sentent. & interlo. C. Felin. in c. veniens. de testib. Ias. in l. iureiurandũ, princip. de iureiur. ff.

[c] Panor. in c. penul. de prob. Alex. cons. 94. l. 7. nu. 3. Doc. in c. vlt. de success. ab intest.

[d] Deut. 17.

que dignitate, sanctimonia, & existimatione testis ille fuerit.[a] Et quãuis Ioannes Andreas & Doctor Alexander putauerint bonum testem & ἀξιόπιστον satis esse vt ad quæstionem rapiatur reus[b], nemo tamen illis suffragatus est, idq; Rex Lodouicus xij. expresso edicto in hoc regno fieri vetuit. Satis quidem futurum illud est vt in omnib. alijs criminib. reo exhibeatur quæstio, aut si qua præsumptio ad testẽ fide dignum accesserit, vt applicetur in ijs causis quarum pœna capite aut corpore luenda est: In hoc aũt horrendo & tam abstruso crimine, opinionem Alexandri & Ioãnis Andreæ sequendã censeo, vt ad quæstionẽ rapiat reus sufficere vnius testimoniũ viri boni fide digni, cui nulla mali suspicio hæreat, q; testimoniũ nitat aut ratiõe certa aut sensibus. Viri boni appellatione nõ eos solùm accipio aduersus quos nihil adduci põt, & qui à Doctorib. omni exceptione maiores appellantur, sed eos etiã qui nullius infamiæ fuerunt damnati[c]: non autem eos qui ex homicidij, incestus, adulterij causa infirmati fuerint, aut aliorũ criminum comperti quæ infamia ex facto appellant. Verũtamen horũ testimoniũ alijs coniunctũ non est inutile[d], prout in hoc regno obseruat: omissa istius infamię ex facto ratione, itemq; Canonũ qui hanc infirmandorum testiũ viam iniri iubent[e]: q; certè non oportet fieri. Nã si exceptiones contra indemnatos testes à reis adductę admitterent, opus esset cognosci de singulis testib. in obiectis causis, itaq; improbi elaberentur, & viri boni persæpe calumnias subituri

[a] *l. vbi numerus de testib. Doct.*
[b] *Ioan. Andr. in addit. ad Spec. tit. de præsum. §. species. versu violenta. Alex. cons. 77. libr. 1. num. 1.*
[c] *ex l. infamen. de publ. iudi. ff.*
[d] *l. Lucius. de ijs qui notan. infamia. ff.*
[e] *Glos. & Pan. in c. sup. eod. 1. de testib. Felin. ibid.*

essent. Quinetiã quamuis sit cõpertus testis, convictus & damnatus non verbalis iniuriæ q̃ ex Canonico iure[a] (quod in hac causa obseruatur) non affert infamiã, sed publici criminis infamiam importantis: vtut ex lege infamis habeat[b], damnatus tñ & infamis testis ad testimoniũ dicendum admittitur, si est prouocatio, neq; pendẽte iudicio (ait lex)[c] ac non confirmato eam ob causam refelli potest. Verũtamen reum nõ debet Iudex quæstioni subijcere ob testimoniũ viri infamis ex facto, licet non cõdemnati in iure, nisi hic testis aut alijs testib. aut præsumptionib. violẽtis adiuuet: alioquin vltimã de teste reiecto sententiã opus est expectari[d]. Qd si quis dixerit à Iure cõsulto testimoniũ mulieris q̃ accusata fuerit adulterij quãuis absolutę, damnari: Puto notam obesse, ait Iurecos. idq; de mulieribus, quib. semper minus q̃q; viris creditur[e]. Itaq; ex Venetiarum legib. an. 1524. latis & ex totius Orientis iure binę mulieres vnius viri, & quaternæ duorũ æquant testimoniũ, & Rom. legibus ad rem testamentariã aut corporalẽ obligationem mulierẽ nõ licet adhiberi testẽ[f]. Quinetiam ex iure Canonico mulieres in causis criminalib. testari non possunt, ob imbecillitatẽ & fragilitatem sexus[g]. At cùm Iurecoss. & Imperatores animaduerterent maxima quæq; scelera impune abitura nisi his testimonijs daret locus, sapientissimè prospexerũt vt de crimine omnes homines testimoniũ ferre possint[h], idq; ratione euidentissima: nam in legitimis quidẽ actionib. quos velimus testes prõptum est adhibere, in cri-

[a] c. cũ te. de sententi. & re iud.
[b] l. 1. de ijs qui not. infam. ff.
[c] l. furti. de ijs q not. infam. ff.
[d] Iacob. Butrig. Bar. & Cuneus in l. furti. de ijs qui not. infam. vult valere testimoniũ etiam si sententia confirmata sit, qa non debet negligentia accusantis. obesse procedẽti.
[e] l. palã. §. quæ. de rit. nupt. ff.
[f] l. qui testamẽto. §. mulier. de testament. ff.
[g] c. foras. dever. signif. & can. mulier. 32. q. 5.
[h] l. ex eo. de testam. ff. Nouel. Leonis Philosophi 48.

in criminalib. verò quoscunq; possumus. Quãobrem tũ in hoc regno, tum in optima quaq; Repub. in hoc argumento negligunt̃ Canones, & ius ciuile obtinet. In hac certè causa opus est mulierib. haberi fidẽ, quamuis sint infames ex facto, vt loquũt̃ Doctores nostri, aut etiã ignominiosę (vt Iurecos. & Latini autores aiũt[a]) cuiusmodi mulier impudica est. Iurecoss. n. mulierũ adhibent testimoniũ, ne impunita maneãt crimina, q̃ ratio (ait Iurecos.) maxima est & consideratione digna[b]. Ex hac igit̃ adeoq; grauiore causa hoĩes ex facto & iure infames ad testimoniũ contra Mãgos dicendũ oportet adhiberi, modò plures cũ indicijs concurrerint: alioq; nulla spes est execrandã istam impietatẽ pœnas luiturã vnq;. Oĩib. aũt notũ est[c] & à iudicib. optimè obseruatũ, ex alijs grassationis eiusdẽ cędisve conreis probationẽ in alios peti, cũ nõ aliter põt facti inuestigari veritas: neq; solùm in alios qui grassati onẽ similẽ ppetrauerint, vt Petr. Anca. definit[d], sed etiã contra reos eiusdẽ criminis cuius testis conuictus est, maximè si testis in seipsum dixerit. Ita memini cùm D. Geleus Quęsitoris rerum capitalium vices Lutetiæ agens, de sententia Prędidialium iudicum in Castello Parisiensi (id carceri nomẽ est) tres grassatores accusatos & ex sua cõfessione deprædationũ cædiumq; multarũ cõuictos dãnauisset, quartũ ab eis accusatũ esse qui ne ad tormentũ quidẽ voluit quicquã agnoscere, nihilominus tñ ob præsumptiones certas & conreorũ testimonia fuisse damnatũ, affectũ morte, & rotæ impositũ: &

[a] *Festus & Nonius ex Cicero. lib. 4. de Repu. l. infam. §. quæ. de ritu nupt. ff. l. cognitionum. de varijs & extra. cog. ff.*

[b] *l. ita vulner. ad l. Aquil. ff.*

[c] *Doct. in c. qu. de testib. Butri. Panor. Felin. ibi. Aretin. cons. 61. Glossa in l. vlt. de accus. C.*

[d] *in consil. 24. & sequitur Grãmatic. con. num. 15. & 16.*

quamuis (vt plerique faciunt) palàm exponeret se morti immerẽtem tradi & blasphemo ore nomen Dei assumeret vt suum honorem apud homines tueretur, confessario tamen suo declarauisse tam reum se esse quàm alij fuerint, sed ne indicaret cuiquam rogauisse: cõfessarium verò à iudice posteà accitum rem totam explicasse. Pessimus est mos ille Germaniæ, reum nisi confessum non multari morte, vt mille testibus peractus sit reus: etsi tam violentæ & sæuæ quæstioni deditur, vt membris captus langueat toto vitæ spatio. Quemadmodum autem his probationibus locus est in exceptis solùm ac non alijs criminibus, vt Doctoribus placet[a] (qui ne consortes quidem criminis testes cum præsumptione in alijs satis esse putant vt quæstioni dedatur reus) ita necesse est vt in exceptis criminibus (puta veneni, sortilegij, læsę maiestatis, & grassationis[b]) testimoniũ ab affinib. eiusdem criminis audiat & sufficienter probare iudicet, nisi peremptoria sit exceptio, veluti si eius quem fuisse accusat maleficij participẽ capitalis est inimicus qui dicit testimoniũ. Sed ne illud quidem animaduerti opus est, sit ne pater aut filius q pro testimonio dicit. Nam in his quidem testimoniũ alterius contra alterũ Lex iubet, excludi ad sanguinis reuerentiã[c], dum alia aguntur crimina, licet testes non extarent alij: hoc verò singulare est, itaque filiæ contra matrem est audiendum testimonium, in hoc maleficio, cùm ex infinitis iudicijs omnino constet filiam à Saga matre in perditionem

[a] gl. & Doct. in l. fin. de accu. C. & cap. 1. de cõfes. l. quoniã liberi. de testi. C. l. 1. §. diuus. de quæst. Doct. in c. sunt. c. veniẽs. ca. personas. de testib. Spec. tit. de teste. §. 1. ver. itẽ quod est so. Cynus, Petr. Salic. in l. fi. de accusat. Alex. cõs. 89. li. 4. & cõs. 169. libr. 2. & cons. 123. lib. 4. Marsil. in practica. crim. §. diligenter. nu. 59. in sing. 209. Decius cons. 130. 175. 189.

[b] glos. in l. fi. de accus. C. & in tit. de malefi. C.

[c] l. parentes. de testib. C.

tionem abripi sæpissime. Boninus Præfectus Castelli rursi vnam ex triennio viuam cremari iussit quæ filiã in cœtus deduxerat, cuius filię opera (vt antè diximus) omnia retecta sunt. Lognianæ item Sagæ in Potezanis per filiam quam mater eodem duxerat fuerunt accusatæ. Quòd si patri & filio in læsæ maiestatis crimine testari licet atq; inter se accusare[a], si præmium ei legibus decernitur qui parẽtem aggressum salutem patriæ occiderit (prout omnes constituisse lex ait[b]) quare non admitterentur dicturi testimonium alter in alterum in læsæ maiestatis diuinæ crimine, & in eo scelere quod longo interuallo cætera omnia superat? Quapropter in tam horrendo crimine nihil necesse est religiosè hærere quemquam regulis procedendi, aut refellendorum recipiendorúmve testium ordinarijs[c]. Verùm vt religiosæ mentes in hoc iudiciorum genere confirmentur, in Exodo habemus insigne exemplum[d], vbi Moses aureum vitulum à populo factum videns, Qui stant à Domino, inquit, accedant ad me, deinde accedentibus Leuitis imperauit vt arma induerent, & singuli occiderent fratrem ac proximum suum qui se in idololatriam & cultum vituli abiecissent: cúmque illi ad tria hominum millia occidissent, Moses dixit ipsos manum suam Deo consecrauisse vt benedictionem eius acciperẽt. Deus itaq; elegit eos quibus ius traderet primogenitorum, & prærogatiuam hanc, vt in perpetuũ starent coram Deo, populóq; ius dicerent. Ex quib. apparet quantopere

[a] Doct. in d. l. parentes. & in l. quisquis. ad l. Iul. maiest. C.
[b] minimè. de religios. ff.
[c] l. 3. §. lege. de testib.
[d] Exod. 32.

displiceat Deo idololatria, qui ad vlciscendã iniuriam sibi factam noluerit rationem vllam sanguinis haberi & necessitudinis: quamuis non alio consilio (sicut in textu legimus) feciſſet populus quã vt Deum qui eduxerat ipsos ex Aegypto adoraret, & aureum vitulum contra interdictum eius ad honorem ei habendum conflauiſſet. Quanto igitur magis odit Deus diabolũ adorari? Nihil ergo attinet insisti viis ordinariis, quæ filij in patrem testimonium, aut patris in filium audiri vetant, cũ ab hoc crimine cætera omnia superentur. Ex iure aũt certum est [a] si cubi aut periculum instat aut vrget necessitas, aut res se offert exorbitans, tum regulis iuris constringi non oportere, sed potiùs legitimè ex iure agi si ordo iuris omittatur, cap. tua nos, & cap. vestra, de cohabitation. clericorum. Itaq; testis qui non citatus sese obtulerit vt contra Magum dicat testimoniũ audiri debet, licet aliis in causis admitti non sit legitimũ. Hic verò solam obiectionem semper excipimus odij capitalis, quod aliũde quã à sortilegiorũ causa processerit. (Quis enim vir bonus inimicos Dei & humani generis non prosequatur odio iustissimo?) quia priuatæ & singulares inimicitiæ alia ex causa susceptæ hominem stimulare possent vt calumniam innocenti obtruderet. Quamuis etiã aliis in causis testis conuinci periurij eoq; refelli possit ac debeat, [b] in hoc tamen crimine cum aliis dicturus admittitur, nisi odio capitali prosequatur reũ. Imò cum aduocatus & Procurator ex iure nec possint nec debeant co-

gi vt

[a] Alex. & Iaſ. in l. de pupillo. §. ſi quis rivos, de oper. no. nũ. & in l. 1. & ibi. Decius, de offi. eius cui. ff. & cap. pro neceſſitate. 1. q. & ca. cũ ceſſante. de appellat. & in l. quæ propter. de reg. iur. textus in l. caſus. et ibi Bal. & Salicet. in 1. notabili. C. de teſtã. vbi propter neceſsitatẽ diſpoſitio iuris ſuſpenditur. l. filio. §. hi autem. de iniuſt. rupt. ff. Ang. in l. nemo carcerẽ. de exacto. trib. C.

[b] Bar. in l. poſt legatum. §. his. de ijs quib. vt indig. Alex. cõ. 72. l. 2. Bal. in l. 3. de teſtib. & in auth. ſi dicatur. eo. C. & ibi Salic. Innoc. in c. cùm Ioannes. de re iudic. Panorm. & Felin. in ca. quoties. de teſtib.

gi vt in clientium ſuorum cauſa teſtimoniũ dicãt[a], eos tamẽ in iſto crimine oportet cogi[b]. Hos tamẽ poſtulante aduerſario cogi poſſe cùm in ciuilib. cauſis tũ in criminalib. vt de clientiũ ſuorũ cauſa teſtimonium dicãt, permulti ſentiũt. Quinetiã licet à cõreis in criminib. alĩs probatio neceſſaria erui non poſsit[c], Magi tamẽ conrei ſocios eiuſdẽ crimi nis acculantes aut dicẽtes in eos teſtimoniũ, maximè verò ſi plures fuerint, probationẽ ſatis firmã afferũt ex qua damnẽt rei. Nemo.n. eſt qui neſciat nõ alios quã Magos teſtari poſſe vt illi cętib. quos adeũt de nocte interfuerint. Itaqꝫ Germaniæ Iudices apud Sprangerum legimus ex conſortiũ teſtimonio ad condemnationẽ reorũ, licet obfirmatè infitient accuſati, procedere. Idem ſcribit Paulus Grillandus de Iudicib. Italiæ: idem omni tẽpore in hoc regno factitarũt noſtri ad miſerũ illud vſqꝫ tẽpus quo data eſt opera ad quorumdã infamia tegeretur qui huius nefarĩ ſceleris tenebãtur. Neqꝫ obſtat illud, quòd nemo ad proferendam & reuelandam ſuam turpitudinẽ admittitur[d]: hoc enim de ĩs oportet accipi qui emolumentũ ſuum ex eo captãt, non aũt de ĩs qui contra ſuũ emolumentũ veniũt, cùm alĩ ab alĩs accuſant. Quamꝯ facti potius eſt quàm iuris quæſtio quicquid eſt in cauſa teſtium vel dici de ea poteſt, quam fidem ipſis haberi oporteat, & quæ probationes ſufficiant aut non ſufficiant. Quam in ſententiam notari oportet illud Calliſtrati[e], *Quæ argumenta probandæ cuique rei ſufficiant, nullo certo modo ſatis definiri poteſt*: &

[a] c. teſtimoniũ. de teſtib. c. ſi ſacras. diſt. 90. Bal. & Salicet. in l. ſi ex falſis de tranſactio.

[b] ex l. mandatis. de teſtib. ff. c. Romana. eo. & ita iudicatũ arreſto Pariſiorum. 1386.

[c] Bart. in l. deferre. §. idẽ. de iur. fiſci. iudicatum Gratianopoli 1454. ca. vlt. de teſtib. Bald. in l. quoniam liberi. eo. C. & gl. in c. 1. in verbo ad teſtimoniũ. Alex. conſ. 120. li. 7. nu. 3. & conſ. 69. lib. 2. & cõſ. 89. li. 3. nu. 10. Soc. cõ. 95. coll. 1. li. 3. textus l. vlt. de accuſat. C. Bar. in l. 1. §. ſi ſeruũ. de quæſtiõ. Alex. conſ. 160. lib. 3. nu. 8.

[d] l. cùm profitearis. de reuo. don. C. & l. ſi creditorib. de ſeruo pign. C.

[e] l. 3. §. quæ de teſtib. ff.

paulo

paulo pòst. *Aliâs numerus testium, aliâs dignitas & atrocitas, aliâs veluti consentiens fama confirmat rei de qua quæritur fidem.* Ac propterea dicebat Adrianus Cæsar credendum esse testibus, non testimoniis: iudex enim exercitatus in suo munere, prudẽs & cõsyderatus de testimonio iudicium faciet conspecto teste ex vultu, constitutione, & circunstantiis aliis, innumeris. Illud verò ante omnia obseruandum, non perinde cognosci de sortilegii crimine atque de aliis, sed aliam viam extra ordinem teneri oportere ob eas causas quas modò explicauimus. Hactenus de primo & secundo probationis euidentis genere: iam de tertio, quam confessionem diximus esse, videamus.

De voluntaria & coacta Magorum confessione. Cap. III.

PErsæpe Iudices in Sagarum confessionibus animi pependerunt, dubitaueruntq; iudicium facere cõmoti miraculis quæ fatentur illæ: eo quòd alii quæcunque ab ipsis dicuntur statuunt esse fabulas, alii metuunt vt isti homines acti desperatione nihil procurent quàm mortem, vt malorum suorum exitum. Volenti autem mori, ait lex, non est habenda fides[a]. Sic memini me apud Tertullianum legere, cùm ostiarius quidã Proconsulis Africæ in prætorio clara voce rogauisset an illic Christiani essent quos pœnis de more afficeret, plurimos il-

[a] *...sentem. de ...nis l. 2. cum ...los. de iis qui ante sent. mort. sibi consci.*

mos illicò ſublata manu dixiſſe ex eo numero ſe eſſe, vt oppetentes mortem martyrium reportarent: Proconſulem verò eos ad mortem paratos animaduertentem ſic loquutum eſſe, Ite proiicite vos in mare quod ante vos eſt, è montibus domibuſq; vos date præcipites, aut arboribus voſipſos ſuſpendite: quærite qui vos condemnet. Iulianũ quoq; Cæſarem, cùm fœminam Chriſtianam iuuenem videret cum puero mammæ admoto procurrere ad ſupplicium martyrij conſequendũ, vetuiſſe ne Chriſtiani plecterentur morte: non vt fœminam feſtinantem ad mactationẽ ſeruaret, ſed quia illos poſt mortem ab alijs Chriſtianis in Deorum numerum referri criminabatur. Sunt alij ex Magis qui mortem expetũt non quod honorem ſperent, ſed quia deſperant ſummoq; dolore cruciantur: atq; hi non ſunt audiendi, vtcunq; eos excuſet Lex, & Plato honeſtũ iudicet τὸ ἐξάγειν ἑαυτὸν & ſpiritum antequàm extrudatur emittere. Sprangerus autem Sagas ſe vidiſſe narrat quæ ſcelera ſua confeſſæ vltrò orabant iudices vt ſe morte plecterent, alioqui ſe ſibi ipſis conſcituras mortem, quia ſe à diabolo niſi parérent vexari confirmabant. Qua in ſpecie legi dicenti, in confitentem nullę ſunt partes iudicantis[a], &c. locus eſſe non poteſt, nec tenetur Iudex iſtorum hominum voluntati obſequi. Nam opinio eſt Sagam quam vexat diabolus reſipuiſſe & in via ſalutis eſſe: eam itaq; oportet in carcere contineri, inſtitui, & modicis pœnis ſalutaribuſq; corrigi: ſin percipiat nihil ad reſipiſcentiam,

[a] *l. 1. de confeſſis.*

tum de condemnatiõe agere, quãuis se Saga morte roget affici. Quæ autem confessæ resipuerunt antequàm accusarentur, de ijs Iudex non cognitu rus est, nisi euidentia sint quę fatebitur homicidia, modò res sine fraude fiat, nec ea quam pœnitet facti accusationem à se effugi non posse prospexerit: vt Magdalena Crucia Cordubensis Abbatissa (cuius antè meminimus) cùm se infamem esse plurimumq; suspectam animaduerteret, seipsam consortij cum Satana triginta annis habiti accusauit. Est autem duplex confessio, vna voluntaria, coacta altera, siue in iure, siue extra ius facta sit. Ac confessio quidem extra ius aut coram pluribus fit, aut coram vnico, amico, necessario, inimico, aut confessario. Has circumstantias singulas oportet obseruari, non quòd plus in iudicio quàm extra iudiciũ vera sit veritas, aut plus coram populo quàm confessario: contrà enim plericq; palàm in ijs rebus fucum faciunt pudore aut metu quas confitentur clamculum, vt prædones sæpe videmus quod nunquam in iure dicturi fuerint, id confessarijs exponere. Verumtamẽ nõ est tanti probatio ex confessione extra iudiciũ facta quã ex iudiciali, neq; ex violenta quàm ex voluntaria, & inter voluntarias confessiones plus illa potest quæ antè fit quàm rogetur reus: nam interdum Iudex reum circumuenit, interdum verò instituit & adornat eum, vt cùm adolescentem accusatum parricidij Augustus interrogauit his verbis, Certè non occidisti patrem: interdum facta duo triáue confun-

dit Iudex,

dit Iudex, è quibus vnum verum, cætera falsa sunt. Qua in specie Iurisconsulti certant ad factane singula protendi confessio aut negatio debeat, prout quidam ex eis sentiunt[a]. Certum quidem est (vt agamus Dialecticè) cùm facta singula per disiunctionem, puta *aut*, &c. enuntiantur, si vna pars vera est, licet falsæ sint reliquæ, totum enuntiatum esse verum: cùm verò per copulam &, ex vno falso totum falsum esse. Cùm autem ij qui iuri dicundo præsunt in templo æquitatis & veritatis versentur, hominem de factis pluribus sibi cognitis interrogatum oportet alia ab aliis diuidere, & prout veritatem ipse tenuerit hæc confiteri, negare illa. Atque hæc Bartoli[b] & Panormitani[c] sententia Aresto Imperialis Cameræ confirmata[d] contra Comitissam Orientalis Frisiæ, quod Minsingerus Senator refert[e]. Prudentis verò & periti in sua functione est Iudicis, vt facta interrogando diuidat. Neque accipienda est eorum opinio[f], qui Iudicem facta ex accusatoris postulatione habentem cognita putant adijcere posse, ita confessionem exceptum iri vt si extra iudicium fieret: id enim abhorret à ratione, cùm interrogationes acta sint iudiciaria[g], ideóque extet titulus de interrogationibus in iure faciendis. Ipsa etenim partis confessio sine interrogatione facta coram Iudice etsi articulis factorum non comprehenditur, validior tamen est (ait Lex[h]) quàm si interrogatus respondisset: in causis verò criminalibus, ac in primis

[a] Iosu. Arn. ad Speculat. tit. de litis contestat. parte 2.

[b] in l. 1. §. si stipulati. de verb. obligat. ff.

[c] Panor. in c. 1. de plu. pet.

[d] lib. 2. cap. 55. anno 1554. octobris 27.

[e] l. qui iurasse. §. penult. de iureiur. & ca. ad hoc. de testib.

[f] Inno. in. c. cũ Bert. de re iudic. Alex. in l. cui. de iurisdic. ff.

[g] l. si sine. §. 1. de interrogator. act. ff. c. quoniam contra de probationibus.

[h] l. ordo. de publ. iudic. ff.

sortilegij ordinariam accusationum teneri non oportet viam, quin potius Iudex quibuscunq; modis potuerit veritatem debet exprimere. Rei autem accusati responsio aut certa, aut incerta est: quæcunq; certa est ea aut affirmatur, aut negatur, aut denicq; accusatus quid illud rei sit se nescire dicit. Incerta responsio est[a] cùm per ambages dubiè respõdet reus, se credere vel putare, aut per voces æquiuocas. Sin autem accusatus rem falsam affirmauerit[b] aut veram negauerit[c], non ęquè reus est atq; is qui per ambages responderit. Hic enim responsionẽ æquiuocam legitimum est pro confessione haberi in damnum ipsius[d], quia vnusquisque factum suum nouit, nec ineptè respondenti in hac causa prodest erroris excusatio[e]. Sed difficilior est quæstio, an accusatũ qui nihil respõdet pro confesso haberi oporteat. Si ergo in ciuili causa vir talis extet, non est dubium quin illius damno pro confessis habeantur facta in rebus interrogatorijs & scriptura agnoscenda[f]: aut quando caput hominis agitur, nec sic quidem facta pro confessis tenenda sunt nisi testes accesserint: à quibus si probatio habebitur, accusati hominis silentium effectũ confessionis sortietur, vt pro rei conditione ad condemnationem procedatur. Quòd si ad probatiõem vnius testis siluerit, non ita futurum est, sed eum multis & carcere oportet cogi[g]. In eũ verò qui magicarum sortium accusatus nihil responderit, Iudex quæstionibus primùm vsurus est pro qualitate personarum, si testem vnum aut

præsum-

[a] vt l. sancimus. de iur. delib. §. 1. & l. vlt. de condict. indeb. C.

[b] l. si quis iure. & l. de ætate. de interrogator. act. ff.

[c] l. non alienũ. eod.

[d] l. de ætate. §. nihil. eod.

[e] l. 1. §. 1. eod. cap. ab excommunicato. de rescriptis.

[f] d. l. de ætate. §. qui tacuit. & l. si defẽsor. eo. ff. ca. si testes. §. item. 4. q. 2. & c. literas de præsum.

[g] l. vnic. si quis ius dic. ff. l. 1 §. igitur de ventre. insp. ff. d. l. ætate. §. qui tacuit. & c. quoniam. vt lite cõtest.

præsumptiones complures habuerit: si nihil quæstioni admotus dixerit, crimẽ dimidia ex parte cõfessum est: itaq; prout probationes erunt puniet, vt dicemus posteà. Similiter qui de industria respõsionem obscurat pro confesso habetur[a]: & quamuis responsio eiusmodi non sufficiat ex interpretatione iuris ad probationem criminum corporalẽ pœnam merentium, nisi testes adsint (quod in clara ac voluntaria confessione non est opus) tamen in tam occulto detestandoq; crimine præsumptionibus alijs coniuncta sufficit. Ac Doctores quidẽ inter necessarias probationes & indubitatas confessionem retulerunt, vt in ciuilibus causis verum est: sed insignis tamen confessionum est differentia propter locorum, temporum, personarum, criminũ circumstãtias. Differunt em̃ confessio pueri, & viri ætate iusta, sapientis & stulti, maris & fœminæ, amici & inimici, in iudicio & extra iudiciũ, iniuriæ & parricidij, in quæstione & sine quæstione: quam varietatem sapiens & consyderatus Iudex tenetur expendere. Neque verò l. 1. de confessis, oportet accipi de capitalibus criminibus alijs, nempe confessum pro condemnato haberi[b], nisi de alijs præsumptionibus sufficientibus constet, si nulla probatio (ait lex[c]) religionem indicantis instruat: maximè verò si fiat confessio cùm reus in quæstionem datus aut etiam oblatus est[d], quia cõfessionem ad tormẽtum factam Lex similem ei cõfirmat esse quæ fit in tormento ipso[c]: quoddam enim tormentum est tormenti metus. In causa au-

[a] *Accurs. in l. certum. de reb. cre. ff. Bart. in l. 1. de rela. C. Bal. in l. 1. quomod. & quan. Iudex. C. Cæpola cautel. 123.*

[b] *l. 1. de confes. C. nec reuocabilis est. l. si is. de confes. ff. sed nõ in atrocibus. l. 1. §. si quis vltro. de quæstio. ff.*

[d] *l. 1. §. Diuus Seuerus. de quæst. ff. argu. l. ex incendio, & l. pædius. de incendio. ff.*

[b] *l. 3. quor. appel. non recip. C. l. item apud. §. adiicit. vers. quæstionem de iniur. ff.*

[c] *l. metum aũt. de eo quod met. ff.*

tem sortilegorum qui expressa pactione cum diabolo inita fatentur se conuentibus & sceleribus alijs interfuisse, quæ aliunde quàm ex ipsorum aut consortium confessione possunt innotescere, hæc confessio quæ extra torturam fit vim probationis obtinet[a], si à reo præuento fiat qui in suspicione istius criminis aut existimatione fuerit, etsi non parebit eum homini pecorive mortem intulisse: nam hoc scelus omni parricidio detestabilius est quod excogitari ab vllo possit. Quòd si dicatur confessionem rei contra naturam (vt loquuntur quidam) excludendam esse[b], ergo ne impuros quidem Sodomitas peccatum contra naturam confessos plecti oportebit: sin autem contra naturam esse accipiant τὸ ἀδυνάτον, id planè falsum est: non enim quicquid à natura fieri non potest, illud est ἀδυνάτον. Nam eiusmodi sunt omnes actiones intelligentiarum & Dei opera quæ extra naturæ ordinem cernuntur sæpenumero: etiamque morbi omnes epidemici (vt Hippocrates annotat) à Deo procedunt adeoque, vt idem loquitur, nescio quid diuini habent præter cursum ordinemque causarum naturalium, ad quos cæciores talpis sunt medici. Sophisticum ergo illud est, hoc improbè factum à natura est impossibile, impossibile igitur: ac si quis de improbo dicat bonus cantor est, bonus igitur. Iam verò diuina & humana autoritate, vetustatis totius consensu, diuinis & humanis legibus, experientia, iudicijs, conuictionibus, commissis testibus, & confessio-

[a] *l. qui sententiam. de pœnis C. Azo in summa de quæstiõ.*

[b] *l. confession. l. si cuius. de interrogator. act. ff.*

fessionibus Magos exportari probauimus, eorũque operâ sterilitatem & procellas inferri: est igitur possibile. Cùm itaque lex dicit[a], vt admittatur confessio, rem possibilem & veram ea contineri oportere, veram autem nequire esse si est ἀδύνατος, nihil esse ex iure possibile quin à natura idem possit fieri[b], sophistica vtuntur fallacia qui falsam ex eo assumptionem astruunt. Nam maxima illa & admirabilia Dei opera ex natura sunt impossibilia, re tamen vera sunt: spirituum quoque intelligentium facta & quæcunque sunt μὴ τὰ φυσικὰ natura sunt ἀδύνατα, ideóque Methaphysica scitè distinguitur, & re uera differt à Physica naturam solùm explicante. Spirituum igitur dæmonumque facta non sunt reuocanda ad naturalium effectorum legem. Quamquam si ex naturali demonstratione primum mobile momento vno milliarium amplius quingenta millia dicitur percurrere, æquè profectò spiritus malignus potest Sagæ corpus exportare in ambitum terræ, quæ punctum quoddam est si cum amplissimo cœlo comparetur. Magorum itaque confessionem de exportatiõe possibilem esse veramque affirmamus, & (quod amplius est) homines & pecora à Magis occidi malignorum spirituum ope & inuocatione: vt in Ægypto sub mediam noctem primogenita hominum pecorúmque a diabolo momento vno fuisse occisa è sacra scriptura didicimus. Fuit autem Ægypti regnum (vt Strabo & Plinius consentiũt) latũ ducenta mil

liaria

[a] *l. inde Neratius. ad l. Aquil. ff. c. fin. de cõfes. li. 6. Baldus in l. 1. de cõfes. C.*

[b] *l. 1. de conditionib. institutionum. ff. & ibi glos.*

liaria magna, longum quadringẽta, omnium quæ ſub cœlo fuerunt frequentiſsimum & opulentiſsimum. Deus verò, teſte Scriptura, noluit vt deſtructor Satanas populi ſui ingrederetur domos. Hoc quidẽ natura eſt ἀδύνατον atqui tam verum eſt quã lucere Solem conſtat. Etſi Auicenna putat & Algazel ſpirituũ actiones naturales eſſe atq; à natura poſsibiles: quæ ſententia ferri poteſt ſi ea poteſtate prędítos eſſe ſpíritus intelligamus ex permiſſione Dei, vt ignis vrendi poteſtatẽ habet: ſed illud (vt antè diximus) de cauſis naturalib. & ordinarijs nõ poteſt accipi. Verũ vt confeſsionũ quas Magi faciunt probationem confirmemus, eas cũ aliorum Magorum confeſsionibus oportet comparari. Etenim diaboli actiones ſemper ſibi & vbiq; conſtant, quemadmodum ſimia ſiue tela ſiue purpura induatur, ſemper eſt ſimia. Itaq; Magorum confeſsiones Germanorum, Italorum, Gallorum, Hiſpanorum, veterumq; Græcorum & Latinorum ſimiles eſſe animaduertimus, & Magi plurimùm alij ab alijs accuſantur: vt de Lochiano illo diximus, qui accuſans vxorem confeſſus eſt ſe illius ſuaſu conuentum Magorũ adiuiſſe, quæ poſtquàm omnia fuiſſet confeſſa igne viua abſumpta eſt: cui perſimile factum in Caſtello heraldino accidit, vbi vir & vxor à tertio quodam magicarum ſortium comperto fuerunt accuſati. Dicebat vir ſe Magorum cœtum ſemel tantùm adiuiſſe, vt quonam vxor ſcortatura proficiſceretur poſſet reſciſcere, non iuiſſe illuc ab eo tempore: fatebatur mulier ſe

lier se ex eorum esse numero, eodemq; iuisse virum suum. Hic verò difficilis quæstio oborta est, an viri confessionem ἀχώριστον, sine diuisione ad purgationem ipsius oporteret accipi: quemadmodũ permulti Doctores[a] sentiunt integram confessionem sumendam esse ex qua grauetur aut leuetur confessi crimen, siue articulum vnum siue plures ea comprehenderit. Horum præcipua est ratio, quòd iurisiurandi sacramentum vnũ ac indiuisum est: quę ratio planè est friuola. Nam eodem iure quinquaginta stipulationes ad vnum contractum (quem vnius iuramenti religio confirmat) pertinentes, vnius stipulationis loco ponerentur. Id verò falsum & absurdum esse inter omneis conuenit, cùm totidem in contractu stipulationes extent quot insunt clausulæ, & vicissim tot sententię quot stipulationum capita: quapropter etiam in prouocationib. sic possunt diuidi, vt de vno capite reliquis integris appellari possit[b]. Cõtrà verò bona pars Doctorum diuidi posse confessionem indicat: quæstionem hanc enim fuisse Iacobi Rauennatis tempore agitatam, & constitutum fuisse diuidi confessionem oportere[c]. In hanc sentẽtiam iudicia quàm plurimis arestis facta sunt[d]: itaq; in causis ciuilibus & criminalibus obseruatur, adeò vt si reus fate-

[a] Faber. in §. itẽ si quis postul. princ. de actio. & in l. vna. ver. contra. de cõfe. ex l. publia. §. vlt. depositi. ff. & ex l. si filius. §. vlt. de interr. act. Cynus in l. 2. q. vlt. de don. an. nup. C. Iaco. Rauen. Petr. bel la perti. & Cy. in d. l. vna. q. 13. Alber. ibi q. 10. de cõfes. C. arg. l. etiam. §. 1. de mino. Alex. cõs. 22. ver. præterea. li. 2. de don. an. nup. text. in l. neminẽ. de lega. 2. & l. Põponius. §. 1. & ibi Ias. col. 2. de acquir. possess. ff. Bald. in l. 2. de transact.

[b] l. in hoc iudicio. fam. hercisc. Bald. & Florent. ibid. per l. Corne. de iu. patronat. Bald. in l. 2. de re iudic. C. Fel. in c. cùm inter, prima fallen. de re iudicat. [c] ex l. perfecta. de donat. C. & l. publia. §. vlt. depos. & ibi Accurs. Ang. Salic. Bart. Pan. in c. bonæ memoriæ, versic. extra. de postu. præla. Cæpola cautel. 184. si mutuam, per l. 3. §. 1. de iureiu. Fel. in c. cùm dilecti, de accus. fine. [d] Boerius in decisionib. Burdeg. 243. num. 7.

bitur se quidem occidisse, verùm cùm priùs inuasisset alter, prius illud confessionis caput pro verò ex indubitata probatione habebitur, posterius verò ad purgationẽ confessi pertinens non existimabit probatum, sed accusatus defensiones suas ad se purgandum probare tenebitur: si non faciet, subibit condemnationem[a]. Propriè tamẽ hoc pacto non diuiditur confessio: si enim diuideretur & reijceretur, omnino accusatus excluderetur à purgatione sui afferenda. Vbi verò probatio deficit & probationis consequendę ratio, exempli gratia de nocturnis magorum congressibus, quæritur an tota confessio tanquã vera admitti debeat, cùm in eo quod pondus tũ in eo quod leuamẽ causæ accusati affert. Nam in hac demũ specie tota cõfessio vniuersè accipienda aut repudianda est, quã sententiã iureconsultus Alexãder defendit[b], Iudici enim virũ interroganti cur suam vxorẽ non accusauisset, respondit ille se voluisse honori suo & familię suæ consulere: vxor verò dicebat virum semel tantùm eò abiuisse. Verumtamen ne hoc quidem responso fuit excusabilis, cùm vxorem suam tùrpissima atq; inprimis horrenda scortatione q̃ vnquam excogitari possit contaminatam sineret permanere, atq; (vt ita dicam) lenocinñ conuictus esset. Etenim Sagas omneis frequentẽ habere cum diabolo consuetudinem antè ostendimus: præterea constat inter omneis eum læsæ maiestatis cõuinci qui coniurationem cognitam nõ reuelauerit, dicet in coniurationem minimè omnium consenserit:

[a] *l. si non cõuitij. de iureiur. C. & l. 1. de sicarijs. C.*

[b] *l. cõs. 80. coll. 2. vers. posse. li. 7. Rota decis. 408. fuit dubitatum. in nouis. Castrensis cons. 269. fi. lib. 2. Steph. Bertrãd. con. 151. viso. li. 3. & cons. 148. ex themate. nu. 3. li. 4. Ancharan. cons. 208. Iudex. cõs. pen. & cons. 207. quæst. coll. 2.*

serit[a]: quãto igit magis reus futurus est q̃ p̃ spectũ læsæ maiestatis diuinæ & humanæ crimẽ ante oĩa detestandũ dissimulauerit[b]? An verò hic vt Magꝰ cẽseri, & qua pœna affici debeat, dicemus posteà. Sed videamus q̃ sint ludicis partes, si primũ Saga fateat, deinde infitiet factũ. In hac causa distingui oportet, atq; obseruari an prima cõfessio corã ludice cõpetente & sine q̃stione facta sit, cũ p̃uẽta Saga & accusata est: tũ. n. cõfessioni primæ hærendũ & quãuis nõ alia extaret p̃batio, ad cõdemnatiõem p̃cedendũ (nã sæpenumero fuit exploratũ Sagas in vinculis p̃ Satanã informatas ab antegressa cõfessiõe discessisse (& q̃a hoc crimẽ supra oĩa turpe & detestandũ est, volũtaria Magorũ q̃ p̃uenti fuerunt cõfessio habẽda est certæ & indubitatæ p̃batiõis loco. Canonicũ Lauellẽsem memini an. 1569. veneni infusi in Lauallẽsis Decani calicẽ accusari, q̃ nocturnã missam faciẽdo medicatã potionẽ hausit & in terrã prostratus est, deinde verò euomuit. Reus vnlũtariè & sine q̃stione agnouit factũ, condẽnatus Curiã Parisiẽsem appellauit, interea verò informatus id q̃ antè fuerat cõfessus p̃negauit. Placuit tñ Curiæ hominem igni dedi, eumq; vidi cùm ad supplicium raperetur: quod Curia, si confessionem extorsisset quæstio, non fuisset iudicatura. Quid verò, si confessio coram incompetente ludice fuerit edita? an vim probationis obtinet? Statuunt plerique ne idoneam quidem præsumptionem esse ex qua torqueatur reus, nedum probationem iustam[c]: Quinetiam Canonistarũ bona

[a] Do. in l. quisquis. ad l. Iul. maiest. C.

[b] cap. vergentis. de hæreti. & l. vlt. de malefic. C.

[c] ex l. diuus. de custo. reo. vbi Bar. & D. in c. at si clerici. & Felin. de iudic. ext. Alberic. in l. Magistratib. de turisdi. Ang. Aret. in §. sed siquis. instit. de suspec. tuto. decis. Capel. Tolos. q. 425. Soc. cons. 108. nu. 5. li. 4. Guido decis. Del. 120.

pars putat confeſsionem extra iudicium factã neque confitenti neque conſortibus eiuſdem criminis vlla ratione damnoſam eſſe[a]: alĩ eam quæ coram Iudice incompetente fuerit, idem præſtare quod præſumptiones & coniecturæ ſolent[b]. Hic autem error profluxit ex dicto Vlpiani in l. certũ. §. ſi quis abſente, de confeſsis. ff. vbi ait ſi quis abſente aduerſario ſit confeſſus, eum pro iudicato nõ haberi: verùm ex eo minimè ſequitur confeſsionẽ ſiue in iudicio factam ſiue extra iudiciũ, ſiue apud competentem ſiue apud incompetentem Iudicem probationis hanc, illam minus pro rei conditione non efficere. Itaque viri forenſis adminiſtrationis peritiſsimi[c] putant confeſsionem abſente aduerſario factam nihil eſſe, ſi eum adeſſe poſtulet neceſſitas: Quòd ſi Iudex incompetens de facto cognitionaliter quæſtionem habuerit & reus corã ipſo fuerit confeſſus, etiamſi propter incompetentiam aliam ve nullitatis cauſam cognitio fiat irrita, ſua vis tamen conſtat probationibus. Alioqui multa crimina, multi ſontes impunè abirent: cui malo occurri omnino præcipit[d], & ita proſpici vt ab iniquitate & abſurditate vindicet lex[e]: in primis verò ob incompetentiam Iudicis probationes intercidere foret iniquiſsimum in Magorum cauſa, vbi tam difficiles probationes & tam abdita ſunt ſcelera, vt vix è millenis vnus ſupplicium perferat. Diximus de voluntaria confeſsione, quę tertia eſ-

[a] Felin. pro regula ponit cum 9. fallẽ. in c. olim. de reſcrip. Cornæus conſ. 123. lib. 1. Bald. conſ. 122. verſ. nam fama. li. 1. Caſtren. in l. transferre. ver. & licet. de trãſact. C. Salic. in l. et bonæ fidei, de iureiur. C.

[b] Immola in c. per inquiſitiõ. de electio. & in c. 2. de cõfeſ. 10. And. in c. quaeliter de accuſat. Ang. conſ. 28. quidam. Romã. con. 28. viſo. per tex. & gl. in l. 5. de adul. ff. & per l. ictus fuſtiũ. de ijs qui not. infa. Panor. in ca. de hoc. de fimõia, & in c. olim. de reſcrip.

[c] Ang. in l. Papinianus. §. meminiſſe. de inof. Bar. in l. cũ fa-ẽt 1. de iur. & fa. ign. Im. & Ant. Butrigar. in c. ſi cautio. de fide inſtrument.

[d] l. ita vulneratus. ad l. Aquil. ff.

[e] l. Saluius. de legatis præſt. ff.

ſe pro-

se probatio necessaria dicitur: nam quod ad confessionem violentam & extra ordinem quæstione extortam, probationem aliquã efficit si reus à quęstione remotus in confessione perrexerit: si destiterit, præsumptio magis est quàm probatio necessaria. Dicamus igitur de præsumptionibus quę contra Magos haberi possunt.

De præsumptionibus aduersus Magos. Cap. IV.

Cùm tres probationes euidentes illę deficiunt, factum permanens atqꝫ notorium sermo consentiens testiũ ἀνεπιλήπτων, & volũtaria repetitáqꝫ confessio rei ante confessionẽ præuenti, tum præsumptiones oportet expẽdi quæ ad probationem & punitionem Magorum possunt conducere. Prę sumptionem autem aliæ sunt temerariæ, aliæ probabiles, & violentæ aliæ. Ex eis postrema iure potest statui, estqꝫ aliarum probationum omnium valentissima, cuius autoritate probationes cętera excludi omnes Doctores consentiũt[a]. Talis fuit prę sumptio ex qua Rex Salomo litem diremit matrũ de puerulo inter se contendentiũ[b]: & Imperatoris Claudij[c], qui matrem ei iubebat nubere quem filium esse negabat suum. At errare Salomo & Claudius in ista causa potuerunt. Fateor: sed in causis quoqꝫ inculpatorum testiũ & confessionũ errari potest: quemadmodum suprà mancipium multa-

[a] *c. ad id. c. is qui. de sponsal. c. per tuas. de cond. appo. l. si quis adulterij. de adulter. C.*
[b] *in c. afferte. de præsump.*
[c] *Sueton. in Claudio.*

tum fuisse morte ostendimus eo quòd hominem qui desyderabatur occisum à se fateretur, qui tamẽ postea comparuit: ideóque lex dicit[a] non esse soli occisoris confessioni habendam fidem, nisi de occiso appareat. Sed præsumptiones iuris[b] & ex iure constitutæ, rationis naturalis nituntur fundamento[c]. Etenim præsumendum est matrem, quæ omnia tentauerit ad redhibẽdum filium præoptaturam vt adiudicetur alteri quàm vt tradatur morti: Similiterq; his qui factum quod negat renuit eiurare, aut iuramentum deferre aduersario offerenti, se reum peragit. Alphonsum regem Neapolitanum legimus cùm pater filium suum negaret esse, mandauisse vt mercatori Afro vænum daretur filius, tum filium à patre receptum esse: ita præsumptione lis fuit sublata. Verumtamen si qua probatio euidens contrarij facti extabit, contra præsumptionem admittitur[d]: quicquid probationem multi excludi contendant præsumptione iuris[e]. Nam hominis acceptilationem exhibentis probatio admittitur[f], quamuis de solutiõe nec iurare ipse nec iuramentum deferre voluerit, eo quòd non satis meminisset facti, nec sciret an haberet penes se acceptilationem. Prestigias autem Magorum & miracula contra naturam haberi in præsumptionibus iuris est iniquissimum: nam Lex Dei hanc certam & indubitatam probationem statuit, mulierẽ præstinguentem oculos non sines viuere, quod illæ tamen propalàm faciunt: sic enim Lex Dei statuit, eos qui fascinant cum Satana pepigisse vt res contra

[a] *l. item Mela. ad l. Aquil. ff.*
[b] *l. manifesta. de iureiur. & ibi Bart. l. si hi q adulterij. ad l. Iul. de adult. C. l. excipiũtur ad sc. syllan. ff.*
[c] *auth. non licet de liberis præt. C. l. iura sanguinis de regu. iuris. ff.*
[d] *Alex. cõs. 158. li. 2. nu. 9. & gl. in l. si tutor. de peric. & cõmo. Tiraquel. in l. si vnquã. de reuoc. donat. nu. 133. C.*
[e] *Doct. in l. manifestæ turp. de iureiur. ff. Paror. in c. affert. & in. c. quãto. de præsump.*
[f] *cap. quanto. de præsumpt. Ioan. de Grassis in d. c. quãto. & Cynus in auth. sed id. eod. de donat. ant. nup. C. & §. 1. in auth. de æqualitate dotis.*

contra naturam faciãt. Si igitur (vt ad prę sumptiones cõtra Magos veniamus) liberi ad metris manum reperiantur occisi, quamuis nemo præter ipsam sit domi, non oportet prę sumere cędem fuisse ab ea perpetratam, cùm aduersẽ iuris præsumptio[a] iudicio absoluitur illa, nisi probatione euidentissima cædis conuicta sit. Sin autem Sagam esse rumore prædicabitur, eam suorum ipsius liberorum parricidam esse præsumitur, nisi probationibus se in contrarium probet. Catharina Darea Coparis die secundo Februa. M. D. LXXVIII. Duas puellas iugulauit, vnam suam, alteram vicinæ, cùm tamen rei magicæ non fuisset infamata; hęc diabolum confessa est hominis proceri & pernigri specie curauisse vt id faceret, posteà cremata est prouocare nolens quamuis Coparum Prę fectus licere exponeret: nam agnoscebat se hoc genus mortis esse promeritam. Sic conuictus Raziorum Baro se octo infantes confessus est occidisse & sacrificasse diabolo, & sibi Satanam indixisse vt suum ipsius puerum adhuc sacrificaret auellens ab vtero matris, quæ rem subodorata est, itaque iudicium in eum constitutum. Manassem Iudææ Regem, maximum sua ætate Magum, liberos suos diabolo sacrificauisse legimus, qui promissis de summa amplitudine ab eo acceptis, ab hostibus comprehensus & dignitate dejectus est. Magũ ergo ex præsumptiõe diuini iuris parricidã esse præsumit̃[b]: & siquãdo Magi hoĩs infans desyderabit̃, præsumendũ est ab eo sacrificatum

[a] *l. vlt. princ. de cur. furio. l. penult. §. de vno. ript. nupt. l. creationibus de Episcop. audient. l. humanitatis. de impub. & alijs substitution. C.*

[b] *Deut. 18. Leuit. 20. 1. Reg. 18.*

catum fuisse diabolo, nisi secus probauerit. Atque hæc iuris diuini præsumptio ratione nititur: nam qui omni pietate in Deum adiecta seipsum diabolo mancipauit, omnem humanã pietatem studiũq; naturale & σοφίαν exuit. Eum ergo præsumendum est confeciſse omnia quæ Magi solent: & quamuis facta errori potius quàm malitiæ æquum sit accepta ferri[a], nisi appareat secus[b], Magos tamen nihil errore feciſse, sed malitia & impietate semper præsumimus. Omnia improbitatis genera quæ Magi in vsu habent de mago homine præsumi necesse est: cùm tamen vir furti falsiué damnatus, alterius improbitatis nomine quàm furti aut falsi neque diffametur, neque præsumatur reus[c]. Siqua itaque Saga dãnata fuerit sortium magicarum, Saga semper esse præsumetur, ac proinde omnibus impijs sceleribus inquinata de quibus notantur magi: & quamuis non processerit aduersus eam condemnatio, sufficiet tamen accusatio, rumor, & publicus sermo ad præsumptionem violentam infamiamq; facti. Si enim lex mulierem accusatã adulterij, nec damnatam, nihilominus in vitam notari præcipit[d], quanto æquius ea notabitur & infamis habebitur quæ Magiæ nomine traducitur? Nam cùm mulierem Sagam esse fertur, eam Sagam esse præsumptio est vehemẽtissima, ex qua indicijs quibusdam coniuncta iure potest ad quæstionem rapi: etsi cauet edicto Lodouici xij. Galliarum Regis ne quæstioni dedatur quisquam nisi inculpatus testis cum indicijs exstiterit. Certè in alijs criminibus

[a] *arg. l. quòd si nolit. §. quia assidua. de ædilit. ed. l. fin. in fine. de fideiu. C. l. si prius. §. certè. de aqua pluu. Alex. consil. 129. li. 7. nu. 11.*

[b] *l. quoties. §. tantundẽ. de hære. instit. & ibi Bart. Bald. Ro. Castr. con. 203. li. 2. Immola cõ. 104. Bal. consil. 144. l. 1. Cumanus consil. 135. & 142. Dec. in l. si librarius. de regul. Cæpola cõ. 21. col. 4. Cursius senior consil. 55. Alex. cõs. 53. li. 7. nu. 16.*

[c] *Canonistæ in c. 1. de præsum.*

[d] *l. pædm. §. q̃ in adulterio. de rit. nupt. ff.*

minibus ex iure non potest quisquam ob communem famam quæstioni subiici, vt inter omneis ferè Doctores cõuenit[a]. Quamquã ex Mantuana consuetudine si testes quatuor communem famam à se auditam dixerint, in criminibus singulis capitalibus quæstionem legitimũ est adhiberi: multo magis ad quæstionem rapietur ille de cuius arte magica communis rumor & cõstans increbruerit, cum fama constans legitimæ probationis vim habeat nisi contraria probatione refellatur[b]. Contrà verò si mulier nunquam suspecta Magiæ mortis in vllum illatæ accusabitur, nisi manifesta fuerit probatio homicidij, non est in iudicio statuenda condemnatio[c], sed amplius decernendum, & illa interea dũ cognoscitur vinculis eximenda. Verũtamen si sermoni communi & famæ hærẽdum est, eam non ab aduersarijs sed ab hominibus fide dignis oportet nasci[d]. Hæc distinctio videt necessaria, vt præripiatur improbis occasio appetendi bonos calumnijs. Neque verò illud necesse est, quod multis video placuisse[e], vt communis rumor à maxima parte populi definiatur: in magno enim oppido esse rumorem sufficerit à vicinis omnibus, quia res propinquorum suorũ propinqui melius quàm longinqui alij cognouerunt. Itaq; viginti homines

a Io. Andr. in add. ad Specul. tit. de probat. §. videndum. vers. 13. Bal. in l. milites. de quæst. Cynus in l. vlt. eod. C. Butrig. in c. veniẽs. col. 4. de testib. Alex. con. 5. coll. 2. lib. 1. Ias. l. admonẽdi. coll. 15. de iureiur. ff. Marsil. in l. de minore. §. plurium. col. 5. vers. alterius. de quæst. Felin. in c. veniẽs. 1. de testib. coll. 5. Marsil. in praxi criminũ. §. diligenter. nu. 8.

b l. si mater. ne de stat. defun. C. l. 2. si seruus vel libert. C. c. transmissa. qui filij sint legit.

c c. cũ in iuuẽt. de præsũ. extr. l. non omnes. §. à Barbaris. de re milit. ff. l. 4. & quando. de in l. ea quidem. in causa, coll. 6. testib. Bar. in l. de suspec. tut. ff. l. 1. si quis imperatori maled. l. vlt. de actionib.

d c. qualiter accusat. Bart. in l. de minore. §. tormenta. de quæst. Alex. ibi in addit. Salice. de accusat. C. Textus. in c. iuuentute. extrà de purg. Canõnic. Decius. cons. 37. nu. 9. & 10. & cons. 133. viso processu.

e gloss. in l. 3. §. eiusdem. de de minore. §. plurium. de quæstio.

(hic enim iustus duarum turbarum numerus) satis futuri sunt ad rumorem comprobandum. Si quis autem dixerit vocem populi negligendam esse, eã quę vanã existimari[a] id quidem verũ est si contra aut sensus aut ratiocinatio iudicandũ esse euicerit. Sed in Magorum causa vix fieri potest vt vox popularis erret[b], maximè si qua species adfuerit, quã Doctores legitimã famam nominant[c]. Multo magis autem id oportet statui si præter communem famam indicia exstiterint, verbi gratia, si saga dum comprehenditur dicat, actũ est de me, aut ne morte afficiatis me, id quod res est enũtiabo: tum enim mutationem admirabilem cum animo suo sentit; vt fecit quædam Saga, cuius à Præfecto Tenalliarum fuit allatum ad me iudicium. Certissimũ profectò indicium maleficij, cùm quis se antè condemnat quàm accusetur (vt ille fecit, qui postquàm parentem occidisset, nidum cernens hirundinum pullos occidit & attriuit pedibus, atque hoc facto crudelitatis reprehensus, Iamdiu, inquit, hoc mihi solùm exprobrant me parenti meo necem intulisse, ex hoc indicio (ait Plutarchus) comprehensus patricida in quæstionem raptus est & agnouit factum, aut si curationem afflicti pollicetur Saga & re infecta fugit, vt Ioanna Herullería (cuius antè meminimus) fecerat. Quisquis enim ab isto crimine purus est, calumnias à quibus in criminibus alijs metuit nunquã pertimescet. Verborum item cõiurationes & inuocatio Satanę qua ad maleficia

[a] l. decurionũ. de pœnis.

[b] Panorm. & Felin. in c. veniẽs. 1. de testib. Parsi. cons. 154. li. 4. nu. 12. vsque ad 18.

[c] Bald. in l. diffamari. de ingẽ. manum. C. & in l. veritatis. de iureiur. & in l. proprietatis. fi. de probationib. &.

eximěn-

eximenda vtuntur Magi, præsumptiones sunt violentissimæ, quæ hominem Magicę artis arguunt: Etenim exorcistas quoque ipsos capitali pœnæ lex subijcit, l. 2. & 3. de maleficis C. qui colebant artem eiurandi diabolos atque depellendi: hi enim fuerunt Magorum facilè principes, qui religionis prætextu (ait Hippocrates in libro de morbo sacro) adiurationes coniunctas precibus exercebant: & quamuis hominem qui hac ratione sanat affectos lex morti non adiudicet, Magum tamen lex Dei morte multari iubet. Hunc enim certum est pactione teneri cum Satana, & loco vnius quem sanat binos affligere, vt antè ostendimus: vt autem nihil inuenerit quàm quòd Deum abnegans obligauit se diabolo, hoc scelus meretur mortem omnium atrocissimam. Alia indicia sunt hæc, gestus Magi (nam ferè vultum defigit humi, nec in os audet aspicere) nutationes respondentium incertè ad interrogata [a], ante omnia verò si vno aut vtroque parente Mago natus est. Nam hoc caput si cum sermone publico coniunxeris firmissimum est argumentum: quia nullum est sacrificium quod abistis hominibus tantopere diabolus expetat, quàm vt suos ipsorum liberos, simulat hauserunt lucem, voueant dicentq; diabolo adcultum ipsius, vt exemplis commonstrauimus. D. Antonius Lonanensis vicarius generalis regis apud Ribemontenses nuper mihi narrauit se cognouisse in iure de

[a] *l. vnius. §. testes. de quæst. c. literas de præscript. Bar. in l. vlt. de quæst. Ancharan. cõs. 288. Alex. cõs. 77. li. 1. Socin. cons. 15. lib. 1.*

Claudio Vvaterio quodam sortilegiorum multorum reo, cuius pater Nicolaus Vvaterius eiusdē impietatis reus in carcere vita defunctus est, & auia nomine Cathatarina (cathonem Picardi vocant) viua igni tradita. De Ioanna Heruilleria idē notauimus: matrem eius Aresto crematam fuisse viuam, eam verò iamq; dicatam Satanæ cùm prehēnderetur mater: Barbaram quoq; Daream (quę pariter cōbusta est) Lognianas Sagas apud Potezanos, Valerianas in Sabaudia, & illā Castelli russi filias suas malis artibus imbuisse: ex quibus omnib. confici potest regula amplissima & exceptiones pauciſsimæ. Si enim Saga est mater, est etiā filia: quod in causa impudicitiæ dicitur filiā esse matri persimilem non semper verum est, de magis verò omnibus fere certissima est regula, vt ex innumeris iudicijs compertum est. Alia quoq; præsumptio est, si non fleuerit Saga, quam præsumptionē Paulus Grillandus & Inquisitores illi quorū operā crematæ fuerunt innumeræ annotant esse valentissimam. Regius ille vicarius apud Ribemontenses, cuius modò mentionem feci, vnam Sagarum (de quibus cognouit) iniure cōfessam narrabat Sagarum dexterum solummodò oculum ternas lachrymas eijcere: quod non omittendum esse putauimus. Item si Saga in domo aut stabulo alterius deprehendatur, & mors aut subitus morbus aliquem paulo pòst opprimat, præsumptio aduersus eam est, quamuis neque pulueribus comperiatur instructa, neque sortem visa sit injcere; quæ

probatio

probatio futura esset euidens. Atque hæc postrema præsumptio vires habet maximas, qua vtuntur Cornificius [a] & Bartolus [b] aduersus eum qui insolens in loco visus est vbi crimen fuit commissum dum cõmitteretur, aut qui in propinquo deprehẽsus fuit cùm perpetraretur illud [c]. Extant recentes historiæ huiusmodi, vt apud Pedemontanos Cazalŋ quędam nomine Androgyna videbatur cùm intraret in alienas ædes, & paulo pòst homines interibant: Comprehensa itaqꝫ, Sagarum omnium consortium eiusdem maleficŋ retexit coniurationem (erant autem xl. fermè) quæ exteram ianuarũ manum ad enecandos homines perungebant. Id anno M.D.XXXVI. accidit. Geneuæ quoqꝫ posteà idem effectũ est anno M.D.LXVIII. vbi ad septennium fuit pestilentia ex qua occubuerunt multi. Non absimile est quod de centum septuaginta Sagis legimus, quæ Romæ ex eadem causa sublatæ sunt Claudio Marcello & Valerio Flacco Coss. quo tẽpore pro veneficis adhuc habebant. Adhæc frequens cũ certis & conuictis Magis cõsuetudo, præsumptio est perualida & obseruatione digna: similis enim simili plerumqꝫ adhæresci t. [d] Etiã hæc permagna fuerit præsumptio, si mulier suspecta soleat cõminari. [e] Impotẽs. n. natura mulierẽ incredibili vindictę cupiditate feruet, nec linguam à minis cohibere potest siquam nocendi facultatẽ habuerit: mors itaqꝫ si minas sequit, maximè violenta est in criminib. alŋs præsumptio [f] in hoc necessaria. Baptista Ziletus insignis Iurecos. cõsilio

[a] Rhet. ad Herennium.
[b] Bar. in l. vlt. in fin. de quæst. Salic. l. vlt. eod. C. Paris de Puteo in tract. Syndi. verbo viso, ex l. 1. §. qd ergo ad Sc. Syllanian.
[c] Bar. in l. furt. de furtis ff.
[d] arg. l. 3. §. nullus, de excus. tu. l. item apud Labeonẽ. §. adduxisse, de iniur. ff. l. nullus. §. 1. de actio. empti. ff. l. ædiles. §. Pędius, de ædilitio edicto. ff.
[e] Bald. in l. pacumenius, de hæred. instit. ff. arg. l. si hi qui adulterij de adulter. C. l. si verò non mandat. ff. l. 3. de repudijs. ff. l. famosi. ad l. Iul. maiest. ff.
[f] Specul. tit. de præscript. §. species. vers. sed pone. Albericus in l. metum. quod met. cau. C. Bal. & Im. in l. 1. de seruis. fugit. C. Fel. in l. cũ oportet. de accusat.

Claudio Vvaterio quodam sortilegiorum multorum reo, cuius pater Nicolaus Vvaterius eiusdē impietatis reus in carcere vita defunctus est, & auia nomine Cathatarina (cathonem Picardi vocant) viua igni tradita. De Ioanna Heruilleria idē notauimus: matrem eius Aresto crematam fuisse viuam, eam verò iamq; dicatam Satanæ cùm prehēnderetur mater: Barbaram quoq; Dateam (quę pariter cōbusta est) Lognianas Sagas apud Potezanos, Valerianas in Sabaudia, & illā Castelli russi filias suas malis artibus imbuisse; ex quibus omnib. confici potest regula amplissima & exceptiones pauciſsimæ. Si enim Saga est mater, est etiā filia: quod in causa impudicitiæ dicitur filiā esse matri persimilem non semper verum est, de magis verò omnibus fere certissima est regula, vt ex innumeris iudicijs compertum est. Alia quoq; pręsumptio est, si non fleuerit Saga, quam præsumptionē Paulus Grillandus & Inquisitores illi quorū operā crematæ fuerunt innumeræ annotant esse valentissimam. Regius ille vicarius apud Ribemontenses, cuius modò mentionem feci, vnam Sagarum (de quibus cognouit) in iure cōfessam narrabat Sagarum dexterum solummodò oculum ternas lachrymas ejicere: quod non omittendum esse putauimus. Item si Saga in domo aut stabulo alterius deprehendatur, & inde ibors aut subitus morbus aliquem paulo pòst opprimat, pręsumptio aduersus eam est, quamuis neque pulueribus comperiatur instructa, neque sortem visa sit injicere; quæ

probatio

probatio futura esset euidens. Atque hæc postrema præsumptio vires habet maximas, qua vtuntur Cornificius[a] & Bartolus[b] aduersus eum qui insolens in loco visus est vbi crimen fuit commissum dum cõmitteretur, aut qui in propinquo deprehẽsus fuit cùm perpetraretur illud[c]. Extant recentes historiæ huiusmodi, vt apud Pedemontanos Cazalŋ quędam nomine Androgyna videbatur cùm intraret in alienas ædes, & paulo pòst homines interibant: Comprehensa itaqꝫ, Sagarum omnium consortium eiusdem maleficiŋ retexit coniurationem (erant autem xl. fermè) quæ exteram ianuarũ manum ad enecandos homines perungebant. Id anno M.D.XXXVI. accidit. Geneuæ quoqꝫ postea idem effectũ est anno M.D.LXVIII. vbi ad septennium fuit pestilentia ex qua occubuerunt multi. Non absimile est quod de centum septuaginta Sagis legimus, quæ Romæ ex eadem causa sublatæ sunt Claudio Marcello & Valerio Flacco Coss. quo tẽpore pro veneficis adhuc habebant. Adhæc frequens cũ certis & conuictis Magis cõsuetudo, præsumptio est perualida & obseruatione digna: similis enim simili plerumqꝫ adhæresci[d]t. Etiã hæc permagna fuerit præsumptio, si mulier suspecta soleat cõminari. [e]Impotẽs. n. natura mulierẽ incredibili vindictę cupiditate feruet, nec linguam à minis cohibere potest siquam nocendi facultatẽ habuerit: mors itaqꝫ si minas sequit, maximè violenta est in criminib. alŋs præsumptio, in hoc necessaria. Baptista Ziletus insignis Iurecos. cõsilio

[a] Rhet. ad Herennium.
[b] Bar. in l. vlt. in fin. de quæst. Salic. l. vlt. eod. C. Paris de Puteo in tract. Syndi. verbo viso, ex l. 1. §. qd ergo ad Sc. Syllanian.
[c] Bar. in l. furt. de furtis ff.
[d] arg. l. 3. §. nullus, de excus. tu. l. item apud Labeonẽ. §. adduxisse, de iniur. ff. l. nullus. §. 1. de actio. empti. ff. l. ædiles. § Pędius, de ædilitio edicto. ff.
[e] Bald. in l. pacumenius, de hæred. instit. ff. arg. l. si hi qui adulterij. de adulter. C. l. si verò non mandat. ff. l. 3. de repudijs. ff. l. famosi. ad l. Iul. maiest. ff.
[f] Specul. tit. de præscript. §. specialies. vers. sed pone. Albericus in l. metum. quod met. cau. C. Bal. & Im. in l. 1. de seruis. fugit. C. Fel. in l. cũ oportet. de accusat.

lxxix. cuiusdam Germani Antonij Zund exemplum adducit, qui necis Valentino cuidam illatæ accusatus est eo quòd paulo ante mortem illius dixisset non esse præteriturum annum quin ille tanquam baculus exaresceret, itaq; ille obijsset. Fuit autem Magus in quæstionem raptus ob commi-
nationem istam: hæc enim ad quæstionem sufficeret in omnib. alijs criminibus [a], in hoc verò præsumptio est violentissima. Sic confessio extra iudicium facta in alijs criminibus ad quæstionẽ sufficit, [b] in hoc ad condemnationem. Similiter si quãdo extra iudicium reus perpetrati homicidij veniam postulauerit, idemq; in iudicio negauerit, quæstioni ex iure deditur: in hoc verò tam detestando crimine legitimè ad pœnam cõdemnatur, idq; pro conditione personarum. Omnes enim Doctores rerumq; forensium periti consentiunt [c] reum conuictum esse si criminis cuius insimulatur veniam in iure postulet, quamuis id deinde abneget: similiterq; confessionem extra iudicium factã, posteaq; reuocatam, in criminib. alijs ad quæstionem sufficere [d]. Eadem mendaciorum [e] responsorumq; variè nutantium est ratio: sunt enim violentissima indicia & præsumptiones aduersus Magos ex quibus torqueri eos legitimum est. Huius autem execrãdi criminis iudicium extra ordinem oportet fieri diuersa à criminibus cæteris ratione: in quo si quis ordinem iuris forensesq; formulas obseruare voluerit, ius diuinum & humanum plane peruerterit [f]. Verumtamen non est temerè aduersus

[a] l. de minore. 6. tormenta. de quæstio. Ang. Aretinus in sua inquisiti. in gl. super verſ. cõparent.
[b] l. 5. de adult. ff. gl. & Bart. [c] c. venerabilis. de electio. & Docto. in c. exhibita. de homicid. Io. Andr. Hostien. Butri. Cardin. Panor. [a] Bart. in d. l. 5. de adult. ff. gl. l. ictus fust. de ijs qui not. infa. Bartol. & alij Doct. in l. quoniam. de infa. Alex. & Soc. in l. magist. de iurisdict. [c] l. vnius. 6. testes. de quæsti. & c. literas de præsumpt. extrà.
[f] c. tua nos. c. vestra. de cohabitat. cleric. c. cùm dilectus. dẽ consang. & affin. 2. q. 1. c. prohibentur. 6. vlt.

uersus

uersus Magos adhibēda quæstio. Hanc enim parui à Magis fieri ludices annotant: itaqu[illegible]ti posset vt impune abirēt Magi, propterea quod à quæstione, si præfractè insitiari potuerint, plurimùm soluuntur rei: quo instituto nullum grauius periculum potest accidere in quæstione istius criminis maiestatem Dei hominumq; minuentis, & crimina omnia quæ homo comminisci potest continentis. [a] Nam etsi Magum Satanas è manu ludicum nequit eximere: tamen compertum illud est, nisi resipuerint, à Satana non relinqui Magos, sed ipsius quoque aduersarij nomen ab ipso indicari reis. Ex D. Adamo Martino Biebrano Præfecto audiui persæpe Biebranam Sagam, cùm quæstio de ea haberetur, dixisse ipsi, Noui futurum vt me excipias malè, & ampliùs prædixisse ipso autore se igne perituram, cùm nondum lata fuisset sententia: Etsi hoc culpa euenit carnificis, qui eam ex sententia strangulare iussus nō potuit. Contrà verò dissuadet eis Satanas ne verū enuntient, & nonnunquam etiam torturę sensum adimit [b], vt inquisitor Sprāgerus ait, qui Sagas nō temere quæstioni admouendas censet. Hæc mea tñ fuerit sententia, si puella ætate parua puérve fuerit, aut tenera mulier, aut delicijs assuetus iuuenis, si prę lumptiones fuerint violētæ, vt alijs cū terrore exhibeat q̄stio, & subdat alijs: at Sagis vetulis minimè, quæ obfirmatiōis callū in nequitia sua obduxerint. Sed postq̄ ab hoīe torto veritas expressa est, eū studiosè oportet asseruari ne cū eo diabolus colloquat, deinde

[a] l. 3. 4. & vlt. de malefic. C. c. vergētis de hę.

[b] Paris de puteo in tract. de Syndi. c. tortura. Syluest. Prierias in tract. de strigib. dęmōst. Mirand. li. 4. cap. 5. Paulus Grillād. in trac. de quæst. 4. q. Hippolytus. Marsil. in l. repetit. coll. 4. de quæst. vide suprà li. 4. cap. 1.

deinde post horas xxiiij. eandem confessionem iterato repeti, vt Rex Ludouicus xij. edicto sanxit. Nam perseuerari in confessione opus est vt necessaria fiat probatio, vt edictum præcipit compluribus Arestis confirmatum[a]. Alioqui si extra quæstionem Saga reuocauerit confessionem suam, nõ potest hoc argumento ad mortem damnari[b] aliaue pœna corporali affici, nisi præsumptiones aliæ exstiterint. Diximus anteà Edictum Lodouici xij. (q̃ cauet ne ad testimonium vnius inculpati testis subijciat q̃stioni reus nisi alia indicia accesserint) non obtinere in isto crimine, vbi difficillimum est probationẽ inueniri. Etenim si ob læsæ maiestatis humanæ crimen ex sola presumptione legitimè in quæstionem rapi suspectus potest[c]. vt semper fuit obseruatum: prætereà si in alijs criminibus ex constantissimo Doctorum consensu[d] ob sermonem vnici inculpati testis quæstionem licet offerre reo, & ad condemnationem mortis, si duo testes idem pro testimonio dixerint, ex lege Dei & institutis humanis procedere: planè iustius multò futurum est, si reum promptè Iudices (vt Baldus & Alexander loquuntur) ad quæstionem applicauerint ob crimen tam abominandum[e] si vnus testis inculpatus dicat, aut violentæ vrgẽtes q̃ grauiter præsumptiones extent. Nam vnus inculpatus testis dimidium probationis efficit. Exempli causa, si testabitur maritus se ab vxore in Magorum conuentus deductum esse, & negabit illa, torturæ debet subijci, nisi aut capitale odium aut periurium viri adduxerit,

[a] anno M. D. XXXV. mense Augusto.

[b] l. 1. §. D. Seuerus de quæst. ff. l. sicut. eod. C.

[c] Faber in l. si quis. ad l. Iul. maiestatis. C.

[d] Accurs. in d. l. si quis. & ibi Bald. & Salic. Matthæus afflictus in const. Neapolit. tit. de ijs qui fideiusso res. nu. 17. licet verba l. mariti. de quæstion. ff repugnare videantur.

[e] Bald. in l. 3. de episcop. aud. C. Ang. in l. 1. de malefic. C. & in l. quicunq̃ue, de seru. fugit. C. Alex. lib. 3. cõs. 60. Afflictus in cõsuetud. Neapol. li. 3. de nox. cap. 2. c. testimonium. de testib. & c. sicut nobis. fine. Raphael Fulgo. cons. 173. & cõ. 107. & Decius cõs. 189.

xerit. Hęc enim duo in teſtibus infirmandis capita ſemper admitti ſolent: inprimis verò periuri hominis teſtimonium nunquam admittitur ad præſumptionem aut indicium conſtituendum, niſi aut teſtis certus aut præſumptio violentiſsima eum adiuuerit: verbi gratia, ſi comperietur ſignatus Magus, quo indicio Triſcalanus retexit plurimos. Ego tamen cum Danæo ſentio principes quoſque Magos carcere ſigno', aut illud habere loco tam abdito, vt eos ſigno retegi ſit difficillimum. Nam à Valeſio quodam nobili viro accepi quoſdam à diabolo ſub palpebrarum altera, quoſdam ſub vno ex labĳs, quoſdã in podice obſignari. Triſcalanus autem dicebat ſignatis Magis ineſſe quaſi veſtigium leporis, & quamuis ad oſſa vſque indatur acus, locum tamẽ ſenſus expertem eſſe. Firmiſsima quidem præſumptio hæc, & cum indicĳs alĳs ſufficiens vt procedatur ad condemnationem: quemadmodum etiam ſermo reſipiſcentis Magi conſcios in morte accuſantis præſumptio eſt cõtra alios vehemẽtiſsima: hoc.n. prę-ſumi opus eſt[a], cùm pœnituerit ipſum & Deum inuocauerit, ab eo rem verè enuntiatam eſſe. Sed illius dicto fidem non conuenit adhiberi ſi mortẽ obſtinatus oppetat, vt plericę faciũt ab auditione verbi Dei abhorrentes vehementiſsimè. Atque hæc circumpſcriptio illius regulæ futura eſt quam veteres Doctores tradiderunt, morientem præſumi ex veritate dicere. Maiores itaq; ex ſermonibus eiuſmodi ad condemnationem procedebant,

[a] *ex l. vlt. ad l. Iul. repet. & c. ſancim⁹. 1. q. 7. cũ quis decedens. §. codicillis. de lega. 2. ff. auth. quod obtinet, vbi Bal. de prob. & in l. 2. comm. de legat. C. Doct. in cap. quãuis. de re iudic. Alex. in l. ſt de do. de col. C.*

vt obſeruatum eſt in læſæ maieſtatis crimine. Sic Nero intimos & familiares quoſcꝫ curauit interfici ex ſermone morientiũ, q tñ nihil aliud inter moriendum ſpectabant quàm vt de aduerſarijs vltionem ſumerent. Verũ iſta omnia ex prudentis iudicis & conſiderati iudicio pendent, vt obſeruet an vltionis ſtudio loquatur moriturus,[a] & diligenter quærat an vllæ inimicitiæ cõtra delatos præceſſerint. Saga quędã Berõda nomine Malbeci ad Belomontium Lomanienſe cremata eſt, quæ iamiam moritura cùm interrogaret an nobilis quædã fœmina quam indicauerat fuiſſet in eo numero, nobilis autem fœmina cum ea cõmiſſa pernegaret, his verbis reſpondit Saga, *No ſabes tu pas quæ lo darrein cop que nos hemes lo baram a la crotz deu paſtis, tu portaues lo topin deus poſons?* id eſt, an meſcis cùm poſtremò ſalutationem haberemus ad crucẽ artocreatis, te portaſſe pharmacorum poculum? ad hæc obmuteſcẽs fœmina non reſpondit quicquã, ita ſe conuictã oſtẽdit. Sin autem Magus obſtinatus moritur, eum certiſsimũ Dei hominumꝫ aduerſarium eſſe præſumit, qui viuens omneis enecare cupiat: vt Nero facilè Magorũ princeps dictũ illius qui cœlũ & terram in cineres abire optans dicebat, *me moriente*, illius ergo dictũ volens corrigere dicebat ἐμοῦ ζῶντος, me viuente. Hęc illa eſt ſpecies in qua præſumptionem vnam euertit altera[b]. Nec tamen debet teſtimonium morientis ludex contemnere: fieri enim poteſt vt ex veritate ſit: vt ſuprà demonſtrauimus non rarò Magos à Magis interire, & (quod ait Ieremias

[a] *Bald. in tit. de pace Conſt. ver. vaſſal. in fi. laſ. in l. 1. col. 2. Oldra. cõſ. 192. viſo. Hippol. Marſil. in pract. §. reſtit. col. 12. & in rubr. de fideiuſ. col. 7. 8. & ſeq. Latiſſ. Bart. in l. ſi qs in graui. §. 1. ad Syllan. ff.*

[b] *l. diuus de in integ. reſtit. 22. q. 2. c. 1. eſt & c. ne qs arbitret.*

remias) deum inimicos ſuos opera inimicorum euertere. Sed ſi is quem obſirmatus Magus accuſauit dixerit ad probationẽ ſui ſe ita ſemper vixiſſe vt virum bonum decet, audiẽda eſt illius defenſio: ſin autem eum cõtrà ſuſpectum eſſe pareat, aut antè fuiſſe reum, ſed neq; abſolutum ſententia neque damnatum, eum Magũ eſſe preſumitur. Sed etſi legitur probationẽ contra præſumptionem iuris admitti non oportere[a], & diuino iure in Sagã eſt homicidij & parricidij preſumptio: ferenda tñ eſt Saga, vt exhibeat aut viuos demonſtret eos de quorum nece accuſat. Hæc enim defenſio coniuncta euidentię permanentis facti plus poteſt q̃ probationes oẽs & præſumptiones contrarię: [b] quemadmodum ſuprà oſtendimus veritatẽ permanentis facti contra Sagam probationẽ eſſe omnium euidentiſſimam. Regula autem iuris eſt[c], probationem minus legitimam in atrocibus & nocturnis maximè criminibus (quale iſtud eſt) ſufficere, quoties probatio certa non poteſt obtineri. Sapiens verò Iudex ad conſequendum veritatem omneis preſumptiones comportaturus eſt: modò ne id faciat quod multi Iudices in Germania ſolent. Hi enim aut magos alios conquirunt, vt per eos ad ſaltum cribri reſciſcant an reus ſortes exerceat: aut puerulis templum adeuntibus nouos calceos axũgia ſuilla perũctos curãt indui, vt Magæ inde

[a] *l. antiquæ. ad Vellei. C. l. vltima ad Macedon. l. vltima. arbitrium tutelæ. C. l. à diuo Pio. §. ſi pignora. de re iudicata ff. Alexand. in l. inter ſtipulantem. §. 1. de verborum obligat. & conſil. 47. & conſil. 91. coll. final. i. libr. 6. Roman. conſil. 250. Hippolyt. Marſil. in l. 1. §. ad quæſtionem. de quæſtionib. Speculat. in tit. de præſumptionib.*

[b] *Felin. in cap. quanto. de præſumptio. Bald. in l. contra negantẽ. cod. Roman. conſ. 350. col. 8. Alexan. in l. vnic. vtquæ deſunt aduocatis. C. & conſil. 118. col. pen.*

[c] *cap. præterea. cùm gloſ. ext. de teſtib. Panor. in c. venerabilis. col. 2. eod. l. ſi ij qui adulterij. ad l. Iul. de adulter. ff.*

nequeant egredi, nisi eis visum fuerit qui pingues calceos ferunt: aut ambos pedes. Sagæ & manus colligantes eam imponunt aquæ leniter, eámque si saga fuerit, in fundo mergi non posse putant. Hac enim via diabolus indicia, quæ sancta oportet seruari, commutat in scholam Magiæ. Similiter ne illud faciat quod in libro Coniurationum Romæ & Auenione impresso legimus, vbi ratio exponitur faciendi caseum mulieris Sagæ nomine, ex quo accusetur. Nobis verò neque illam formam, neque alias consimiles quas legimus, placet exponere. Verùm quæstio est si neque Magi extabit confessio, neque inculpatus testis, neque permanentis facti euidentia, sed violentæ præsumptiones erunt, puta à vicinis omnibus haberi pro Mago[a], aut bufones in ollis lociſve abditis alentem deprehendi, quamuis nemini sit comminatus Magus, qui in hac causa statui oporteat. Ego violentã prę-sumptionem eiusmodi non sufficere statuo ad sententiam mortis ferẽdam, ad alias pœnas sufficere.

[a] *à vicinis veritas melius haberi potest. Barto. in l. dominus horreorum. locati. ff. & arg. l. si ita. §. mulier. & ibi Bart. de fũd. instr. ff.*

Dicamus igitur de Magorum pœnis, quas pro amplitudine probationum maleficiorúmque prudenter augeri minuiq; necesse est.

De pœ-

De pœnis quas merentur Magi Cap. V.

DVO sunt omnino modi quibus sua Rebus-publ. amplitudo conseruatur, præmium & pœna: quorũ vnus ad bonos pertinet, alter ad improbos, & nisi iustè ex æquo & bono singulis tribuantur, nulla spes alia nisi ineuitabilis casus Reipub. maximęq; ruinę ostendit. Non quòd pœnas de omnibus delictis sumi necessariũ videatur: nam neq; ludices reis iudicandis sufficerẽt, neq; plectẽdis carnifices: imò vix vnũ crimen è denis per ludices castigat, sed tenuissimos solùm quoq; videris pœnas luere, qui gratia amicis aut pecunia valent eos plerũq; manus hominũ effugere: quamq; nec amici nec facultates vllæ eos à Dei manu vindicaturę sunt. Hi aũt falluntur plurimũ qui non alia de causa pœnas instituras putãt, q; ad castiganda maleficia: At hic minimus est me iudice fructus, q ad Rempub. inde perueniat: Maximus. n. & summus omniũ est, q sedat ira Dei, pręcipuè si directè peccatum fuerit contra maiestatẽ Dei, vt in hac causa est. Videmus itaq; [a] cùm Dei populus sese Moabitis adiungens ad Bahal pehoris sacrificia declinasset, viginti quatuor millia ex eis occubuisse, & longè plures fuisse perituros, nisi repentè Pinhas Eleazaris filius irã Dei cernens exardescere vnũ è ducib. populi cum Moabitide cubantẽ tranfixisset. Tum mors desiuit peruadere: Deus aũt Mosi, Pinhas, inquit, sedauit furorẽ meum ardente zelo quo zelotypus fuit honoris mei, & obstitit ne populũ

[a] Num. 25.

istum perderem: dicito ei me fœdus cum ipso ac posteris ipsius initurum, vt sacerdotio fungantur mihi. Posteà trecentos annos vixit, eiusque posteri ampliùs bis mille annos sacerdotio honore amplissimo perfuncti sunt. Hic igitur primus punitionis improborum fructus, vt sedetur ira Dei, & vindicta eius in vniuersum populum auertatur. Ideoq; Iudicibus fuit imperatum[a], si postquàm perquisiuerint autorem homicidij nõ poterunt deprendere, vt sumentes vaccã sacrificẽt in loco vbi cædes cõmissa fuerit, manus abluãt vt innocentes facti, & Deũ orent ne ob effusum sanguinem ira sua populum perfundat. Secundus punitionis fructus est, vt in regionẽ totã accersat Dei benedictio, prout in lege Dei scriptũ est[b]. Postquã igni & gladio tradideritis oppidũ è populo meo fratribusq; vestris qui deserentes Deũ idola coluerint, & omnem animã homines & bestias occideritis, aggerẽ è lapidibus trophæi loco accumulabitis: ac tum extendã amplas misericordias meas erga vos, & gratijs vos benedictionibusq; cumulabo. Tertius fructus ex improborũ punitione procedens est, vt metus & terror incutiatur alijs: sic enim lex Dei[c], vt alij videntes punitionem metuant peccare. Quartus fructus, vt caueat ijs quos nondum infecit & corrupit improbitas, vt incolumes pestilẽtia inficit atq; elephãtiasis[d]. Quintus, vt improborũ numerus minuat: qua sola ratiõe vet. Britanniæ consuetudo sancit suspendi fures, quia nimius eorum numerus futurus esset. Atque hęc verba

[a] Deut. 21.
[b] Deut. 13.
[c] Deu. 15. & 19
[d] Leuit. 12. & 13. & 14.

verba ineptæ illius consuetudinis, *cùm omnes regionis syluæ non satis futuræ essent, mors autem grauior sit quidem puniendis furibus, sed furtis impediendis leuior*: verũ tamen consuetudo isto solo argumento nititur. Sextus, vt boni securè vitam possint transigere. Septimus, vt puniatur improbitas[a]. Hæc bona atque commoda ex improborum supplicijs proficiscentia placuit attingere. Si quis autem modus vnquam exstitit sedandi iram Dei, benedictionem eius obtinendi, alios perterrendi aliorum supplicijs, hos ab illorum corruptione conseruandi, improborum numerum minuendi, bonorum vitam confirmandi, & improbitates summè detestandas quas ingenium hominis excogitare potest puniendi, hic certè vnus est vt omni rigore castigentur Magi. Quamquam non satis respondet rigoris vocabulum, cùm nulla sit tam crudelis pœna, quæ puniendæ Magorum improbitati queat sufficere: omnia enim ipsorum scelera, blasphemiæ, & instituta inuehuntur in maiestatem Dei, vt mille artibus irritent & exacerbent eum. Plurimùm apud veteres fuit dubitatum quod genus mortis in eum institueretur qui patrem aut matrem occidisset: vt ex lege Pompeia in parricidas constat, cuius nouum & accuratum supplicium lenius posteà visum est. Quamobrem Tarquezium maiorem, qui parentem suum Pictauiensem Electum occidi curauerat, Curia Parlamenti voluit discerpi cãdente forticè, diffringi artus ad rotam, ac postremò concremari:

[a] Deut. 19.

cremari: etsi ne hoc quidem pacto condignas pro merito pœnas is perferre videbatur, qui vitam ademit ei à quo acceperat. Altero quoque Aresto eiusdem Curiæ nobilis quædam fœmina quæ virum suum occidi curauerat, viua exusta est: ꝙ illa satis patienter tulit, cruentã subuculã viri sui ante oculos habens. Quidã etiã Magos dubitant igni tradere, etiam eos qui pacto expresso se diabolo adiunxerunt. Horum enim præcipuè vindictam diligentissimè & summo iure oportet persequi, vt iram Dei amoliamur vltionemꝙ nobis superuenturam. Quoniam verò sortilegium autores nihil amplius quàm hæresin esse interpretantur (quamuis hæresis vera læsæ maiestatis diuinæ crimen est igne puniendum ex cap. vergentis. de hæreticis) ideò tenenda est istius criminis à simplice hæresi differentia. Primùm enim hanc professionem Magorum primam esse demonstrauimus, quòd Deũ omnemꝙ religionem abnegant. Hominem qui Deum verum deserit vt hæreat alteri Lex Dei iubet lapidibus obrui[a], quod supplicium tradũt Hebræi interpretes esse grauissimum[b]. Hoc verò ante omnia oportet obseruari. Mago enim (de quo dicimus) non videtur satis si Deum abneget vt religionem alteram amplectatur, sed omni religioni veræ ac superstitiosæ renuntiat qua homines in offensæ metu contineri possunt. Secundum Magorum crimen est, quòd vbi Deo renuntiauerũt, maledicunt, blasphemant, & prouocant eum despectu maximo, & quemcunque Deum aut idolum

Primum Magorum crimen.

[a] Deut. 13.

[b] R. Maymon. lib. 3. more hamebocim.

Secundum Magorum crimen.

antè

antè metuerint. Lex autem dei, [a]Quisquis Deum, [a] Leuit. 24.
inquit, blasphemauerit, peccatum eius manebit in eo: & quisquis maximum Dei nomen per contẽptum pronuntiauerit, plectatur morte: qui locus Philonem torsit, omnesq; Hebræos Doctores mirificè. Videtur enim prius legis istius caput ad eos pertinere qui Deum suum quem pro Deo habẽt blasphemauerint, & hos dici reportaturos peccatum suum. Alij interprètes dicunt ei qui blasphemauerit Deum, nunquam condonari (quodcunq; tandem supplicium perferat) nisi ipsum pœnituerit: & eum qui maximum Dei nomen audaciusex- [b] Leuit. 24.
presserit morte affici oportere. Ipsa Legis [b] verba obseruatione dignissima afferemus, יחוח מדה ירמת איש איש כי יקלל אלהיו ונשא חטאו: ונקב שם Quamobrem Hebræi sanctissimum Dei nomen neq; scribunt vnquam, neq; pronuntiant. In priore autem legis capite videmus nõ dici יחוח propriam Dei appellationem, sed אלהיו, quod nomen Dijs omnibus & Angelis tribuitur. Etenim videtur Deus innuere ab ijs blasphemari Deum qui id blasphemãt quod Deum esse opinantur. Sic Deus qui corda & voluntates hominum scrutatur, consilia ipsorum respicit: vt cùm olim Magi crucifixorum, quos deos putabant esse, manus & crura confringebant, aut sumpta hostia bufones pascebant. Iam itaq; duplicem videmus & detestabilem Magorum impietatem esse, quòd Deum verũ non dubitant blasphemare & quicquid diuinitate aliqua prædítum esse putant, vt omnem pietatis opinionem euellant &

Tertium Magorum crimen.

offensæ metum. Tertium crimen ampliùs abominandum est, quòd dant fidem diabolo, adorant eũ atq; sacrificant: & eorum sceleratissimi facta fossa vultum humi abiiciunt orantes ex animo & adorantes diabolum. prout de Pamphila Lariſſana Saga in Thessalia antè notauimuus ex Apuleij testimonio. Sed ne procul abeamus, fuit in Laodunensi suburbio cui nomẽ est à valle, Saga mense Maio M. D. LXXVIII. quæ idem fecit multis præsentibus. Istud autẽ abominandum scelus omnia supplicia quæ ab homine excogitari possunt grauitate superat, cùm disertissimo Legis contextu præcipiat Deus [a] vt qui inclinatione solùm honorem imaginib. quæ Græci εἴδωλα vocant, habuerit plectatur morte: nam Hebræum *Tistaueh*, Chaldæum *Tisgud* nihil quàm inclinare denotat, q̃ omnes Latini interpretes dixerunt adorare. At Magi nõ satis esse ducunt si adorauerint solũ aut corã Satana se inclinauerint nisi se dedãt ei, orentq; & inuocent eũ.

[a] Exo. 20. et 32.
[a] Deu. 13. et 27. Num. 25.

Quartum Magorum crimen.

Quartum crimen præcedente grauius est, q̃d permulti Magi fuerũt conuicti adeoq; confessi se progeniem suã Satanę deuouisse: qua impietate Deus se in lege adduci pronuntiat [b] ad vltionẽ in eos inflammandam qui Molocho dedicauerint liberos, quem Iosephus Priapum interpretat, Saturnũ Philo: vtut sit, Satanæ & spiritib. malignis offerebant.

[b] Leuit. 21. Deut. 18.

Quintum Magorum crimen.

Quintum prouehitur vlterius, Sagas ferè ex confessione ipsarum cõuictis esse quòd paruulos pueros necdum baptizatos sacrificabant diabolo tollẽtes in aera, deinde aciculam crassam in caput eorum

rum inferentes vt eos enecarent, crimine grauissimo. Sic Sprangerus narrat vnam se autore crematam esse, quę hoc pacto vnum & quadraginta necauerat. Sextum crimen horribilius superiore est, quòd Magis nõ est satis suos ipsorum liberos diabolo sacrificauisse & cremauisse sacrificiorum ritu (aduersus quæ Deus lege inuehitur [a], dicẽs se populos terrę ob istam abominationem exstirpasse) sed eos inde ab vtero deuouent Satanæ. Sic Raziorum Baroni Satanas indixerat vt filium suum adhuc in vtero versantem sacrificaret, eoq; pacto matrem cum fœtu enecaret: quod ille fuerat facturus nisi anteuertisset vxor, vt idem agnouit atq; confessus est. Duplex verò parricidium turpissima coniunctum idololatria. Septimum ac frequentissimum est, quòd iurati Magi promitttunt diabolo se quoscunque poterunt ad cultum ipsius perducturos: idque reipsa præstant, vt antè demonstrauimus. Lex autem Dei præcipit [b], vt quisquis ita vocatur, eum lapidibus curet obrui qui animum ipsius sollicitauerit. Octauum crimen est, quòd honoris causa inuocatur & iurat per nomen diaboli: nam Magi eum semper in ore habẽt, & per eum duntaxat iurant, nisi cũ abnegat Deus. Sic apertè veniunt contra legẽ Dei, quę per alium quàm per Dei nomen iurare vetat [c]: quãobrem Scriptura dicit, da gloriã Deo, quàm formulã Iudices cùm à litigantib. aut testibus iusiurandum exigerent, obseruabãt, dicentes, tribue gloriã deo. Nonũ est, quòd Magi incesta colunt adulteria, &

Sextum Magorum crimen.

[a] Deu. 18.

Septimum Magorum crimen.

[b] Deut. 13.

Octauũ crimẽ.

[c] Ierem. 5. 12.

Nonum crimẽ.

eo nomine omni ſeculo infamati atq; cõuicti ſunt: nam eos docet Satanas neminem perfectũ Magũ aut incantatorẽ eſſe quin ſit ex patre & filia, aut ex matre & filio genitus. Quò ſpectat Catul. diſticho,

Nam Magus ex matre & gnato gignatur oportet,
Si vera eſt Perſarum impia relligio.

Epiphanius contra Gnoſticos & Athenagoras in Apologia inceſtum Magis frequentem eſſe annotant. Omnia hæc impia ſcelera directè in Deum & honorem ipſius committuntur, quæ ſummo iure vlciſci tenentur Iudices vt iram Dei à nobis amoliantur. Cętera Magorũ crimina ad iniuriã hominibus factam pertinent, & quę illi cùm poſſunt vlciſcuntur. At nihil tantopere odit Deus[a], quàm vt videat Iudices iniurias ſibi aut alijs facta vlciſci, horrendas verò blaſphemias diſſimulare quæ in maieſtatem Dei euomuntur, qualeis à magis pronuntiari antè oſtendimus. Alia itaq; crimina perſequamur. Decimum eſt Sagas homicidiorum artẽ exercere, adeoq; infantium cædes committere, ac poſteà elixare donec humorem & carnem eorum fecerint potabilem: quod Sprangerus ex ipſarum confeſsionib. ſcribit cognouiſſe, & Baptiſta Porta Neapolitanus libro de Magia. Neq; omittẽdum illud eſt, infantes priùs ab eis enecari quàm fuerint baptizati, quib. quatuor circũſtantijs exaggeratur crimen homicidij. Vndecimum crimen eſt, quòd humanas carnes ac puerorum maximè comedunt Sagę, & palàm bibunt ſanguinem: quod ſcelus admirabatur Horatius, cùm diceret,

[a] 1. Sam. 2.

Decimũ crimẽ.

Vndecimum crimen.

Nec

Neu pranſæ Lamiæ viuum puerum extrahat aluo.

Verumtamen iſtud eſt exploratiſsimum. Quòd ſi pueros habere non poſſunt, hominum cadauera è ſepulchris effodiunt, aut ſuſpenſorum eximunt è patibulis, prout perſępe compertum eſt. Huc pertinet quod Lucanus olim cecinit,

—laqueum nodoſq́ nocenteis
Ore ſuo rupit, pendentia corpora carpſit,
Abraſit cruces, percuſſaq́ viſcera nimbis
Vulſit, & incoctas admiſſo Sole medullas.

Propterea ſe Apuleius narrat, cùm Lariſſam Theſſalię aduenisſet, ſex aureos lucratũ eſſe ex nocturna corporis vnius cuſtodia, eo quòd Sagæ (per quas illa regio famoſa effecta eſt) niſi certa cuſtodia adhiberetur, veniebant intrò quacunq́ forma videbatur, & oſsium tenus circumrodebant corpora. Hæc verò deteſtabilis perſuaſio à diabolo mentibus humanis inditur, vt alij alios cædant vorentq́ & euertant humanum genus. Hoc etiã addendũ, Magos omneis plurimùm eſſe veneficos, quo vno crimine ad mortem damnari poſſunt ex Cornelia lege de ſicarijs, quamuis non fuerit venenum traditum. l. 1. in verbo, venenum confeceris de ſicarijs. ff. Homicidium autem & lege Dei[a] & humanis legibus[b] capitale iudicatur: ſimiliter qui carne humana veſcuntur aut veſcendam prębent, morte digni ſunt. Sic Lutetiæ dulciarius piſtor è ſuſpenſorum carne faciens artocreata, viuus crematus eſt, domus euerſa, & interdictum ne ædificaretur denuò: ſic locus perdiu in icuncularum

[a] Deut. 19.
[b] toto tit. ad l. Cornel. de ſicarijs. C.

Duodecimum Magorum crimen.

vico desertus mansit. Duodecim crimen singulare est, quòd venenis & sortilegijs enecant ab homicidio simplice disparatis lege Cornelia de sicarijs & veneficis. ff. grauior enim offensa est si quem veneno quàm si aperta vi sustuleris, & grauius adhuc est necare sortilegio quàm veneno. Grauius est, inquit Lex[a], occidere veneno quàm gladio.

[a] *l. 1. de malefic. C.*

Decimum tertium crimen.

Decimum tertium Magorum crimen est frequentissimum, quòd ab eis pecora enecantur. Ideò Augustanus quidam Magus anno M. D. LXIX. forficibus discerptus est, quòd redempto corio pecorum mortem eis intulisset.

Decimum quartum crimen.

Decimumquartum est ordinarium expressum Lege, quòd fruges necant, & famem sterilitatemq; inuehunt in regionem totam.

Decimum quintum crimen.

Decimumquintum est, quòd Sagæ cum diabolo rem habent, etiam dum maritis accubant, vt omneis confiteri suprà notauimus. Hæc detestabilia quindecim crimina, quorum minimum morte dignum est accuratissima: nõ quòd singuli Magi rei sint criminum istorum omnium, sed illud tamen compertum est Magos qui cum diabolo expresse pepigerunt, reos omnium istorum scelerũ ferè, aut certè plurimorum esse. Cùm autem multa crimina & multis actionibus ab homine committuntur, singulorum pœnas oportet repeti: neque vnum impunitum relinqui ex concurrente altero[b], sed plures pœnas (vt ait Bartolus[c]) distinctas imponi siue legibus & institutis, siue arbitratu Iudicis[d]. Si plura crimina in facto eodem cõmittuntur, idem iudicium est: nisi crimina sint vnius

[b] *l. nunq̃ depriuatis delict. ff.*
[c] *ex l. 3. de termino moto. ff. l. prætor. §. si mihi plures. de iniur. ff. l. si adulterium cum incestu. de adult. ff.*
[d] *l. non est nouum. de acti. empt. l. qui sepulchri. de sepulc. viol. C.*

speciei,

ſpeciei, vt parricidium in homicidijs quidem numeratur[a], ſed reus ſola parricidarum pœna tenebitur. lex autem Dei pœnam capitalem ſanciens nõ diſtinguit minutatim Magorum ſcelera, ſed Sagã viuere ſimpliciter vetat, מכשפה לא תחיה: quem in locum Hebræus Philo his verbis, *lo techaie*, ſignificari dicit. Sagam eodem die q̃ euicta fuerit morte afficiẽdam fuiſſe, & ita à maioribus obſeruatum. Sic ergo nõ ſolùm grauitatẽ criminis exponit Deus[b], ſed etiam demõſtrat quantopere expetat vt iuſtitiæ leges in iſtos homines exerceantur. Nominatim verò Lex morti Sagam adiudicat, ne pœna ob ſexum minuatur: vt legitimè in omnibus alijs criminibus obſeruatur. l. ſacrilegij. de peculatu. ff. l. ſi adulterium. §. ſtuprũ. de adulter. ff. cap. ſicut. de homicidio. Plus enim eſt offenſionis in cæde fœminę quàm viri, ait Ariſtoteles in Problematis lib. 29. cap. 11. Itaq; ſi nihil aduerſus Magum probabit idololatrię, blaſphemię, ſacrificiorum, parricidiorum, homicidiorum, adulteriorũ, ſcortationum cũ Satana, & aliorum ſcelerum: cùm tamen probatũ fuerit Magum reum eſſe meretʳ mortem. Ampliùs Iura ciuilia[c]: nam non ſolùm ea cui expreſſo pacto cum Satana conuenit afficienda eſt Morte, ſed etiam is q̃ Sagas cõſulit: hę. n. tantopere ſunt abominatiõi ex Lege, vt ea modò hoſtes ſalutis communis[d], modò id facinorũ magnitudinẽ Magos maleficos[e], modò peregrinos naturę[f] (hos, inqt, tanq̃ naturæ peregrinos feralis peſtis abſumat) modò hoſtes humani generis[g] nominet. Auguſtinus etiã in li-

[a] *l. Senatus. de accuſat. ff. & ibi Bart. l. prætor edixit. §. 1. de iniur. ff.*

[b] Exod. 22.

[c] *l. nemo aruſpicẽ. de maleſ. C.*

[d] *l. vlt. eod.*
[e] *l. nemo. eod.*
[f] *l. multi. eod.*
[g] *l. etſi. de maleſ. C.*

in libro de ciuitate Dei Magos appellat maleficos ob maleficiorum magnitudinem. Quod autem ad Magos aulicos, quia istud malum quàm maximè potest accedit Principes, idq; nõ nostra solùm memoria sed ab omni seculo, ad Rempub. totam euertendam (nam Principes eodem pellicit à quibus populares itidem pertrahuntur) hanc ob causam lex insignis extat[a], qua ita sancitur si quis Magus, vel magicis cantaminibus adsuetus, aut aruspex, aut ariolus, aut certè augur, vel etiam mathematicus, aut enarrãdis somniis occultãs artẽ aliquã diuinãdi, quibuscũq; tandẽ præditus honorib. & potẽtia sit in comitatu Principis fuerit, vt præsidio dignitatis exut⁹ cruciatus & tormẽta nõ fugiat. Hãc legẽ literis aureis in portas Principũ incidi oporteret: pestẽ. n. capitaliorẽ in comitatu eorũ nõ inueneris. Vt aũt agnoscamus quantis laudibus Principes Ethnici digniores sint Christianis multis, apud quos faciunt stipendia Magi, mulierem Martham nomine, Marij temporibus in exilium à Senatu Rom. missam legimus[b], quæ se totius prælij aduersus Cimbros euentum prædicturam confirmabat: & Claudius Cæsar in Rom. equitem agi summo iure voluit, adeò vt morte multatus fuerit[c] & publicata bona, eo quòd galli gallinacei ouum circumferret (alij serpentis dicunt) vt eo pacto religionem falleret Iudicũ, litemq; gratia vinceret. Fuerunt homines imperante Tyberio ex minima opinione Necromantiæ ad mortem damnati[d]. Caracalla Imperator etiam condemnauit eos qui herbas &

[a] d.l. etsi.

[b] Plutarh. in Mario.

[c] Tacitus. Plin. li. 29. ca. 3.

[d] Tacitus.

bas & alia id genus ad curandas febreis faucibus appenderant[a]: quod Deus lege prohibet, cùm ritus Amorrhçorum & Chananæorum abominat. Nam in eis Moſes Maymonis ligaturas numerat, quas etiam Auguſtinus damnat, vt ſuprà demonſtrauimus. Hoc iudicium Caracallæ Cæſaris oculis eorum proponi conuenit qui lege Dei abutentes condonãt execrabilia Magorũ ſcelera, ex quibus tam multa mala perpetimur. Sed eos qui res iſtas præbent, non qui imprudentes accipiunt bona fide, eos inquam perſequendos in iure cenſeo, (iſta enim idololatriæ & ſortilegiorum principia ſunt) quo exemplo palàm demonſtrabit Magos qui expreſſæ cum Satana pactionis tenentur merèri mortem. Cumq; ſit ante omnia deteſtandum crimen, eo grauior pœna conuenit maleficio: nempe aut lapidationis, vbi hoc genus pœnæ receptũ eſt, aut ignis atq; incendij, quod ſupplicium ferè apud Chriſtianos iam olim fuit obſeruatũ. In Belgico & multis Germaniæ partibus damnatæ mulieres immerguntur aqua: verùm Sagas colligatis artubus in aquam proiectas compertum eſt non poſſe mergi, niſi admota vi in aquam inferatur caput, vt ſuprà diximus. Quòd ſi prꝛeter ſortilegij crimen ſiue confeſsione, ſiue teſtibus, ſiue facti euidẽtia probetur aliquem à Saga enectum eſſe, infantem verò maximè, crimen eſt grauius. Et quamuis ſorte quam Saga ad inimicum tollendum iecerit alterum comperiatur enectum eſſe, digna tamẽ eſt morte: aut ſi philtrum cogitans mortem intule-

[a] *Spartian. in Caracalla.*

rit, etiam quæ Saga non est ex facto meretur mortem, ait lex [a]. Sed huius leniorem esse pœnam conuenit quæ non fuerit Saga. Nihil tamen plerumq; tam difficile est quàm probatio, & in ea maximè Iudices occupantur. Quamobrem si neque inculpati testes, neque reorum confessio, neque euidentia facti habebit (quæ tria esse genera probationum diximus ex quibus mortis iudicium ferri potest) sed præsumptiones solùm erunt, vtrum infirmæ sint an violentæ præsumptiones animaduertimus. Si præsumptiones infirmæ fuerint [b], neque reum oportet vt Magum condemnari neque absolui, sed amplius dicere ad commoditatem quæstionis, & intereà è vinculis reum eximere. Sin autem violentæ fuerint, an ad condemnationem mortis procedi sit opus dubitatur, propter discrimen huius criminis ab alijs amplissimum. In alijs enim criminibus nemo ex pręsumptione licet violentissima damnari ad mortem potest [c]; ad alias verò pœnas, puta triremes, flagra, multam honorariam aut pecuniariam pro qualitate personarum [d] & probationum grauitate damnari potest. Itaque videtur in isto abominando crimine ad iudicium mortis ex violentis præsumptionibus procedi posse. Verumtamẽ ex violentis præsumptionib. statuendã non cẽseo mortis cõdemnationẽ, sed alias omneis pœnas excepta morte. Hoc nos in pari causa docet Lex Dei dicens [e], Si quod ex oppidis popularium tuorum audiueris apud alios instare vt Deum æternum deserant

orent-

[a] l. si quis aliquid. § qui abortiones. de pœnis. ff.

[b] Bald. in l. fi. de probat. C. & in l. presbyteri. de epis. C.

[c] l. absentem. de pœnis. ff. l. vlt. de probat. C. l. singuli. de accus. C. Gand. in tract. malefic. sub rubric. quãdo puniantur plu. Ancaran. con. 217. Alex. Im. cons. 15. li. 1. & cons. 14. li. 3. Cæpola cons. 41. Castrens. cons. 192. Alex. cõs. 81. li. 5. Angel. de malefic. in verbo, & Andream. nu. 22.

[d] l. capitalium. § in seruorum. de pœnis. ff. l. vlti. de incendio. ff.

[e] Deut. 13.

orentq; Deos alios, veritatem rei diligenter perueſtiga. Si eam certam eſſe cognoueris, tum incolas illius oppidi obſideto, perrumpito, igne cædibusq; miſceto. Veritatem igitur teneri certò opus eſt, vt ſententia feratur mortis. Hic verò dixerit quiſpiam, Aut abſoluere, aut damnare opus eſt. Si verum crimen eſt, mors non ſuffecerit: ſin falſum, oportet abſoluere, aut certè ampliare donec amplius quæſtione habita cognoſcatur, reum verò hac lege vinculis ſoluere vt vadimonium eodẽ ſtatu obeat, &c. non ſupplicio corpus afficere, aut honorem cuiquam ob præſumptiones adimere, ex priſca Rom. lege [a], apud quos tres erant notæ [b]: vna A. altera C. tertia N L. abſoluo, condemno, non liquet. Reſpondemus hanc iudiciorum formam ſublatam eſſe [c], & alteram extra ordinem inuectam, cùm Romani imperium obtinerent. Nam illud dictum legis, actore non probante reus abſoluitur, verum eſt: ſed ea demum probatio eſt non ſolùm quæ probat neceſſariò, ſed etiam quæ ad indubitatam probationem accedit proximè. Inprimis verò eorum criminum quæ clàm committi ſolent probatio ex bonis certisqùe rationibus petita ſufficit, quod Baldus [d] & Ioãnes Andreas [e] hoc modo dixerunt, ratione difficilis probationis ſufficit probatio præſumptiua: quam ob cauſam probatio quoq; domeſticorum teſtiũ admittit in rebus clàm geſtis intra priuatos parietes quam probationem alioqui fora excluderent [g]. Magorum autem ſcelus de nocte ferè commit-

[a] l. vlt. de probat. l. ſciant. eo. C. l. qui accuſare. & D. ib idẽ
[b] Aſconius in Verrem.
[c] l. ordo. de public. iudic. ff.
[d] in l. quicunq; de ſeru. fugit. coll. vlt. verſu & nota octauo & in auth. quas actiones, circa fin. de ſacroſanct. C.
[e] in c. cùm dicæceſt. gloſ. ſuper verbo, argumẽtis. & in c. illos vos. de pignor. & in c. ad noſtrã. de emptio.
[f] l. conſenſu. de repud. & ibi Bar. & in l. lex quæ tutores. de adminiſtr. tut. & Cynus. in l. parẽtes. de teſt. C. Not. in c. 3. loco. de probat. & in c. veniẽs. 2. de teſtib. & in c. cũ dilecti. de electio.
[g] l. omnibus, & ibi Doct. de teſtibus. C.

titur, deſerto loco & ab hominibus remoto, ijſq; modis quos nemo præſumere vel cogitare poſsit. Violẽtas igitur pręſumptiones in cauſa tam deteſtabili haberi ſufficit, vt ſupplicia corporib. quantumuis grauia, capitali ſolùm excepto, irrogentur, fuſtigationes, ſectiones, notæ, perpetua vincula, multæ pecuniariæ, publicationes, & pœnæ conſimiles, præterquàm exſilium, niſi in locum aliquem certum relegetur Magus. Solent enim plerumq; Magi ſolum vertere vbi retecti ſunt, peſtemq; importare aliò: ſin vno in loco iubentur conſiſtere vbi ſe obſeruari & in ſuſpicione eſſe viderint, nihil audent amplius. De perpetuo autem carcere, etſi ex communi iure prohibetur [a], melius tamẽ in Canonico iure proſpectum eſt, maximè verò in pręſente cauſa. Nihil enim tantopere formidant Magi quàm carcerem, prout carcer moduseſt potentiſsimus ad veritatem exprimendam & afferendã reſipiſcentiam: ſed alij comites expertes rei Magicæ ſemper ſunt adiungẽdi, quia dum ſoli ſunt eos à diabolo in ſua improbitate confirmari mõſtrauit experientia, aut etiam vt ipſi mortem ſibi conciſcant adiuuari. Si igitur Sagas bufonibus, lacertis, hoſtijs, oſsibus, pinguibus ue ignotis inſtructa deprehenditur, & famoſa eſt rerum magicarũ nomine, p̃ſumptiones ſunt validiſsimæ: ſi aliquando reprehẽſa in iure, nec abſoluta eſt, vehemẽs eſt pręſumptio: ſi ex ſtabulo inimici aut ouili viſa fuerit egredi, poſteaq; pecudes morianť, aut ſi ij morianť vel lãgueſcant quib. interminatæ ſint Sagę, ſiue vnus ſi-

[a] *l. mandatis. de pœnis. ff.*

nus siue plures, violenta est præsumptio. Ex his præsumptionibus, vt neq; vllius confessionis neq; testium extet probatio, in pœnas tamen illas condemnari debent, præterquam ad mortem. Hęc nobis regula tenenda est[a], sublata mortis pœna & rigore legum mitigata, cùm præsumptionibus agitur: neq; eorum probanda sententia, qui ex præsumptionibus licet violentissimis corporalem pœnam irrogari non posse putant[b], sequuti opinionẽ Alberti Gandini & Pauli Castrensis. Hic enim (vt gloriatur ipse) impedimento fuit ne corporali pœna afficeretur prædo[c], qui deprehensus fuerat stricto gladio è loco exiens vbi inimicus recens occisus compertus est, & cui etiam occisori pater imperauerat ne regrederetur domum quin rem confectam resciuisset, deinde verò post rem gestam eum pater admonuit vt fuga sibi consuleret: quod in iure fuit comprobatum. Humanus spiritus, ait Paulus Castrensis, non poterat dubitare quin is qui accusabatur cædem perpetrauisset, vtcunq; infitiaretur: verumtamẽ non fuit affectus corporali pœna. Atq; in hanc sententiam Bononienses Doctores consenserũt[d], freti quodãmodo antiqua Rom. opinione, absoluendum planè aut condemnandũ

[a] Ant. But. Pan. Felin. Io. Andr. in c. afferte. de præsump. text. in c. illud. de cleric. secundum Felin. in c. qualiter & quãdo.

[b] Gand. in tract. de malefic. tit. de præsum. col. 3. Specul. tit. de præsump. § spe cies. versu in summa. Oldr. cons. 192. viso. Bald. in l. præsbyt. col. 1. vers. & adde. de epis. C. & in l. non est verisi. quod met. ff. & in l. eius. §. 1. de testib. & in l. sciant cuncti. de probat. C. fin. vers. 6. vbi etiã. Castrens. Bal. in l. fugitiui. col. 2. & ibi Cæpola vlt. charta. de ser. fugit. C. Bal. in c. 1. fin. tit.

[c] Castrens. cõs. in l. . §. si quis 26. coll. 7. vers. ad vnum, si cer. consil. 2. post

quib. mod. feudum amit. Ancaran. in reg. semel malus. col. 10 de reg. iur. 299. visa. col. vlt. lib. 2.

[d] Gand. in tract. malefic. tit. de præsump. Rom. in villa, fi. ad Syllan. Franci. Aretin. in l. eius qui. §. si cui. de testam. Barbat. cõ. modo, lib. 1. & cons. 23. Sapientissimus. coll. vlt. lib. 2. Alex. in l. 1. coll. 8 versu pet. ff. & cons. 15. viso processu coll. 2. lib. 1. & cons. 115. in causa lib. 3. & princ. lib. 7. cons. 138. coll. vltima. lib. 7.

ex lege, aut amplius decernendum dimisso reo: cũ tamen ex insignibus pręsumptionibus omnes sem per multã pecuniariam committi censeant. Quid ita multam? inquies. Etenim si præsumptiões eas non esse iudicant ex quibus ferri sententia possit, non debent rei ad multam condemnari, maximè cùm homo damnatus criminis, si soluẽdo non est, ex diuinis & humanis legibus corpore pœnas luere teneatur[a]. Sin autem reum ex violentis præsumptionibus pœna dignum iudicent, quare dubitauerint in enormi crimine ad corporalem pœnam procedere? Iudices huius regni & fora non sequũtur Italicorum Doctorum sententiã, sed in pœnã corporalem damnant pro modo probationis, non solùm in hoc, verumetiam in omnib. alijs criminibus quæ ab huius atrocitate absunt longissimè. Nobilem virum Cenomannum noui (cuius nomen propter honorem necessariorum illius reticebo) qui postquàm certo consilio inimicũ suum occidisset, cum literis ad patruum fuit comprehensus, quibus orabat ad se pecuniam mitti vt veniam criminis impetraret. Interrogatus negat manum suam esse. Simo Cornutus actuarius eũ iubet scribere, sed ita scriptionem suam dissimulat vt nulla similitudo huic cum illa intercederet. Bienniũ fuit in carcere sine alia probatiõe, tandem verò ad annos nouem fuit ad remigium relegatus (vt ipse mihi confessus est) cùm nihil nisi præsumptiones haberentur. Frequentia sunt in hoc regno iudicia eiusmodi, neglecta Doctorum Italicorũ sententia.

[a] *l. 1. §. generaliter. de pœnis. ff. l. si quis id quod. de iurisdictio. ff.*

In Bel-

In Belgico & certis Germaniæ locis ratio diuersa est. Sunt enim (vt aiũt) consuetudines quædam & institutiones Caroli magni, quibus ex rumore & admodum infirmis præsumptionibus morte plectuntur rei: quod etiam nuper in Carinthia factum est, vbi ex præsumptione morti tradebatur homo, ac posteà instituebatur capitalis quæstio. Sic improbè iustitiæ illudebatur. Sed vbi ex violentis præsumptionibus quales suprà exposuimus iudicium fuit constitutum, iudicium corporalis supplicij opus est pronuntiari. Alioqui impunita semper manebunt scelera si ea demum crimina quæ in oculis, ad manum sunt commissa puniantur: quod malum Iureconsultus adduxit [a], vt eo casu ad condemnationem procedatur, quamuis ex offendentium multorum numero quis pœnæ debeat subĩci dubitetur. Nam etsi illic de damno agitur, quæ tamen est multæ pecuniariæ in causa ciuili ratio, eadem est suppliciorum corporalium in criminali causa, inprimis verò enormium criminum, cuiusmodi illud est quod agitur. Quamquam non obscurè demonstrat Baldus [b] ex præsumptionibus ad corporaleis pœnas instituendas procedendum esse, cùm ait mitius agi in pœnis corporalibus quando est dolus præsumptus & non verus, & citat l. 1. ad legem Corneliam. de sicarijs. ff. Præstat quidem, fateor, absolui sontem quàm innocentem damnari: sed eum qui præsumptionibus certis conuincitur innocentem non esse contendo, vt fuit is qui

[a] *l. ita vulneratus. ad l. Aquil. ff. l. si in rixa. eod. l. item mola. §. sed si plures.*

[b] *in c. l. in fine. tit. quib. modis feudum amitt.*

qui prope occisum solus cum gladio cruento fuit deprehensus, & alijs coniecturis oppressus quas modò annotauimus. Quamobrem Henricus ij. in hoc regno edictum salutare sanxit promulgatum & relatum in acta anno M. D. L V I. quo mulierem eo loco haberi iubet ac si fœtum occidisset ac morte affici, quæ grauiditatem partumq; celauerit, eũ sine baptismo siuerit emori, necq; testimonium cuiusquam adhibuerit: fidemq; haberi vetat dicenti mortuum fœtum ex vtero prodijsse. Hoc multis decretis ab eo tempore fuit obseruatũ. Perditæ.n. & deploratę mulieres necabant fœtũ, easq; Sagæ ad illud facinus instigabant. Hæc iuris p̃sumptio ex quo edictum latũ est: edictum verò ex humana præsumptione natũ eaq; vehementissima, sed non æquè valida ac præsumptiones illæ quas antè diximus: & tamẽ ex ea non solùm ad corporale supplicium, sed etiam ad mortem proceditur. Verumtamen fieri potest vt mulier ad integrum suum honorem conseruandum, fœtum suum grauiditatem partumq; celet, & fœtus quem studiosè fuisset educatura in doloribus expiret puerperij: sed quia hac specie nõ rarò animaduersum est parricidia plurima perpetrari dum puer mortuus nasci dicitur, sapienter fuit institutum præsumptionem istam sufficere, vt vindicando sanguini innoxio ad capitalem pœnam procedatur. Nam ex vno incommodo quod rarò contingit, non est committendum vt bona lex & salutaris omittat[a]. Ac propterea mulierẽ Mureti ad Suessiones mor-

[a] *l. 3. & 4. de legib. ff. Sic Cato dicebat nullam legem omnibus satis commodam esse.*

ti ad-

ti adiudicandam censui, quæ celata grauiditate & partu infantem humi in horto condiderat mense Martio anno M.D.LXXVIII. Quinetiam in causa non perinde graui, si qui accusati adulterij, deinde absoluti, si ergo coniugiũ posteà iniuerint, provt ipsis à repudio licuisset[a], eos Lex summo iure puniri præcipit velut adulteros[b]: hi autẽ ad mortem damnantur lege. Item sicui ter maritus denuntiauerit ne cum vxore versetur, si eos sine crimine simul versantes offenderit, huic lege permittitur vt eos interficiat sine vlla forensis cognitionis formula[c]. Et, quod grauis est, Nicolaus Palermitanus Abbas licere negat Iudicibus pœnam Legis minuere, quæ tamen præsumptionibus solùm humanis nititur. Etenim legum præsumptio nihil est aliud quàm humana eorũ præsumptio qui ob præsumptiones tulerunt legem: imò ex præsente facto lex præsumit præteritum, atq; ex præsumptionib. procedit ad condemnationem mortis, vt antè demonstrauimus. Hoc verò accuratè opus est obseruari, quod ea de causa solùm fuit institutum quia difficillimè possunt adulteri in facto deprehendi. Quãto igitur magis necesse est procedi ad corporaleis pœnas, cùm violẽtæ præsumptiones aduersus Magos extant? Sed si qua inest facti euidentia, tum veniendum est ad capitalem pœnam: verbi gratia, si quis rei magicæ accusatus deprehẽdatur humana membra, maximè verò puerulorum habens, oportet liberè ad condemnationem mortis procedere. Inest enim permanẽtis facti euidentia,

[a] *l. si qui adulterij. de adult. C.*
[b] *l. quãuis eo. C.*
[c] *auth. matri & auiæ. §. his quoque. Pano. in c. accedens. versi. nõ obstat. de accus. Mathes. in singul. 116.*

si quis magicarũ sortiũ accusatus ad curandũ alterũ clara voce diabolũ inuocauerit, aut summissa voce in terrã postratus magistrũ paruũ (vt vocãt) orauerit: itaq; capitalis pœna est intrepidè decernẽda. Sic M. Ioan. Martinus viuã cremari Sagam S. Probæ iussit sentẽtia lata, quæ structorẽ S. Probæ accusabat impotentẽ & tonicũ effeciſſe. Hæc balneũ fieri mãdauerat & trib. lacertis in sudario datis iusserat eos cõuolutos in balneũ à structore proijci cũ his verbis, abi in nomine diaboli. Nã diaboli inuocatio est detestabilis idololatria, qua sola conuinci poterat licet nihil fateret, neq; de infirmato structore extaret ꝓbatio: multi. n. fascinũ morbũq; ab alijs Magis immissũ eximũt. De his aũt cognosci in iure opus est, si neq; à natura esse neq; conuenire remedia videbunt (vt tres illi lacerti q nunq; postea in blaneo cõperti sunt, & sicut Andina Saga, cuius meminimus, ad curationes cerebro feliũ, veneno certissimo, corui capite, alijsq; sordib. vtebat) & adhibitis alijs præsumptionib. ac quęstionib. ad corporale supplicium ꝓueniri. Qd si diabolũ inuocet aut appellet Saga, tũ ob antegressas rationes sine cũctatiõe dãnari ad mortẽ debet, nec mortẽ quidẽ vulgarẽ: sed viua cremari hęc portẽta debẽt, ꝓut cõsuetudo publica iam olim à Christianis recepta est: q; consuetudinẽ & generalẽ legẽ non põt legitimè Iudex omittere, de ea derogare, pœnam ve minuere, nisi qua grauissima ratio & maxima exstiterit. Nã perinde esse ait Lex [a] si pœnã minueris aut omnino sustuleris: imò verò Iudicẽ reũ esse

[a] *l. seruos. ff. de vi. pub. C. Lucas Pen. l. 1. col. 8. verbo dixerit, princ. de sort l. lib. 12. C.*

esse statuit qui legitimam pœnã condonat aut minuit[a]: Et si Iudex inquit, non vindicat repertum, tegere vt conscius criminosa festinat: & quod amplius est, iudicem eo nomine notat infamia: Atq; hoc in iure est extra omnem cõtrouersiam[b]. Quin etiam eum qui pœnam legitimam remiserit aut diminuerit, lex modò bonorum publicatione[c], modò exsilio[d], modò alijs pœnis pro ratione peccati multari iubet[e]: nonnunquam etiam eousque inuehit vt iudicem eadem pœna castigari velit, quã reus conuictus fuisset perpessurus, quemadmodum his verbis innuit, *nisi ipse pati velit quod alys dissimulando concesserit*[f]. In hanc sententiam Andreas Iserinus narrat Carolum Francum 1. eius nominis Regem Neapolitanum iussisse vt suspenderetur Iudex, qui certo occisori pœnam hanc solùm indixerat vt ei præscinderetur manus. Quòd si Iudex qui supplicium maiestatis læsæ remiserit aut etiam minuerit, reus est, suppliciúmque læsæ maiestatis subire tenetur lege, quanto æquius est teneri iudicẽ qui supplicium viro dimiserit minueritve læsæ diuinæ maiestatis reo? Commodissimã iudicij istius rationẽ Tullius affert his verbis. Nõ istum Verrem maius in se scelus cõcepisse cũ fama

[a] *l. 2. fin. de cõmerc. C. & ibi Baldus. c. sicut inquit. cap. Negligere. 2. quæstione 7. & ca. error. 80. dist. l. 1. de carcer. prin. C.*

[b] *d. l. seruos. Hostiens. & Ioan. Andr. in nouel. in verbo eadem. Panor. fine, & Dec. col. vlt. in c. de causis. de offic. de leg. Rom. sing. 77. Ioan. Plat. in l. 1. de deserto C.*

[c] *text. in d. l. 1. de deserto. Panormitan. in l. si veri. §. de viro. 26. fall. soluto matrimonio.*

[d] *text. in authent. vt neque milit. neq; fœdè.*

[e] *l. 1. fin. & ibi Bald. vlt. not. de monopol. C. l. si quis sepulchrum. de sepulch. violato. C. & l. præter §. diuus. eodem tit. & l. 1. publ. lætit. C. Bartol. & Bald. in l. mancipia. de struis fugitiuis. Cod.*

[f] *l. nulli. fine, ne sacrum baptisma C. Andr. Iser. in cap. 1. tit. quæ sunt regul. Castr. in l. etsi seuerior. col. 1. Io. And. in c. qualiter. col. 7. de accus. Bart. in Clem. in verbo salutem, col. 13. vers. 13. l. Christianis fin, de paganis C. Faber. in d. l. nulli.*

ſpoliaret, cùm tot homines innocentes necaret, cũ ciues Rom. morte, cruciatu, cruce afficeret, cũ prędones accepta pecunia dimitteret, quàm eos qui iſtum tot, tantis, tam nefarijs ſceleribus compertum iurati ſententia ſua liberarent. Idem quoque de iudicibus Sagas, licet conuictas, abſoluẽtibus dici poteſt, qui ſe hoc ſolùm excuſant nomine ſeid non poſſe credere quod de Sagis dicit, easq; mortem promereri. Sic enim vocantur in dubium lex Dei, humanæ leges & hiſtoriæ, & executiones innumeræ & annis bis aut ter millè hac de cauſa factæ, & tribuitur Magis impunitas. Si quis autem in hoc regno ſupplicia criminum eſſe arbitraria dixerit, fateor illud quidem, niſi edicto aut conſuetudine pœna definita ſit: antiquiſsima autem conſuetudo in tota Europa obtinet, vt viui concrementur Magi. Hactenus de ijs præcipuè Magis diximus, qui iurati pacto & ſocietate cum Satana cõſtringuntur. Sed alij quoque ſunt Magi de quibus libro ſecundo egimus, non perinde quidem deteſtandi, ſed tamen actionibus diabolicis cum diabolo communicãt. Eiuſmodi ſunt qui nodant ligulas damnabili ſcelere: ex quibus etſi nonnulli ſunt qui hoc ſine expreſſa conuentione aut ſocietate cum diabolo inita faciunt, actio nihilominus eſt diabolica & ſupplicio capitali digna [a]. Nã quiſquis artem iſtam colit, Dei legem omnino ac natura violat, impediens effectum matrimonij quem Lex Dei imperat: cùm hac de cauſa aut matrimonia ſolui oporteat [b], aut ſine prole conuiuere, quod planè

[a] *Lucas Penna ad hoc litus l. 1. de priuat. carcer. C. & l. 2. de ſepul. viol. & l. vlt. ad l. Iul. de vi pub. & l. præcipit. C. de cau. larg.*

[b] *c. vlt. de frigid. & malefic. c. ſi per ſortiarias. 33. q. 8.*

planè eſt ſacrilegum. Neque verò negari poteſt quin ſit homicida : tam enim homicida eſt qui liberorum procreatiõem impedit, quàm qui alium iugulat. Tertiò mutuam matrimonij amicitiam tollit ſanctiſsimum naturæ & ſocietatis humanæ vinculũ, odiumq; Vatinianum affert. Quartò eodem momento fit iſta nodatio quo ſanctas voces miniſter pronũtiat, & dum quicq; debet ad Deum attendere, nodator voces interſerit myſteriaq; diabolica, impietate execrãda. Quintò cauſam affert ſcortationibus & adulterijs ex eo conſequẽtibus : nodati enim cùm ſimul verſantur vruntur cupiditatibus & ruunt in adulteria. Sextò multæ eam ob cauſam committantur cædes hominum à quibus id procurari ſuſpicio eſt, quamuis ne in mente quidem habuerint. Hæc igitur quinque aut ſex crimina nodatores perpetrãt, quæ modò annotauimus vt iudices (quorũ autoritate ſacularij vel crumeniſecæ ſuſpenduntur) iſtud capitale ſcelus impunè non ſinant effugere : quod Iudex quidam Niortanus fecit, qui poſtulato præpeditorum coniugũ mulierem, cuius facto vicina nubens ſic fuerat impedita à coniugali officio, egit in vincula, & nunq; egreſſuram. interminatus eſt niſi impedimentum eximeret. Sed cùm hæc elapſo triduo nouis coniugibus indixiſſet vt ſimul concumberent, ſoluti coniuges certiorem fecerunt iudicem, & ille impunem dimiſit maleficam eo quòd plurimi etiã pueri hãc artem colerent. Cùm itaque hoc crimen pullulet, atque hæc Magorum principia & fundamẽta ſint,

omnino capitali pœna in istud crimen (quod ex diametro Legi Dei & naturæ aduersatur) oportet animaduertere. Quòd si quis dum nodare capit in facto deprehendatur, aut nodationem feciſſe comperiatur sed eo irritam quòd timẽtes Dei nodari nequeant, is flagris primùm ferroque candente dignus est. Si enim is qui venenum miscuit, quamuis consilium non assequatur, tenetur homicidarum subire pœnas[1], vt lex diserte[a] Doctorúmq; iudicia statuunt: si vir cum veneno deprehensus, aut illud emisse aut vendidisse compertus, in eamdem pœnam condemnatur[b]: si denique is qui monialis attentat pudicitiam[c], licet re infecta damnatur ad mortẽ, quibus tñ in rebus est crimen vnicum: certè multo æquius est nodatores istos qui facultatem suam eò contulerunt vt genituram auerterent, grauiùs quàm flagris castigari, cùm maxima sit criminis atrocitas, & Doctores vno ore statuant[d] conatum licet irritum in atrocibus maleficijs capitali pœna plectendum esse: adeoque studium & voluntatem (vt serè obseruatur) capitalem esse in læsæ maiestatis crimine[e]. Nunc igitur læsæ maiestatis diuinæ crimen esse demonstrauimus, cùm sacramenta aut preces sacræ carminibus diabolicis inspurcantur: licet in alijs criminibus conatuum minor sit quàm effecti pœna[f]. Quod autem de nodantium conatu diximus, ea-

[a] *l.1.§. præterea l.eiusdem.de sicar.* D. *in l. si quis nõ dicam. de epis.* C.

[b] D.*l.*1.*eodẽ.*

[c] D.*l.*1.*& l.vlt. de capreſs.* C.*l. vlt. de indicta viduit.* C.

[d] D.*in l.si quis non dicam.*

[e] *l.cogitationis. de dœnis,& ibi Doctores.*

[f] *l.*1.*prin. de extraor.crim.ff.l. quamuis, de adult.*C.*Bald. in* 443. *Mœchus. Aquil.ff.Cæpo. lib.*1.*finc.*

*l.*1.*§.hæc aũt.quod quiſq; iur.ff.Alex.con.ponderatis li.*1.*col.pen. Bal.con. lib.*3.*gl. in §.in ſumma.de iniur.inſtit.Florian.in l.item ſi obſtetrix, fin.adl. in repet.l.fugit.col.*12.*Fel.in c.ex literis.de conſtit. Bald.conſ.* 34.*caſus talis.*

dem

dem ratione ad Magos pertinet qui iniecerunt sortem aut ianuas inunxerunt, quamuis nullius mors consequuta sit: maximè cùm lex ei pœnam homicidarum irroget qui cum veneno comprehensus fuerit, aut illud emerit, etiam nullo effectu consequuto.[a] Cætera Magiæ genera quæ noscendis rebus futuris exercentur, puta Geomantia & alia eiusmodi quæ libro secundo notauimus, cùm diuinationes diabolicæ sint commentáque diaboli omnia verbo Dei vetita, ea quicunq; coluerint & conuicti fuerint colere primùm pecuniaria aut honoraria multa oportet affici, secundò flagris & candente ferro, tertiò suspendio. Qui autẽ sese medicinam facturos pollicentur dempto (vt aiunt) carmine, aut diabolicis artibus procellas arcent, imbrésve & grandines auertunt, hos quidem Lex puniri non sinit[b]: sed istos tñ medicos interrogandos esse & perueſtigandos confirmo, vt cognoscatur an sint Magi: quòd si nulla probatio habebitur, ipsis nihilominus indicta corporali pœna interdicendum ne medicinam exerceant, & studiosè quid agant obseruandum. Chiromantiam verò (qua ex lineamẽtis manuum ferè audent quidam futuros successus prædicere), quicunq; exercuerint, iis primũ sub pœna arbitraria volumus interdici illius vsu: libros verò Chiromãtię & Geomantię, qui vbiq; venales pstant, cõcremari, & typographis librariisq; interdici ne porrò excudãt aut vendãt, cõstituta in eos q secus faxint, 1. pecuniaria multa, 2. honoraria. Ne quis verò se no-

[a] l. 3. de sicar. ff.

[b] l. 3. de mal. C.

se nomine ignorationis excusari putet, necesse fuerit autorum nomina speciatim exprimi, & in mandatis Iudici cuicq; dare vt libros Magicos qui faciundis inuentarijs deprehensi fuerint comburat illicò. Hæc enim Iudices Ethnici factitarunt, neq; inter rerum diuidundarum numero censuerunt ista[a], vt Epheſi quoq; in primitiua Ecclesia fuisse legimus obseruatum[b]. Sic impia ista scelera quæ Christiani dissimulant, ab antiquis capitali supplicio legimus fuisse vindicata. Ab Apronio Romano Prætore Hilarium quemdam ad mortem damnatum fuisse legimus[c], conuictum Mago filium suum instituendum tradidisse, eumq; ex Ecclesia ad necem fuisse raptum: hæc enim legis verba sunt[d], culpam similem esse tam prohibita discere quàm docere. Valētem quoq; Cæsarem[e], cùm resciuisset Iamblichum Alectryomantia scrutatum esse quis ab ipso Imperator futurus esset, foueam Iamblicho ante obitum curauisse, & omnes conscios aut suspectos enecasse suprà annotauimus. Præterea à Bassiani cuiusdam bona publicata sunt eo quòd de vxore diuinos consuluisset[f], vtrum ea filium filiámve esset paritura. Alius Lollianus[g] nomine iuuenis admodum in exsiliū missus & bona fisco annotata sunt, quòd librum magicum exscripsisset: & præstigiatori cuidam Sicitidæ adstantium oculos fascinanti oculi sententia lata fuerūt eruti[h]. Præstigiatores autem & fascinatores, & quicunq; Necromātiam, Psychagogiam, Goetiam, & improbatas artes alias exercent, pactione expressa teneri cum Satana est

[a] l. cæteræ. fam. herciſc. ff.

[b] in Actis Apo.

[c] Ammia. Marcellin. lib. 26.

[d] l. 4. de mal. C.

[e] Socrat. lib. 4. ca. 29. Sozom. lib. 6. c. 35. Nicephor. lib. 11. ca. 45. Zonaras li. 3. in vita Valen.

[f] Ammia. Marcell. lib. 29.

[g] Niceph. li. 10.

[h] Niceta li. 4.

est compertissimum. Naturalem verò Astrologiã & cognitionem eius quod attinet, quia per eam admirabilia Dei opera, cœlestium luminum conuersatio, anni, & tempestates noscunt, estq; ad medicinam & meteoricorum instrumentorum vsum necessaria, hanc certè cum alijs non oportet confundere: sed eorum abusum auersari qui conditionem vitamq; hominum se prędicturos ex ea pollicentur, instituto diffidentiæ Dei & impietati maximæ coniunctissimo. Itaq; præstantissima hæc scientia fuit infesta criminationib. adeò vt his appellationibus, Astrologus, Mathematicus, Chaldæus, in legibus sæpe intelligantur Magi[a]. At nõ abusus nomine decet præclaras explodi scientias: alioqui artes scientiasq; omnes & ipsam legẽ Dei necesse foret condemnari. Sic permagni viri cùm rectum vsum Astrologiæ & abusum non separauissent, in errorem plurimos induxerunt: Ioannes Franciscus Picus Mirandulanus Princeps eã præter modum criminatus est, Philippus verò Melanchthon plus satis diuinatrici Astrologiæ tribuit. Ægyptij cũ neq; abusum possent tollere neque scientiam prohibere, hominibus Astrologos diuinos consulentibus indixerunt canonem, quẽ Blasphemonomion velut scrutinium stultorum appellabant: quemadmodum memoria nostra quidam illos fures & prædones consulunt quos vocant Ægyptios, maxima ex parte Magos, vt iudicijs plerisq; compertum est. Denicq; quibuscunq; in rebus mens humana superstitioso metu consternat

[a] *l. 2. de malefi. & mathem. l. item apud. §. si quis astrologus. de iniur. ff. l. vl. de malef. & mathem. C. Valerianus lib. 1. c. 4. ait Chaldæos ex Italia exire iussos intra 10. diẽ Coss. Popilio Lenate, & Lucio Calphurnio.*

aut à fiducia in Deum vnicum reuocatur vt vanitati cuilibet hæreat, illis Deus offenditur, eaq; demum vera est idololatria: propterea pœnas grauissimas in istos homines Ethnici decreuerunt, [a] quemadmodum in constitutione M. Aurelij hæc verba legimus, [b] *Si quis aliquid fecerit quo leues animi superstitione terreatur, D. Marcus in insulam relegandum hunc rescripsit.* Accuratè igit animaduertenda est sortilegiorũ distinctio, vt rectè turpitudo est grauitas magicorum scelerũ dijudicari possit, tum quæ homines conuentione expressa cum Satana iuncti cõmiserint, tum quę nodatores aliorumq; sortilegiorum artifices. Sunt enim quædam eiusmodi quæ à magistratu nec tolli nec puniri possunt: vt cõmunis illa multorũ superstitio à qua Ethnici metuebant, in agro nendum non esse, inauspicatum esse si è sinistra nare sanguis effluxerit, aut si ante prandium mulieri grauidæ occurratur. Verùm longè grauior eorum est superstitio qui chartaceos orbiculos de collo pendentes, aut consecratam hostiã in pera circumferunt (vt penes gentilem Præsidẽ deprehendit hostiam carnifex, qui in patibulo mõtis falconis suspendit eũ) & superstitiones aliæ cõsimiles, quæ à Scriptura sacra & Rabbi Maymoni de inter vias Amorrhæorum numerantur, & seuerissimè in lege Dei ac Prophetis ob diffidentiam à Deo & insanam erga res creatas idololatriam prohibentur: quod malum non aliter potest quàm Dei verbo corrigi. Agyrtas verò & nugiuendulos circumforancos Magistratus castigare tenet,

[a] *l. si quis aliqd. de pœnis ff. l. sacularij. §. sunt quædam. de extraord. crim. ff.*

[b] *l. si quis aliquid. de pœn. ff.*

& in

& in exsiliũ relegare. Si.n. Cęsares Ethnici exsilio multauerunt eos qui exercebant ista quò leues animi superstitione terrerentᷣ, qd Christianos eis oportet facere? & eis pariter qui, vt Aurelĳs & Bernæ, spiritus effingunt? Hos certè mortis reos esse constat, vt Bernę effectũ est, quid eis qui flentẽ inducũt crucifixũ? qd Mureti ad Tholosam, in Picardia, & Aurelĳs in ęde S. Pet. puellaris factũ est: sed hęc omnib. tentatis impunè abierũt. Hęc verò duplex est in sacerdotibus & pastoribus impietas: multo maioris, inquam, impietatis sacerdos tenetur aut pastor, qui pactus cum Satana detestabile sortilegium ex sacrificio facit. Etenim omnes Theologi vno ore docent à Sacerdote non consecrari, nisi consecrandi intentionem habuerit, quãuis Sacramentalia verba pronuntiet. Itaq; Lugduni Curio S. Ioãnis minoris viuus crematus est anno millesimo quingentesimo quadragesimooctauo eo quòd dixisset (prout in iure confessus est) se in missa non consecrare hostiam vt damnationi parochos suos subĳceret, quia sibi (vt aiebat) lis cum ipsis erat: etsi iustam miseri popelli ignorãtiam excusabat Deus. Quanto grauius igitur supplicium meretur Sacerdos Magus, qui blasphemat horribiliter consecrationis loco? Quamobrem princeps Plato in legibus b scripsit, Sacerdotem magum sine exoratione morte plectendum esse: turpitudo enim Magicarum sortium in eo qui procurat sacra est atrocissima, cùm ea quę sanctificare debuit polluat, inquinet, ac execrabilibus

[a] d.l. si quis aliqd de pœnis. ff.

[b] lib. 11. de legi.

blaſphemijs obruat. Itaq; Sueſsionũ Curio, Froiſſardo teſte, qui bufonem baptizauerat hoſtiamq; ſacratam ei miniſtrauerat, viuus exuſtus eſt, neglecta autoritate Canonum qui Sacerdotes Magos ſolùm excommunicari iubent[a]: etſi hoc poteſt regeri, non preiudicare pœnam Eccleſiaſticam quin magiſtratus laici ſupplicia ſua irrogent. Quemadmodum autem ex proportione iuſtitiæ harmonicæ grauior pœna, & atrocius crimen eſt pro perſonarum de quibus agitur qualitate, vt ſi medicus veneficio vtitur, ſi tutor pupillæ vim facit, ſi Iudex iniuria afficit, ſi aurifex monetam adulterat, ſi vaſſallus prodit dominum, ſi patriam vendit ciuis, ſi principem ſuum occidit ſubditus, ſi Princeps fidẽ non præſtat, hi grauiores merentur pœnas & ij omnino qui contra ſuum officium venerint[b]: ſic etiam Sacerdos Magiam colens non iſtis ſolùm omnibus peior eſt, ſed etiam Magos omneis alios execratione vincit qui non funguntur ſacerdotio: hic enim Deum ſuum deſerit ſe expoſiturus diabolo[c], & res ſacras prodit quas ſanctas & inuiolatas debuit ante omneis conſeruare. Quiſquis itaq; Sacerdos aut miniſter conuictus fuerit ſpeculis, ãnulis, ſecuribus, cribris, & rebus conſimilibus quæ etiam ſine expreſſa diaboli inuocatione adhibẽtur magicas ſortes exercuiſſe, mortis ſupplicio dignus eſt, cæteri verò exſilij. In criminibus alijs, præter ſortilegia & ſacrilegia, iniquum foret Sacerdotem puniri grauius, ob cuius dignitatem ſupplicia oportet minui: & qui Sacerdotes aut miniſtros Dei offen-

[a] *c. ſi quis clericus. ex concil. Aurelia. & c. aliquant. ex concil. Agathenſi. et c. ſi quis Epiſc. ex conci. Tolet. 26. q. 5.*

[b] *l. quis decurio. de falſis. l. quædã de pœnis. ff. Thomas prima 2. q. 7. artic. vlt. Dinus, Bal. Sal. Iacob. Arena in l. nemo. de ſum. Trinit. C.*

[c] *l. preſbyt. de Epiſc. C. l. qui. de pœnis. Rom. ſing. 476. & 669. Bal. in c. ſi quis vero. de pace iuram. Fel. in c. paſtorales de iurciur.*

offenderit eum oportet puniri grauius quàm aliarum offensarum nomine, quia maior est ipsius dignitas propter quam ipse inuiolatus & sacer manere debet[a]: Si quando verò eo dementiæ venit vt Satanæ seipsum voueat, satis magna pœna infligi non potest. Ex innumeris enim iudicijs sæpe compertum est Magos aut sacerdotes esse, aut conscijs vti Sacerdotibus, qui siue pecunia siue gratia adducti Missas pro Magis canunt, hostias subministrãt eis, puram membranam consecrant, annulos, notatas characteribus laminas, & alia eiusmodi imponunt altaribus aut subdunt linteis, prout non rarò compertum est. Sic nuper deprehensus est Curio: sed impunè abijt fretus autore optimo qui ipsi annulum dederat linteis altaris, dum caneretur missa, supponendum. Secundum Sacerdotes & administros Dei, Magistratus iustitiæ custodes & depositarij sunt perueſtigandi, & si qui deprehendantur summo iure puniendi. Nam si quis magistratu fungens in eo numero fuerit, præbebit effugia Magis, eoq; pacto regnum Satanæ promouebit. Primaria verò in Magistratum præsumptio est eum magũ esse, cùm ludificatur sortes: sic enim risus specie virus lethale obtegit. Vt autem Areopagitas legum custodes mandauit Solon, si leges infregissent, auream sui ponderis statuam persoluere, Plutarch. teste:[b] sic Magistratum magum qui pœnas de Magis tenetur reposcere, si viam euadẽdi eis aperiat, castigari opus est seueriſsimè: fecit enim Iudicum dissimulatio vt hoc malum in infini-

[a] Philo in lib. de sacrificijs. Leuitic. 2.

[b] in Solone.

tum propagaretur, cùm Triſcalanus Regi Carolo ix. dixerit in hoc regno eſſe ampliùs trecenta Magorum millia. Aulicos item Magos promiſcuè ſine conditionis diſcrimine, vt Lex ait, a cruciatibus exponi eſt æquiſsimũ. Nec immeritò lex ſeuerè Magos aulicos iubet pœnas luere: vnicus enim in comitatu Magus omnibus viris fœminisq; principibus corrumpendis ſufficit qui ſequuntur aulam, adeoq; ſummo principi peruertẽdo: quia principes curioſè ſtudent præſtigias Magorum videre & cognoſcere, tanquam ſi hac via aliquid magni effecturi eſſent. Satanæ verò nihil antiquius quàm vt eo principes attrahat, quia ſimulac immerſi ſunt, nihil procurant aliud quàm vt voluntati illius pareant, omnem religionem ludificentur, exemplum popularibus adulterij, inceſtus, parricidij, crudelitatis. exactionumq; præbeant, & ſeditiones inter ſubditos bellaq; ciuilia moueant ad ſpectandas cædes exhibendaq; diabolo ſacrificia ſanguinis innoxij, quæ ei ſunt acceptiſsima: prout improborum conſeruationi conſulit. Hos ex ordine ſequuntur matres, quæ filias ſuas in diabolicos cœtus deduxerint. Ac filiæ quidem, ſi matres ſuas antè indicauerint quàm in iure cognitio de eis inſtitueretur, duobus nominibus merentur veniam, tum quia factũ accuſarunt, tum quia ipſas pœnitet: Sin poſt cognitionem ſuſceptam, minores ætate & reſipiſcẽtes virgis cædi ſuffecerit, deinde verò honeſtæ alicui matronæ inſtituendas cõmitti. Nã etſi in caſtigandis delictis ætati minorũ veniã iniquum eſt

a l. nemo aruſpicẽ. de maleſi. C.

dari

dari, aliquid tñ, ait lex[a], de rigore legũ oportet resecari, præsertim si reus minor fuerit ann. 18.[b] Sinautem neq; expressa pacta neq; magicorũ conuẽtuũ aditum fateri voluerit, sed aliorũ vincaẽ testimonijs, morti adiudicandus est: sic. n. firmũ statumq; consiliũ cum diabolis initũ à se fuisse ostenderit. Si enim lex impubem puerum[c], qui dum occidebaẽ herus non exclamauerit nec occisores accusauerit, addicit morti (vt puer vndecim annos natus qui puellam ictu lapidis occisam abdiderat, decreto Curiæ anno M. CCCC. XCIII. sirpicula ad patibulum tractus vitam finiuit laqueo) multo æquius est puerum magum qui pubertatem attigerit capitali supplicio affici, nisi diabolicos cœtus indicauerit, maximè si præoccupatus in iure & conuictus infitiabitur. Nam etsi parentes Magi liberos suos diabolis dicare solent, hi simul atque ex vtero processerunt, illi antequàm in lucem fuerint editi: tamen diabolos expresè cum pueris sibi dicatis non antè paciscí demonstrauimus quàm pubertatem attigerint, vt ex interrogationibus Ioannæ Haruilleriæ didicimus, quæ se quidem à matre Satanę fuisse dicatam exposuit, sed non antè nuptui traditam ei, neque de concubitu à Satana, & de abnegatione Dei & omnis religionis compellatam quàm duodecimum ætatis annum attigisset. Similiter Magdalena Crucia Cordubensiũ in Hispania monialium Abbatissa confessa est Satanam rem non antè secum habuisse quàm duodecimum annum ageret. Sed supplicium ignis, cui

[a] *l. 1. ff aduersus delict. C. l. auxiliũ. de minor. ff.*
[b] *auth. si captiui, cum glos. de Episc. & cle. C. Iacob. Are. Sal. in l. si quis in tãtum, vnde vi. C. Philipp. Corn. cons. 247. lib. 1.*
[c] *l. excipiuntur. ad Syllan. ff.*

mario-

maiores annis adiudicari oportet, mitigari potest. In hac autem causa tam execrabili supplicium ob imbecillitatem sexus fœminei non debet minui, nisi seria pœnitentia ductæ Deum ex animo inuocabunt: qua in specie supplicio ignis sublato pœnitentem præfocari aut strangulari æquũ est. Quisquis autem in pactione cum diabolo perstiterit ἀμετανοήτως, vt plerique faciunt, cum supplicio ignis oportet subiici, ac non pœnam (quæ ex iure & lege Dei capitalis est) minui, siue baptismi nomine siue pœnitentiæ: quæ pœnam aliquatenus imminuit[a] nulla enim pœnitentia supplicium istud abolere potest[b], cùm Ecclesiæ potius & canonici iuris consilium sit iustitiam coli[c]. Quamobrem Canonistæ omnes consentiunt eum quem pœnituit sui criminis in foro laico accusari & puniri posse: nam Ecclesiæ absolutio, inquit Baldus[d], nullum præiudicium brachio seculari facit. Plerique etiam Doctores & ciuilis iuris & Canonici[e] pœnitentiã aiunt quamuis amplissimã nihil de grauitate supplicij legibus imperati deminuere. In hanc sententiam scribit Decius se iudiciũ contra Iudeum pronuntiauisse, qui ad supplicium criminis à se commissi minuendum Christianus esse voluerat: sed magistratum Paduæ de sententia doctorum omnium nihil de pœna derogasse. Idem quoque iudicium Theologorum est[f], & lex ipsa Dei hominem

[a] lib. 4. sentent. & c. quod aũt. 32. q. 1. & c. vlt. de pœnis. item dist. 7. & c. 2. fi. de consecr. dist. 4. Cald. Anto. Butrig. Imola, Fel. in c. de his. d accusat. glos. vlt. 49. dist.

[b] l. 2. §. si quis à pr. ne quid in loco pub. ff. & c. super eo. de off. deleg. & c. ex tuarũ, de author. & vsu pallij.

[c] c. 1. de alien. feu. & cau. vlt. 29. q. vltima.

[d] in l. placet. de sacros. ecc. C.

[e] in c. admonere ver. pœni. 32. q. 2. & glos. Inno. & Hostiens. in coll. vlt. fine. Io. Andr. Ant. But. Panorm. in c. gaudemus. de diuort. Marian. et Franc. in d. c. de his. de accusat. Card. in Clem. 1. §. sanè. de vsur. Lucas Penna in l. si apparitor. coll. penult. de cohortib. C. lib. 12. Decius in c. quæ in Ecclesiarum. coll. vlt. de constit. & con. 130.

[f] Alex. Ales. in 4. sentent. q. 20. mem. 1. artic. 2. Bonauent. in d. 4. sentent. dist. 2. artic. 1. q. item Thomas in 3. parte sum. q. 68. art. 5. Astesanus li. 4. tit. item. 4. artic. 1. coll. vlt. Ant. Florent. in 1. parte 3. p. princ. tit. 14. cap. 13.

qui cer-

qui certo consilio alterum occiderit à sacro altari necandum iubet abripi, ne fortè religionis, libertatis, aut pœnitentiæ velo se obtegant improbi vt supplicia legibus instituta queant euadere, sed potius quocunque modo meritas pœnas luat improbitas: quem ad scopum omnes lurecoss. animum aduerterunt maximè[a]. Atque hæc respõsio ad eorum dicta qui specie pœnitentiæ Magis effugia nituntur comparare. Nam si homicidam cùm resipuerit nihilominus morte iubemur afficere, cur effugiat Magus millies sceleratior? De ijs autem hęc volumus accipi quos anteuertit cognitio iudicũ, & qui se posteà ingerunt in monasteria, non alio consilio quàm vt domus dicata sanctimoniæ spelunca parricidarum atque Magõrum sit. Non est igitur quòd eorum Magorum persecutionem Magistratus differat, qui se in monasteria iudicijs prę uenti conferunt, sed eorum supplicium exemplo esse alijs opus est neglecta amictus priuilegiorum quę ratione: quibus (vtcunque alij statuerint[b]) non debet esse in hac causa locus. Nã si homicidã Lex Dei ab altari sacro rapi ad supplicium iubet, quid Magum parricidis omnibus deteriorem recluſum monasterio à iustissimis pœnis iure eripuerit[c]? Si vero præuentus quidem, sed nõ conuictus Magus fatebitur verum & consortes criminis indicabit, non alienum à ratione fuerit, se pœnitebit eum, supplicium ignis mitigari[c], cùm quia minus

[a] l. ita vulgatur. fin. ad l. Aquil. ff. l. conueniri, de pactis dotalib. l. si maritus. §. legis. versu cæterùm. de adulter. ff.

[b] Oldrad. cons. 4. quòd lai. us. Bar. in l. de pœnis. Bald. in l. 1. fine. an ser. ex fac. sup. Cæpola cautela 9. Iaſ. in l. pen. princ. vlt. not. de iurisdict. Bar. Guillelm. Iacob. Butrig. & Bald. in l. vlt. qui satisd. Ioan. Andr. in c. 1. de oblat. ad ratio. Cynus in auth. causa quæ sit. de Episcop.

[c] l. 1. ne tut. vel cur. C. auth. sed nouo iure. C. de pœna iud. qui malè iud. c. vlt. & ibi gloſ. de furt. & c. inter corporalia. ver ſic. sanè. de trãl. epiſc. & c. vlt. & ibi gloſ. 50. dist. & cap. ſi quis omnẽ fin. in c. at ſi clerici, & ibi. Felinus coll. 2. l. edicto princ. de iure fiſci. l. 3. §. vlt. de al. iu.

1. q. 7. & c. non dicatis 12. q. 1. gloſ. not. in l. non omne. §. vlt. de re milit. Panor. ci, & ibid. Felinus coll. 2. l. edicto princ. de iure fiſci. l. 3. §. vlt. de al. iu.

reus est, tum quia cæteri hac vsa ad confessionem veri & resipiscentiam adducuntur. Athenis etiam, ait Plutarchus in Alcibiade, reus absoluebat qui necdum conuictus fatebatur: sed lex ista non obtinuit, quia consequebatur ex ea maleficiorum impunitas. Imò verò ex diuina lege[a] qui furtū suum sacerdoti fatebatur, furtum restituere & quintam superaddere tenebat præter oblationem peccati: multo igitur minus lenienda pœna est si confessus euinci potuerit[b]. Si quis verò neq; accusatus, neq; præuentus, neq; reus actus fatebitur qui conuinci non potuerat, & facti pœnitentia ductus conscios accusabit, hic venia dignus est: non quòd istud capitale non sit adorauisse Satanam & Deum abnegasse, sed vita huic permittenda est, cùm vt sit delationis præmium, tum vt hac arte alliciantur cæteri. Alioqui confessio[c] quæ præuentionem sequuta ante probationem facta est vllam' vè probatiōis speciem, minuere quidem at non tollere supplicium potest[d]: nisi fortè edicto aut lege disertè caueatur ne iudices pœnam lege constitutam minuant: ita enim voluntaria confessio accusationem antegressa[e] nec absolutionem nec leuamen vllum afferret supplicij. Hic enim legis interdictum plus potest, quàm Magistratuum omnium autoritas. Quæstionem aliquis fortè iniecerit si princeps vassallū dominus subditum, herus seruum, pater filiū, aut mater filiam coegerit cum Magis facere, adire cœ-

[a] Exo. 22. & Num. 5.
[b] Pan. & Felin. in c. at si clerici. col. 2. vers. Rota. de iud. extr. glos. in c. 3. 50. dist. per c. vlt. 24. dist.
[c] Pan. in c. de hoc. de simōia.
[d] Bald. in l. ea quæ. de cōd. indeb. C. q. 10. c. vlt. de iuram. calū. lib. 6. Bal. in l. contra negantem. col. 1. de l. Aquil. C. & in c. vassallus, ibi coll. 3. si de feudo fue. c. controuer. & in 1. §. porro. col. 4. tit. quæ fu. prima cau. seu. Ang. in §. ex malef. col 8. Barbat. cōs. 28.
[e] l. id quod ser. §. 1. de pecul. leg. & ibi Bar. & l. palam. §. vlt. de rit. nupt. ff. Bald. in l. ea quæ. q. 2. de cōdic. indeb. C. Pet. Ancarā. in c. perpetuæ col. 4. de elect. lib. 6. Florian. in l. 2. ad l. Aquil. Ang. Arctin. in tract. malefic. in verbo deducta 4. parte. Bald. in l. vlt. coll. 2. de exec. rei iudic. C.

cus,

tus, abnegare Dominum, an ñ legalibus pœnis teneantur. Equidem quæstionem hanc nihili esse duco, cuius species nec vera est nec verisimilis, qa plenam assensionem liberamq; hominum voluntatem Satanas postulat, prout exemplis antè commonstrauimus. Quod si quis pater aut dominus tanta improbitate esset qui filium suum eò compelleret vt abnegaret Deum, non continuò magus aut supplicij in Magos constituti reus hic dicendus esset: nam peccatum nisi voluntarium non est peccatum. Augustinus inquit. Atq; in hac quidem causa ñ legibus absoluuntur [a] quos necesse fuit obsequi: eorum verò qui potuerunt non obsequi, sed reuerentia aliqua ducti paruerunt, pœnę summo iure non repetuntur, sed lenius cum eis agitur. Verùm hoc ad atrocia crimina pertinere non potest, ad istud verò inprimis detestandũ minimè: cùm in hac causa Lex Dei occidi mandet [b] quisquis facinus solùm suaserit tam execrabile. At puellæ erga matrem, pueri erga patrem, seruuli erga herum obsequium pœnam mitigari flagitat, si antè confessio & pœnitentia quàm conuictio pareat [c]. Huc accommodari potest illud Senecæ in Thyeste, *quem peccasse pœnitet pene est innocens*, si vera fuerit ac non ficta pœnitentia. Et quãuis Principis aut summi Magistratus preces plus possint quàm violentia [d] obsequium tamen in tam execrando scelere caret excusatione:

[a] *l. sod & ff vi. uun. §. si iussu dom. de inm. ff. & l. vlt. fine & ibi gl. de bo. dãn. & l. seruus & ibi. de actio. & oblig. ff. l. liberorũ. §. excusantur. de ijs qui not. infa. ff l. liber homo. e ad l. aquil. ff. l. ad ea. de regul. iur. ff. auh. sed nouo iure. de custo. reor. l. si seruus, de sepulc. viol. C. & ibi Faber, Gellius li. 2. c.*

[b] *Deut. 13.*

[c] *l. seruos, & ibi Bal. & Salicet. ad l. Iul. de vi pub. C. & in l. 2. & ibi glos. Faber & D. de sepu. viol. C. gl. in c. dixit Dominus. 14. q. 5. & in c. quod quis. de regul. lib. 6.*

[d] *l. 1. quod iussu, & ibi glos. petitio princi.*

Bartol. in tract. de tyran. q. 7. Castren. con. 70. col. 4. li. 4. Innocent. in c. & iureiur. Socin. cons. 263. can. rogo. 11. q. 3.

nam neque Principi imperium est in subditum cõtra legem Dei, neque vlla subdito ad obsequendũ necessitas. Iubet tamen æquitas supplicio adhiberi modum si confessio facti pœnitentiaq; aderit; sin autem aperta vis iustusq; mortis metus pressserit immorigerum (etsi mori præstat quàm obsequi) hic tamen obsequium ad euitandam pœnam corporalem præstitum quodammodo excusatione dignum est[a], etiamsi Magus sortilegio quo fuit impulsus hominem enecauerit; quemadmodum si indicta capitali pœna cogeretur hominem occidere, non esset propterea homicidarum pœnam subiturus[b]. Doli enim & fraudis non potest accusari, modò præcisa fuerit (vt dixi) indicta morte aut cruciatu impulsio[c]. Sed quid de eo dicturi sumus qui Deum & suam religionem abnegans se dedit Satanæ lege mancipij, vt reualescat à morbo, vt à metu mortis hostis ve liberetur? quo supplicio dignus est qui seipsum vouet Satanæ, vt curetur à morbo incurabili? etsi anteà ostendimus vix fieri vt vnus ex denis, idq; à sortilegijs solùm reualescat. Certè imperitus aliqs in hac causa quodammodo à supplicio capitali excusatus esset, non autem literatus quispiam: licet in isto crimine nullus sit ignorantiæ locus. Nemo enim ausit bona fide dicere per errorem factum vt Deo Creatori suo renuntiaret & se Satanæ permitteret: præterea ex omnibus iudicijs constat voluntatem liberam Satanæ acceptã esse. Error verò hominũ in illicitis demum sortilegiorum formis est excusabilis, quæ nõ habent

[a] D. in. c. sacris. de ijs quæ vi metúsve cau. & c. presbyteros. 50. dist. Alexand. Ales in 3. parte summæ. q. 41. membro 4. artic. 7.

[b] Bal. in §. minoria. tit. de pactis iuram. firmandis. & Petrus in l. scientiam. §. qui cũ aliter. ad l. Aquil. Cynus & Faber in l. 1. vn de vi C. Bar. in l. 2. noxali. ff.

[c] l. metum autem. de eo quod mvt. ff. l. vani. de regul. iur. ff.

habent conuentionem cum Satana iuramento cõfirmatam, vt sunt annulorum, speculorum, cribrorum, & similium sortes, in quibus multi (vt antè diximus) aliorum exemplum imitantur. Sed hæc tamen actione prima non oportet impunè abire, quin potius aliquo pacto multari, secunda corpore pœnas luere, tertia ad mortem damnari: cùm saccularius tertiò conuictus ex generali consuetudine vltimo supplicio afficiatur plurimùm [a]. Quid autem fiet illis qui malignos spiritus inuocarunt, eisque pelliciendis suos ritus mysticos obseruarunt; licet non aduenerit Satanas (quamquam semper aduenit) neque responderit? Imitatur enim scorta callidissima quæ rogari expetunt. Horum profectò non tentamentum solùm est, sed detestabile sortilegium, idq; perfectum atq; absolutum. Hic est igitur pœnę capitali locus, neque in hac causa æquum fuerit de pœnis minui quæ in conatus irritos ac non effectos constitutæ sunt [b]: nõ enim conatus simplex, sed gestum scelus atq; perfectum dicendum est [c], cùm inuocatus fuerit & oratus Satanas, quod certissima Dei renuntiatione coniũctum est. Is ergo diuinis legibus & humanis abutitur qui ea specie ignoscit pœnitenti Mago, quòd hæretico pœnitenti leges [d] & Canones [e] iubeant condonari: etsi magistratus permultis locis antehac ita prospexerint, vt quisquis die Veneris edebat carnes viuus igni traderetur, nisi hominem pœniteret (sicut apud Andes anno M. D. XXXIX. factum est) si pœnitebat, per commi-

[a] Angel. de maleficijs, verbo etiã veste, pag. cxcviij. Gãdin. in tract. de malefic. rub. de furibus, & lege Friderici de pace Constantiæ.

[b] l. 1. §. diuus & ibi Bart. ad l. Corn. de sicar. ff. & in l. si in rixa col. 1. eod. Bal. in l. si quis non dicam, de epis. C. & l. in qui cũ telo, & duab. seq. de sicarijs. C.

[c] Bal. Alex. Salicet. in limitat. l. si quis, non dicam. de epis. C.

[d] l. Manichæos, de hæretic. C.

[e] c. ad abolendam. §. pœnitenti, de hæretic. lib. 6.

seratione m vitam finire laqueo iubebatur. Quisquis enim rem legi Dei aduersantem credit, vt sit hæreticus, tamen opinione mutata conscientia integra permanet. Qui verò Satanã adorat Deũue abnegat (quæ duo sunt coniunctissima) is rem effecit quę non potest non esse facta: prout in iure dicitur, factum infectum esse non potest. Si qui autem Deo non renũtiauerint, sed characteras, circulos, & inuocatiões vsurpauerint prout in libris vetitis scriptas inuenerunt, nec familiaris (vt vocant) spiritus aduenerit, personarum discrimen oportet obseruari. Si imperitus fecerit, nesciens istos spiritus è numero diabolorum esse, huic honoraria & pecuniaria multa imperabitur: Nam etsi voluntas effectu carens pœnas non luit in Gallia, est tamẽ aliquis effectus in hac causa, puta inuocatio. Sin autem literatus vir & iudicio valens vtat inuocatione, reus est mortis: sciens enim prudens Satanam inuocauit, vt vident omnes. Quòd si vir in multam honorariam damnatus maleficij istius nomine recuset contumaciter iudicatũ facere, hũc morti adiudicari necesse est, quemadmodum ex decreto Curiæ die xvij. Aprilis M. D. XXIX. Ioanne Berquino factum est, qui honorariam multam hæreseos nomine recusans subire, damnatus est ad ignem viuus, & statim iudicium effectum. Quod tamen in Gallia conatus irritus pœnas dicitur non luere, non semper verum est: cùm in atrocibus criminibus conatus effectu carens puniatur[b], & qui venenum præbuit, re nõ sequuta quam-

[a] Bar. in l. si rixa & l. 1. §. diuus. de sicar. ff. Ang. de malefic. verbo in platea, nu. 31. Dec. in l. si qs non dicam. de episcop. C. & ibi Baldus.

[b] Bal. Salic. in l. si quis non dicem. de epis. C. & in l. cogitationis. de pœnis. vbi Bart. l. is qui cum telo, de sicar. C. & Bart. in l. generaliter. §. 1. de calumniat. ff.

quamuis non æquè grauiter, puniatur: quod in omnibus delictis obtinet. Non est autem in potestate Principum vt crimen condonent quod lex Dei capite plecti iubet, vt est sortilegium. Principes certè Deo permagnam iniuriam faciunt, si tam horrenda maleficia directè in maiestatem ipsius commissa condonauerint, cùm minimus quisque Princeps iniurias sibi factas capitali pœna vindicet. Quamobrem quicunque Magis effugia comparant, aut eos summo iure punire nolunt, ij pro certo habeant fore vt Magorum arbitrio à Deo permittantur: similitérque regionem quæ eos tolerauit, peste, fame, bellis afflictum iri: & qui vlti fuerint, eos benedictionem Dei percepturos eiúsque furorem sedaturos. Atque hæc causa est cur virum magicarum sortium accusatum nunquam planè absolui conuenit, nisi accusatorem indicémve calumniatum esse luceat meridie clarius: horũ enim scelerũ probatio adeò abstrusa & difficilis est, vt ex centenis Magorum millibus ne vnus quidem accusaretur aut pœnas lueret si defecti probationibus aduersarij ad ordinarias iudiciorum leges cogerentur: ac propterea in causis criminalibus Edicto prohibentur iudices ne id sinant fieri, nisi res comparatæ sint: quamuis Lacedæmonios Plutarchus scribat de more nunquam planè secundum reos iudicasse, sed carcere solùm liberauisse ad reuocationẽ vsq; in omni crimine. Cùm Sibylla Dinscops Saga in Ducatu Cliuẽsi cremata esset, suprà annotauimus

manum

manũ quę viatores infectabat momento destitisse: cremata quoq; Bicbrana ad Laodunum Saga, lues quæ veneficijs homines & pecora infestabat fuit sublata. Nec illud omittendum est quod ex D. Adamo Martino illius iudice accepimus, cùm illa mulieri cuidam comminata dixisset eam nunquam puerum lacte vberum suorũ alituram, exaruisse vbera: & quamuis multos ex eo tempore peperit, nihilominus lacte caruisse, donec Saga iudicio facto cremaretur viua Deo iudice iustissimo, contra quàm Iudices (quibus strangulari ea placuerat) constituerãt, & cogitabat carnifex. Et si grauius est obrui lapidibus (quod lege Dei præcipitur) quàm viuum cremari, vt Moses Ramban annotat[a]. Memini me in Malleo maleficarũ legere, pestem de vico Germaniæ in agro Constantien si non abiuisse, donec Sagam quamdam humo eruissent & in cinerẽ redegissent corpus. Sic Verignij ad Cucium fœmina quædam fuit accusata & traducta multorum maleficiorum nomine, qua liberata ex probationum defectu pecudes innumeræ & homines enecti sunt, vt ex incolis audiuimus. Hæc mense Aprili M. D. LXXIX. decessit de vita: ex eo Verigniani homines & pecudes quieuerunt ab hoc malo, nec amplius vt solebant moriũtur maleficijs. Ex his facile cognoscitur cessare effecta causis præcipuis eorum desinentibus: quæ tamen Deus pro voluntate sua solet immittere ad eos quos visum fuerit affligendos.

[a] lib. 3. more nebocim.

OPI-

OPINIONVM IOANNIS VVIERI CONFVTATIO.

SVB finem istius operis, cùm propè esset vt excuderetur, Typographus cui mandaueram misit ad me nouũ Ioannis Vvieri Medici librum de Lamijs, in quo defendit Magos & Magas supplicijs affici non oportere: hoc impressionẽ operis distulit. Iamdiu fuerat Vvierus in hac sententia[a]: quia verò leui brachio firmamenta opinionis illius attigerant quidam, nec ei valde obstiterant, sic ille respondit vt si victoriam adeptus esset. Hęc mihi data est ad respondendum occasio: non quòd abripiar odio, sed primùm ad tuendum honorem Dei, contra quem se armauit ille: secundò vt quorumdam Iudicum opinionem eximam, quorum iste mutatam sua opera sententiam fuisse gloriatur, & tantum suis libris effectum vt iam lege optima è vinculis liberentur Magi, Iudices alios quorum calculis damnantur illi, vocans carnifices. Hoc ab vllo homine dici non mediocriter miratus sum, cùm opinionẽ istam ab homine aut imperitissimo aut improbissimo necesse sit proficisci. Ex libris autem Ioann. Vvieri animaduerti-

[a] *lib. de præstigijs.*

mus eum non imperitum, sed medicum esse. Verumtamen in libris suis mille sortilegia damnabilia edocet[a], etiamq; voces, inuocatiões, figuras, circulos, characteras apponit Magorum principum qui post omnem hominũ memoriã extiterint, vt execrabilia mille scelera, q̃ sine horrore non potui legere, perpetrent. Prętereà singulos autores Magos seculorum omniũ adducit & celeberrimos, vt à legentibus consulantur: & (quod grauius est) in fine libri de p̃stigijs excusi Basil. M.D.LXXVIII. Monarch. diabolicę indicẽ conscripsit, nomina & cognomina 72. principũ exponens & diabolorũ 7405926. saluo errore calculi. Nam diabolorum plebem in legiones refert, quibus singulis sexies millenos sexcentenos sexagenos senos attribuit, addens eorum conditiones, proprietates, & quos ad vsus inuocari possint. Postquàm verò doses diabolorum docuit religiosissimè, hæc verba subijcit, sed hoc nefarium est. In l. 1. §. medicos. de variijs cognitionib. ff. dicitur eum vocari medicum non oportere qui incantauit, qui imprecatus est, qui (vt vulgari verbo impostorum vtar) exorcizauit: non sunt ista medicinæ genera. Id verò Lex Dei non impostoram simplicem, sed detestabilem impietatem esse dicit. Is igitur dici Impostor potest cui non satis est exercere, sed qui etiam libris impressis scelera docet eiusmodi, eaque vt fucet, aliquid de Deo & lege ipsius nonnunquam interserit: qua fraude Satanas & administri eius semper abutuntur, vt ob-

[a] *lib. 3. & 4. de præstigijs.*

ducto

ducto rerum ſanctarum velo impietatis genera quælibet venditent. Fernelius inquit[a] Magum à ſe fuiſſe viſum, qui orationes & voces ſacras cum barbaris confuſas enuntians, quicquid placuerat in ſpeculo videndum exhibebat: idem narrat Origenes & Græcus interpres Syneſij[b]. De Vviero autem & ſimilibus illud meritò prædicari poteſt, quod Dionyſius ad Soſipatrum de Apollophane, Diuinis aduerſus Deum nefariè vtitur. Itaque fatetur Vvierus ſe Ioannis Tritemij Steganographiam exſcripſiſſe quam in muſæo Magiſtri ſui Agrippæ repererat, librum orationibus dæmonumq; inuocationib. plenum, & ſupra oēs libros (vt ait Carolus Bouillus) deteſtabilem. Lollianum quemdam iuuenem multatū exſilio, & bona eius publicata legimus[c], q; librum magicum deſcripſiſſet: quid igitur ille mereat̄ qui defendit eā, adeoq; ſcriptis & ſermone docet? Nō eſt igitur Vviero cùm Dei meminit habēda fides, in cuius libris blaſphemiæ tam horribiles offendūtur. Vt enim nullum venenum tam capitale eſt quàm illud quod ex ſaccharo aut cōdimentis ſuauibus infunditur, quia auidiùs ſorbetur & difficiliùs egeritur: ſic nulla eſt maior impietas quàm cui pietatis ſpecies prætexitur. Satanæ fuiſſe Magos omnis generis antè oſtendimus. Fuerunt complures Papæ, vt Cardinalis Beno, Naucle-rus, & Platina ſcribunt, fuerunt Reges, Principes, Sacerd. Concionatores, Iudices, & Medici permultis locis, fuerunt denique in omnib. opificijs.

[a] lib. 1. de abditis rerū cauſis.

[b] in lib. περὶ ἐνυπνίων

[c] Niceph. li. 10.

Sed gratiores certè administros non habetijs qui alios efficiunt Magos, eosque in suâ retia sermone aut scriptis pertrahunt, & qui impedimento sunt ne pœnas luant meritas. Guilhelmum Luranum Theologiæ Doctorem Concionatorem celebrẽ antè notauimus ob crimen Magiæ Pictauij damnatum esse anno M. CCCC. LIII. die 12. Decembris, testimonijs & confessione propria conuictum (quæ adhuc in actis Pictauiensibus extãt, vt ex Saluerto Pictonum Præside cognoui) quòd mutuo obligationis instrumento cum Satana confecto (hoc autem penes eum fuit deprehensum) renuntians Deo & sacrificans diabolo promisisset se prædicaturum (vt fecit) fabulas esse quicquid de Magis dicitur, crudele factum esse ad mortem damnari Magos: hoc pacto, inquit ille, Magorũ punitio cessauit, regnumq; Satanæ augescente in infinitum Magorum numero fuit confirmatum. Nondum omnes socij Concionatoris istius perierunt. Etenim nuper Sacerdos extitit Motanus nomine famosus Magus, qui agebat exorcistam: diabolus verò nullius causa se exiturum quàm istius prædicabat. Vuierum diem scribentem legimus quod ille Diabologię Doctor prædicabat. Neque verò leuiter illud omittendum, quòd Vuierus confitetur[b] se fuisse Agryppæ discipulum Magorum sua ætate facilè principis, nec discipulum modò sed administrum & seruum: bibisse, comedisse, & cubuisse cum eo (vt fatetur ipse) postquàm Agrippa diuortium ab vxore fecerat. Quod autem

[a] *Petrus Mamor. in flagello maleficor.*

[b] *lib. 2. cap. 5. de præstigijs.*

Paulus

Paulus Iouius [a] & alij scripserunt nigrum Agrippæ canem, quem vocabat Dominum, postquàm ille in Xenodochio Gratianopoli vita defunctus est, se coram omnibus in fluuium dedisse præcipitem, nec fuisse visum ab eo tempore: hunc scribit Vuierus non fuisse canis specie Satanam, sed verum canem quem ipse loro post Agrippam duxerit, eumque medium inter Agrippam & ipsum cubuisse. Cum verò Magi recordatur magistri sui, fidelis memoriæ Agrippa, inquit [b], aut venerandi præceptoris mei Agrippæ: quamuis nemo sana mente præditus non confiteatur lectis Agrippæ libris eum inter Magos principatū obtinere. Manifestum illud est ex epistolis quas adiecit ad finem libri tertij de occulta philosophia, vbi ad Italum quemdam ordinis Augustiniani scribens clauem occultæ philosophiæ à se amicis solùm dicit asseruari: is autem liber quartus est, discipulorum & amicorum Agrippæ opera post magistri obitum mandatus typis, qui liber tanquam clara luce detestabile Magiæ venenum retegit, omnes dæmonū inuocationes, circulos, characteras, & sacrificia Satanæ oblata. Hactenus qui vir fuerit Agrippa placuit ostendere, ne cui videatur mirum si Vuierus tantopere ad defensiōem Magorum exarserit, vt Magistratus seuos carnifices & lanios non dubitet appellare. Quinetiam legem Dei conatur corrumpere [c], vbi sic dicitur, *Præstigiatricem non sines viuere*: arripiens enim Græcam interpretationem affirmat legis sensum esse vt venefici ac non Magi

[a] in Elogijs.

[b] lib. 3. cap. 35.

[c] Exod. 21.

tradantur morti, & fretus voce equiuoca Hebraï cum textum præterit, cuius maxima est euidentia. Atqui hæc Legis verba sunt מכשפה לא תחיה. Hebreum vocabulum fit à כשף quod est præstigias oculis offundere: vnde מכשפים dicuntur præstigiatores in Exodo[a] & alijs scripturæ locis[b] quos annotauimus, vbi vox non alios designat quàm Magos. Sed quoniam Magi hominibus mortem plurimùm afferunt, & puluerib⁹, ossibus, ac venenatis animalibus abutuntur, eos Græci φαρμακέας, φαρμακὰς, & φαρμακυτὰς dixerunt, fœminas verò φαρμακίδας & φαρμακυτείας, prout pars Magorum maxima Medicos solet ac Exorcistas agere. Vuierus autẽ fucũ volens legi Dei facere verbis Hebra. scriptæ, obducta specie Græcæ interpretationis turpiter lapsus est cùm ait Veneficos φαρμακύνους appellari, quod vitio typographi non accidisse accentus arguit: nam etiam itidem scriptum est in præfatione libri de præstigijs, & lib iij. cap. xxxviij. & lib. vi. ca. xxij & lib. de Lamijs ca. iiij. cùm φαρμακίας aut per crasin φαρμακῆς fuisset dicturus. Sed in rebus lapsus longè est grauior. Nam Hebræus Philo & septuaginta duo interpretes commodiore Græca voce destituti sic interpretantur Mecasepha, qua significant sagę. Græcũ autem φαρμακεῖς & seplasiarios seu pharmacopœos, & veneficos, & infectores, & herbarios, & Magos denotat, & eos qui olim purificabant impurata templa, & qui ejiciebãt diabolos (hos lex impostores & exorcistas vocat[c]) quod Eustathius in librum vigesimum secundum

[a] Exod. 7.
[b] Habac 3. Miche. 5. 2. Reg. 9. 2. Paralip. 33. Esai. 47. Ierem. 27. Dani. 2. Nahum. 13.
[c] l. 1. §. medicos. de variis cognitionib. ff.

dum Odisseæ annotauit sub finem. A Græcis aũt plerumq; ac non ὁμωνύμως Magos appellari φαρμακὸς non aũt veneficos, demõstrat Dioscorides cùm de Rhamno inqt. ἀφιλύρει τὰς τὴν φαρμακείαν κακεργίας, & Aristoteles agens de hippomane lib. 6. cap. xviij. de historia animalium, Magos οὓς πολλὰς φαρμακείας vocat, cùm Hippomanes tradit vsui esse Magis: quod tamen non venenum esse vsus Magorũ indicat, qui ex eo conficiũt amatoria. Theocritus etiam Hippomanes herbam esse narrat in Thessalia nascentem, hoc est, Thessaliæ pharmacum. Hęc in Ecloga Sagæ (φαρμακευτρίαν nominat) quæ carminibus, votis, precibus, & inuocationibus omnibus vtitur apud astra & dæmonas, adhibita volucri quam Græci ἴυγγα, Latini Motacillam, Galli *Mouette* nominant, non ad tollendũ veneficio, sed ad pelliciendum amasium qui procul aberat: nam motacillæ non est insuauis cibus. Quamquam Seruius voce ἴυγγος ait significari fistulã sonandis Magorum criminibus accõmodam: itaq; ostẽdit nihil veneni esse, vtrauis significatiõe acceperis. Aristoteles [a] etiam de Sippe volucri loquẽs eodem sensu φαρμακείαν accipit, cuius hęc verba sunt, Σίπη τὸ μὲν ἦθος μάχιμος, τὴν δ' ἰδέαν ἔχουσα, καὶ ὀφθάλμους καὶ ὀφρῦς καὶ λέγεται φαρμακεία εἶναι διὰ τὸ πολυίδεις εἶναι. Et in Hippocrate [b] legimus περιφρυῆσι dici quos sortilegijs affecerunt Magi: totus enim liber de morbo sacro in Magos scriptus est (μάγους, γόητας, φαρμακοὺς, ἀγύρτας vocat) qui se gloriantur, inquit, Lunam deducere, Solẽ obscurare, tempestates ciere, Deos subijcere.

[a] Lib. 9. ca. 17. de historia animalium.

[b] Lib. de morbo sacro.

Nemo

Nemo autem est qui nesciat Magos sine veneno enecare, seu pomum dantes, seu manu aut virga attingentes: vt Patauij Sagam à se visam Cardanus scribit, quæ puerum enecauit illicò, dum virga leniter dorsum illius contingeret. Medea Saga zelotypa quòd Glauca Regis Creontis filia Iasoni quem deperibat nuberet, coronam auream misit ei nuptiarum die, cumq; eam capiti suo imposuisset Glauca, exarsit flamma ex qua repentè obijt, vt Euripides in Medea scribit φαρμάκων τῶν σῶν ἔφη, inquit, hoc est, non venenis tuis, sed pharmacis. Medea enim suos ipsius liberos dicitur sacrificauisse, vt Glaucæ mortem inferre posset: quod è sacrificiorum genere oportet accipi l. ex senatuconsulto, de sicarijs, ff. Ex Sc. eadem legis Cornelię pœna tenetur qui mala sacrificia fecerit, habuerit, puta detestabilia Magorũ sacrificia, non autem Paganorum (vt Accursius in glossa tradidit) cùm autor ipse legis Paganus esset: vnde apparet Senatũ ad legis contra sicarios latę interpretationem decretum addere in eos qui scelerata Magorum sacrificia fecerint, habuerint. Verùm vt optimè differentia constet veneni à sortilegio (quod vtrumq; sonat φαρμακεία, vt Latina voce veneficij & naturale venenum & sortilegium designatur) Platonẽ lib. xi. de legibus oportet consulere. Alterum enim ab altero distinguens capitalem pœnam in Sacerdotes & aruspices decernit qui sacrificijs, ligaturis, incantationibus, aliisve sortilegijs (ἄνευ τούτων φαρμακείας ὧν πω ἀκηκοώς, inquit) hominẽ enecauerint. Atque

que hæc legis illius inscriptio, λόγος ὁδε νόμος περὶ φαρμακείας: in qua ligaturas eiusmodi nominat illecebras & incantamenta καὶ δεσίους, ἐπαοιδὰς, ἐπῳδὰς. Tũ verò alterum legis caput subñcit de eo qui veneficio ἄνευ μαντικῆς vtitur: deinde Magos adñcit mirabilibus modis operari, & qui incredibiles planè viderentur nisi obseruauissent alij, cùm cereas suas imagines in compitis, ad parentum sepulchra, sub ianuis ponerent. Ex quibus manifestũ est iam Platonis seculo & ante illud in vsu fuisse cereos typos, quos Magi nostri (licet Platonem non legerint) imitantur, & quibus ope Satanæ mortem hominibus afferunt. Quamobrem Azo in hęc verba l. 1. de maleficis & mathematicis, plus est occidere veneno quàm gladio, addit, venenũ arte magica datum: & in l. venenum. ad l. Corneliam de sicarijs, & l. venenum. de verb. signif. ff. vox veneni vtrumq; complectitur. Sed quoniam Vuierus ambigua Iosephi interpretatione nititur, agedum, ne legẽ Dei ampliùs corrumpat, τὸ ὁμώνυμον ei detrahamus. Philonem igitur Hebr. consulamus socium Iosephi & familiarẽ: hic caput illud legis Dei Hebręis verbis conscriptum Grecè interpretans in libro de singularibus legibus, lex Dei, inquit[a], à Magis & veneficis abhorret (μαγοὺς κὴ, φαρμακευτὰς vocat) qui modis artibusq; damnandis mille mala perpetrant, & eos quo die fuerint intercepti morte multari iubet: quemadmodum sancit l. vltima. de malefic. C. vt qui magum retexerit illicò ad publicum pertrahat. Tum explicatis magorum & maleficorum sceleri-

[a] lib. περὶ τῶν φερομένων εἰς ἄλλους νόμους.

bus Philo naturalem Magiam, id est, Physicam ab incantatorum magorum præstigiatorumq; magia distinguit exorcismis & incantationibus abutentium, odia capitalia amicis ingerentium, aliaq; scelera incredibilia committentium. Et his itaq; euidens Io. Vuieri calumnia tenetur manifestò, defendentis legem nolle vt mulieres Magæ, sed veneficæ solùm multentur morte. In hac quæstione omnium maxima diutius hæreo, vt cognoscatur an tot innocentes, vt Vuierus loquitur, absolui oporteat, & vtrum præstet calumnijs hominis insistere quàm autoritati legis diuinæ obsequi, quæ præstigiatricem die vnico relinqui vetat superstitem. Et quis, obsecro, Hebręam linguam & Dei legem melius quàm Hebræi & Prophetę intelligat? Elias autem Leuites omne ὁμώνυμον sublaturus vocem Mecaspha exponit Lamiam, qua voce Horatius [a],

[a] *in arte poetica.*

Neu pransæ Lamiæ viuum puerum extrahat aluo.

Hesychius λαμιώδες γυναικὸς nominat: etsi Eustathius in Homerum scribit [b] voce Lamiæ significari dæmonem specie muliebri, eodemq; sensu ait Philostratus Lamiam pueros deuorantem Corintho ab Apollonio Tyaneo expulsam esse. Vuierus dicit Scripturam sacram nusquam Lamiarum meminisse: certè, nam vox Græca est, at testamentum vetus scriptum Hebraicè: Esaias verò ob sortilegia Babylonem detestatus ait non esse mansurum lapidem vnum alteri impositum, prout re uera effectum est (iamdiu enim non potuit quisquam lapidem vnicum è ruderibus ostendere illius oppidi, cu-

[b] *in Odyss. 13. num. 33. vide Dion. Chrysosto. in Lyb. fabu. in vita Apollonij.*

di, cuius ambitus fuit milliarium triginta, siue itineris tridui, vt narrat Herodotus) sed illic Satyros & Dæmonas saltaturos esse, & ibi commoraturam Lamiam. Hebraicè vocatur לילית, lxxij. interpretes ἐμπουσας vertunt, Latini Lamiam eodem sensu. Cùm autem plerumq; Dęmones spectentur in desertis locis, prout est maxima ex parte Africa, Lamiam in historia Africana describit Dion similem feræ habenti vultum fœminę elegantissimū, mammas & pectus pelliciendis viatoribus regenti, modestis & gratis oculis: cæterùm loco pedum habere serpentis caput, & squamigerum serpentem esse, qui hominem cum primùm accessit vorat auidissimè: quò referri potest illud Ieremiæ, Lamiæ nudarunt vbera, Threno. 4. ideóque isti spiritus voratores appellantur siue Lamiæ παρὰ τὸ λίλαμμαι, aut à voce λαμὸς, id est, ingluuies, vt ait Porphyrio [a]: & eodem iure piscis omnia deuorans, etiam homines integros, teste Nicandro Colophonio [b], appellatur Lamia: cumque Sagæ humanum sanguinem hauriant auidissimè, eas Apuleius nominat Lamias. Sic ea nominatur quæ sectis faucibus Socratis (id sodalis Apuleij nomen) accubantis ei atque dormientis sanguinem excepit vase & obduxit plagã: qd experrectus Socrates se nõ sentire dicebat ludificaturq; & postridie tñ vita defunctus est. Huc illa pertinet Salomonis allegoria, Aquilã pullos sanguine pascere, id est, Satanã isto cibo subditos suos educare: & à dæmonibus spiritibusq; malignis amari sacrificia scribit

[a] in illud Horat. neu pransæ L.
[b] apud Eustath. in Odyss. 12.

Porphyrius libro περὶ ἀποχῆς τῶν ἐμψύχων, nõ indigno qui latinus fiat. Quamobrem Deus populũ suum à sacrificijs dęmonum auocare volens, sanguinem super altare & ad dexteram eius effundi iubet: atq; vt omnes intelligant id à se iuberi vt populum suũ ab impijs illis scelerib. abstrahat, sic ait, Nec vobis vnquam deinceps accidat vt euntes sacrificetis diabolis & Satyris, quos sequuti commisistis idololatriam & adulteria. Solebant enim (ait R. Moses Maymonis[a]) dæmonib. sacrificare sub arboribus & collibus, partemq; sanguinis in fossam injjcere, ad cuius ambitũ conuiuabant cum malignis spiritibus. Sic accipimus illud legis diuinę caput[b], Ne comedatis super sanguine, & præstigiatores ne sitis. Hebræa verba sunt על חדם, quę interpretes vertunt *cum sanguine* præter naturam præpositionis על significantis super, quia videlicet morem illum non animaduerterant quem R. Maymonides scribit à Chaldæis profectum esse. Itaq; Propheta Nahum[c] scortum Babylonis metropoleos Chaldæorum detestatus, dicit Babylonem præstigijs potentem esse, & omnes populos terræ prestigias suas docuisse: vbi Propheta vocibus ijsdem vtitur בכשפות ם מכשמיך, quæ R. Dauid Kimhi interpretatur בעביהם pari Magorum significatione, & Chaldęus Paraphrastes Ionathan Vrielis filius exponit חרשין, id est, sortilegia. Hic enim & tollit homonymiam, & verum illustrat Scripturæ sensum. Id autem foret ineptum, si quis venena populis & Regib. terræ à Babylone subministrata diceret, cũ

[a] *lib. 2. more ne bocim.*

[b] *Leuit. 19.*

[c] *Nahum. 3. 4.*

sit vbique veneni copia, vt Plinius expostulat: Babylonios verò Magorũ principes exstitisse apud omneis constat, & inter Græcos Latinosq; conuenit eam ob causam Chaldęi nomine sortilegum significari, diuinum, magũ: Sic Hesychius, χαλδαῖοι, τὸ γένος τῶν Μάγων: sic sępe Tullius [a], sic leges nostrę [b], sic etiam Scripturæ sacræ [c]. Nam cùm in libro Regum dicitur Iezabelæ Reginæ Samariæ sortibus inquinata fuisse terra, legitur vox illa מכשפים, quia non possunt venena intelligi: cùm Prophetas Dei (quos odio capitali oderat) & Nabothum aperta vi, non autem venenis tolli curauerit, & ex quo Saga in Samariam inuexit Magos (vt Medea Regina in Thessaliam) sexcentos annos Samaria hoc modo referta manserit, adeò vt vulgo diceretur, Samaritanus es, diabolũ familiarem habes: quam calumniam aduersarij impegerunt Christo [d]. Hinc Simon ille cognomento Magus, magister Menandri. Vuierus autem caput istud diuinæ legis, *Præstigiatricem ne sinas viuere* [e], petens calumnijs, non animaduertit quid causæ fuerit cur lex nõ dicat pręstigiatorem: quod tamen non eo consilio dixit vt Magis, medicis, & Pharmacopœis ignoscat si fuerint uenefici, quib. notiora sunt venena quàm mulieriqus, sed eo pacto Lex Dei innuit hoc malo nõ perinde inquinari viros, & pro viro vnico quinquagenas mulieres ex eo laborare: vt in prouerbio Hebræorum est [f], quo plus mulierum, eo plus magorum est, רב מכשפים ברב הנשים Quamobrẽ scribit Plinius & fœminarum scientiã in veneficio prę-

[a] Lib. de diuinat.
[b] l. nemo de maleficis & mathe. C.
[c] Daniel. 2. Esai. 47. 1. Reg. 18.
[d] Ioan. 8.
[e] Exod. 22.
[f] Libro Pirke aboth.
[g] lib. 25. ca. 11.

ualere: quod vocabulũ de veneno accipi nõ oportere idẽ autor démonſtrat exẽplo Circes homines in beſtias transformãtis, q̃d omnia mũdi veneficia nõ eſſent effectura. Quintil. etiã hãc præſumptionem affirmat eſſe[a], Latrociniũ in viro facilius, ait, veneficiũ in fœmina credã. Legant omnes eorũ libri qui de Magis ſcripſerũt, fœminę quinquagenę cõperientur Sagæ aut dęmoniacæ vnius viri loco, vt antè diximus. Hoc aũt mea ſentẽtia nõ ex ſexus fragilitate accidit: nã inexſuperabilẽ peruicaciã in plerisq; cernimus, easq; ferẽdo quæſtiõis tormẽto ſæpe viros antecellere: vt cõiuratione in Neronẽ fuit exploratum[b] & poſt mortẽ Hippiæ Athenarũ tyrãni (cũ fœminæ ſibi ipſis linguas præciderẽt vt omnẽ veritatis conſequẽdę ſpẽ tortorib. eriperẽt) & plurimarũ q̃q; fœminarũ martiriis. Illud maiorẽ veri ſpeciẽ habuerit, ſi dicamus iſtud vi brutæ cupiditatis effici q̃ eò fœminã redigit vt perfruat ſuis cupiditatib. aut ſeſe vindicet: qua ex cauſa videtur Plato inter virũ & animantẽ brutã, fœminã collocauiſſe. Etenim grandiora eſſe videmus fœminarũ viſcera quã virorũ, qui nõ perinde feruẽt cupiditatum violẽtia: hominũ verò capita craſsiora, qa plꝰ cerebro prudẽtiaq; valẽt q̃ fœminę. Hoc illud eſt q̃d poetæ olim figurabãt, cũ Palladẽ ſapiẽtiæ Deã è Iouis cerebro natã ſine matre dicerẽt, vt oſtenderent nunquam à mulieribus manare ſapientiã, quę naturam brutarũ animantiũ accedunt propiùs: nã etiam fœminam quæ ſeduxit virũ, Satanas primũ aggreſſus eſt. Prętereà ſic Deo viſum fuiſſe ſtatuo in ordi-

[a] *in declamatione.*

[b] *Tacitus li. 14.*

in ordinem cogere & debilitare Satanam, cùm facultatẽ plerumq; ac inprimis ei concederet in creaturas indigniores, puta ſerpentes, muſcas, & alias quæ lege Dei immũdæ dicunt eſſe, deinde in alias ſimiliter expertes ratiõis potius quàm in homines, tũ in fœminas potius quã in viros, poſtremò in eos potius qui vitam more pecudũ brutarum tranſigunt quã in cęteros. Adde quòd Satanas fœminarum opera viros & liberos eodem pertrahit. Stabit itaq; diuinę legis conſtitutio, pręſtigiatrices ſtatim morte multãri oportere: & Vuieri calumnia cõtra legem Dei & magiſtratus probè officio fungentes repudiabitur. Vuierus enim aſſentitur [a] Sagis communicatiõem cum diabolis & pactum intercedere, eas q; ope diaboli nõ pauca ſcelera committere: idẽ verò libro de Lamijs modò pactionẽ interuenire negat, modò probari non poſſe ait, modò Sagarum confeſsioni non eſſe habendã fidem, falli quę putant ea fieri à ſe quę pro confeſsione dicunt, eas morbo melancholico infeſtari. Atq; hũc prætextum imperiti & Magi adhibent, vt effugiũ paribus afferant, regnumque Satanę adaugeant. Quicunque antehac dixerunt id eſſe à melancholia, non eſſe dęmonas putauerunt, nec fortaſſe dęmonas Deum ve vllum crediderunt ſubſiſtere. Vuierus autem Deum fatetur eſſe, fatẽtur etiã diaboli (vt in Scriptura legimus) & de potentia illius contremiſcunt: fatetur etiam omnibus ſcriptis bonos & malignos ſpiritus exiſtere, quibus cum hoĩe ſocietas pactumq; interuenit. Et quare Magorum expor-

[a] *lib. 2. de præſtig. cap. 4. & 8. & 34. & li. 4. cap. 14. & lib. 5. cap. 9. & ſæpe alibi.*

exportationes, maleficia, actionesq; mirabiles oportuit acceptas ferre melancholiæ: quare (id q̃d est incredibilius) fœminas melancholicas efficere: nam id esse admirandum notauit antiquitas ac inauditum potiùs, cùm nunquam fœmina ex melancholia aut vir gaudio moriatur, sed contrà fœminas complures summa lætitia enecet[a]. Certè Vvierus, vt est medicus, non potest ignorare humorẽ fœminæ planè aduersari adustæ melancholiæ vnde furor nascitur, siue à bile flaua adusta oriatur, siue à succo melancholico, vt inter omneis medicos conuenit: Vtrumq; enim procedit à calore & siccitate nimia, vt Galenus scribit libro de atra bile. At fœminæ frigidę à natura & humidæ sunt, vt idem autor, omnes Græci, Latini, & Arabes vno cõsensu docent. Ideoq; Galenus[b] scribit virum calida & sicca constitutione in regione calida & sicca per ętatem in melancholiæ morbum incidere: cùm tamen Olaus magnus, Gaspar Peucerus, Saxo Grãmaticus, & Vvierus ipse cum Germanicis omnib. Magorum Quæsitorib. assentiantur sub Arcton vbi congelascit mare, in Germania, per Alpes, & apud Allobrogas omnia Sagis circumfluere. Populos autem Borealeis constat tam abesse à melancholia, quàm absunt à pituita Afri. Illos enim albos esse videris, virentibus oculis, rufis & tenuib. capillis, rubicunda facie, hilares & loquaces: quæ omnia humori melancholico planè aduersantur. Quinetiam Hippocrates libro ὑδρωπικῶν primo & Galenus ibidem confirmant fœminarum in genere cer-

[a] *Plinius lib. 7. Valerius Max. Solinus.*

[b] *lib. de atra bile.*

re certiorem esse quàm virorum valetudinem ob profluuium menstruum quo ab innumerabilibus morbis vindicantur. Nunquam fœminę, ait Hippocrates, podagra, nunquam pulmonum exulceratione, Galenus inquit[a], nunquam epilepsia, aut apoplexia, aut phrenesi, aut lethargo, aut conuulsionibus, aut tremore infestãtur dum menses profluunt. Et quamuis dicat Hippocrates[b] comitialium & dæmoniacorum morbum (quem vocabant sacrum) naturalem esse, hunc tamen pituitosis solùm ait accidere, bilioſis nunquam: quod Vuierus medicus non potuit ignorare. Fœminas autem ferè dæmoniacas potiùs esse quàm viros suprà demonstrauimus, & Sagas sæpe corpore exportari, sæpe ἐκσαπικῶς abripi modis diabolicis, animaq; à corpore seperata, & corpore rigente expertę sensus. Illud verò magis ridiculum, quòd Sagarum morbus dicit à melancholia procedere, cùm morbi ex melancholia nati periculo semper coniuncti sint[c]. Verumtamen videmus Sagas in arte istà quadraginta annos aut quinquaginta versatas indeà duodecimo ætatis anno (vt Ioanna Haruilleria, quę viua cremata est die xxix. Aprilis M. D. LXXVIII. & Magdalena Crucia Cordubensis Abbatissa in Hispania M. D. XLV.) familiaritatẽ coluisse, & consortium cum diabolo habuisse, illã quadraginta, hanc triginta annis. Necesse est itaq; Vuierus fateatur insulsum esse, indignũ medico, & crassissimæ ignorantiæ vitium (etsi ignorantiã quid dico?) si melancholici morbi fœminis tri-

[a] lib. de venæ sectione.

[b] lib. de morbo sacro.

[c] Galen. lib. de atra bile.

buuntur, quibus illi non magis competunt quàm laudabilia effecta temperatæ melancholiæ, quæ virum (vt prisci omnes philosophi & medici annotarunt) sapientem, modestum, & consyderatum efficit[a]: nam affectiones istæ non mulieri amplius quàm ignis aquæ cohærere possunt. Salomo[b] quoque ante omnes temperamenti muliebris peritissimus se vidisse ait de millenis viris sapientem vnum, sed ex omnibus fœminis ne vnam quidem. Nunc igitur lymphatorum hominum errorem omittamus, qui fœminas statuunt esse melancholicas. Etenim Vvierus ipse videns suum illud velum melancholię certissima demonstratione sublatum esse & euidentissima veritate tot diuinarum humanarumq; legum, tot gentium omnium & populorum historijs, tot confessionib. voluntarijs aut vi extortis, tot iudicijs, conuictionibus, condemnationib. executionib. ab annis ter mille toto orbe terrarum editis: alteram technam sed obesiorẽ cõmentus est, vt Magorũ supplicia impediat: cùm Sagas dixit[c] à diabolo seductas esse, eiq; persuasum esse quod ipse fecerit id ab eis effici. Itaq; in speciem se vehementissimè Satanæ aduersari simulat, re cõseruat Magos, id est (vt paucis explicemus) colludit verbis cum Satana, reipsa verò amplitudinem & potestatem illius stabilit, cùm non ignoret magistratui neq; iuris dicũdi, neq; diabolos prehẽdendi facultatẽ esse. Atqui hoc argumento absoluunt non solũ Magi, sed etiã occisores omnes, latrones, incestuosi, parricidę, & qui-

[a] Arist. in problem. sectio. 30. princip.

[b] Prouerb.

[c] cap. 4. & ca. 8. de lamijs.

quicunque ab hoste humani generis ad maleficia committenda impelluntur. Deinde verò laudibus effert mirificè [a] multam in Papali Camera imperatam, quæ ad veniam consequendam binûm ducatorum est in quamcq; pœnitentem Sagam: tum dicit alibi [b] si defenderet non solùm ex lege Dei non esse mortem Sagis irrogandam, sed ne vllam quidem Sagarum mentionem extare in Scriptura sacra, ipsum non facilè conuictum iri. Hic ego testẽ appello Deum & legem ipsius ad istum hominem euincẽdum, appello sexcentos Bibliorum locos [c]. Imò verò vt cernamus oculis nihil esse coram Deo tam abominabile, nihil frequentius in Scriptura sacra prohiberi, Baleham à Deo inspiratus, quamuis summopere instante Balaco Moabitarum Rege ne faceret, populo Israelis benedixit, & tanquam Propheta rationem reddidit: nam neque incantator est, inquit, neque Magus in isto populo, sed Deus ipsi cùm opus est exponit voluntatem suam: Cúmque Deo placuit ostendere quantopere à magicis sortibus abhorret, inquit, Cauete vobis pro vita vestra, ne sequamini consuetudines abominandas istarum gentiũ quas excidi è terra propter sortilegia, magicas artes, & diuinationes, atq; ibidẽ nouẽ recẽset genera quib. reliqua continent [d]. Sed illud inprimis oportet obseruari, non homicidij, parricidij, incestus, tyrãnidis, idololatrię noĩe Deũ dicere populos illos à se exterminari, sed ob sortes magicas: & q̃niã populi suos liberos diabolo Moloch cõsecra-

[a] lib. de lamijs cap. 24.

[b] lib. 3. de præstig. cap. 25.

[c] Exod. 7. & 8. & 9. & 22. Leuit. 19. et 20. Deut. 18. 2. Reg. 9. & 21. & 23. 2. Paralip. 33. Esai. 8. & 34. & 47. Daniel. 2. Miche. 3. & 5. Ezech. 13. Iere. 19. 23. 27. & 50. Actor. 16. Nahum 3. Num. 23.

[d] Deut. 18.

bant ad facienda sortilegia sua, Deum præcipere vt quisquis rem istam abominandam commiserit lapidibus obruatur[a], morte omnium (vt R. Maymonides ait[b]) crudelissima: tum verò Deum adijcere se furorem suum immissurum contra populũ qui impune scelera ista abire siuerit. Itaq; volens Samuel grauitatem peccati regi Sauli exponere, peccatum, inquit, tuum æquè magnum est ac magorum crimen: Similiter vt demonstretur quantopere Manassem Regem Deus exhorruerit, scriptũ est Manassem suis execrãdis sceleribus prouocasse Deum, atq; subijcitur eum fuisse magum, & conuentionem cum diabolis iniuisse: itaq; spoliatum fuisse regno, & numella in carcere fuisse coercitum. Et quamuis eum posteà pœnituerit, eo tamen exstincto post annos quinquaginta Ieremiæ dixit Deus[c], Igne & cædibus delebo istud oppidũ propter execrabilia scelera Manasis Regis: de loco verò Topheth vbi Satanæ sacrificauerat dicitur is fore locus cædium ad vindictam irædiuinæ (vt contigit) exercendam. Similiter libro IIII. Regum cap. xvij. dicuntur decem tribus exterminatę & in exilium raptæ, quòd in res magicas & sortilegia incumberent. Atq; hos quidem locos apprimè conuenit obseruari: nititur enim hoc vno crimine decem tribuum captiuitas: de duabus autẽ reliquis tribubus, dicitur Deus (qui ad vltiones est tardissimus) post annos quinquaginta sortilegia Manasis vindicasse, cùm igne cędibusq; permista fuerunt Hierosolyma & duæ tribus deportatæ

[a] Leuit. 20.

[b] lib. 3. more ne bocim.

[c] Iere. 19. et 15.

tatę. Alibi verò dicit[a], Gladius ad diuinos, gladius ad Chaldęos: & apud Micheã[b], delebo è terra magos diuinosq; Et cũ Esaias euersionẽ Babyloni minat, cædes & incẽdia, omnes hę calamitates, inqt, euenient tibi propter amplitudinẽ scelerum tuorũ execrabilium quę commisisti cum Magis tuis. Denique infinitum esset omneis sacræ Scripturæ locos minutatim expendere: vt missos faciamus Doctores, Legislatores, Philosophos, Historicos exẽplis circumfluẽteis, ex quibus apparet magos post omnem hominum memoriam Deo & hominibus visos fuisse execrabiles. In hanc quoq; sententiam suprà annotauimus ab Augustino scribi, supplicia contra Magos ab omnibus sectis decreta esse: vt demõstraremus Vvierum quidem legisse optimè & intellexisse pœnas diuinis & humanis legibus cõstitutas, sed de industria appetiuisse cauillis atque calumnijs, cùm eas non de Magis dixit, sed de veneficis solùm agere. Iam igitur videamus quid Lamiarum nomine intelligat: in hoc enim vertitur tota disputatio. Hæc Vvieri definitio[c]. Lamia est quæ ob fœdus præstigiosum aut imaginarium cum dæmone initum, propriè ex suo delectu, vel maligno dæmonis instinctu impulsu'ue, illiusqu'e ope qualiacũq; mala vel cogitatione, vel imprecatione, vel re ludicra atq; ad institutũ opus inepta designare putatur: id est (vt paucis contraham) Saga est quæ putatur fœdus habere cum dæmonibus, & id quod non facit ope eorum facere. Hic verò nemo non videt, si multum Vuierus ab arte

[a] Ierem. 50.
[b] Miche. 5.
[c] lib. 7. de præstig. cap. 1. & lib. de Lamijs, cap. 5.

medica aberrauit cùm de melancholia fœminarũ ageret, eum iterũ errare in ratione Dialectica & lõgè grauiùs, cum definitionem in imaginatione ponit: proprium enim definitionis munus est vt tanquã digito pertingat & cõmonstret oculis germanam rei naturam siue essentiã cuius est definitio. Id verò magis est ridiculũ, ꝙ in definitione sex disiũctiões coaceruat: cũ vitiosa sit definitio, ait Arist.[a] quæ vel vnicam disiunctionẽ continet, velut si dixeris, occisor est is qui percutere putatur, aut occidere, aut ludificari alterum. Huic persimilis est Vvieri definitio. Atqui si ea Saga est quæ putaẽ esse, & non est Saga aut Lamia, certè nec fuerunt de Lamijs scribendi libri, nec perueſtiganda rei quę nõ est definitio. Primùm. n. quęritur vtrũ id quo de agitur sit in rerũ natura, nécne. i. an sit, tum quid sit, deinde quale sit, postremò cur sit. Librum igitur Vvieri de Lamijs deleri oportuit, non aũt rei quę nusquam est definitionẽ poni: qui lapsus in re philosophica est vitiosissimus. Vvierus tñ sortilegũ[b], quem magum infamem vocat, definit eum qui conatur accersere & inuocare diabolum, vt se exhibeat & ad postulata respondeat. Hęc paucis placuit annotare: nam Vvieri definitio paginam propè continet, ac disiunctiones duodecim. Non ita facilè conuinci Petrus de Appono potuit, qui Dęmonas existere non audebat confiteri, tum vt eleuaret opinionem vulgi (nam magus habebaẽ vulgo) tũ vt alios eodem perduceret: at Vvierus post quam confessus est esse malignos spiritus, etiamꝙ

[a] lib. 6. Topic.

[b] lib. 2. de præstig. cap. 2.

indicem

indicẽ eorũ conſcripſit ad fin. lib. de præſt. Magis præterea cõfeſſus eſt cõmunicationẽ cũ Satana & fœdus intercedere, mirũ eſt profectò quidẽ negat Sagã cũ Satana fœderatã eſſe, idq; totũ imaginariũ aſſerit, cùm diſertè lex Dei Sagę cũ maligno ſpiritu fœdere iunctę meminerit. Quia verò Inquiſitores quinq; [a], qui ſummatim infinitum Sagarum numerum conſcripſerũt quę in Germania ipſis autoribus fuerũt neci traditę, cõpererunt ex confeſsione omnium eas cum Satana fœdus cõſertis manibus pepigiſſe, hic Vvierus [b] adducit fieri non poſſe vt cõſerãtur manus, quia dęmones, inquit, nõ carnea ſed ſpirituali cõcretione cõſtãt. Atqui vox cõcretionis naturæ ſpirituũ omnino aduerſatur: nihil eſt, ait Tullius [c], in animis cõcretũ, nihil miſtũ: idq; ex Ariſtotele [d], qui intellectum vocat ἄμικτον & ἀπαθῆ. Quòd ſi in ſpirituũ natura concretio admittit, id quoq; fatẽdũ erit eis eſſe corpora: vt fecit Auguſtinus ſequutus definitionẽ Apuleij, qui dæmonas vocat natura corporeos, itẽ Philoponus Peripateticus [e], Porphyrius, [f] Iãblichus [g], Plethõ, Pſellus, Plotinus Academici, & Gaudentius Merula hoc vno argumẽto freti quòd res incorporea non põt quicquam à corporea perpeti. Itaq; Baſilius ipſe æquè Angelis ac Dęmonib. eſſe conſtituit corpora, eademq; occaſione veteres dixerũt dęmonib. diuiſionẽ cõtingere. Cõmunis verò Theolog. opinio, ac nominatim Ioan. Damaſc. Greg. Nazian. Thom. Aquinatis [h] & Magiſtri ſententiarũ eſt dęmonas & Angelos eadem natura eſſe, omnes formas puras & ſim-

[a] *in malleo maleficarum.*

[b] *lib. de Lamijs, cap. 7.*

[c] *in Tuſcul. qu.*

[d] *li. 2. de anim.*

[e] *lib. de anim.*

[f] *lib. περὶ ἀνοχῆς τῶν ἐμψύχων.*

[g] *lib. de myſte.*

[h] *lib. 3. ſenten.*

& ſimplices: quãuis in eam quoq; rem conſentiũt, bonos & malignos ſpiritus ſibi cùm opus eſt, formare corpus aſpectabile, vt id σωματικῶς efficiant q; volunt. Plena eſt Scriptura exemplis, vt viſionis Abrahamo oblatæ, Iacobo, Moſi, Elię, Manohę, Abacucho, Tobiæ, alĳsq; innumeris: pleni ſunt libri Iamblichi de myſterĳs Aegyptiorum, Plutarchi[a], Procli, Porphyrĳ, & Plotini; denique omnes totius antiquitatis libri ad noſtrum vſq; ſeculum: vt Oalus magnus ſcribit frequentiſsimè in regionibus ſingulis ad Boream ſitis ſpiritus ſpectari humana forma, qui tangũt hominũ dexteras, poſteaque euaneſcunt. Verũtamen ponamus nec naturę concretionẽ in dæmonib. eſſe, nec eos corpus vllũ aſſumere, ſed naturas eſſe puras, ſimplices, & planè diſparatas, vt de Angelis ſiue intelligẽtĳs loquitur Ariſtoteles: Vuierus tamẽ negare nõ poteſt quin velit illudere, cũ argumẽto iſto abutit vt pbet nullum pactũ hominib. nullam conuentionẽ cũ Satana intercedere. Etenim ad conuentionẽ ſimplex cõſenſus ſufficit, qui cõſenſus ſine ſtipulatiõe, ſine verbo, ſine ſcriptura, oculo & nutu ſolo, ait lex *b*, fieri poteſt. Imò Vuierus ipſe annuit Magos paciſci & conuentionẽ inire cũ Satana, & hũc eos alloqui & reſpõſa dare: Cur verò Magos potius quàm Magas? nam lex Dei de Magis fœminis diſertè loquitur & nos fœminas exemplis innumeris infeſtiores hoc malo quàm viros eſſe ſuprà commonſtrauimus. Amplius etiam Vvierus aſſentitur *c*, dęmonas ſibi corpora hominum beſtiarumq; aſſumere:

[a] lib. περὶ τῆς τῶν λοιπόντων χρησηρίων.

[b] l. nutu. de legat. 3. ff. lib. 2. de præſtig. cap. 2.

[c] lib. de Lamĳs, cap. 16. & lib. 3. de præſtigĳs, cap. 12. & lib. 4. cap. 14.

adeò

adeò vt ex ſcriptis ipſius iudicari queat contradictio, & ἀναπόλογος concluſionum ipſius vinci. Nobiſcum enim in eo conuenit, quòd Dæmonas tradit exportare homines & in aera efferre ſine corpore: cuius rei plurimas adducit hiſtorias [a], & viſas à ſeipſo narrat. Ridet quoq; Vuierus [b] ſuauiter Magorum cum Dæmonibus copulationem, quam omnis antiquitas omnesq; populi certiſsimam eſſe duxerunt & Theologi confirmarunt: Auguſtinus ipſe libro xv. de ciuitate Dei, magnę impudẽtiæ ſcribit eſſe ſi quis hoc negauerit. Hæc illius verba, Dæmones creberrima fama eſt, quos Latini Incubos, Galli Duſios vocant, mulierum attentare atq; peragere concubitus: & hanc aſsiduè immũditiam & attentare & efficere plures talesq; aſſeuerant, vt hoc negare impudentiæ eſſe videatur. Cõſtat apud omneis nõ eſſe moris vt fœminæ de ſcortationibus ſuis glorientur: qui ergo faterentur illę rem ſibi fuiſſe cum diabolis, niſi ita ſe habuiſſet? Omnes autem Germaniæ, Hiſpaniæ, Galliæ, Italiæq; Judices monumentis literarum conſignarũt, & nos legimus Sagas omneis iudicio ipſorũ condemnatas, fuiſſe confeſſas & in ſuis confeſsionib. ad mortem vſq; perſtitiſſe, complureis etiam quibus venia data eſt dixiſſe copulationem ſibi fuiſſe cum dæmonibus, & frigidum illorum ſemen expertas eſſe, vt ex libro Quæſitorum quinq; [c] (per quos innumeri fuerunt ad mortem damnati) & ex Paulo Grillando [d] didicimus. Demonſtraui ſuprà multis ſingularium iudiciorum exemplis quæ ad

[a] lib. 3. & 4. de præſtigijs.
[b] lib. de lamijs.
[c] malleo maleficarum.
[d] lib. de ſortile.

me perlata sunt, id optimè cùm factis ἀβασανίστως confessionibus, tum conuictionibus certis comprobari: neq; dubium est quin scortationis corporeæ cupiditas fœminas præsertim ad spiritualem scortationem pertrahat. Huc referri potest abominanda illa & execrabilis impietas expressa Lege [a], qua omnes qui diabolo Pehoris sese coniunxerant, misere dicũtur periisse. Cumq; lex Dei [b] prohibuit ne Saga sinatur viuere, paulo pòst subiicit, qui animãti brutæ concubuerit plectatur morte. Verborum autem in lege Dei series obscurè perstringit turpia & incredibilia scelera. Sic vbi dicit, nõ offeres Deo mercedẽ meretricis aut pretiũ canis, scortorũ coniunctio cũ canib. ostendit, quã insignibus exẽplis antè demõstrauimus: & Leuitici xviij. dicit, nec eũtes ampliùs sacrificabitis Satyris vestris diabolis, post quos scortati estis. Sed cũ Vuierus medicus animaduerteret neq; oppilationẽ hepatis, neq; liẽteriã sanis & incolumib. fœminis adscribi posse, atque hũc morbũ dormiẽti solũ accidere, à tota verò antiquitate nõ solùm dæmonũ (qs Græci Ephialtas, Latini Incubos vocãt) cũ fœminis copulationem, sed etiã virorũ cũ dæmonib. specie muliebri, Hyphialtas vocãt aut Succubos, eamq; inter vigilandũ fieri, & in quibusdã 30 aut 40 an. perdurare, vr ipse Vuierus agnoscit: propterea nõ dixit hunc morbũ esse in Magis, sed negauit, dicẽs fœminas esse melancholicas quę id se putãt facère quod nõ faciũt. Atqui nunquã eæ eis cremant furiosæ [c]: sed fraus in eis cernit, discretio, iudiciũ, quo negãt constanter

[a] Deut. 4.
[b] Exod. 22.
[c] l. diuus. de offic. præsid ff. l. pœna. §. sanè de parricid. ff.

stanter factum, vt quædam faciũt, aut excusant véniamq; postulant, vt aliæ, aut se abdunt & proripiunt fuga, quæ actiones furiosorũ non sunt. Adde quòd conuictiones, testimonia, comparatiões testium, & cõfessiones gentium omniũ ad Indos occidentales vsq; maximã inter se habent conuenientiam & similitudinẽ, item Dæmonũ cum fœminis copulationes: vt in historijs Indicis legimus, & suprà annotauimus. Vnũ ex Vuiero libenter quæsiuerim, quisnã iste sit Sagarũ morbus quo puerulos qui deprehendunt occisi putãt se occidisse, quo elixant & liquant eos vt pinguedinẽ ex eis habeant, vt fatentur illę & sępe compertæ sunt. Imaginant (ait Vuierus [a]) sed id totum effecisse, falluntur tamen: Cui verò in tam execrando scelere fides habebitur, nisi oculis habeatur? nisi sensui? nisi tactui? nisi inculpatis testibus? nisi confessionibus voluntariè aut ad quæstionis tormenta factis? nisi denique euidenti & permanenti facto, vbi fuerint deprehensæ? Sprangerus scribit [b] obstetricem vnam quæ frequẽter aderat puerperijs, in Constantiensi agro fuisse morti traditam eo quòd XLI. pueros recentes ab vtero necauisset, inditis clàm in eorum capita grandibus aciculis. Eadem parricidia à Medea Saga legimus fuisse perpetrata, cũ modò fratrem, modò suos ipsius liberos occideret. Sortes quoque Magicas Canidiæ apud Horatium legimus [c], Erichthonis apud Lucanum, bufones, angues, ossa, quæ Sagę nostræ plerumq; ferunt & quibus comperiũtur instructæ. Nulla sors

[a] *lib. de Lamijs cap. 8.*

[b] *in malleo maleficar.*

[c] *lib. Epodon. ode 5.*

magica est quam Orpheus ante annos ferè ter mil le non descripserit, & Homerus ex parte, quam lex Dei ante annos ter mille quingentos non annotauerit. Suprà ex Ammiano exemplum Magi adduximus, qui mulierem grauidam execuit vt haberet fœtum, Valente imperium obtinente. Ante annos c. Raziorum Baro conuictus est quòd post multas puerorum cædes vxorem suam prægnantem conatus sit discindere, vt satanę sacrificaret filium, idq; edoctus à Satana, cui nihil gratius potest accidere: non autem vt pingue haberet ad res detestabiles consumendum. Ista Satanæ est persuasio, vt Magos adducat ad parricidia: nam pingue infantis defuncti ex natura lege ineptum esse suis rebus prædicant. Demonstrauit modò id exemplũ quod adducebamus puerorũ xli. quos interemit Saga, necdum baptizatos, sed Satanæ cõsecratos. Vvierus autem simulans se nihil eorum credere quæ tam bene quàm magister ipsius Agrippa nouit, ausus est scribere ac potiùs fingere se Baptistæ Portæ Itali opinionem sequi, eumq; summopere laudibus euehit. Scribit tamen iste Sagas sibi confessas esse vnguentum à se ex pueris elixis & liquatis fieri, & pharmaca quædam adhiberi, quæ hic dissimulari præstat: Sic reipsa docet parricidia ista committere, idq; ex falsa diaboli persuasione, hoc vnguento fieri vt homines huc illuc transuolent. Sagæ autẽ Gallicæ nec agiliores nec leuiores sunt Germanicis aut Italicis: verumtamen pars earum maxima (vt in Cenomãnis, Verberianis, Lognianis a-

nis apud Potezanos quas antè obseruauimus) sco pis solùm quos inter crura ponebãt & verbis quibusdam vtentes in aera subitò attollebant: & Paulus quoq; Grillandus earum plurimas quas in Italia necari vidit confessas narrat hircum ipsis præ foribus adesse, quem conscendebant exportandæ sine pingui vnguentóve vllo. Baptistam Italum in libro de Magia, id est, sortilegio, & Vvierum in id videmus incumbere, vt istud vnguentum esse doceant facultate naturali & soporifera, ne quis periculum dubitet facere. Etenim herbæ soporiferæ sunt mandragora, papauer, solanum mortiferum, hyoscyamus, cicuta: at nũquam medicus Græcus, Arabs, aut Latinus extitit, qui dorso, brachijs, cruribus vnguenta imposuerit quibus eo vsq; hominem soporaret vt planè careret sensu. Sin aũt quid extrinsecus adhibuerit, frontale fortasse fuerit ex seminibus frigidis quæ mistionib. & infusionibus emendantur. Pingue verò (vt medicorum placitis exponitur) calidum est & inflammat natura sua. Quo igitur pacto afferret somnũ, siue dorso siue brachijs adhibitum? somnum enim faciunt venæ carotides sanguinem à corde ad cerebrum exportantes, & lenis humorum fluxus (qui vt vapores in aerem, sic in cerebrum ascenderunt) suauiter in partes cordi adiunctas recidens. Verùm vt doceamus animam à Satana extra corpus abripi, tanquã si vitę & sensus expers relictum esset (quemadmodum in capite de ecstasi disseruimus) neq; id sommo simplici adscribendũ esse, omnia simplicia so-

porifera manifestum est impedire non posse quin homo, quãuis soporatus & sepultus somno, ignẽ cuti admotum sentiat : magos verò in ecstasin abreptos nec ignem sentire nec dolorem vllum est exploratissimum, vt suprà demonstrauimus, in locum Virgilij agentis de Saga,

—*quæ se promittit soluere mentes.*

Alio quoq; argumento quod nullę machinæ labefactare possunt, confirmamus neq; id vnguentum efficere, neq; somnũ esse, sed veré animã extra corpus abripi: nempe quòd omnes qui sic rapiũt post semihoram redeũt, aut simulac videt ipsis : hoc verò homines narcoticis soporati nõ possunt, sed vnum duos ve interdũ dies obruti somno permanent. Vsus præterea comprobauit homines ecsta-
[a] *in c. de ecstasi.* si abreptos (vt antè ostendimus [a]) veritatem rerũ ad centesimum milliare gestarum annotare. Illud verò notari conuenit, vnguenti illius confectionem quam autor Magiæ naturalis docet, non ex simplice vllo soporifero constitutam esse, sed ex periculosis venenis compluribus. D. Augustinus de hac ecstasi (quam certam esse & indubitatã affirmat) loquens, & vires diaboli admirans, Serpit, inquit, hoc malum dæmonis per omneis aditus sensuales, dat se figuris, accommodat se coloribus, adhæret sonis, odoribus se subijcit. Si ergo dæmones iustissimè annuente Deo animam à corpore separare possunt, ecqui non possent eos corpore exportare? Illud enim multo plus habet admirationis, si soluta anima separabitur à corpore atque

eodem

eodem reuertetur, quàm si corpus animaq; simul à diabolo auferatur. Equidem istam ecstasin siue aphæresin secundum legis diuinæ testimonia validissimum esse argumentum iudico, quo demonstremus animas immortales esse, & Aristoteleam illam decidamus hypothesin [a], animam si quid potest sine corpore immortalem esse: corpus enim Magorum principes (qui id experientia, vt Orpheus, cognouerãt) carcerem dicunt animę, Empedocles & Zoroastes nobilissimi sua ętate Magi sepulchrum vocant, Plato σῶμα, corpus, tanquam σῆμα, monumentum, appellari putat, quod Socrates animæ cauernam appellabat [b]. Ad argumenta & rationes istas, quas Vuierus non soluit, adest clarorum virorum omnium ab omni seculo autoritas Plutarchi [c], à quo plura & numerabilia exempla afferuntur, Plotini [d], Plinij [e], Augustini [f], Thomæ Aquinatis [g], Doctoris Bonauẽturæ [h], Durandi, Theologorum denicq; omnium, item Syluestris Prieræ, Pauli Grillandi, [i], & quęsitorũ quincq; Germaniæ [k], qui de innumeris Sagis iudicia habuerũt, & acta earum breuiter in librum vnum retulerũt. Cùm itaq; præter autoritatem hominum tam multorum, ordinaria quoq; ex infinitis iudicijs habeatur experientia, in quibus extant testimonia, repetitiones, comparationes testium, conuictiones, & confessiones ad mortem vsque stabiles, non isthæc pertinacia est Vuieri quòd sententiam contrariam defendit, sed maxima impietas est studiũ quo rapitur vt Satanæ regnum amplificet. Visa enim

[a] lib. 2. de anim.
[b] lib. 7. de Repub. Plato.
[c] Plutarh. in Romulo.
[d] Plotin. lib. de anima.
[e] Plinius lib. 7
[f] August. li. 10. et 21. de ci. Dei.
[g] Thom. in secunda secũdæ, q. 95. art. 5. tit. de superst. & in tract. primæ partis q. 8. & tit. de miracul. q. 16. art. 5. & 6. tit. de dæmõ.
[h] Bonauent. in lib. 3. sent. dist. 19. q. 3.
[i] Grilland. li. 2. de sort. ca. 7.
[k] in malleo malefic.

enim est sagarum probatio, quæ cùm de nocte abfuissent, confessæ verum causam absentiæ suæ indicarunt. Tempus quoq; visum est, cùm ij qui recentes in illos cœtus venerãt, ope Dei implorata aut earum rerum quas videbant metu aut horrore cõcepto se procul à domo abesse compererũt ad milliaria quinquaginta aut centum, & eò reuerti maximis itineribus vnde ipsos Satanas momento exportauerat. Exempla recentis memoriæ notauimus, Lochianum, Lugdunense, Cenomãnicum, Pictauiense, Castello russanum, Lognianum, aliaq́e innumera apud autores à nobis adductos exposita, qui omnia simul Vuieri argumenta resecãt dicentis Magos esse melancholicos: istud enim de duobus saltem non potest dicere, qui domum itineribus maximis reuerterunt. Quamquam Vvierus [a] sibi ipsi contradicens passim assentitur Simonem Magum, cui Nero honorariam statuam dedicauit, in aerem volauisse: quod prisci etiam Doctores [b] nec pauci consignauerunt scriptis. Summę igitur dementiæ istud est, Vvierũ confiteri Simonem magum per aera volitasse, & nihilominus cõtrariam sententiam affirmare, falli nempe Magos cæteros qui se per aera exportari in cœtus Magorum putent. An minus virium iam habet Satanas quàm tum habuerit? hæc enim post mortem Christi gesta sunt. Quin etiam Vvierus ipse [c] narrat histrionem magum à se in Germania visum, qui spectante populo cœlum versus ascendebat clara luce, cumq́ vxor pedib. eũ prehenderet pariter sublatam

[a] lib. de lamijs, cap. 3.

[b] Ambrosius in Hexamero, Irenæus, Eusebius, Clemens in itinerario, Hegesl. lib. 3. de excid. Hieros. c. 2. Niceph. lib. 2. hist. eccl. c. 27. Fulg. lib. 8. cap. 11.

[c] lib. de præst.

latam esse, hac item comprehensa ancillam sursum abiuisse: ita multo tempore in aere versatos esse, corona populi attonita & miraculum admirante. Simile exemplum in Hugonis Floriacensis historia legimus, Matisconensem quemdam Comitem maxima voce clamantem, amici adiuuate me, abreptū in aera & delatum esse, nec deinceps visum: sicuti nec Romulus apparuit ex quo præsente exercitu in aerem fuit sublatus. Quamquam ex contextu Euangelij discimus Christū à Satana ad templi verticem, deinde ad cacumen montis fuisse exportatum: vnde Aquinas conficit id dubio procul esse consectarium, nihil minus Satanam ex permissione Dei alijs quoq; transferendis posse, cùm certissimè apud omneis sanos constet verum hominem ac non imaginarium fuisse Christum. Ego verò satis habuero, si Vuierum ex sermonibus ipsius & scriptis vicero. Idem enim[a] qui se homines vidisse scribit à diabolis in aerē sublatos, eamque rem non esse absurdam dicit: qui rem falsam ibidem scribit, quæsitum fuisse in Germania Magum qui se pollicebatur liberos Francisci I. Regis Madrico ex arce educturum & ex Hispania in Gal liam per aerem deuecturum esse, at nihil fuisse effectum, quòd metueretur ne hoc duce ruerent & ruentibus ceruices diffringerentur: qui ampliùs lib. iiij. cap. xix[b]. scribit diabolum causidici specie agentem causam, cùm audiret aduersarium diabolo sese dedere si ab hospite pecuniam accepisset, dimissis confestim subsellijs periurium spectantibus

[a] li. 2. de præstigijs. cap. 12. pag. 6.

[b] de præstigijs.

omnibus exportasse, eamque historiam re uera in Germania confirmat accidisse: qui multis exportatorum à diabolo virorum accumulatis exemplis, id omnino certum nullaq; ex parte absurdum concludit esse: idem ergo nihilominus in libro de Lamijs rem planè contrariam asserit, eoq; pacto leuitatem sui cerebri & confusam instabilitatem omnibus vbique testatam facit. Ac multorum quidem historicorum & Theologorum repudiat fidem [a], verumtamen Legenda quoque aurea vtitur, ex S. Germani vita producens historiam, S. Germanũ ad visendam Sagarum saltationem abiuisse, inde repentè ad cubilia virorum aduenisse in quibus illæ compertæ sunt, tanquam si leuior Satana S. Germanus extitisset, ac non eadem celeritate qua deuexerat eas potuisset reuehere. Quod autem Vuierus ait non esse in propria Sagarum facultate vt tonitru immittant aut grandinem, accipio lubens: ac ne homines quidem cereis imaginibus aut vocibus enecare posse. Sed illud negari non potest, & ipse Vuierus annuit homines, bestias, fruges à Satana perdi nisi seruet Deus, idq; sacrificijs Magorum, votis & precibus, iustaq; Dei permissione inimicos suos operâ inimicorum vlciscentis. Itaque Magi ante alios supplicijs mille digni sunt quòd Deo renuntiauerint & Satanam adorauerint: & quidem grauioribus digni supplicijs quàm si suis ipsorum manibus parentes occidissent & segetes incendissent. Hæ enim offensæ contra homines sunt, ait Samuel [b], illa directè petit maie-

[a] *lib. 2. cap. 13. de præstig.*

[b] *lib. 1. cap. 2.*

tis maiestatem Dei. Multo igitur magis supplicia merentur illi qui & Deum ipsum nõ obscurè prouocant offensionibus, & homines sortibus suis enecant, & fruges perdunt: ac propterea xij. tabulis in eos constituebantur pœnæ qui fruges incantassent: quod Vuierum ludificari non miror, cùm ipsam Dei legem petat calumnijs. Atqui hoc potest regeri, debuisse Vuierum de colore & hypostasi vrinæ & rebus consimilibus iudicium facere, non res sacras attingere & in diuinas humanasq; leges attẽtare. Etsi enim à Satana Vuierus illud fatetur fieri, minimè tamen negaturus est eum à Magis incitari, pelli, pertrahi, adiuuari, itemque à Satana Magos, vt ea quæ perpetrantur scelera perpetrent: quemadmodum id etiam dici nec iniuria potest, populos ardentibus Mosis, Eliæ, Samuelis, aliorumque sanctorum votis seruatos esse, cùm Deus ad preces eorum inclinans manum subduxerit & ab accensa ira conquieuerit. In eam ergo sententiam Magi dici possunt abominandis precibus & sacrificijs in causa esse cur tam multæ calamitates accidant. Fatetur Vuierus ipse[a] cùm famosę illius Sagæ Cliuensis meminit ad Eltanum pagum, Sibyllæ Dinscops nomine, statim vt cremata est illas viatorum infestationes destitisse, qui manu aspectabili (nihil enim ampliùs conspicuum erat) atrocissimè cædebantur: ex quo manifestum est hanc primariam illius vexationis causam extitisse, cùm effecta repentè cessauerint ea causa expugnata. Hoc enim commune in

[a] lib. 6. de præstigijs, cap. 15.

omni scientia axioma obtinet, cessante causa cessare effectum [a]: quemadmodum ex contrario dici potuisset istam non fuisse causam [b], si infestationes illæ perstitissent. Nihilominus tamẽ apud omnes constat iudicium aduersus Satanam à Iudicib. non fuisse latum, sed eo vim ac potentiam illius imminutam esse, quòd Sagam illam sustulerint quæ manum suam ei commodauerat, eum orauerat adoraueratq́, eiusq́ conatus adiuuerat. Biebranæ Sagæ suprà meminimus, quæ ad Laodunum cremata fuit anno M.D.LVI. Hęc infirmabat homines, mirificeq́ distortos reddebat, eosq́, bestias, & fruges perdebat. Sed vt primùm fuit exusta, cessauerunt hæc omnia, vt ex Iudice qui de ea quæstionẽ habuit cognouimus. Idem mihi prętereà narrauit, cùm ista cuidam fœminæ comminata esset eam nunquam lactaturam, ita accidisse & lac eius subitò exaruisse, & quamuis multos liberos pareret, tamen vbera semper aruisse: Cremata verò Saga statim copiosè lacte abundasse, quamuis non propterea Satanas viuere destitisset. Ex quodam nobili honorato viro cognoui vxori suę ab amita impedimentum fuisse factum ne pareret (sic illa moriẽs confessa est) vt successionem liberis acquireret: Illa vt mortua est, hanc breui grauidam factam peperisse semel atq́ iterum, cùm annos iam vndecim cõiugati vixissent. Satanas verò (quem Vuierus solum in causa fuisse dicit) non erat mortuus. Hebræis coram Bahal pehore procumbentibus & orantibus eum, exarsit ira Dei in populum totum, & occu-

[a] *l. adigere. §. quamuis. de iure patronat. ff.*

[b] *l. conditionis. §. pupillus, prin. de cõdit. & demon. ff. l. pen. ex quib. cau. maiores. ff.*

& occubuerunt breui tempore viginti quatuor hominum millia. Populum autem ad istam idololatriam à Satana fuisse prouocatum nemo negauerit: Verumtamen Pinhas Sacerdos zelo honoris Dei percitus transfixit ducem cuidam Madianitidi concumbentem, quæ ad istam idololatriã eum pellexerat: itaq; repentè ira Dei sedata est, qui Pinhaso benedicens amplis benedictionibus, furorem suum accensum contra populum ab eo extinctum esse pronuntiauit. At Satanas tamen non erat mortuus, quẽ Vuierus, planè excusans Sagas, fuisse & esse autorem asserit istorum malorum omnium. Ex his igitur concludimus Sagas (ωιηεγοὺς & impellentes causas esse morborum & necis hominibus pecoribusq; illatæ, cùm illis affectis morte omnia ista desinant: atque hoc responso argumenta singula euertunt quæ adduci solent, & quæ Vuierus deprompsit è Doctorum quorũdam scriptis [a] similiter vt ipse disputantiũ, id est, Physicè de Metaphysicis, insigni errore innumeraq; absurda pariente. Nam si Physicè agetur ex naturę lege, dicendũ erit Sagas nec fruges nec animalia enecare posse, quia præditus esse potentia oporteret: vt autem potentiam habeant tria sunt opus, vis & facultas agentis, apta constitutio rei patientis, & conueniens quæ possit fieri commodaq; rei vnius ad alteram applicatio. At mulieri non inest facultas constituendi de elementis, nec verbis alia facultas quàm illius qui ea pronuntiauerit: si autem ne illa quidem potest, certè nec illius verba (quicquid

[a] Alex.cõ.128. lib.1. Alciatus.

Ioannes Picus in positionibus magicis asserat) vt suprà demonstrauimus, adeò quamuis Sagæ inesset potentia, ineptus tamen modus quo vtitur, verborum pronuntiatio, eam carere potentia arguit. Hoc argumentum ratione nititur. Quòd si negabitur Saga id cum Satana non posse facere quod sola per se nõ potest, vt Vuierus ait, id verò falsum est. Hoc argumentum captiosum est, & elenchus sophisticus à simplicibus ad composita. Est enim certo certius, quemadmodum nec solum corpus sine anima quicquã potest, nec sola anima corporeas actiones præstare, puta bibere, edere, dormire, digerere, & quæcunq; naturalia sunt animæq; coniunctè & corporis communia, sed alterũ cum altero suis actionib. optimè defunguntur: eadẽ quoque ratione dici id posse fieri vt nec sola Saga, nec Satanas solus ac seorsim possit quod alter cũ altero coniuncti possunt. Fundamentũ rationis huius est naturalis causarũ demõstratio ad vnũ effectum concurrentiũ & inter se adiuuantiũ, vt progenies est à mare & fœmina iunctis, ad quam nihil disparati possunt: & apud veterẽ quemdã Rabinũ memini legere corpus & animam subire pœnas, quia coniunctè peccauerint. Istorũ itaq; à rebus disiunctis ad cõiunctas excusatio tam probabilis est, quã illa cæci & pedibus capti quos accusabat holitor ingressos fuisse hortũ & fructũ eius comedisse. Respondenti cæco, at nihil video, nec hortũ, nec arbores, Capto pedibus dicẽti, nõ sunt mihi pedes quibus iuerim, Regessit holitor, cæcus captum pedibus ba-

bus baiulauit, hic duxit illum: sic coniuncti fecerant quod nunquã seorsim potuissent. Quinetiam in hac causa maior est veritatis species, cùm solus Satanas res admirabiles (vt antè diximus) possit efficere[a], cædere, necare, fruges perdere, ventos agere, ignes, grandines, fulmina dissicere, vt Deo permittente castiget tanquam carnifex & summæ illius iustitiæ administer: ac proinde multo magis si iuuetur, rogetur, adoreturq; à Sagis vt id faciat, cùm sine precibus earum, inuocatione & adoratione infirmentur vires illius, debilitetur potentia, & ita nocendi occasio præcidatur vt sæpe mortuis Sagis loripedes videas erigi, curari morbos, luem desinere, quod suprà demonstrauimus. Istud autem argumentum, Sagas pœna indignas esse si eis Satanas ad efficiendos conatus suos abutitur, nec posse actionem simul & perpessionem eidem rei incidere, sophisticum & captiosum est. Nam actionem simul & perpessionem certissimum est posse eodem tempore concurrere, sed respectu vario, vt siquis hominem deiiciat in terram qui alterum sibi adstantem prosternat ruens. Alterum argumentum quo Vuierus adstruit (vt passim nititur) Sagas pœna indignas esse, quia Satanas earum opera abutitur, non modò sophisticum est, sed impietate plenissimum. Etenim si huic esset argumẽto locus, maxima quæque hominũ impietas abiret impunita: nã etsi homines aut vindictę studio ad occidendũ feriendũ've adducunt, aut bruta impotẽtia ad pudicitiam alterius tan-

[a] Iob 1.

rius tentandam impelluntur, non sunt tamen ex officina hac scelera grauissima, sed commissa cædes de industria (vt sunt Magorum homicidia & veneficia) puerorum cædes, parricidia, & consimilia crimina quæ homines etiam à re magica alieni faciunt, à Satana procurantur, itaq; impunita forēt. Ne plura si Vuieri & Doctorum à quibus sua tela habuit argutiæ obtinerent, semper grassatoribus latronibusq; esset effugium vindiciæq; à diabolis, in quos nec iurisdictionem habent Iudices, nec prehensionis facultatem: itaq; omneis diuinas & humanas leges de supplicijs criminū oporteret cācellari. Hoc argumēto quidā Academicus aduersus Posidonium Stoicū vtebat vt absurditatē illam demōstraret quā efficiebat planè fatalis necessitas Stoicorū omia ex necessitate fieri confirmantiū. Iureconsultorum .n. axiomate [a], quod diserte in lege Dei confirmat, ille absoluit cui vis facta est, & qui ad faciendū aliquid coactus est, quia necessitas (q aiunt) non habēt legē, nec subest discretioni legū. Itaq; hanc absurditatem vt effugeret, à sentētia sua discessit Posidonius [b]. At hæc nostra causa est potior: nam inter omneis Magos conuenit non cogi à Satana quemquam vt Deo renuntiet, aut se diabolo voueat, sed contrà puram liberamque voluntatem à suis subditis exigit, & cum eis contrahit liberis conuentionibus. Fatali ergo Stoicorum necessitati non est hic locus, nec edicto De eo quod metus causa. ff. eum enim edictum restitui iubet quem metus mortis aut tormentorū oppresse-

[a] *l. si stuprū. de adulter. ff. cum similibus.*

[b] *Galen. lib. de placitis Hippocratis.*

presserit [a]: alius metus quicunq; fuerit, doloris, infamiæ, bonorum amissionis, non excusatur lege [b] sed eas actiones voluntarias lex esse iudicat. Itaq; multo magis contractus, conuentiones, sacrificia, adorationes, & detestabilia Magorũ cum Dæmonibus consortia non solùm voluntaria oportet dici, sed liberæ ac spontaneæ (vt philosophi nominant) voluntatis effecta, & sponte ἑκουσίως καὶ αὐθαιρέτως (vt Græci loquuntur) facta. Illud ergo minimè dicendum est, quod Vvierus rationem sequutus Doctoris cuiusdam dixit, si Satanas Magis vt instrumẽtis vtitur, non esse plectendos Magos, quia ab instrumentis non æstimantur actiones, sed in quæstione de supplicijs ad finem solum attendi opus est [c]: quæ rationes è medio iure petitæ [d] Doctoribus istis ex diametro aduersantur. Saga enim malignos spiritus veluti instrumenta ad malefaciendum & nefarios suos conatus efficiendos adhibet, cùm nec pulueri, nec verbis, nec carminibus facultas vlla sit. Nam Magos communicantes cum Satana antè ostẽdimus orare Satanam vt hunc interimat, infirmet illum, prout id permissione Dei à diabolis præstari posse Tertullianus doctè exponit in Apologetico [e], & in singulis quoq; Magorũ iudicijs videmus confessiones ipsorum istis rebus abundare. Quamobrem longè grauiora supplicia promerentur Magi quàm ij qui certo condictoq; pretio locant prædonum operam vt inimicos interimant: quos sine spe veniæ iura addicũt morti [f], quamuis homicidium prædo non perpetrauerit [g],

[a] l. metũ. de eo quod met. causa. ff.
[b] l. mulier. c. ff.
[c] l. diuus. ad l. Corn. de sicar. l. aut facta. de pœnis. l. verum. de iniur. ff.
[d] arg. l. q mihi. de donat. ff.
[e] cap. 22.
[f] l. non solum. §. nec mandatu. de iniur. l. qui mihi bona. §. qui iussu. de acquir. hæred. ff. & ibi Bart.
[g] l. si quis nõ dicã rap. de epis. C. & ibi Bald. Angel. Salicet.

& quotidiana iudicia condemnant. Quãto igitur est capitalior Magus, qui in reb. istis Satanã occupat: qui orat: qui adorat: Nõ est igit quod Vvierus & boni eius Doctores expostulẽt Magos pœnas dare de Satanæ maleficijs, aut indignè calumnientur legẽ Dei[a] quæ hos vetat illorũ pœnas luere: nam tota scriptura Sacra documentis istis plena est, Deũ à Magis summè abhorrere, eosq; plus quàm parricidas, incestuosos, atq; Sodomitas abominationi esse, imò tantopere eos detestari vt q̃ties eorum meminit toties æstum, furorẽ, vltionẽ pronuntiet: q; nusquam in alio scelere fit præterq; in causa idololatriæ[b]. Eodem responso argumentum alterũ refellit quod Vvierus à bonis suis Doctorib. mutuatur, confessionib. stari non oportere nisi veræ sint atq; possibiles: fateor. Sed assumptio qua dicit nihil esse ex iure possibile quod à natura nõ sit possibile, hæc ergo assumptio falsa est & impietatis plena: tollit enim singula Dei miracula operaq; contra ordinẽ naturæ facta, adeoq; ipsa religionis & pietatis omnis in Deũ fundamẽta: imò si huic axiomati daret locus, omnes articuli fidei delendi essent. Verùm vt in argumento iuris consistamus, Hermaphroditas aliaq; monstra contra naturam esse nemo negauerit: eaverò admittit atq; agnoscit lex[c]. Nec verò negari potest id cõtra naturam esse quod se Vvierus oculis suis vidisse narrat, cùm homo feras ita sistit verbo vt tandem ad se pertrahat. Etiam contra naturam est diuinare quis furtum fecerit; capitali tamen supplicio afficitur

[a] Exech. 22. l. crimen patrocinium. de pœnis. C. l. sancimus. c.

[b] Exod. 15. 32. Leuit. 20. 26. Num. 11. 25. Deut. 29. 33. Iosue 7. 23. 1. Sam. 24. 2. Reg. 13. 2. Paral. 12. 28. 29. & 36.

[c] l. Hermaphroditus. de statu hom. ff.

tur[a] quisquis Magos de furto consulit, & quisquis ex hac præsumptione furē in ius vocauerit. A natura fieri non potest vt homines grandinē tempestatémve cieant, frugésve carminib. enecent: at id leges accipiunt tanquam certissimum[b], quamuis natura ἀδυνάτους, & supplicium capitale vtentib. hac arte irrogant. Non iura solùm igitur gentium, sed diuinæ leges quàmplurima agnoscūt natura quidem impossibilia, sed possibilia contra naturæ ordinem & legē: sed has leges Vvierus & consortes eius è Pandectis & Codice ipso lubentissimè eximerent; etiam Dei lege animus esset idem faciendi, dum aiunt si quarum legum causę non ampliùs comperiuntur veræ, eas leges corrigi oportere. Scilicet id pro confesso habent quod est totius disputationis caput, & principium, τὸ ἐξ ἀρχῆς petunt, vt dicitur in re sophistica, id assumentes quod fuerat concludendum, errore in Dialectica grauissimo. Atqui tantum abest vt assumptionem istius argumentationis eis concedamus, & res post omnem hominum memoriam ab annis quater mille de Magis exploratissimas nunc demum Vvieri & Doctorum eius seculo dicamus falsi compertas esse, vt contrà Augustinus ipse (quod antè diximus) annotauerit omneis philosophorum & religionum quæ vnquam extiterunt sectas Magiæ pœnas decreuisse. Plutarch. etiam in Apophthegmatis à Persis scribit supplicio omnium crudelissimo affectas fuisse Sagas, quarū caput inter duos lapides elidebant. Multos scripturæ Sacræ locos

[a] *l. item Labeo. §. si quis astrologos. de iniur. ff.*

[b] *l. eorum. l. multi. l. nemo aru. & toto titul. de malefic. C.*

annotauimus quibus hoc ipsum inculcatur, & grauissima mortis supplicia aduersus Magos in lege Dei decernuntur. Platonis quoq; leges annotauimus capitali supplicio addicentis Magos. Historias complureis adduximus (at ne centesimã quidem earum partem) iudiciorum in Magos capitalium, & in eos pariter qui libris magicis vtebãtur. Erroris igitur & ignorantiæ totam antiquitatem necesse est condemnari, deleri omneis historias, diuinas & humanas leges antiquari, vt falsas ludicras & falsis nitẽtes principijs: atq; his omnib. opponi Vvieri & aliorum aliquot Magorum sententiam, qui inter se ad stabiliendum & confirmandũ regnum Satanæ consociati sunt. Hoc Vvierus infitiari non potest, nisi verecundiam omnem abiecerit, qui in libro de præstigijs [a] plus execrabilium magicarum sortiũ promulgauit quàm magister ipsius Agrippa vnquã fecerit. Ille enim libros suos de occulta philosophia planè retractauit ca. xlviij. de vanit. scient. hic verò discipulus illius cõmonstrat digito & ante oculos ponit q̃cquid Satanas principes Magos docere põt: sed multas Dei voces sanctorumq; Doctorum interserit, vt venenũ cum melle infundat animis, prout hic est semperq; fuit cõmunis stylus Satanę. Quamquã isti homini mentem sic ademit Deus, vt nõ ampliùs aquæ aduersetur ignis quàm ipse sibi. Fatetur enim locis quàmplurimis non Sagas, sed eum qui artem magicã exercet capitali supplicio affici oportere. Confiteor, ait [b], magicas artes capitales esse, sed Lamiæ nõ cõtinentur:

[a] *lib. 5. cã. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 14. 15. 17. 18. 21. 25. de præstigijs.*

[b] *lib. 6. cã. 24. de præstig.*

tinentur: vt si quis dixerit homicidas suspendi oportere, sed grassatorib. cõdonari. Innumera sunt dicta eiusmodi. Alibi autem dicit[a] non eo supplicium mereri magos ꝙ cum Satana pepigerint & Deo renuntiauerint, quia decepti sunt & causam præbuit contractui dolus: ideoq; contractum esse irritum, & hominib. deceptis, ac non decipientib. ignoscendum. Hæc ridicula sunt Doctorum Italicorum argumẽta, qui tam strenuè in ista arte prouecti sunt vt ista lues Italiam totam peruaserit & infecerit Galliam, vim facientes legib. vt istud malum induant aliqua probabilitatis specie. Nemo autem tam stupidus est aut demẽs, qui insulsum istorum argumentorum non videat ἄλογον. Si enim à subdito facta conuentio suasu alterius qui eius principem odit capitaliter, sine vlla spe veniæ punitur morte, quo tandem iure cõuentio facta cum Satana excusari posset infensissimo Dei & piorũ aduersario? Etenim vt nunquã Magus homines, pecudes, fruges nece maleficióve affecerit, sed homines sortibus infestos semper sanauerit & tempestatem propulerit (vt quidã Magus Curio Sauillaci ad Tholosam tẽpestates semper à parochia sua abarcebat) cùm tñ Deo renuntiauerit & cum Satana pepigerit, dignus est qui viuus pereat incendio. Nam conuentio hæc longè est capitalior quã si igne gladióve fruges homines aut pecora enecet, quia hoc maleficium in res creatas intenditur, quibuscum iniri potest cõuentio[b]: qui autem cum Satana paciscit̃, maiestatẽ Dei oppugnat palàm &

[a] *libr. de lamijs cap. vlt.*

[b] *1. Sam. 2.*

contemnit eum. Itaq; lex Dei mulierem Sagam statim necari iubet, non adhibita distinctione vtrum fruges an pecudes perdiderit: quem in locum annotauimus Legem vti voce מכשפה, id est, præstigiatricis, oculos fascinantis, vt Doctor Abraham Aben Ezra, & interpretes omnes consentiunt. Atq; hoc quidem apprimè oportet obseruari (nam lex Dei ita se habet vt nulla vox emphasi sua careat) vt illud neminẽ fugiat, Magos nõ eam ob causam præcipuè castigandos q̃ homines pecorá ve neca uerint, sed quòd Satanæ pactum iniuerint. Vt verò noscantur ij qui cum Satana pepegerint, Lex vnam speciem oculis exhibet digitoq; monstrat, puta illius qui sic oculos præstinguit atq; fascinat vt id quod non est sæpe videndum præbeat, aut qui incantat carmine: itaq; statuit certissimã hãc & indubitatam inter alias probationem esse existimandam pacti cũ Satana initi, si quis oculos fascinet, incantet carmine, aut alia cõmittat eiusmodi: Hæc enim Magi persæpe faciunt, vt risum moueant, & industrij homines habeantur. Sic Vvieri & sociorum dicta radicitus exsecantur, & Iudicibus materia præciditur ampliùs quærendi vtrum Magus cum Satana pepigerit nécne, quid, quando, quomodo pepigerit, aut an nociturus alicui fortẽ vllã maleficiúmve immiserit: harũ enim rerũ probationes penè forent ἀδιώρισοι, quia non nisi in tenebris & desertis locis, & modis ppè incredibilibus ijs qui factum non audiuerint, plurimùm cõmittuntur. Non quod alienum sit ab æquo & bono, si de his rebus

rebus quæstio habebitur : sed Deus lege docere voluit illud sufficere si Magum probabitur carmine fuisse vsum, aut oculos fascinasse: quod præsente Rege Triscalanus fecit, orbes catenæ aureæ quã gestabat nobilis quidam ad manum suam pelliciens intactos, cùm tamen integra ad collum nobilis illius catena permaneret: itemq; alibi Breuiariũ Sacerdotis ita dissimulans & chartarum ludus esse videretur. Ista probatio sufficit vt ad condemnationem Magi procedatur, quia res istas quæ nonvllo diuino miraculo fiunt sed contra naturam veniunt, à Satana prẹstari constat certissimè, idq; expressa conuentione cũ eo facta & iuramento confirmata. Hæc eò dicimus vt ad istos magistros sortium artifices q; probè attẽdatur, & tempestiuè ac seriò animaduertatur. Sic fuit Iudæus Magus nomine Sedechias qui (vt narrat Ioan. Abbas Tritemius) emittebat hominẽ in aera, in membra discerpebat, eaq; recollecta adunabat, vt Simon magus Nerone præsente fecit: currũ etiã onustũ fœno cũ equis & agitatore corã toto populo absorbebat. Vvier. ipse[a] non auditũ à se in German. sed visum tradit fuisse hoiem q cœlũ versus ascẽdebat, & trahebat post se vxorem atq; ancillam hẹrentes pedibus hanc heræ, illam viri, cum maxima populi admiratione, vt suprà meminimus. Atque hoc quidem pacto & Vviero & Doctoribus illius respõderi potest, id credendum esse negantib. quod natura est impossibile, cũ à se Vvier. ipse[b] res eiusmodi cõfiteat visas quẹ natura tñ sunt impossibiles:

[a] lib. de præstig.

[b] lib. 1. cap. 12. de præstig.

vt i-

vt idem se oculis suis vidisse autor est cùm puella Henrietta nomine à diabolo sine quiete vlla per aerem ferebatur in arce Laldebrocensi Ducatu Geldriæ: quæ historia, vt sola esset, labefactandis omnibus Vvieri sociorúmque argumentis sufficeret. Quamquam totus liber eius exemplis abundat rerum quæ contra ordinem & facultatẽ naturæ acciderunt, & quas fatet idem spirituum malignorum opera effectas esse: vt de cultro extracto è ventre puellæ cui nullum vlceris vestigium inerat, quod se in maxima virorum frequentia vidisse narrat, & & cultrum adhuc in rerum natura esse: similiter q̃ se vidisse ait[a], cùm Vlrici Nussenseri fascinati corpus secaret, ex eo educi cultros quatuor, baculum crassum, clauos multos, & fili plurimũ, multis medicis alijsq̃ præsentib. spectaculum illud admirantibus. Falsus igitur sermo & impietatis plenus, q̃ natura fieri non potest id credi non oportere. Verũtamen vt miraculosas istas actiones & fascinationes contra naturã venientes omittamus, id precipuè agitur vt summo iure puniantur ij qui Deo renunciauerint & se Satanæ permiserint, quam actionem esse impossibilem Vvierus non affirmauerit. Quoniam verò difficilis est istius impietatis probatio, lex Dei multari morte fascinatores iubet oculos phantasiamq̃ prestinguẽtes, idq̃ cũctatione: nimirum pro certo habens fascinatorẽ esse magum pactionis cum Satana expresse tacitæ ve reũ. Multò igitur magis summo iure cum eo agi opus est, si aut confessionib. aut testimonijs aut scripto

[a] *lib. 4. de præstig. cap. 9.*

pare-

parebit conueniſſe cum Satana, aut maleficia exercuiſſe quæ natura committi nequeunt. Illud enim notari (vt dixi) & ſæpe inculcari conuenit, legem Dei, cùm de Magis & pœna eorum capitali loquitur, diſertè non meminiſſe necis pecorum hominúmve aut maleficiorum fruges infeſtantium (nã hæc minima ſunt mala quæ Magi perpetrent) ſed eorum qui faſcinant & carminibus oculos præſtínguunt, qui mortuos conſulunt, qui denique res faciunt cæteras quarum interpretationem antè attulimus. Nam quia θαυματουργοὶ iſti contra naturam venientes ludibria perſæpe exhibent, molliuntur Iudicum animi & nihil eis ineſſe mali omnes exiſtimant. Sic vir quidam magnus & autoritate valẽs, qui poſt mortem incuſatus eſt magicarum ſortiũ, ſolebat ſeueritatem iudicum ad riſum flectere vt Magos eriperet. Sic eleuando impietatis cumulo Satanas riſus excitat: ſic carminibus indulgent Sagæ, & procurãt vt denis ſortilegíjs vnum aliquod factum agyrticum illabatur, vt quicquid faciunt agyrticę ſubtilitatis & agilitatis eſſe videatur. Quãobrem Deus nominatim cauit vt qui oculos faſcinant plectantur morte, & (quod grauius eſt) præcipit ne ſinant viuere, vt ſtatim eo ipſo die (inquit Hebræus Philo[a]) dedantur morti: quod idem autor eſt fuiſſe obſeruatun. Quibus ex verbis appareret iudicia non laborauiſſe de inquirendis alíjs magorum maleficíjs, ne probationis grauitas ſupplicia retardaret. Vuierus autẽ vt euertat leges in magos lãtas omneiśq; hiſtorias in dubium vocet, in

[a] *lib. de ſpecialib. legibus.*

refutanda opinione Lycanthropiæ operam consumit, id meram esse illusionem prædicans. At ne eo quidem pacto respondet ad legē Dei, quæ præcipit vt qui sic illudunt plectantur morte: neq; hic quæstio agitur sit'ne vera mutatio corporis humani in lupum ratione integra permanente, an plena corporis & animæ transmutatio, an verò simplex illusio & fascinatio eorum qui spectant corpore animoq; integris. Amplius tamen Vuierus audet[a], nihilq; nisi illusionem defendit esse. Id verò nec Mathematici hominis nec philosophi factū est, id temere affirmare quod non intelligas: sed in hac causa ad effectum attendi necesse est, idq; obseruari q̄d dicit ὅτι ἐστὶ, causam verò, id est, διὰ, π, permitti Deo. Omnia autem Vuieri argumēta nitūtur caduco & putri fundamento, cùm de spiritibus, dęmonibus, & actionibus eorum perinde disputat ac si de reb. naturæ ageret, cœlum terræ miscens, & in præfatione operis demonstrauimus. Historiam Iobi veram confitetur esse, à Satana excitari ventos, fulmina, ignem, inimicos, quibus euertit & consumpsit domos, liberos, familiam, pecoraq; Iobi momento vno, hunc quoq; opera illius à vertice ad pedes imos vlcere incurabili afflictum esse, quæ omnia facti difficiliora sunt, quàm in lupum transfiguretur homo: at permagnam istam potentiam Satanæ Deus tradidit. Nabuchodonozorem quoq; Monarcham Assyriæ Vuierus non negaturus est in bouem mutatū esse depascentē herbam annos septem, versa pelle, pilo, vnguib. formaq; tota, deinde figu-

[a] *Augusti. li. 18. de ciuit. Dei, cap. 18. & li. de spiritu & litera cap. 26.*

de figuram priſtinã recepiſſe, vt Danielis Prophetæ hiſtoria docet. Quòd ſi mutationem iſtã Regis Nabuchodonozoris non fabuloſam illuſionẽ, ſed veram hiſtoriam eſſe cum ſacra Scriptura dixerit, fateatur ergo æquè poſſe fieri vt homines in lupos aliasq; feras transfigurẽtur: Sin Magorum mutationem in lupos & alias feras affirmet fabulas illuſionem eſſe, certè hiſtoriã quoq; ſacrã fabuloſam illuſionem eſſe concluſerit: Nam ſi factũ eſt in vno, in alijs etiam poteſt, cùm potentia Dei minuta nõ ſit. Hoc argumẽto vtit, vt oſtẽdat re vera Magos à Satana deportari, exẽplo veri hominis Ieſu Chriſti ſuper templum & montem à Satana exportati. Quòd ſi Deus Satanæ in Iobum & Ieſum Chriſtũ hanc facultatem dedit, quis dubitet in Magos atq; impios etiam ampliorem dari? Etenim Vuierus [a] aſſentit in libro de Lamijs Nabuchodonozorem à Satana in bouem mutatum eſſe: Rem pudendã planè, Vuierum in Nabuchodonozore confiteri (nam infitiari qui poſſet?) transfigurationẽ in beſtiam in Satana effectã eſſe, negare in alijs. Nã Canon Epiſcopi [b] & cõſimiles alij de transformatiõe eos ſpectant ſolummodò qui facultatẽ efficiẽdi reſ iſtas Magis aut Satanæ per ſe ineſſe putãt. Illud verò dementiæ foret atq; hæreſeos, ſi quis facultatẽ iſtã, cùm videt, Satanę dari à Deo nõ putet improbis caſtigãdis: blaſphemiæ, ſi terminos potentiæ Dei præfigeret: capitalis temeritatis, ſi de ſecretis eius iudiciũ faceret. Nam, vt apertè dicam, potentia rerum creatarum eſt potentia Dei, nec minus

[a] lib. de Lamijs. cap. 16. & li. 1. de præſtig. cap. 24.

[b] 26. q. 5.

elucet Dei gloria in potentia quam tradit Satanæ, quàm in omnibus creatis quę in terra degunt, cùm in Iobo dicatur non existere in terra potentiã quæ cum potentia illius comparetur: quibus ex verbis cognoscimus actiones satanæ supra naturam esse, nec eas ad legem causarũ naturalium metiri oportere. Magos quoq; Regis Aegypti legimus baculos in serpentes exẽplo Mosis conuertisse: Mosem verò nequaquam illusisse certum est: fuerũt igitur serpentes veri, quod longè est difficilius quàm vt natura vnius animalis in alterum transformetur. Verum quidem illud est Deum creauisse omnia, nec alium creatorem esse quàm Deum solum: at illud non dicitur, nec vsquam legitur à Satana aut Magis omnibus creatam nouam speciem vnicam aut formatam esse. Sed si potestatem hanc Deus Mosi contulit, eam certè potuit & adhuc potest Satanæ & Magis tradere: ea enim semper est potentia Dei, siue ordinaria, siue extra ordinẽ, siue ἀμέσως siue per res creatas, vt Aquinas [a] & Scotus consentiunt, & nos antè demõstrauimus. Sed Vuierus fallit, cùm creationem pro generatione, & generationem pro transmutatione accipit. Prima est de nihilo, Creatoris propria: Secunda ex eo quod subsistit, dicturq; γένεσις in formarum generatione: tertia non est motus, siue κίνησις, sed ἀλλοίωσις solùm & μεταβολὴ, mutatio & accidentalis alteratio essentiali forma remanente [b]. Quod itaq; semel à Creatore creatũ est, id creaturę generant successione, & transformãt proprietate ac potentia quam dedit ipsis Deus. Hanc

[a] lib. 1.

[b] Aristot. lib. 3. & 5. φυσικῆς ἀκροάσεως.

Aqui-

Aquinas [a] virtutem naturalem vocat, de ſpiritibus ſic loquens, Omnes angeli boni & mali habent ex virtute naturali poteſtatem tranſmutandi corpora noſtra. Veteres autem inde ab Homeri ſeculo, & quicunq; de Magis mutationẽ iſtam expertis cognouerunt, conſentiunt (vt ſuo loco diximus [b]) rationẽ formamq; eſſentialem manere immutabilẽ. Hæc ergo ſimplex accidentalis formę & corporis eſt alteratio, nõ vera transformatio. Sed Vuierus Phyſicè de rebus metaphyſicis diſſerens, ad fundamenta & principia Phyſicæ impingit paſsim: cũq; ſe infinito diuinarum humanarumq; hiſtoriarum numero de transfiguratione hominum in beſtias oppreſſum videt, dicit corpora à Satana ſoporari. Atq; id quidem in horam poſſet diem ve fieri: ſed hominem incolumem amplius ſex dies ſine cibo à natura viuere eſt impoſsibile. Id Plinius autor eſt [c] explorauiſſe veteres in ijs omnibus qui ſententia lata necabantur fame, iuuenesq; magis quàm ſenes fame affici: quamobrẽ fame in obſeſsis locis priores, teſte Hippocrate [d], moriuntur. Sed in Liuonia dies minimùm duodecim homines in lupos verſi manent, alij treis menſes: etiam veteres annotarũt [e] qui decem annos transformati fuerint poſtquàm fluuium quendam traieciſſent. Illud verò obſeruatu dignum, non extare exemplum vllum ferarum verſarum in humana corpora, vt Peucerus ſcribit. Prætereà iudicio in Parlamẽto Dolenſi lato xviij. Ianuarij. M.D.LXXIIII. contra Aegidium Garnerium Lugdunenſem cõtinetur ipſius confeſsio:

[a] diſt. 7. art. 5.

[b] lib. 3.

[c] lib. 11. ca. 54.

[d] lib. de carnib.

[e] Plinius.

nempe puellas duas puerumq; vnum ab ipso vora tos esse, primam die S. Michaelis ad Serranam syl uam in vico Castenoñ, dimidio milliari ab oppido, eamq; occisam & vnguibus specie lupi fuisse la niatam, vt suprà copiosius diximus[a]: quæ confessio puerorum morte, loco, tempore, forma, & testi monijs eorũ qui superuenientes facto speciẽ viderunt lupi fuit confirmata. Certè aut corpus in figu ram lupi versum oportuit, aut humanã animam in corpus lupi transmeasse, vt omnia tã accuratè obseruare posset. Quamuis ex posteriore hac sentẽtia fatendũ esset duas simul formas in vnum subiectũ concurrere, quod ex diametro principijs Physicę aduersat[b]: Vuierus aũt qui de rebus Metaphysicis disceptat Physicè, fatet sexcentis suorũ librorũ locis diabolos (hi aũt sunt intelligentes formę) ingredi corpora hominũ qs ea de causa veteres δαιμονώντας appellabant. Quamobrẽ nunq; Aristoteles in libris Physices de spiritib. & intelligentijs dispu tauit, sed reiecit in libros τὰ μετὰ τὰ φυσικά, ab ijs incõmodis rebusq; absurdis metuẽs quib. se priores implicauerãt qui Mathematicas quæstiões cũ Phy sica confundebãt, eoq; nomine reprehẽsionẽ ipsius subierũt[c]. In eundẽ errorẽ Vuierus labit, & quicũque adhærẽt eius argumẽtis. Nã Aristoteles Physicũ axioma statuit, formã physicã separatã à naturali corpore interire, in Metaphysicis verò animã humanã excipit, q; in libr. de partib. animantiũ ait βύραθεν ἐπεισιέναι. i. θεόθεν οὐρανόθεν, ἔξωθεν, extrinsecus ad hominem venire, & corrupto humano corpore subsiste-

[a] li. 2. cap. 6.

[b] Aristot. lib. de ortu et interitu.

[c] lib. 1. φυσικῆς ἀκροας.

sistere. Vuierus etiam qui actiones spirituum Physicæ conatᵉ exponere millies in libris suis asserit diabolos migrare de loco in locum: & ita res habet, prout in eis cernimus quos obsident exportant've dæmones: nihilominus si vera sunt principia Physicę quę statuit Aristoteles, à natura fieri nõ potest quin res omnes mobiles quę locum occupant sint corpora: id aũt spirituum naturæ planè aduersatᵉ. Idẽ verò Aristoteles Theologicè, id est, Metaphysicè disputãs ait [a] separatos spiritus motionis auto res esse corporib. cœli, & per accidens motũ quoq; excepto primo mouente perpeti. Et Deus ipse purissima simplicissimaq; natura Angelos omẽis superans de seipso dicit, Cœlum & terrã ego impleo, ac propterea appellatur מקום id est, locus, quia mũdus in ipso est, non autem ipse mundo includitᵉ, vt Hebræi Doctores in illud Esaiæ tradunt, Cœlũ mihi sedes est & terra scabellum pedum meorum. Quòd siquis cũ Augustino dixerit ex Apuleiana definitione dæmonũ quã Academici acceperunt, Dęmonas esse corporeos: id verò admirabilius, & à conueniẽtia naturæ q; lege alienius futurũ est. Nã corpus vnũ in alterũ penetrare posset: itaq; tota penè Physica euerteretᵉ hoc principio nitẽs, nõ posse in dimensiones penetrari, cũ dæmones in hominũ corpora penetrẽt, quod Vuierus ipse confiteᵉ passim. Ineptũ igitᵉ fuit fundamẽta argumẽtorũ de Magis & actionib. dęmonũ ex principijs & hypothesibus Physicis petere, ijsq; pessimè (vt diximꝰ) intellectis. Hæc ita se habere videbit manifestò quisq;

[a] lib. 8. περὶ μετὰ τὰ φυσικά.

Philo-

Philoſophorũ libros ſeriò legerit & intellexerit: illis enim, inprimis verò Academicis, in cauſa Dæmonum, bona ex parte cum Theologis conuenit. Nam cœlorum motus & cœleſtiũ luminum æquè à Scriptura ſacra atq; à Philoſophorum grege Angelis tribuit, vt videmus apud Ezechielem & Pſalmo lxviij. verſu xviij. vbi ait Chaldæus interpres eſſe vicies mille luminaria, & eis mouendis Angelos totidem. Thomas item Aquinas (quem recentiores Græci pro philoſopho tanto habuerunt vt librorum illius præſtantiſsimum fecerint è Latino Græcum) ſingulas ſpirituum Magorumq; actiones veras eſſe putat, vt antè demonſtrauimus: nec mirum eſſe aſſerit[a], quòd Simon Magus diabolorum opera fecit vt loqueretur canis. Sic Magi quatuor qui Pictauij anno M.D.LXIIII. fuerunt concremati, dicebant hircum quem adorabant de nocte ſecum loqui ſolitum: & Paulus Grillandus[b] ſcribit Sagam à ſe Romæ fuiſſe viſam cùm illic eſſet, Franciſcam Sienenſem nomine, quæ coram omnibus faciebat vt loqueretur canis. Atq; hæ quidem actiones omnes & ſimiles aliæ mirificæ, quas Vuierus fatetur, cõtra naturam fiunt. Hic ergo neceſſe eſt ceruices corã Deo demittamus, & tenuitatem confitentes noſtri ingenij principia naturæ rationesq; negligamus: quibus toties profectò fallimur quoties ex eis volumus ſpirituum actiones, dæmonumq; ſocietatẽ cum Magis expendere, eoq́e pacto παραδυναμούμενος iſtum conficere, actiones iſtas veras eſſe non poſſe quia contra naturã ſunt, & quic-

[a] *Clemens in itinerario.*

[b] *lib. de ſortilegijs, ſection. 7. num. 24.*

& quicquid à natura fieri non potest id esse impossibile. Purũ certè parasyllogismum & elẽchum sophisticũ: vt siquis de scelerato homine dixerit, bonus lanista est, bonus igit̃: nam à coniunctis ad simplicia nõ valet consequẽtia. Vvierus aũt[a] omnino volens quacunq; ratione Sagis prębere effugium, eas à diabolo possideri & vim pati narrat. Atq; nemo tam oculis captus est qui nõ videat quantũ sit discrimen inter eas Sagas, q̃ se vouerunt, dicarunt addixerúntque Satanæ, & eas quas malignus spiritus obsidet: cùm illas ꝓstibulis impurissimis, has pudicis virginib. vim passis cõparandas constet. prętereà quis Satanã erga suos fideles subditos credat tã inconsyderatè agere? Idem posteà cõfirmat fieri nõ posse à natura vt Sagę tã breui tẽporis spatio in cætus suos trãsportent. Nos aũt ad sermonẽ istũ copiosè satis respondimus. Hic verò Vvierus demonstrat q̃ parũ sit Mathematicus, quẽ perpusillum Physicæ degustauisse suprà ostẽdimus. Nã 8. cælũ cũ astris omnib. horis 24. videmus cõuersari, cuius ambitus est supra q̃ 133000000. milliariũ, vt bis mille passus Geometricos milliari assignemus. Etenim licet Archimedes & Ptolemæus interuallũ Solis à terra solùm demõstrauerint 1209. semidiametra terræ cũ dimidio capere (est aũt semidiametrũ milliariũ 1800. vt milliarib. bis mille passus tribuas, ambitus aũt terræ semidiametrorũ 6. cũ 7. parte semidiametri, vt collectis Hipparchi obseruationib. Ptolemęus demõstrauit) Arabes tñ Alphragã, Albategni, Tebit, Campan vlte-

[a] lib. de Lamijs. cap. 16.

rius prouehentes scripserunt distare terram ab octauo cœlo 20081. terræ semidiametris, & minutis viginti octo, quæ efficiunt milliaria 36145800. R. Moses Ramban lib. iij. More nebocim ampliùs esse statuit, quia demonstrationes Astronomicæ ex sensu fiunt. Verumtamen vt minimum ex omnib. numerum retineamus, certa est illa Ptolemæi demõstratio, tantã esse proportionem semidiametri cum arcu quanta est 52. ad 60. ex Euclidis autẽ demonstratione in lib. 3. sex semidiametra vnius circuli præcisè faciunt hexagonum: itaq; semidiametrum à centro terræ ad cœlum octauum vsq; sexies planè comperietur in octauo cœlo. Intersunt igit sexies 6146800. milliaria, cum dimidio circuli graduum 48. Quòd si octo gradus ad vnumquenque arcum hexagoni circuli assumpseris præter sex illa semidiametra, cõficientur mil. ampliùs 28916690. adde quæ omisimus minuta 28. milliarium 800. totus ambitus octaui cœli futurus est 245991440. milliarium quæ horis xxiiij. percurruntur. Longè ampliora sunt nonũ decimumq; cœlum. Optimè enim Ptolemæus in Almagesto monstrat totam terram (cuius ambitus est 1160. milliariũ) cum Solari tãtùm circulo comparatam qui longè octauo minor est, tam exiguum punctum, esse vt sensu ne queat percipi. Quòd si horis viginti quatuor fit octaui cœli conuersatio, certè minuto horæ (sexagena aũt minuta constituũt horã) emetit octauũ cœlum 1706155. mill. motu Angeli diuinitus hac facultate prędĭti, quẽ Hebręi[a] vocant Cherubinũ versantem

[a] *Leo Hebræus lib. 2.*

ſantẽ rotam flãmantis gladij. i. cœleſtiũ luminariũ: an igit̃ non poſſet Satanas, quẽ Deus tanta in terram poteſtate inſtruxit, horæ ſpatio hominẽ ad cẽtum ducẽtáve mill. tranſuehere? Manifeſtũ eſt igit̃ non eſſe hunc motũ à natura ἀδυνάτον. Ioanna Haruilleria (q̃ viuã die April. vlt. 1578. crematã fuiſſe ſuprà meminimus) ſe poſtremò in lõginquiſsimas partes fuiſſe exportatã, multumq; tẽporis antequã perueniret ad cœtũ cõſumpſiſſe fatebat̃, reuerſam verò defatigationis plurimũ ac laſsitudinis expertã eſſe, vt ex iudicio illius didici q; mihi Claudius Fayus Procurator Regis apud Ribemõtenſes attulit. Illa verò ſpectata eſt Vvieri malitia, cùm ſcribit cap. 8. de Lamijs confiteri Sagas id ſibi negotij à Satana mandari vt dum monſtrat̃ hoſtia aut terrã inſpuãt, aut crucẽ terant pedib. Quã occaſionẽ Vvier. arripit vt eos decipiat q à miſſa defecerunt, dicens rem eſſe ridiculam. Sprang. etiam ſcribit ſe quæſtionem de Sagis habentem audiuiſſe multos expreſſo cum Satana pacto recipere ſe artus diffracturos Crucifixis, idq; prẽſertim die antepaſchalis Veneris. Hoc Vvier. totum ſtultitiæ imputat. Hic verò nõ placet quẽſtionẽ aggredi de religiõis merito, q̃ multi Theologi copiosè explicauerũt, neq; eſt præſentis argumenti: ſed technas Satanę affirmo eſſe incredibiles niſi optimè attendat̃, q; ille nõ fecit qui puerilem admodũ conſcripſit librũ de Satanæ ſtratagematis. Iſtud enim eſt conſilium Satanæ, vt ipſius ſubditi ad contẽptũ abnegationemq; Dei ſolũ adducant̃, ſed etiã oĩs religiõis & earum

omniũ rerũ q̃ putant esse Dñ & metu à maleficijs absterrere possunt, & ad satanã omnino auertãtur. Inter Magos itaq; cõuenit, id primũ Satanã à tyronib. nouitijsq; Magis exigere vt Deo & omni religioni renuntiẽt, pro certo habẽs quisquis religioni cuiuis renũtiauerit eũ ad omnẽ impietatẽ & scelus proiectũ fore. Etenim Romę in nocturnis etiã Bacchi sacrificijs innumeri Magi cõperti sunt, qui mille incestos & nefarios coitus exercebant, innocẽtissimos quosq; mactabãt: quamobrẽ per totã Italiã in perpetuũ fuerunt vetita, & Magi quãpluri mi affecti morte[a]. Sic in primitiua Eccles. (vt Epiphanio testis est) insinauit Satanas damnabilẽ Magorum Gnosticorũ sectã, qui religionis specie sacrificabant infantes ex incestis congressib. ipsorũ natos, tundebant in mortarijs cum farina & melle, factasq; ex eis placentas suis sectatorib. vescendas dabant, atq; hanc suam cœnã esse prædicabant. Hi veri fuerũt Magi edocti à Satana, cuius hic præcipuus est scopus vt omnem religionẽ ex humanis mentib. eximat ad stabiliẽdum potentiã suam, aut etiã vt superstitiosa religionis specie tegat omnia scelera quæ fieri possunt ad contẽptũ Dei vel eius qui putat Deus. Nã quisquis aliquid cõmittit ad contẽptum lapidis materiq́ue alterius q̃ habet pro deo, hunc tantundẽ penè cõfirmo offendere, quãtum is offendit qui Deum verũ æternum quẽ nouit blasphemauerit: vt olim Caligula[b] Iouis assumens imaginem in aurem eius insusurrabat contumelias, & statuam cõminuebat Vestę quam vestales oscu-

[a] Liuius.

[b] Suet. in Caio.

les oſculandam ei præbuerant. Non quòd à natura ſit maleficium cõminui Veſtalium ſtatuã: ſed in Caligula blaſphemum fuit & impium facinus, cuius iſtud fuerat propoſitum vt eum contẽptu prouocaret quem habebat pro deo. Deus enim ad animum ſemper mentemq; hominum reſpicit, & geſtus negligit, ideóq; ſcrutator cordiũ appellatur. Sciens itaq; Baruc populum in Babylonia captiuũ eò impelli vt corã imaginibus è metallo, ligno, lapide procideret, ſcribit in hanc formam, Cùm imagines humeris portari videbitis vt reuerẽtia ipſis habeat, dicite cũ animis veſtris, ad te, ô æterne Deus, hic honos pertinet. Idem in priſca Eccleſia factitabant multi, qui vi aut metu intererant gentium ſacrificijs, aut ad præuertendum ſcandalum ne exiſtimarentur Athei, & quamuis in genua coram imaginibus procíderent, Deũ orabant tamen vt ſe ab omni pollutione & idololatria integros conſeruaret, bonumq; ipſorum animum & conſcientiam ac ignari rudisq; populi accipiat æquo animo & probet. Ex his igit concludimus cuiuſcunq; actionis ſeu bonæ ſeu malæ fundamentũ eſſe voluntatẽ & intentionem hominis in omneis partes: adeò vt ſi voluntas cõtra id venerit quod bonum eſſe ratio iudicat: etiam decepta ratione offendat deus. Hæc deciſio Thomæ Aquinatis in tractatu de bonitate actus interioris voluntatis, vbi ſic ait, Quando ratio errans ponit aliquid vt præceptum Dei, tunc idem eſt contẽnere dictamen rationis & Dei præceptum: quod item Auguſt. ſenſit [b]. Quapropter

[a] in prima ſecundæ, q. 19. ad 5.

[b] Libro retractationum.

videns Satanas Deũ. ad intentionẽ attẽdere, vim, metum, iuſtamq; ignorantiã excuſare, tentat non veram modò religionẽ euellere, ſed etiã omnẽ diuinitatis opinionẽ ex humanis mentib. eximere: itaq; nullũ lapidem non mouet vt qui vnicum adorat Deum plures ei adhibeat ſocios, tum à Creatore ad res creatas auocat, à creaturis intelligentibus ad eas quas ſenſus percipit, à nobilib. cœleſtibuſque creaturis ad elementareis, ad immundas vſq; animantes, ſerpentes bufonesq;, & à creaturis Dei ad hominum opera. Eſt. n. abominabilius ſi idolis quæ fabrefecerint homines honor habeat̃, q; ſi ante bufones & crocodilos, quos adorauerunt Ægyptij, creaturas Dei atq; opera procidat̃. Quamobrem procurat Satanas vt ſecundum has humanis operib. honos habeatur, puta imaginib. & ſtatuis quas Græci idola, Hebręi Peſilim appellabant: neque hoc contentus eò tandem homines perducit, vt imaginib. ipſis (quarum metu ab offenſionib. quodãmodo abſterrent̃) renuntiantes adorent ipſum: atq; vt impediat ſuos ne redire in gratiã cũ Deo poſsint, eos obſtringit maleficijs inſignib. & horrẽdis blaſphemijs ne vnq; veniã ſperare audeant. Verbi gratia, autor eſt eis vt ad Dei contumeliã ſacratas hoſtias prębeãt bufonib. comedendas, inſtituto execrabili, q ab eis ſolùm ſeruari iubet q pro certo habent hoſtiã eſſe Deũ, vt ſuprà docuimus: ſimiliter vt ad deſpectũ dei ſagittis configant crucifixos, altero non minus deteſtando ſcelere, q Magos Sagittarios in Germania dictos antehac

Sata-

Satana duce feciſſe notauimus: iamverò deſiuerũt iſti ex quo bona pars Germaniæ credidit nihil in crucifixis diuinũ eſſe. Vt. n. animos ſcrutaẽ Deus & conſilia hominũ introſpicit, ſic imitatus Deum Satanas ſe coli ꝑ Deo curat, ꝙ maximi quiꝙ Magi factitant eum demiſſa in terram facie adorãtes, idꝙ adhibitis etiam ceremoniꝭ & ritib. honorificis qui Deo putanẽ grati, vt cùm oſcula iungũtur reliquiꝭ, & lucernæ accendunẽ. Sic cultũ ſibi Satanas exhiberi iubet, vt in iudicio compertum eſt Magorum quatuor qui apud Pictonas viui cremati ſunt anno M.D.LXIIII. Hi enim dixerunt ſe ad crucem quamdam cum lucernis ardentib. podicem Satanæ apparentis hircina ſpecie oſculatos eſſe. Si Sacerdotes illi quos Monſtreletus & Froiſſardus meminerũt cum bufonib. baptiſmũ cõmunicauiſſe hoſtiamꝙ illis ꝓbuiſſe, nequicꝙ diuinitatis in hoſtia eſſe putauiſſent, nõ fuiſſet id officiꝭ deſyderaturus ab eis Satanas: neꝙ Neroni Magorũ ab omni memoria facilè principi, aut Caligulę iſtiꝰ patruo futurus autor vt ſtatuas Iouis, Veſtæ, aliorumꝙ ꝓculcarẽt, niſi aliꝙ eis diuinitatẽ eſſe putauiſſẽt. Itaꝙ in ſortileg. omnib. & abominãdis Magor. cõmunicationib. ſingulę ꝓpè voces cruce, ſingulæ orationes Ieſu Chr. & S. Trin. noĩe ac luſtrali aqua (benedictã vocãt) aſpergũẽ: & ſi ꝙ ſcelus cereis imaginib. opus eſt perpetrari, eas corporalibus, dum miſſa caniẽ, Satanas ſubdi iubet (vt permultis iudiciꝭ fuiſſe cõpertum Paul. Grillandus [a] narrat) baptizari in eorum nomine ꝗs diris vo-

[a] *lib. 2. de ſortilegijs. c. 5. n. 11.*

lunt

lunt defigere, & horrendas voces myſteriáque vſurpari quæ profectò non vnquam imprimi ſed in perpetuũ ſupprimi oportuit. Illud verò ante omnia opꝰ eſt obſeruari, Satanã ab omni ſeculo Sacrificos, Aruſpices, & ſacerdotes ad ſe pellicere, vt omne genus religiõis inquinet, eiſq; plus ſemp q; alĩs facultatis ad nocendũ cõferat. Itaq; Plato lib. de legib. xi. capitale ſuppliciũ in Sacerdotes decernit q; ſacrificĩs & arte magica occiderint: q; Rom. Senatus conſ. iudicatũ fuiſſe ſuprà annotauimꝰ ad leg. Corn. interpretationẽ l. ex Senatuſconſ. deſi c. ff. legis de ſicariis latæ pœna dãnari q; ſacrificia iſta fecerit habuerit. Et apud Sprang. Paul. Grillandũ, & Pontanũ legimus maximos quoſq; Magos ſacerdotes exſtitiſſe, vt populũ totũ corrũperent: nã q; ſanctiorẽ atq; integriorẽ miniſtrũ Dei oportet eſſe vt populũ ſanctificet, orationéſq; & laudes deo acceptas offerat, eo magis abominandum eſt facinus & deteſtabile, cùm ſe is addicit Satanæ ſacrificiaq; exhibet q; Deo ſacrificare debuerat. Ipſe. n. Porph. à veterib. annotatũ fuiſſe ſcribit, ſi q; ſacrificia Ioui, Apollini, & alĩs Dĩs indignè fierent, ſuperuenire malignos ſpiritus & p̃ces in execrationẽ verti: nõ q; Deus idololatrias (quas indicta capitali pœna vetat) ꝓbauerit, ſed eũ ꝓbabile eſt ad imperitorũ mentẽ reſpexiſſe, & pro voluntate qua erant de eis iudicauiſſe. Iacob. Peruſinũ ſacerdotẽ Grillandus ait[a] maximũ fuiſſe totius Italiæ Magũ, q; cũ miſſam canẽs verſus populũ ſeſe obuertiſſet vt diceret, *Orate pro me, &c.* die q̃dã dixit, Orate ꝓ caſtris Eccleſiæ, quia

[a] lib. 2. de ſortil. cap. 6.

siæ, qa laborant in extremis: eodemq; momẽto cæ sa fuisse castra, quæ Perusio (vbi canebat missam) viginti quinque milliaribus aberant. Similem historiam in Philippo Comminæo legimus de quodam Italo Viennensi Archiepiscopo, qui præsente Ludouico Rege xi. die Epiphaniæ Missam celebrans in æde S. Martini Turonensis, quando pacẽ Regi osculandam præbuit, hæc verba pronuntiauit, Pax tibi, ô Rex, hostis tuus est mortuus: & hora eadem compertũ est Carolum Ducem Burgundiæ ad Nanceum in Lotharingia occidisse. Prophetas alios sub id tempus quàm nũc afferat an pepererit Italia nescio: equidẽ valde metuo vt artẽ illã coluerit quæ ab alijs gentis istius frequentat, quibus Satanas apud Principes vtit emissarijs vt ista lue inficiat eos: multa. n. de hoc bono Archiepisco po Comminæus narrat, quæ nihil magis redolent quám veri Magi effecta certissima. Atq; hæc ad dictum Vuieri responsio, ridiculum id esse prædicantis quòd suis Satanas imperat Crucifixos effringere, in terrã despuere cùm spectanda hostia proponitur, aquã lustralem vel benedictã nõ attingere. Idem verò Sagã nescio quã ridet, cui Satanas mandauit vt accuratè calceos veteres asseruaret q pro amuleto ab alijs Magis essent. Istud consiliũ Satanæ esse duplex assero significatione: calcei qui semper sordibus obducunt, peccata significãt: nam edicens Deus Mosi & Iosuæ, amoue calceos tuos, hic locus purus & sacer est, innuebat (inquit Hebræus Philo) animam optimè à peccatis purgan-

dam esse vt Deum contempletur & laudet. Vt autem cũ Satana conuersetur, eam opus est inquinari & immergi perpetua impietate sceleribusq; atrocissimis: tũ bonis suis administris auxiliatur Satanas. Quòd si propriũ istius rei sensum præoptaueris, Satanã diximus omnem operã cõsumere vt homines à fide in Deũ ad res creatas abducat, quæ vera est definitio idololatriæ à Theologis tradita: ac proinde siquis crediderit se calceis veteribus, periaptis, aliꝰve magis perlatis conseruari à malo posse, hic in perpetua hæret idololatria. Aliud etiam Satanas spectare solet, vt suos subditos ad obsequium informet assuefaciatq;: sicut Satanã suprà ostendimus puellam ad suam voluntatẽ pellecturum edixisse ei vt sibi daret de capillitio, quod illa fecit: posteà mandauisse vt ad ædem S. Marię virtutũ proficisceretur: hoc cũ animaduerteret factũ, rogauisse vt peregrinationẽ Cõpostellas ad S. Iacobum susciperet: id neganti posse, indixisse Satanã vt in sinum forcipes inderet: q; postquã illa hoc cõsilio feciſſet vt à maligno spiritu sese liberaret, eum lõgè grauiùs quã antè fecerat instituisse. Hoc aũt certo certius est blasphemũ illud in Deũ fore, si præciperet Satanas legẽ diuinã obseruari, & illud quispiam studio obsequẽdi præstaret. Quamobrẽ illud in primis cauendũ est, ne quis vllo pacto Satanæ obsequatur. Qd ad Canonẽ, Episcopi, toties à Vuiero inculcatũ, anteà demonstrauimus neq; generali Concilio, neq; Synodali fuisse factũ, sed in Cõciliabulo: & q; Magorũ exportationẽ negat id à Theo-

logis

logis omnib. improbari[a]: cùm eam cõtra affirmẽt. Augustinus, Thomas Aquinas, Durãdus, Bonauentura, Syluester Prieras, Inquisitores 5. Paulus Grillãdus, & alij innumeri. Nihilominus tñ in canone, nec mirũ, §. magi, xxvi. q. v. dicunt Magi solo verbo fascinare & maleficiũ violentũ cõmittere: idemq; confirmãt Hebræus Philo in libro de specialib. legibus, Augustinus, & Tertullianus in Apologetico. Id etiam Lucanus hoc versu innuit,

Mens hausti nulla sanie polluta veneni Incantata perit.

Sprangerus scribit se in Germania vidisse Sagas, quę repẽtè verbo vnico homines enecabãt, rẽ multo plus miraculosam quã sit trãsuectio: nõ q; istud efficiat verbo, sed opera Satanæ, quẽ adorãs Saga de ea re exorauerit. Quamq; nõ perficit cædes huiusmodi, nisi aut Deus iustè maleficiũ hominis malè meriti vlciscat, aut etiã permittat, vt antè demonstrauimus. Postremo cap. de Lamijs Vuier. cœlũ terrę miscet, vt effugiũ Magis comparandũ esse doceat ridiculo quodã elẽcho, nec absimili ab eo quẽ à Corace Tisiaq; prolatũ narrat Gellius. Nã sic ait ille, Sagis pœnitentib. oportet ignosci, vt hæreticis ignoscitur: obfirmatis verò cõdonari, nec corpus & anima perimant pariter. Sic magistro suo in iure dicebat Tisias, si persuasero me nihil debere soluere, absoluar sententia: si persuadere non potuero, ne tum quidem exoluam quicquam: nam effecturum se promisit Corax vt bonus orator fiam, id est, quicquid placuerit oratione persuadeam: Ad illud magister dixit, si Iudicibus poteris

[a] *Augustin. li. 10. & 21. de ciuit. Dei. Thomas in secũda secundæ, q. 95. art. 5. tit. de superstit. & in tract. 1. part. q. 2. & tit. de miracul. q. 18. art. 5. & tit. de dæmon. Bonauentura in 3. sent. dist. 19. q. 3. Spranger. in malleo ma. Paul. Grilland. li. 2. de sortil.*

perſuadere nihil deberi abs te, mihi tamen ſoluturus es, quia bonus orator fueris iudicatus: Sin autem eo condemnaberis quòd perſuadere non potueris, etiam mihi ex ſententia ſolues: Iudices ſententiam ferent mali corui malum ouũ. Ita Vuiero regeram, ſi prędones atq; ſicarij, quãuis reſipiſcentes, diuinis humanisq; legib. addicunt morti, quia executio iuris & pœna maleficiorũ à culpa & pœnitẽtia diſtãt longiſsimè: omnino ęquius futurũ eſt vt obfirmatus Magus omnib. prædonib. ſicarijs, & parricidis peior, reusq; diuinæ & humanæ maieſtatis læſę multet morte. Pœnitentia autẽ efficit vt condonetur culpa, quam Vuierus à pœna neſciuit diſtinguere. Poſtquàm Dauidi indicaſſet Deus culpam eius cõdonari, non eo minus pœnas de eo viſum eſt ſumere: & quamuis Deus dixiſſet Moſi peccatum populi condonatũ eſſe, ſeuerè tamẽ fuit caſtigatus. Quamobrem paulo pòſt, Ego ſum, inquit[a], Deus maximus, æternus, exercens miſericordiam, condonans peccata & iniquitates, ſed impunita non ſinens: vt habet textus Hebræi veritas & Vatabli interpretatio. Non q̃ peccata omnia pro merito eorũ puniat, nam humanũ genus iam olim perijſſet: verùm exercet Deus iudicium, iuſtitiam, & miſericordiam: iudicium quidem, peccata hoſtium coniuratorũ ex merito eorũ puniẽdo: iuſtitiam, mercedẽ cuiq; benefactorum cauſa tribuẽdo: miſericordiã verò, tum ampliùs benefaciẽdo, tum lenius caſtigando quàm promereat quiſquã. Hoc vnum eſt è præſtantiſsimis ſacræ ſcripturæ myſte-

Κόραξ, corvus.

[a] Exod. 34.

rijs, ac

rijs, ac fortaſſe minimè omnium à pleriſq; intellectum: Ieremias enim has proprietates cum vehementiſsima exclamatione aſsignat Deo. Quòd ſi Deus deliberauerat populum ſuũ in deſerto morte afficere (is autem erat animarum octies decies centies mille minimùm) quòd procidiſſent corã imagine contra Legem veniẽtes, ſacrificia ei obtuliſſent, ſi etiam vtcunq; reſipuerint, ex eis tria millia repentè enecauit: quid, obſecro, mereantur Magi, Satanã adorantes & ſacrificãtes ei? Ecquis igitur Vuierum non dixerit à Deo planè reiectum eſſe, qui rem adeò abſurdam ſit auſus ſcribere, condonari eis oportere qui blaſphemant Deum peruicaciſsimè & bellum ἀπροσδοκήτως aduerſus eũ gerunt? Melius fuiſſet cũ Vuiero actũ, ſi apertè dixiſſet vt Agesilaus[a], qui de amici cuiuſdã cauſa ad Iudices ſcribebat in hanc ſententiã, ſi ius cũ eo faceret, ſecundũ eum iudicarent: ſin contra ius ageret, viderẽt tñ Iudices ne litẽ amitteret: nam vtcunq; eſſet, amicum in lite volebat vincere. Idem Vuierus ſatagit, qui Magis ſi reſipuerint, veniã dari cupit: ſi peruicaces fuerint, itidem cõdonari, ne corpus & anima eorũ intereãt: itaq; reus eſt cõmunis Magorũ ſupplicij, prout diſertè cauet lege[b], quiſq; Magũ reũ publicum ſeueritati legũ ſubtraxerit, is vltimo cũ Magis ſupplicio pereat. Quod autem Vuierus ſub finẽ incaleſcẽs & ira pcitus Iudices vocat carnifices, magnũ certè illud eſt pręſumptiõis argumentũ, ab eo valde metui ne q̃s Magus plus ſatis eloquat, eumq; puerulos imitari q̃ ex metu de nocte canũt. Res aũt

[a] Plutarch. in Apophthegm.

[b] l. vlti. de maleſic. C.

omnium absurdissima quæ in diuinis & humanis legibus obseruari possit, persępe à Deo in Lege & à Iurecons. adducta, nimirum ne crimina impunè abeant, res inquam ista argumẽtis Vuieri implicat, quando voce maxima asserit blasphemis, incestis, parricidis, aduersarijs Dei & naturæ, id est, Magis condonãdum esse, licet in blasphemijs sceleribusque horrendis perseuerent. Animaduertens autem Vuierus tandem diuinas æquè ac humanas leges sibi obsistere omniumq; gentiũ consuetudinẽ, vt dicta sua circumuestiat aliqua specie, Dei legem in duob. locis sibi putauit corrumpendã. Primùm enim scribit [b] lege Dei pręcipi vt falsi testes afficiãtur morte: deinde mandari vt fur occidatur qui de die domũ alterius vi perruperit. Si acta notarius, actuarius, aut Iudex corruperit, dignus est suspendio. Vuierus bis duabus lineis Dei corrupit legẽ. Nam falsum testem lex Dei [c] supplicio idem addicit quod in alterum fuisset importaturus: si falsum pro testimonio dixerit ad tollendum vitam, testi vitam ademptum iri: si ad flagra incutienda, perpessurum flagra: si ad multam vnius aurei, aureo multatum iri. Impudẽtius verò altera Lex ab eo corrupta est; Lex enim siquis interdiu furem occiderit, eum sancit reum esse sanguinis [d] contra quã Vuierus asserit. Capitalius verò falsi crimen illud est, cum legem Dei vetantem ne prestigiatrix sinatur viuere, de venefica solùm dicit accipi oportere. Nam lex Dei de ea loquitur quæ fascinat, quę prę stinguit oculos, & id quod non est videndum exhibet:

[a] l. conuenire. de pact. dot. l. si maritus. §. legit. de adult. l. ita vulneratus, ad l. Aquil. ff.

[b] ca. 24. de Lamijs, colum. 6. rum. 10.

[c] Deut. 19.

[d] Exod. 22.

hibet: nempe id pro certo ſtatuens, non poſſe hoc fieri niſi cum Satana fœdus interuenerit. Sed vt tandem aliquando finem ſcribẽdi faciamus, reſtat vt omnes videant & iudicent, potiúsne blaſphemijs & falſis ſermonibus Vuieri ſit hærendũ quã legi Dei toties in ſacra Scriptura inculcatæ, qua pœnæ capitales in Magos maxima grauiſsimaque Dei execratione infeſtos decernuntur: potiùsne cum tenui medico faciendum, quàm cum libris & ſentẽtijs philoſophorum omniũ qui vno ore condemnauerunt Magos: potiúsne tenendæ pueriles Vuieri argutiæ, quàm Platonis leges, xij. tabulæ, prudentũ reſponſa, Imperatorum placita, decreta populorum legislatorumq; Perſarum, Hebræorum, Græcorum, Latinorum, Germanorum, Gallorum, Italorum, Hiſpanorũ, Anglorũ capitales pœnas conſtituentiũ aduerſus Magos & eos qui aut receptauerint Magos, aut impunitatẽ eorũ procurauerint: potiúsne habenda Vuiero fides quàm cõmuni populorũ, Regum, Principũ, Legiſlatorum, Magiſtratuũ, Iurecoſſ. experientię, qui euidentiſsimè impia & execrabilia comperta habuerunt ſcelera quibus contaminant Magi: potiúsne eundum in ſentẽtiam illius hominis qui diſcipulis fuit Magi omnium qui ſuo ſeculo vnquam extiterint peritiſsimi, quàm Prophetis, Theologis, Doctoribus, Iudicibus, & Magiſtratibus accedendũ qui veritatem explorauerunt permultis millibus violentarũ præſumptionũ, accuſationum, teſtimoniorũ, repetitionũ, comparationũ, recognitionũ,

reſipi-

resipiscentium animorum, & confessionum sibi ad mortem vsq; constantium. Habemus quoq; Dei
[a] Deut.13. ipsius iudicium[a], qui se exponit Palęstinę gentes è terra exstirpasse non aliam ob causam quàm propter horrenda sortilegia quibus vtebantur, qui se
[b] Leuit. 20. non Magos solùm pronuntiauit exterminaturum, sed eos omneis etiam qui Magos sinent viuere[b],
[c] Ierem.15. qui Ieremiæ edixit[c] quam maxima voce prędicaret se igne cędibusq; euersurũ esse Hierosolyma omneisq; incolas ob execranda Manasśis Regis sortilegia. Hęc ergo mihi videntur ad Vuieri libros responderi posse. A te autem, vir clarissime, lectoribusq; omnibus veniã mihi dari postulo, si quid asperius fortè cõscripserim: etenim fieri nõ potest vt quisquis vel leuissimo honoris Dei studio afficit, tot blasphemias audiat & legat sine stomacho iustissimaq; indignaõtie, prout sanctissimis hominib. Prophetisq; accidit si quando rerũ tam abominandarum meminissent: quarum recordatione totus perhorresco & zelo accendor, quo omneis inprimis opus est inflammari, ne Dei honos sic teratur & proculcetur eorum pedibus qui scelera blasphemias impunitatemq; Magorum solent defendere.

FINIS.

m